

ubytuje se v hostinci nebo podobném podniku nebo tam požije pokrmu nebo nápoje,
vůbec užije výkonu, o němž mu je známo, že se poskytuje toliko za neodkladnou úplatu,
trestá se vazbou nebo trestem peněžitým.
(²) Stejně se trestá, kdo veřejné cenné známky, které již bylo užito, opětně užije jako platné.

§ 63.

Nabytí po- Kdo z hrubé nedbalosti na sebe převede nebo přijme do zá-
dežřelých stavů věc, které jiný nabyt zločinem nebo přečinem, trestá se
věcí. vazbou nebo trestem peněžitým.

§ 64.

Nedbalé na- Kdo nejsa k tomu svou živností oprávněn prodává nebo na
držování prodej má paklíče nebo jiná odmykadla,
trestným či- kdo z nedbalosti neznámému nebo podezřelému odemkne
nům. zámek u domu, místnosti nebo schrány nebo mu zhotoví, prodá
nebo jinak přenechá klíč k takovému zámku nebo jiné odmykadlo,
trestá se vazbou nebo trestem peněžitým.

§ 65.

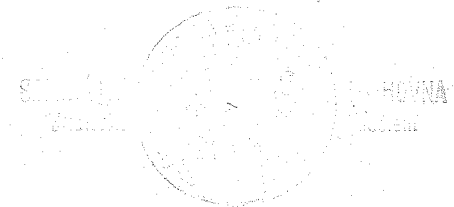
Jiné přestup- Vztahuje-li se zpronevěra (§ 317 tr. z.), utajení (§ 320 tr. z.),
ky na majet- pytláctví (§ 321 tr. z.), poškození věci (§ 327 tr. z.), poškození
ku. majetku (§ 328 tr. z.) neb ukrývačství (§ 329 tr. z.) na věc nebo
výkon ceny nepatrné, trestá se vinník vazbou nebo trestem pe-
něžitým.

§ 66.

Upuštění od Upuštění od Vztahuje-li se čin uvedený v § 59 až 63 a 65 na věc nebo
potrestání. výkon nemající téměř ceny nebo jsou-li v případě § 60 a 61 jiné
okolnosti hodné zvláštního povšimnutí, může soud od potrestání
upustiti.

§ 67.

Obžaloba. Ke stíhání činů uvedených v § 59—62 a 65 je potřebí návrhu.

PŘÍPRAVNÉ OSNOVY TRESTNÍHO ZÁKONA

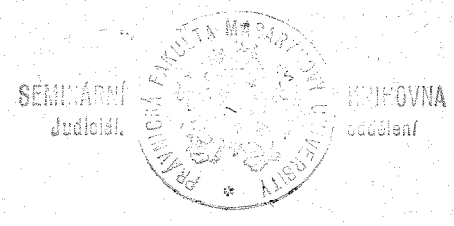
O ZLOČINECH A PŘEČINECH

A

ZÁKONA PŘESTUPKOVÉHO

II.

ODŮVODNĚNÍ OSNOV

PRAHA 1926

NÁKLADEM MINISTERSTVA SPRÁVEDLNOSTI

ZKRATKY.

Tr. zák. 1852 = trestní zákon z 27. května 1852, č. 117 ř. z., platný na území mimo Slovensko a Podk. Rus (dříve rakouský).

Tr. zák. čl. V/1878 = trestní zákon o zločinech a přečinech (čl. V. zák. z r. 1878), platný na Slovensku a Podkarpatské Rusi (dříve uherský).

Přest. zák. čl. XL/1879 = zákon o přestupcích (čl. XL zák. z r. 1879), platný na Slovensku a Podk. Rusi (dříve uherský).

Něm. osnova = německá osnova z r. 1919.

Rak. osnova = rakouská osnova z r. 1912.

Švýc. osnova = švýcarská osnova z r. 1918.

(Kde je míněna jiná osnova těchto států, je rok připojen.)

Koupí od	<i>fr. Kauterová</i>
Darem od
v za Kčs
Inv. č.:	<i>34.293</i>
Sign

ÚVOD.

Trestní zákon o zločinech a přečinech a zákon o přestupcích má být právem obecným, t. j. platným pro každého. Z této platnosti nemají být vyňaty ani osoby vojenské (osoby podřízené pravomoci vojenských soudů), jak výslovně stanoví § 4. Odchylná ustanovení pro tyto osoby, vyplývající ze zvláštnosti vojenského zřízení a z nutnosti účinné obrany státu, nebyla pojata do tohoto zákona, nýbrž budou tvořit zákon zvláštní (vojenský trestní zákon), který má na rozdíl od platného vojenského trestního zákona obsahovati toliko úchyly a doplňky, omezené na nejnutnější míru.

Do zvláštního zákona mají být dále shrnuta ona zvláštní ustanovení, jež, jsouce diktována výjimečnými poměry válečnými a poválečnými, mají toliko dočasnou platnost, tak na př. předpisy o válečné lichvě, o podloudném vývozu, o porušení dodavacích smluv, jakož i pro dobu válečnou nutná ztřeštění obecných ustanovení trestního zákona (právo válečné). Některé z těchto předpisů byly arci pro jejich těsnou souvislost pojaty zatím do ustanovení trestního zákona samého (srv. § 138, 150, 151, 153, 154, 162, 166).

Zvláštní zákon má obsahovati odchylky od obecného trestního zákona, pokud jde o trestání osob mladistvých, t. j. mladších osmnácti let (zákon o trestním soudnictví nad mládeží). To má svou příčinu především ve značném počtu těchto úchylek, ale i v jejich obsahu, který dodává této důležité části trestního práva zcela zvláštní ráz. Tím se umožní sloučiti v jednotný celek příslušná ustanovení hmotného práva se zvláštními předpisy procesními, jež mají platit pro mladistvé osoby. Takový zvláštní a jednotný zákon bude pak přístupnější také sociálním pracovníkům v dobrovolné péči o mládež soudně stíhanou, bez jejichž stále a vydatné součinnosti nelze se obejít.

Ustanovení trestního práva důchodkového nebyla arci pojata do obecného trestního zákona. Tato zvláštní oblast trestního práva souvisí příliš s celým souborem finančního práva správního; nelze ji proto od těchto předpisů odloučiti. Ovšem se uplatní obecné zásady trestního zákona zajisté také při unifikaci a reformě trestního práva důchodkového.

Konečně třeba se zmíniti o poměru obecného trest. zákona ke zvláštnímu trestnímu právu obchodnímu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (§ 218 až 222, § 246 zák. čl. XXXVII/1875). Dnes jsou tam přikázány trestné činy tohoto druhu pravomoci obchodních soudů a souzeny jsou v řízení obdobném řízení trestnímu. Do osnovy trestního zákona byly

však pojaty pouze obchodní pletichy (§ 240). Ostatní trestné činy uherského obchodního zákona mají převážně ráz deliktů pořádkových a bylo tudíž jejich úpravu vyhraditi unifikaci obou obchodních zákonů a trestních řádů.

Pokud jde o poměr zákona o přestupcích k trestnímu právu správnímu, budiž ukázáno na odůvodnění § 14 osnovy. Podle toho byly do zákona o přestupcích pojaty toliko přestupky, které mají býti zatím trestné soudem. Rozumí se samo sebou, že vedle těchto soudně trestných přestupků, obsažených v zákoně o přestupcích, bude ještě celá řada jiných přestupků příkázána do pravomoci soudů. Do přestupkového zákona nebyly pojaty proto, že příliš těsně souvisejí s ostatním obsahem vedlejších zákonů, ve kterých jsou dosud obsaženy. Bude pak úkolem zákona uvozovacího, aby přizpůsobil jejich skutkové podstaty změněným obecným ustanovením přestupkového zákona.

Vytýčiti meze pravomoci soudů a správních úřadů bude ovšem působiti některé obtíže. Všeobecné stanovisko osnovy k této otázce je patrné z odůvodnění § 295. Z něho plyne, že některé přestupky, trestné dosud toliko policejně, mají býti trestány příště soudem a naopak. I potom, když budou stanoveny meze pravomoci soudů a správních úřadů, bude ovšem nutno uvéstí trestní ustanovení správního práva, zejména pokud jde o systém trestů, v soulad s ustanoveními zákona o přestupcích. I to bude věcí uvozovacího zákona.

Vůbec pak bude úkolem uvozovacího zákona uvéstí trestní zákon, který je toliko částí celého právního řádu, v soulad s ostatním právním řádem a zjednotiti tak organickou souvislost s ostatními zákony. Uvozovací zákon bude však předložen Národnímu shromáždění teprve spolu s vládním návrhem trestního zákona. Je proto nutno naznačiti aspoň několika slovy, jak má býti upraven poměr trestního zákona k ostatním zákonům.

Obecné trestní zákony (tr. zák. 1852 a tr. zák. čl. V/1878), jakož i přest. zák. čl. XL/1879, mají býti zrušeny dnem, kdy nový zákon nabude účinnosti.

Vedle těchto zákonů platí však dosud na území Slovenska a Podk. Rusi i na ostatním území republiky celá řada novel k trestním zákonům a četné trestní zákony vedlejší. Pro stanovení poměru těchto vedlejších zákonů k novému trestnímu zákonu třeba rozeznávati vedlejší zákony obsahu převahou trestně právního a vedlejší zákony obsahu převahou jiného, avšak s ustanoveními trestními.

Vedlejší zákony první skupiny mají býti rovněž buď úplně neb alespoň z větší části zrušeny, ježto jejich obsah byl vpracován do nového trestního zákona. Čtenář pozná snadno srovnáním příslušných ustanovení osnovy trestního zákona s dosavadními vedlejšími zákony, o které zákony a která jejich ustanovení tu jde. Při tomto srovnání se zajisté přesvědčí, že nový trestní zákon znamená proti právu dosud platnému značné zjednodušení, pokud jde o rozsah norem do osnovy vpracovaných.

Budou však při tomto srovnání asi pocítovány některé mezery v osnově. A tu právě jde o druhou skupinu vedlejších zákonů, totiž obsahu převahou jiného než trestního, na př. zákon o právu známkovém, patentním, původském, volební řády a j. V odůvodnění jednotlivých hlav osnovy bude uvedeno, o které zákony tu jde. Trestní ustanovení těchto zákonů jednak sou-

visejí příliš s úpravou celé ostatní látky v nich obsažené, jednak nedoporučuje se vytrhávati je z jednotného celku a přemístiti do trestního zákona z té příčiny, poněvadž mají zpravidla význam jen pro užší kruhy, kterým by se tím staly tíže přístupnými. Úkolem uvozovacího zákona bude arci přizpůsobiti i trestní ustanovení těchto vedlejších zákonů obecným předpisům nového trestního zákona.

Pronikavá změna hmotného práva bude vyžadovati také značných, třeba ne tak dalekosáhlých změn a doplňků trestního práva procesního. Bude tudíž nutno současně s novým trestním zákonem uvéstí v platnost i nový jednotný trestní řád. To třeba mítí stále na paměti, když návrh trestního zákona bude posuzován s hlediska jeho provádění.

Také pokud jde o výkon trestů, předpokládá provedení čtvrté hlavy osnovy celou řadu vládních nařízení (srv. § 94, 95, 97, 98, 128, 130). I tato nařízení bude nutno vydati dříve, než zákon vstoupí v platnost, jakož bude vůbec úkolem státní správy, aby dosavadní vězeňský systém přizpůsobila zavčas novému systému trestů a zabezpečovacích opatření a požadavkům jejich výkonu.

Pokud jde konečně o poměr trestního zákona k ostatnímu právnímu řádu, zejména k právu občanskému a správnímu, bude třeba, aby změny a doplňky, jež po této stránce budou nutné, byly pojaty do uvozovacího zákona. V té příčině bude ovšem mnoho záležitosti na tom, podaří-li se reformu a unifikaci občanského práva uskutečniti dříve či teprve později.

Trestní zákon o zločinech a přečinech.

ČÁST OBECNÁ.

HLAVA PRVNÍ.

TRESTNÍ ZÁKONY.

Bez zákona není trestu.

§ 1. V čelo zákona dává osnova zásadu, že soud může uložit trest jedině podle ustanovení zákona. Tato zásada zákonnosti trestního práva, vyjadřovaná zpravidla větami „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege“ a značící vítězství v boji proti libovůli dočasných držitelů státní moci, nepozbyla dosud významu. Je nutno ji zachovati z důvodu, že vylučuje, aby trestní předpisy byly doplňovány nařízením, aby analogií byly tvořeny nové zákonné skutkové podstaty a aby byly ukládány tresty, jichž zákon nezná.

Časová působnost trestních zákonů.

§ 2 a 3. V § 2 a 3 jsou dána ustanovení o časové působnosti trestního zákona. Jejich úprava je taková, že mají platiti pro každý budoucí zákon, doplňující nebo změnující zákon trestní, pokud ovšem tento zákon neustanoví sám nic jiného. Z toho důvodu také nebyly tyto předpisy umístěny v uvozovacím zákoně, který obsahuje jen ustanovení významu přechodného, nýbrž byly pojaty do trestního zákona samého.

Ze zásady zákonnosti trestního práva, uvedené v § 1, plyne, že nemá nikdo býti trestán za čin, který neprohlásil zákon platný v době, kdy byl spáchán, za soudně trestný. Opačné ustanovení by se přičilo bezpečnosti právní, která vyžaduje, aby každý občan věděl, co smí a co nesmí činiti, a aby se nemusil báti nepřijemných následků, řídil-li se tímto vědomím. Totéž platí také o případech, že trestnost činu zanikla dříve, než začal platiti nový zákon, třeba by tento zákon důvod tohoto zániku neuznával.

Pokud však jde o další rozsah trestní represe, stanoví osnova, že soudce má posouditi čin podle zákona platného v době rozsudku. Tím se osnova rozhodla — následujíc v tom příkladu trestního zákona ruského z roku 1903 — pro zásadu zpětného působení nového zákona přes námítky, které proti ní byly vzneseny. Neboť zásada tato je důsledným provedením vůdčí idey osnovy, že trestní právo má poskytovat účinné prostředky, jak chrániti společnost útoků podnikaných na její právní statky.

Zákonodárce mění trestní zákon buď z důvodů kriminálně politických anebo z důvodů ideových. Z důvodů kriminálně politických tak činí, jestliže staré ustanovení svému určení nevyhovovalo buď tím, že pro svou mírnost

nestačilo brániti zločinům, nebo že naopak trestní represe zbytečně přepínalo. Ke změně zákona z důvodů ideových dochází pak proto, že způsob, jakým posuzoval starý zákon některé trestné činy, není již v souhlasu s panujícím mravním přesvědčením nové doby. Změnil-li se zákon z důvodů kriminálně politických, bylo by zajisté zpronevěřením vlastního jeho poslání, kdyby zákonodárce i nadále upotřebil prostředku, o jehož nedostatečnosti je přesvědčen, jen z toho důvodu, že skutek byl spáchán ještě za platnosti zákona starého. Ale i když příčina změny byla ideová, nemůže býti sporu o tom, že nové ideji je nutno zjednatí platnost všeobecnou a že překonaná idea nesmí býti oživována ani v případech, které se udály za její platnosti. To platí tím více, protože zákon často teprve dodatečně a mnohdy se značným opožděním uskutěčňuje mravní přesvědčení, které žilo v lidu již dříve, a že proto ve velké většině případů, které se udály za platnosti starého zákona, všeobecné mravní hledisko se shoduje se stanoviskem zákona nového.

Táž úvaha vede k tomu, aby dřívější předpisy nebyly uplatňovány ani tehdy, jsou-li mírnější. Uvedené důvody, čerpané ze základu i účelu trestního práva, jsou zajisté silnější, než domnělé právo pachatele na to, aby nebyl přísněji trestán, než ustanovil zákon, za jehož vlády čin spáchal. Toto hledisko má význam v oboru práva civilního, kde nutno respektovati práv nabytých, nikoli však na poli práva trestního, kde nad právem jedince stojí právo společnosti hájiti svoji bezpečnost.

Obava, že by se dalo nového zákona zneužití, je neodůvodněna, zvláště když se vyloučí možnost, aby podle nového zákona byly trestány činy dříve beztrestné. Tato obava měla svůj význam v době boje proti libovůli státní moci, kdy zákaz zpětného působení zákona vznikl; avšak dnešní poměry, kdy je ústavně zaručena neodvislost soudcovská a kdy moc zákonodárná je úplně odevzdána lidu, jsou proti oné době úplně jiné.

Mimo uvedené důvody sluší při této osnově uvážiti ještě, že výjimka pro platnost starších předpisů mírnějších by způsobila v praxi nepřekonatelné obtíže, ježto při stanovisku, které osnova zaujímá v otázce rozdělení trestných činů (viz § 14), a při jejím úplně odlišném systému trestním často by nebylo možno rozhodnouti, je-li mírnější zákon nový či starý. Možnost pak užiti opatření zabezpečovacích, tak důležitých pro ochranu společnosti, by byla ne-li vůbec vyloučena, tož aspoň velmi pochybná.

Ve dvou směrech však přece osnova — nehledíc na to, že vylučuje potrestání činu dříve beztrestného a že uznává pominutí trestnosti podle dřívějšího zákona — respektuje starý zákon a tím mírní důsledky, ke kterým by mohla vésti zpětná platnost nového zákona. Omezuje jednak trest na svobodě tak, aby netrval déle, než činila nejvyšší výměra trestní sazby, kterou stanovil zákon platný v době, kdy byl čin spáchán, jednak brání soudci, aby za takový čin, na který stanovil dřívější zákon pouze trest peněžítý, neuložil trest jiný.

Nový zákon se uplatní pouze, není-li v době, kdy nabyt účinnosti, ještě vynesena rozsudek v první stolici. Stalo-li se již tak, zpravidla nebude moci vyšší soud právní podklad rozsudku již změnit. Pouze kdyby došlo k novému rozhodování o vině (což bude, zruší-li vyšší stoliční rozsudek nebo dojde-li k obnově nebo v případě § 363 čís. 4. tr. ř. z roku 1873), vezme soud za základ svého rozhodnutí ustanovení nového zákona. Že při tom bude zachován zákaz reformace in peius, došlo-li k novému rozhodování věci jen následkem opravného prostředku, podaného ve prospěch obžalovaného, rozumí se samo sebou. Výslovné ustanovení o tom bude obsaženo v trestním řádě.

Nový zákon se výhradně uplatní i při změně oprávnění k obžalobě (§ 26 až 30). Nebylo-li dosud trestní řízení zahájeno, dbá osnova toho, aby ten, kdo je nyní oprávněn k soukromé obžalobě nebo k návrhu, nebyl zkrácen tím, že

by mu zbývalo příliš málo času k uplatnění tohoto svého práva; proto osnova stanoví, že lhůta k tomu určená nepočíná se dříve, než dnem, kdy nový zákon nabyl účinnosti. Bylo-li trestní řízení zahájeno, vyčká soudce, až ten, kdo je nyní oprávněn k obžalobě nebo k návrhu, požádá, aby se v řízení pokračovalo. Přílišnému otálení, které by mohlo obviněného udržovati v nejistotě, brání osnova tím, že k tomu stanoví lhůtu tří měsíců od účinnosti nového zákona. Promeškání této lhůty by mělo za následek zastavení trestního řízení. Toto ustanovení platí také pro žalobce veřejného. Kdyby však byl již vynešen rozsudek v první stolici a k uplatnění nového zákona by došlo proto, že soud má nově rozhodnouti o vině (§ 2 odst. 3.), pak činí tato lhůta pouze 14 dnů, neboť v tomto případě soud uvědomí oprávněného o jeho právu. V předešlém případě soud uvědomí soudci nebylo uloženo pro obtíže, které by tím byly způsobeny v praxi. Toho také ani třeba není, neboť neprojevili-li oprávněný ve třech měsících zájem o věc, dal tím zřejmě na jevo, že na stíhání obviněného mu nezáleží.

Zvláštního ustanovení o zmocnění (§ 27) třeba není; neboť nebylo-li trestní řízení ještě zahájeno, musí veřejný žalobce podle nového zákona vykázati zmocnění při podání spisu obžalovacího; byla-li obžaloba již vznesena, pak požadavek nového zákona, že se má trestný čin stíhati pouze se zmocněním, se již uplatniti nemůže.

Prvotní znění této osnovy z roku 1921 obsahovalo v § 4 také ustanovení, že zrušil-li nový zákon trestnost některého činu, prohlásí soud nevykonatelnost všech rozsudků naň se vztahujících i pominutí následků odsouzení. Ustanovení toto bylo vynecháno, ježto by jeho provedení působilo v praxi veliké obtíže. Stejného účelu se snáze dosáhne milostí presidenta republiky.

Osobní a místní působnost trestních zákonů.

§ 4. Vyloučení osob vojenských z platnosti obecných zákonů trestních není v demokratické republice nikterak odůvodněno. Proto stanoví osnova, že trestní zákony se mají vztahovati i na tyto osoby, leč by zákon učinil zvláštní výjimku z důvodu potřeby vojenského zřízení (stavovské delikty vojenské) neb obrany republiky; o tom se již stala zmínka v úvodě.

Trestními zákony rozumějí se tu všechny zákony, stanovící trestní normy, tedy i vedlejší, které uvozovací zákon ponechá v platnosti. Tím je vyřešena otázka, která podle práva dosavadního byla velmi pochybná a sporná.

§ 5—7. Základ předpisů o místní působnosti zákona tvoří ve všech státech zásada territoriality, pramenící ze suverenity státu. Stát má v zájmu svého vnitřního pořádku výhradně právo stíhati každý trestný čin, který se udál na jeho území (§ 5 č. 1.). Všeobecně se však uznává, že sama o sobě tato zásada nevystačuje a proto se přijímá její kombinace se zásadou personality a reální ochrany. O tom však, jak daleko má tato kombinace jíti, se zákonodárné práce i doktrína rozcházejí. Některá mínění jdou tak daleko, že téměř již se staví na princip světovosti.

Je jisto, že stát musí své zájmy hájiti i tehdy, byly-li napadeny mimo hranice jeho území. Jsou to zejména jeho vlastní příslušníci, kteří jsou povinni vždy a všude šetřiti těchto jeho zájmů. Také však proti cizincům musí se stát hájiti, ohrožují-li jeho zájmy z ciziny, neboť ochrana, poskytovaná cizím státem, bývá často velmi nedostatečná.

Nelze však při tom přehlédnouti, že stát, který takto rozšiřuje svou svrchovanost trestní přes hranice svého území, sahá tím ve svrchovanost cizího státu a že tím je dána možnost mezinárodních konfliktů. Dále nutno uvážiti, že předpisy v tomto směru zůstávají často jen na papíře a že mohou býti provedeny pouze, když vinník se dostane na místo, kam sahá moc státu, který

je vydal. Konečně je jisto, že podobné předpisy mohou způsobiti křivdu tomu, kdo dbá zákonů i zvyklostí prostředí, v němž žije. Proto rozsah kompetence státu ke stíhání trestných činů spáchaných mimo jeho hranici je nutno stanoviti co nejobjektivněji a nejíti při tom dále, než toho potřeba nezbytně vyžaduje.

Hledíc na tyto okolnosti tvoří osnova v podstatě podle vzoru platného tr. zák. čl. V/1878 tři skupiny trestných činů spáchaných v cizině:

1. Nejprve seskupuje činy, které se význačnou měrou dotýkají důležitých zájmů republiky (§ 5 č. 2.). Jsou to: útoky na podstatu a bezpečnost našeho státu, padělání československých peněz, útoky na reprezentanty a činitele československé republiky a útoky na život jejich příslušníků. Tyto činy je stíhati výhradně podle trestních zákonů republiky bez rozdílu, zda jde o jejího příslušníka či o cizince a nehledíc na to, jak je posuzuje stát, ve kterém byly spáchaný. Trest v cizině odbytý však se vinníkovi započítá (§ 66).

2. U ostatních trestných činů je třeba rozeznávati, dopustil-li se jich příslušník republiky či cizinec. U cizinců je možno přijmouti mírnější měřítko, neboť nemají toho úzkého vztahu k republice jako její státní občané a není možno na nich za každých okolností vyžadovati takové úcty k zákonům republiky, jako na těchto. Kromě toho nutno uvážiti, že u cizinců octnuvších se v dosahu naší státní moci zpravidla dochází k jejich vydání, takže je stihne spravedlnost podle zákonů buď státu, kde čin spáchali, nebo jejich vlasti (§ 10).

Druhou skupinu tvoří podle toho trestné činy spáchané v cizině příslušníky republiky, kteří za ně budou potrestáni podle zákonů vlasti (§ 6). Pokud jde o způsob trestání, rozeznává osnova:

a) Činy, které se neomezují zpravidla na hranice určitého státu a jejichž pachatelé jsou často mezi sebou organizováni mezinárodně, u nichž tedy jde o ohrožení celé společnosti lidské, t. j. obchod ženami a otrokářství. K nim se řadí úklady o cizí stát, padělání cizozemských peněz a všechny trestné činy, k jejichž stíhání je republika zavázána mezinárodní smlouvou. Tyto trestné činy pro svou důležitost mají býti stíhány stejně jako činy uvedené v § 5 výhradně podle zákonů republiky (§ 6 čis. 1.).

b) Ostatní zločiny a přečiny, spáchané příslušníky republiky v cizině, posuzují se podle zákonů republiky pod podmínkou, že čin je trestný i podle zákona místa, kde byl spáchán; také nebude náš stát sám žádati za vydání vinníka, nýbrž nastane stíhání jen, byl-li vinník postižen v tuzemsku nebo nabídnul-li cizí stát jeho vydání (§ 6 čis. 2.). Od stíhání přestupků, spáchaných v cizině, osnova upouští (srov. slova „zločin nebo přečin“ v § 6 č. 2. a ustanovení § 1 přest. zákona), leč by šlo o přestupek, k jehož stíhání by republika byla zavázána mezinárodní smlouvou (§ 6 čis. 1.).

3. Třetí skupinu konečně tvoří trestné činy, které spáchali cizinci v cizině (§ 7). Jsou to jednak tytéž trestné činy, které jsou uvedeny v § 6 čis. 1., s výjimkou úkladů o cizí stát, na jejich potrestání, byly-li spáchany cizincem v cizině, zpravidla nemáme zájmu; tyto delikty se mají stíhati nehledíc na to, zda uznává jejich trestnost také zákon místa, kde byly spáchany, avšak pouze tehdy, když vinník je postižen v tuzemsku a nedojde k jeho vydání (§ 7 č. 1.). O ostatních zločinech a přečinech (§ 7 č. 2.) platí totéž, co je uvedeno nahoře pod 2 b), s úchytkou, že trestní řízení se zavede jen, nařídí-li stíhání ministr spravedlnosti. Tuto podmínku trestního řízení stanoviti (jak to činí také § 9 tr. zák. čl. V/1878) doporučuje se proto, že v takových případech bude uvážiti, má-li náš stát na trestní represii vůbec nějakého zájmu, či nebude-li účelnější upustiti od trestního stíhání.

Naskytá se otázka, nemělo-li by trestní stíhání podobně býti závislé na nařízení ministra spravedlnosti i v případech § 6 a § 7 č. 1. tehdy, když bylo

trestní řízení v cizině proti vinníkovi již provedeno. Zde však vyhoví se lépe a jednodušeji potřebě daného případu, jestliže trestní řád přizná veřejnému žalobci právo, aby upustil od stíhání, dojde-li k poznání, že ho není třeba, čili jinými slovy, jestliže trestní řád přijme pro tento případ zásadu oportunity. Ovšem kdyby reforma trestního řízení tímto směrem provedena nebyla, nezbylo by, než doplniti v té příčině ustanovení § 6 a 7 č. 1.

Místo činu.

§ 8. Ustanovení toto je nutným doplňkem § 5 až 7 a řeší se jím zejména sporná otázka, které místo se má pokládati za místo činu u deliktů distančních, když činnost sama byla vykonána v cizině, výsledek sám však nastal nebo, zůstalo-li při pokusu, měl nastati na území republiky.

Zásadně pokládá osnova za rozhodnou činnost, avšak pro uvedené případy deliktů distančních činí výjimku potud, že čin pokládá za spáchaný v tuzemsku nejen, když zde byla vykonána trestná činnost, nýbrž i když jen zde výsledek nastal nebo při pokusu měl nastati.

Následky odsouzení v cizině.

§ 9. Podobně jako platný tr. zák. čl. V/1878 (§ 15) dovoluje osnova, aby bylo zavedeno trestní řízení proti příslušníku republiky jen k tomu konci, aby byl zbaven čestných práv občanských podle § 51. To se má státi tehdy, jestliže — předpokládajíc uzákonění zásady oportunity v trestním řádě — nedojde k novému stíhání takového vinníka, který byl v cizině odsouzen k trestu rovnajícímu se trestu žaláře. Kdyby byl k tomuto trestu odsouzen v tuzemsku, byla by jej podle § 51 buď obligatorně neb alespoň fakultativně stihla ona újma a je proto záhodno, aby se tak stalo, když se státní zástupce spokojí trestem v cizině uloženým. Výrok soudu je tu však na rozdíl od § 51 vždy jen fakultativní, poněvadž tu půjde často o hodnocení různých druhů trestů, jež sluší zůstaviti volně úvaze soudu. Ustanovení § 52 platí ovšem i tu.

Vydání vinníka.

§ 10 a 11. Osnova zde stanoví nejprve zásadu, uznávanou všeobecně v mezinárodních smlouvách, že nikdo nesmí býti vydán pro trestný čin politický a pro takový čin, jehož trestnost zákony republiky neuznávají buď proto, že jej vůbec neprohlašují za trestný nebo že uznávají důvod zániku jeho trestnosti. Otázku, které činy je pokládati za politické, osnova — stejně jako činí i jiné zákodárné práce — neřeší, nýbrž zůstavuje soudci, aby sám, přihlédnou ke všem okolnostem případu, rozhodl, má-li se trestný čin pokládati za politický a má-li proto vydání vinníka býti odepřeno. Ovšem tak soud učiní jen tehdy, uzná-li podle § 14, že jde o přečin, neboť pohnutka politická sama o sobě vylučuje, aby soud vyslovil, že čin byl spáchán z nízkého smýšlení.

Vydání vinníka pro jiné delikty než politické dovoluje osnova nejen, když jde o cizince, nýbrž na rozdíl od dosavadního práva v souhlasu se stanoviskem Anglie, i když běží o příslušníka republiky. Potřeba účinné a spravedlivé represe toho někdy přímo vyžaduje, zejména udál-li se čin v dalekých zemích, kdy zdejší soudce jen velmi obtížně a nedokonale může skutkový stav zjistiti a neznaje poměry ani jej nemůže správně posouditi. Ovšem se má takové vydání státi pouze výjimečně, kdy toho je zapotřebí pro zvláštní důvody, zejména pro požadavky procesní. Formálně se k tomu vyžaduje stejně jako k vydání vůbec podle § 59 tr. ř. 1873 rozhodnutí soudu a svolení ministerstva spravedlnosti. Také po stránce materiální je příslušník republiky dostatečně chráněn nepřiměřeného stíhání tím, že vydání bude povoleno jen, zaručí-li se cizí stát, že obviněný nebude potrestán za jiné činy, než pro které

je vydán, a ne přísněji, než stanoví zákon republiky. Vydán může býti pouze státu, ve kterém spáchal trestný čin.

Cizinec může býti kromě toho vydán také státu, jehož je příslušníkem; při vydání může si republika vymíniti podobnou záruku jako u vlastního příslušníka.

Osnova pamatuje však také na možnost, že i cizí stát, vydávaje republice jejího příslušníka, bude vyžadovati podobnou záruku a zjednává tomuto ujednání v § 11 zákonný podklad.

Obecná ustanovení.

Ustanovení tato nepotřebují celkem výkladu; pouze k č. 4 a 5 je podotknouti toto:

Správná míra i způsob trestní represe vyžadují, aby soud vzal v úvahu celkové chování obžalovaného a zejména i všechny jeho dřívější tresty, třeba byly uloženy v cizině. Proto osnova přiznává po té stránce skutečnosti, že vinník byl odsouzen soudem cizozemským, tutéž účinnost, jako když byl odsouzen v tuzemsku, ovšem pod podmínkou, že lze odsouzení v cizině podle povahy trestného činu nebo podle způsobu a tíže trestu klásti na roveň odsouzení v tuzemsku. To má význam zvláště pro otázku zpětnosti. Jinak osnova rozsudky cizích soudů nerespektuje; zejména nedovoluje je ovšem vykonávat v tuzemsku, neboť to by se přičilo výhradnému subjektivnímu právu státu na trest.

Účinek, který má v zápětí vykonání trestu, spojuje osnova také s každou skutečností, která znamená konsumování trestního práva státu, totiž s upuštěním od potrestání (srov. § 79), s prominutím trestu (§ 32) a promlčením výkonu trestu (§ 35). Totéž platí i o podmíněčném odsouzení, které podle § 88 má účinek vykonání a vymazání trestu; proto je nutno u něho tento účinek počítati ode dne právní moci podmíněčného odsouzení, ovšem jestliže odsouzený se osvědčil.

Odkázání do zabezpečovacího ústavu není sice formálně trestem, ale blíží se mu potud, že odkázaný je v podstatě stejně omezen v užívání své svobody jako ve vazbě trestní. To však je právě skutečnost významná v případech, ve kterých osnova k vykonání trestu pojí jisté účinky, zvláště při výmazu a zahlazení odsouzení (§ 37 a 38), promlčení následků odsouzení (§ 40) a ztrátě čestných práv občanských (§ 52). Je proto důsledně počítati účinek vykonání trestu, byl-li vinník odkázán do ústavu zabezpečovacího, až od doby, kdy byl z tohoto ústavu propuštěn.

Výklad některých slov.

Výklad pojmového obsahu důležitějších slov, kterých zákon častěji upotřebuje, byl uznán potřebným zejména při poradě o osnově švýcarské. Zákon tím nabývá jasnosti a přesnosti, žádoucí tu tím více, že není určen jen pro soudce právníky, nýbrž i pro soudce z lidu a pro lid vůbec. Takový výklad přispěje i po stránce technické k větší stručnosti a ušetří zbytečné opakování. Proto pojímá osnova do obecné části výklad technických výrazů častěji se vyskytujících, podobně jako činí četné zákony i osnovy nové doby.

V podrobnostech třeba připomenouti:

K č. 1. *L e s t*, která je prostředkem páčání různých deliktů, je jednak zúmyslné způsobení omylu, jednak jeho využití (když jej způsobil pachatel neúmyslně nebo někdo jiný bez jeho přičinění), avšak pod podmínkou, že toto využití se stalo způsobem úskočným (na př. utvrzováním jeho).

K č. 2. *N á s í l í* je tu pojato v širším smyslu. Je to nejen násilí fyzické, nýbrž částečně i psychické, t. j. znásilnění vůle hrozbou bezodkladným násilím, a užití prostředků, kterými je někdo uveden ve stav bezbrannosti; některé

takové prostředky uvádí osnova příkladmo, totiž narkosu a hypnosu, a tím udává i povahu takových prostředků.

Hrozba zlem, které nemá nastati bezodkladně, může býti pokládána za nebezpečnou vyhrůžku tehdy, je-li zlo, kterým se někomu hrozí, hledíc na okolnosti, za kterých se mu hrozí, tak citelné, že vyhrůžka je způsobilá uvésti ho do tísně. Tím je dáno měřítko, jak objektivní (některé druhy zla osnova uvádí příkladmo), tak subjektivní. Obojího hlediska musí soudce dbáti a usuzovati, byla-li vyhrůžka, hledíc na citelnost zla, na vlastnosti ohroženého a na situaci, v jaké mu bylo pohroženo, způsobilá uvésti ho do takového tísnivého stavu, který dává jiný směr jeho vůli, než jaký by měla, kdyby tohoto stavu nebylo.

Pro trestní zákon musí zůstatí stejné, užije-li se násilí nebo nebezpečné vyhrůžky přímo proti osobě napadené nebo osobě jí blízké (srov. č. 3), neboť zlem, které pachatel činí této, působí se násilně na vůli oné.

K č. 3. Trestní zákon v některých případech musí dbáti úzkého poměru, který je mezi vinníkem a osobou, jež je v určitém vztahu k trestnému činu (osoba blízká). Nastává tu často kolise zájmů, při níž vítězí ušlechtilý cit, který prýští právě z tohoto poměru a který pak modifikuje potřebu nebo rozsah trestní represe. Tento poměr blízkých osob lze stanovití buď přesným výpočtem, buď pojmově. Platné trestní zákony (§ 216 tr. zák. 1852, § 78 tr. zák. čl. V/1878) spokojují se se způsobem prvním, zákon na ochranu republiky v § 39 má definici pojmovou. Osnova zvolila střední cestu. K osobám blízkým počítá nejprve nejbližší příbuzné (rodiče, děti a sourozence) a manžely, u nichž se uplatňuje citový moment téměř vždy, třeba nebyl vždy zjevný, a u nichž proto se nedoporučuje zůstaviti soudci, aby tento poměr analysoval. Vedle nich uznává však osnova podle vzoru zákona na ochranu republiky úzké citové pouto, které bývá i mezi osobami rodinně úplně cizími, zejména mezi intimními přáteli, snoubenci a milenci. Soudci má býti vodítkem při posuzování této otázky psychologický moment, zda totiž újmu, kterou by utrpěla jedna z obou osob, o něž právě jde, druhá by pocítovala jako újmu vlastní.

K č. 4. Definici doby válečné, která má význam hlavně při deliktech proti národní obraně, přejala osnova z § 39 zákona na ochranu republiky.

K č. 5. Spor, má-li býti pokládána elektrická energie a jiná síla přírodní za movitou věc a má-li tím zároveň s ní býti účastna ochrany trestního zákona — příklad norského trestního zákona (§ 6), následovaný osnovou rakouskou (§ 105) i německou (§ 12 č. 5) — či má-li býti dána pod zvláštní ochranu (jak učinila švýcarská osnova v čl. 127), rozřešen byl v osnově tím, že bylo následováno příkladu norského trestního zákona. Se stanoviska kriminalistického není totiž podstatného rozdílu mezi přírodní silou, která slouží člověku a přinášejíc mu užitek je částí jeho majetkové sféry, a mezi movitou věcí jinou. Definice „přírodní síla, člověkem vyrobená nebo zachycená“ je zajisté dosti široká, aby vyhověla potřebě.

K č. 6. Pojem veřejnosti v dosavadní praxi na podkladě platných trestních zákonů naprosto nevyhovoval. Proto jej osnova zvlášť stanoví tak, že podkladem je jednak spáchání činu v rozšiřovaném tiskopise, jednak podle teorie kvantitativní možnost postřehnutí jeho větším počtem osob, ježto s kriminálního hlediska nemůže na tom záležeti, jsou-li to osoby určené individuálně čili nic. Vyňaty jsou pouze takové činy, které byly spáchány v úzkém kruhu rodinném, t. j. v přítomnosti pouze těch osob, které náležejí k rodině vinníkově.

K č. 7. Mocí veřejnou je rozuměti nejprve moc státní a pak instituce, na které stát zákonem nebo podle zákona přenesl část své pravomoci, tedy na př. sbory samosprávné. Poněvadž pak moc veřejná vůči občanům se uplatňuje úřady, byla definována v ten smysl, že jsou jí úřady vládní moci rozložené v její složky, tedy: soudnictví, správy veřejné a moci vojenské.

Čtvrtá složka vládní moci, zákonodárství, byla vynechána, poněvadž zákonodárná moc se neprojevuje úřady a o sborech zákonodárných platí pro jejich zvláštní význam ustanovení samostatná. Ovšem pokud zákonodárský sbor vystupuje jako soud nebo vykonává úkony veřejné správy, je pokládati jej za „moc veřejnou“.

Za úřad jednájí osoby, v nichž se při tom soustřeďuje autorita moci veřejné. Ochrana, kterou nutno trestním zákonem poskytnouti těmto osobám, i větší povinnosti, jichž od nich nutno požadovati pod sankcí trestní, činí potřebným, aby kruh jejich byl v zákoně přesně stanoven. Jednotlivé zákony postupují při tomto vymezení různě. Některé si počínají ryze kasuisticky, jiné se snaží vystihnouti výpočet osob úředních zcela neb alespoň z části pojmově. Platný trestní zákon 1852 má v § 68 výpočet úplně kasuistický, podobně vymezení zák. čl. XL/1914 je převážně příkladmé. Ustanovení § 461 tr. zák. čl. V/1878 má snahu propracovati se k pojmu. O pojmovou úpravu se pokusily zejména norský trestní zákon (§ 127 odst. 3.), švýcarská osnova (čl. 98 č. 4.), rakouská osnova (§ 100, 101) a bulharský trestní zákon (čl. 543). Definice osnovy má za vzor zákon bulharský, který správně přihlíží ke skutečnosti, že je to funkce provádějící vůli veřejné moci, která činí určitou osobu hodnou a potřebnou zvýšené ochrany. Podobně osnova klade váhu na to, že osobě chráněné byl svěřen úkon veřejné moci. Svěření toto může se státi buď přímo zákonem nebo podle zákona správním aktem. Je-li tomu tak, nazývá osnova tyto osoby, které tu jednájí jako reprezentanti veřejné moci „veřejnými úředníky“. Stejnou ochranu jako jim poskytuje pak osnova ještě takovým osobám, které pomáhají při úkonu veřejné moci z příkazu veřejného úředníka, na které tedy veřejný úředník v daném případě jaksí svou pravomoc přenesl, ježto jeho síly právě nestačí, aby sám provedl úkon veřejné moci. Tyto osoby společně s „veřejnými úředníky“ zahrnuje osnova jednotným názvem „orgán moci veřejné“ (srov. § 9 zák. čl. XL/1914).

Pokud jde o sbor zákonodárský, nemůže býti pochyby, že tam, kde vykonává, jak nahoře uvedeno, úkony veřejné správy nebo soudnictví, je i jeho orgán, zejména i jeho člen (poslanec, senátor) orgánem moci veřejné.

HLAVA DRUHÁ.

TRESTNÉ ČINY.

Oddělení I.

ROZDĚLENÍ TRESTNÝCH ČINŮ.

Zločiny, přečiny, přestupky.

Dosavadní rozdělení trestných činů v obou našich platných zákonech na zločiny, přečiny a přestupky vykazuje mnohé nedostatky. Podstatný rozdíl nalézáme v nich jediné mezi zločiny na jedné straně a přečiny a přestupky na straně druhé. Zločiny jsou tu v podstatě trestné činy zvýšeného kriminálního významu, u nichž jde o významnější porušení statků právních. Vnější výraz tomu dodávají oba zákony tím, že stanoví na zločiny zvláštní tresty, ač tr. zák. čl. V/1878 ani v tom není důsledný, připouští státní vězení jak na zločiny, tak i na přečiny a dovoluje v určitých případech uložiti i na zločiny trest, vyhrazený jinak na přečiny (§ 92, 66 a 72).

Rozdíl mezi přečiny a přestupky je v trestním zákoně 1852 povahy jen procesuální. V trestním zákoně čl. V/1878 ani tohoto rozdílu není, neboť vidíme, že některé přečiny soudí tu soud sborový, jiné soud okresní a že některé přestupky náležejí před soud, jiné před úřad správní.

§ 14.

Za tohoto stavu věci je nutno hledati jiné cesty. Při tom nutno míti na paměti, že rozdělení trestných činů nemůže býti nic jiného než technickou pomůckou, která má hověti, jako vůbec každé zřízení trestní, účelnému výkonu trestní represe.

Tento cíl majíc na očích roztrídila osnova trestné činy ve dvě podstatně od sebe se lišící části: ve skupinu činů povahy kriminální, porušujících neb ohrožujících právní statky způsobem závažným, a na skupinu deliktů, které této povahy sice nejsou, avšak jež přece je nutno stíhati trestem, ježto porušují obecný pořádek neb alespoň chovají v sobě abstraktní nebezpečí proň. Prvá skupina má tvořiti předmět vlastního trestního zákona, druhá pak má býti pojata do zákona o přestupcích.

Tyto přestupky zatím budou ještě přikázány pravomoci trestních soudů. Opatření to má však býti pouze zatímné a v budoucnosti, až bude uskutečněna reforma správy a bude vybudováno zvláštní správní soudnictví trestní, bude moci býti trestání těchto přestupků svěřeno soudům správním, takže trestním soudům zbude pak jen vlastní jejich úkol, stíhati činy skutečně kriminální.

Skupina činů kriminálních má se stanoviska potřeby ochrany právních statků povahu jednotnou. Avšak hledíc na účelnou úpravu trestní represe možno tu rozeznávati dva druhy provinilců, podstatně od sebe se lišící. U jedněch prýští čin z nízkého smýšlení, které ukazují na asociální charakter vinníka, kdežto druzí jsou k němu vedeni jinými pohnutkami, svědčícími o smýšlení vyšší sociální hodnoty neb aspoň neukazujícími na smýšlení nízké. Tím se dva činy, obsahující stejný útok na týž právní statek, mohou jeviti naprosto různě a obrana společnosti v obojím případě vyžaduje zcela rozdílného postupu. V prvém případě je nutno působiti na vinníka prostředky co nejvíce energickými, aby jeho charakter, který se osvědčil činem, byl změněn tak, aby zmizelo nebezpečí, tkvící v něm pro společnost, a nelze-li toho dosáhnouti, aby byl sám pokud možno učiněn neškodným. U provinilců druhého druhu však není zapotřebí než zeslabiti popud k trestnému činu a posíliti představy, které by je příště varovaly trestného činu.

Tohoto poznatku, že pachatelé trestných činů, pozorování s uvedeného hlediska, tvoří dvě úplně od sebe se lišící skupiny, z nichž každá vyžaduje i rozdílné trestní represe, upotřebuje osnova pro další dělení trestných činů povahy kriminální a rozeznává mezi nimi takové, které vznikly ze smýšlení nízkého, a takové, o nichž to tvrditi nelze. Oba tyto druhy od sebe vzájemně odlišuje i tresty, které na ně stanoví. Tím pak, že tyto tresty budou nejen vykonávány různým způsobem, nýbrž odděleně od sebe i místem, podařilo se osnově rozdělit i za výkonu trestu oba uvedené druhy trestanců tak, že budou seskupeny živly horší kvality a odděleny od ostatních. Tak bude značnou měrou umožněno vykonávati trest podle individuality trestance a zeslabiti zhoubný vliv, který za dnešních poměrů vykonávají zkažení zločinci na ty, kdož společně s nimi si trest odpykávají. Tohoto účelu bude dosaženo tím spíše, poněvadž osnova důsledně pečuje také o to, aby takoví živlové kriminální, kteří jednou již vytrpěli delší trest žaláře, nepřišli do styku s jinými vězni ani, když se na oněch později vykonává jiný trest neb i zabezpečovací opatření (srov. § 43, 73, 117, 122, 124 a § 15 odst. 3. přest. zákona).

Vedle této kriminálně politické ceny je značnou předností tohoto rozdělení, že je v souhlasu také s přesvědčením lidu. Zavraždí-li zrůdný syn otce, aby došel dříve dědictví, posuzuje i prostý člověk jeho čin jinak, než usmrtili manžel své ženy, kterého přistihl při činu. Zhýralec, který sáhne na cizí majetek, aby si zjednal prostředky k svému prostopášnému životu, jeví se lidu v jiném světle než starostlivý otec, jenž tak učiní upadnuv v nouzi, aby

opatřil své rodině nejnnutnější výživu. Nálezy porotců, zprošťující nezřídka i proti liteře zákona, jsou toho výmluvným svědectvím.

Podobně jako naše osnova, činí také osnova italská z roku 1921 rozdíly mezi delikty sociálně politickými a delikty prostými, nazývajíce oněmi trestné činy, spáchané ze snahy prospěti domnělému sociálnímu nebo politickému pokroku.

Takové hodnocení trestných činů po stránce subjektivní je ostatně jen dalším krokem na cestě, kterou nastoupilo již dříve naše zákonodárství trestní. Tak je již podle § 1 odst. 2. zákona o odčinění odsouzení z 21. března 1918, č. 108 ř. z. rozhodno, zakládá-li se předcházející odsouzení na bezectném smýšlení. Volební řád do obcí z 31. ledna 1919, č. 75 Sb. z. a n. pak stanoví, že ztrátu práva volebního má vysloviti soud, kde to zákon nepředpisuje obligatorně, jen, byl-li čin spáchán z pohnutek nízkých a nečestných. S nízkými a nečestnými pohnutkami činu ve stejném směru jako oba uvedené zákony operuje také § 2 odst. 1. zákona o podmínečném odsouzení ze 17. října 1919, č. 562 Sb. z. a n. a § 32 odst. 1. zákona na ochranu republiky. Osnova rozšiřující toto kritérium v zájmu účelné represe na celý obor trestního práva, staví na místo nízké a nečestné pohnutky činu, kterou ještě osnova z r. 1921 prohlásila za rozhodnou, nízké smýšlení vinníka. Tím má býti řečeno, že při posuzování jeho činu nemá býti jen izolovaně pozorována pohnutka jeho, nýbrž že má býti zkoumáno, zdali pohnutka ta odpovídá celkové povaze pachatele. To vyplývá také z jednotlivých indicí nízkého smýšlení uvedených příkladmo v § 14 odst. 3.

Pro skupinu činů, vyplynuvších z nízkého smýšlení, ponechává osnova pojmenování „zločin“, kterým také lid vyznačuje trestný čin větší intenzity, přičítá se jeho ethickému i sociálnímu citění. Pro skupinu kriminálních činů, které nejsou této povahy, byl zvolen název „přečin“, který nyní tímto svým určením dostává přesně vytčenou pojmovou náplň, již neměl ani podle trestního zákona 1852, ani podle trestního zákona čl. V/1878.

Důsledně s hlediska výše uvedeného neurčuje osnova zásadně, zda určitý trestný čin má býti pokládán za zločin či za přečin, jak to činí trestní zákon 1852 a nepřímě i trestní zákon čl. V/1878, nýbrž dávajíc zpravidla na výběr trest žaláře a trest vězení zůstává rozhodnutí tuto otázku soudu podle směrnice obsažené v § 14 odst. 3. Kladouc však na prvé místo někdy trest žaláře a jindy zase trest vězení, chce tím dáti na jevo, kterou z obou eventualit pokládá v případě, o který jde, za pravidelnou. To má býti soudci podnětem, aby zvolil trest na druhé místo položený jen, jsou-li pro to zvláštní důvody. Ovšem některé činy prohlašuje osnova za absolutní zločiny právě tak, jako některé za absolutní přečiny. To proto, poněvadž povaha činu svědčí již sama o sobě o smýšlení, ze kterého se čin páše.

Vnější znak, zda čin je zločinem či přečinem, tvoří trest, který je naň stanoven. Se zločinem je spojen těžší trest žaláře s následky difamujícími, s přečinem lehčí trest vězení bez takových následků. Takto bude proveden řečený rozdílný do důsledku tak, že již z trestu, podle okolností i z místa, kde byl vykonán, bude možno souditi o mravní jakosti pachatelově.

Tímto způsobem rozřešila si osnova starý spor o bipartici a tripartici činů trestných. V podstatě přijala bipartici podobně jako z novějších zákonů norský, nizozemský a italský i švýcarská osnova, rozlišujíc činy povahy kriminální od jiných (přestupků), avšak tím, že rozdělila skupinu činů kriminálních, dospěla k tripartici, ovšem zcela jiného rázu, než byla provedena v platných trestních zákonech a než je tomu v takových nových kodifikačních pracích, které ji přijímají (zejména v osnově rakouské a německé, v zákoně ruském z r. 1903 a j.).

PODMÍNKY TRESTNOSTI.

Vina.

Ve sporu obou stěžejních zásad, na nichž může býti založena úprava trestního zákona, zásady odpovědnosti za vinu a zásady odpovědnosti za výsledek, neváhala osnova přiznati se otevřeně a bez výhrady k zásadě uvedené na místě prvním. Nemůžeť pro zákonodárce, jenž si je vědom svého úkolu, býti pochybné, že úkolu toho, t. j. účinné ochrany právních statků a tím i celého právního řádu, může dosáhnouti jen tehdy, když neučiní trestnost činu ani výši trestu závislou na výsledku činu často náhodným, nýbrž když v té příčině bude pokládati za rozhodnou vinu. Co vinník obmyslel, co předvídal, aneb co předvídati měl, má býti měřítkem jeho trestnosti a nikoli to, co z činu jeho vzešlo snad náhodným shlukem okolností. Nemá mu přitěžovati, že jeho čin měl náhodou následky těžší, a stejně mu nesmí zásadně polehčovati, když se mu nepodařilo dosáhnouti toho, co činem svým obmyslel. Skutečný výsledek činu může býti rozhodný pro trestnost jen potud, pokud lze jej přičítati k vině. Jen potud lze tedy vinu měřiti skutečným výsledkem činu.

Bude-li trestní zákon zbudován na zásadě odpovědnosti za vinu, bude i soudce, třeba by čerpal podnět k svému zakročení zpravidla z poruchy právních statků, nucen nečiniti tuto poruchu výhradným měřítkem trestnosti vinníka, nýbrž zkoumati, nezůstala-li vina jeho za výsledkem nebo naopak nezůstal-li výsledek za vinou pachatelovou.

Toto zásadní hledisko dochází v osnově už zevního osvědčení nadpisem „vina“, zvoleným pro skupinu ustanovení, která se jeví býti důsledky zásady odpovědnosti za vinu, a k nimž se pak důsledně připojují ustanovení o trestání pokusu.

Podmínkou důsledného provedení této zásady arci jest, aby předem byly správně upraveny formy trestné viny.

Druhy viny.

§ 15.

Platné právo obou oblastí spokojuje se tradiční bipartici forem viny na úmysl a nedbalost. Právo Slovenska a Podkarpatské Rusi těchto forem podle vzoru práva německého vůbec neupravuje. Trestní zákon 1852 obsahuje v § 1 definici úmyslu, kdežto pojmové určení nedbalosti sluší odvoditi generalisací z definice kulposního usmrcení a těžkého zranění, obsažené v § 335.

Rozeznávání mezi úmyslem a nedbalostí je sice již pokrokem proti době starší, kdy přičítán byl výsledek nehledíc na vinu pachatelovu. Ale postupem času ukázalo se, že s těmito dvěma druhy viny nelze vystačiti. Proto vidíme, že vedle těchto dvou jaksi oficiálně přiznaných forem se objevují ještě jiné, jichž zákonodárce sice výslovně neuznává, s nimiž přes to však je nucen soudce a namnoze i zákonodárce sám ve skutečnosti pracovati. Tak setkáváme se s v i n o u v ě d o m o u, jež jeví se jako jakési minus proti dolu a zase jako jakési plus proti nedbalosti, se kterouž však doktrína si celkem neví rady, má-li ji přičísti k tomu či onomu druhu viny. Dále je tu o b m y s l, jakýsi to stupňovaný úmysl, jenž zpravidla určuje se tak, že tu výsledek je účelem činnosti trestné. Ještě výše staví se z l o m y s l n o s t, o jejíž pravou podstatu vedou se tuhé spory (viz níže u § 327: poškození věci). A tak, nehledíc ani ku přirozenému rozdělení nedbalosti na vědomou a nevědomou, objevuje se místo oficiálně přiznané dichotomie forem viny hned několik druhů jejích, jichž podstata a hranice jsou velmi pochybné a sporné.

Také dospělo se k poznání, že obvyklé, většinou velmi nízké sazby trestní na kulposní činy nestačí k tomu, aby všechny případy vědomé nedbalosti byly stíženy trestem přiměřeně přísným. Toto poznání vedlo ke konstrukci úmyslu nepřímého (indirektního) a úmyslu eventuálního. Neudržitelnost konstrukce úmyslu nepřímého, známého dosud platnému právu dříve rakouskému, je nyní obecně přiznána. Za to úmysl eventuální jest uznáván míněním převládajícím v teorii i v praxi: kdo, znaje možnost škodlivého výsledku, přece jedná, kdo tedy jedná na risiko tohoto výsledku, ten schvaluje výsledek eventuálně, t. j. chce jej pro ten případ, že nastane, a jedná tudíž dolosně. Oblíbenou pak pomůckou při zjišťování tohoto úmyslu je známá formule Frankova, pokládající za rozhodné, zdali vinník by byl rovněž jednal, věda, že škodlivý výsledek jistě nastane. Jak pochybená je však celá tato konstrukce eventuálního úmyslu, dokazuje nejlépe to, že pomocí jeho je soudci možno prohlásiti každé vědomě nedbalé jednání za úmyslné a to za nezměněné psychické podstaty skutkové, neboť lze — a v praxi skutečně tak se děje — eventuální svolení k výsledku spatřovati již v tom, že pachatel jednal, ač možnosti výsledku si byl vědom.

Osnova postavila proti pestré směsici forem v platném právu i praxi užívaných, z větší části neupravených, ba ani nepřiznaných, ostře vyhraněnou tripartici: úmysl, vinu vědomou a nedbalost, tedy počet proti fiktivní bipartici rozmnožený, ale proti skutečnému počtu forem rozhodně omezený.

V novější době se zastává z některých stran mínění, že nelze trestati čin jako úmyslný, není-li si zároveň vinník toho vědom, že jeho čin je bezprávný, t. j. že se přičií právnímu řádu. Osnova pokládá z důvodů theoretických i praktických za správnější nemísiti tuto otázku s formami viny, nýbrž řešiti ji tam, kam náleží, totiž v ustanovení o omylu.

I. Úmysl.

Definice úmyslu vyhnula se pojmem „v úle“ a „c h t ě n í“, jež pro svou neurčitost a spornost se vůbec nehodí k definování forem viny. Úmyslným označuje se ono jednání, při němž bylo účelem pachatele způsobiti právě výsledek v zákoně uvedený, jinými slovy, při němž představa výsledku byla pohnutkou činu. V podstatě je to tedy případ dosud obmyslem nazývaný.

Je to nepochybně nejintenzivnější způsob viny, jemuž se žádný jiný intenzitou vyrovnati nemůže, zejména ani ten případ, kde pachatel ví, že z činu jeho škodlivý výsledek jistě nastane. Neboť v tomto případě poškozuje právní statek jen proto, že jeho neporušené trvání je v cestě jeho vlastního účelu. Kdyby toho nebylo, nechal by ho netknutým. Tu tedy pachatel jedná, ačkoli škodlivý výsledek předvídá. Naproti tomu ten, kdo jedná úmyslně, jedná právě proto, p o n ě v a d ě výsledek předvídá. Takový úmyslný pachatel podniká nejen vědomý, nýbrž přímo obmyslený útok na cizí právní statek: on si jej k tomu konci, třeba-li, vyhledá a nezdaří-li se mu první pokus, obnoví pravděpodobně útok, ať proti témuž předmětu, ať, nezáleží-li mu právě na tomto předmětu, proti předmětu jinému (zloděj, lupič). Zkrátka: útočník úmyslný je nejnebezpečnější.

K úmyslu se nevyhledává, aby pachatel věděl, že výsledek jistě nastane; stačí pouhá představa možnosti výsledku. Tím, že tato představa se stala p o h n u t k o u č i n u, nabývá právě onoho intenzivního zabarvení, jímž je charakterisován úmysl.

Někdy je způsobení výsledku v zákoně uvedeného toliko prostředkem k dosažení jiného vzdálenějšího výsledku, vlastnímu to účelu vinníkovu. Příklad: někdo usmrtí jiného, aby dosáhl dědictví, nebo založí požár, aby se obohatil pojištěnou sumou. Nemůže býti pochybnosti o tom, že i způsobení onoho

prvního výsledku (smrti, požáru) jest účelem jednání vinníkov, třeba jen účelem jaksi průchodným (meziúčelem), a že tudíž toto jednání je úmyslné.

II. Vina vědomá.

Podstata viny vědomé záleží v tom, že vinník zná všechny skutečnosti zakládající trestnost činu, t. j. vše, čeho je třeba k uskutečnění zákonných pojmových znaků jeho. Náleží-li k pojmovým znakům trestného činu nějaký výsledek, je k vině vědomé potřeba, aby vinník věděl, že výsledek ten nastane. Nestačí, věděl-li, že výsledek nastati může, představoval-li si tedy výsledek toliko jako možný. To by mohlo zakládati jen nedbalost. Od úmyslu liší se vina vědomá tím, že výsledek, jež si vinník představoval jako jistý, nebyl účelem činu, nýbrž že pachatel měl účel jiný, snad trestně nezávadný.

Že skutečnostmi zakládajícími trestnost činu nejsou míněny t. zv. objektivní podmínky trestnosti, na př. reciprocita, současná trestnost činu v jiném státě a j., nepotřebovalo by snad ani zmínky; vyplývá to již z toho, že na objektivní podmínky trestnosti vina pachatelova vůbec se nevztahuje. To platí ovšem také o čistě subjektivních náležitostech trestného činu, jako přičetnosti a formě viny samé.

Proč vina vědomá stojí, pokud jde o trestnost, za úmyslem, bylo odůvodněno nahoře. Z toho arci nijak nevyplývá, že by jednání úmyslné musilo býti odlišeno od jednání vědomého vždy zvláštní trestní sazbou. Někdy postačí sazba jediná, postihující jak úmysl, tak vinu vědomou. To platí zejména o dvou skupinách trestných činů, totiž o deliktech ohrožujících a deliktech čistě formálních. U obou těchto skupin dostupují nesnáze, pochybnosti a spory, pojící se k dosavadní konstrukci forem viny, svého vrcholu. Podle konstrukce zvolené osnovou nečiní subjektivní stránka těchto deliktů žádných obtíží.

Objektivní stránka deliktů ohrožujících záleží ve způsobení nebezpečí, to jest možnosti poruchy právního statku. Po stránce subjektivní pak je zřejmo, že ten, kdo ví, že z činnosti jeho takové nebezpečí vznikne, ohrožuje vědomě. U takovýchto činů je sice také myslitelný úmysl. Příklad: někdo chce získati odměnu za zachránění člověka a k tomu konci hodí jej úmyslně do vody. Ale takové případy nejsou zajisté typické, nýbrž ve skutečném životě dosti vzácné; také není takové jednání, jak právě ukazuje zvolený příklad, trestnější než ohrožení způsobené z jiné pohnutky a stačí tudíž trestati takové případy v rámci ohrožení vědomého. Předpokladem jest arci, že nebylo úmyslem způsobiti poruchu právního statku; jinak by šlo zřejmě o pokus deliktu porušujícího.

V trestních zákonech se setkáváme s celou řadou norem, v nichž není řeči o nějakém výsledku, t. j. porušení neb ohrožení právního statku, nýbrž jež v podstatě se jeví pouhými zákazy nebo příkazy nějaké činnosti. Přestoupení takového zákazu nebo příkazu je tedy trestné, nehledíc na výsledek. Takovými čistě formálními delikty jsou na př. smilstvo s osobou nedospělou nebo příbuznou, bigamie, křivá přísaha a zejména četné drobnější delikty. U takových trestných činů není sice vyloučeno, že se jimi porušuje nejspíš ohrožuje nějaký právní statek; ale takové porušení neb ohrožení není pojato mezi pojmové znaky činu a není tedy rozhodné, zdali ve skutečnosti k němu došlo, jinými slovy: zákon pokládá právní statek normou chráněný za ohrožený každým přestoupením takového zákazu nebo příkazu. Vinník tedy v hořejších případech ví, že dívka je dosud nedospělou, že první manželství dosud trvá, že přísahou potvrzuje nepravdu atd. Vinník musí věděti jistotu; pouhé vědění možnosti nestačí, to náleží do území nedbalosti. Úmysl není ovšem ani tu vyloučen. Příklad: někdo chce souložiti právě jen

s nedospělými. Ale i takové případy jsou dosti vzácné a rozhodně ne typické. I zde lze tedy vystačiti s trestní hrozbou stíhající vinu vědomou.

Bylo by arci protismyslné, aby jednání úmyslné nebylo trestné, je-li trestné jednání vědomé, a aby nebylo alespoň tak trestné jako toto. Proto je třeba výslovného ustanovení, že jednání úmyslné, není-li naň v zákoně ustanoven zvláštní trest, je trestné tak jako jednání vědomé. Tím je zároveň dosaženo té výhody technické, že ustanovení, stíhající trestem jednání vědomé, vztahují se sama sebou i na jednání úmyslné.

III. Nedbalost.

Nedbalost je charakterisována, jak vyplývá z definice její, zanedbaním náležitě opatrnosti.

Pojem opatrnosti, vyskytující se také v právu občanském, není z nejurčitějších, ba sluší otevřeně přiznati, že nějakého vyhraněného pojmového určení ani nepřipouští. Větší pevnosti nabývá toliko tam, kde míra potřebné opatrnosti je určena výslovnými předpisy, jimiž se určitá jednání neb opominutí jako nebezpečná výslovně zakazují. To má osnova v první řadě na mysli, mluvíc o opatrnosti, k níž jednající je povinen. Ale náležitá míra opatrnosti může vyplývati také z převzatého závazku. Jinak se řídí podle uznaných poznatků vědeckých i jinakých pravidel životních a kde takových není, podle poměrů, za kterých jednání bylo vykonáno, přihlížeje k všeobecným zkušenostem životním. To je vyjádřeno slovy: „opatrnost, které je podle okolností potřebí“.

Jak z uvedeného patrně, je míra nedbalosti takto stanovena způsobem objektivním, t. j. pro každého platným. Tím však není řečeno, že by za určitých okolností nemohla tato míra býti posunuta výše, jinými slovy, že by nemohla býti žádána opatrnost zvýšená. Té budeme zajisté žádati od lékaře nebo jiného odborníka, pokud jde o výkon povolání. Ale měřítko zůstává tu potud objektivním, že této zvýšené opatrnosti žádáme od každého, kdo takové povolání vykonává.

Proti tomuto měřítku objektivnímu se namítá, že se přiči právnímu citu žádati od člověka podprůměrné inteligence nebo vůbec stíženého psychickým defektem téže míry opatrnosti jako od člověka normálního rozumu. Námitka tato není odůvodněna. Vždyť bychom pak musili důsledně snížit tuto míru také pro toho, kdo jedná v rozčilení nebo v jiném afektu, nevyjímajíc ani zlosti, hněvu atd. Jak povážlivé by bylo takové ustanovení, je na jevě. Znamenalo by, že od míry opatrnosti, kterou uznáváme všeobecně za potřebnou k účinné ochraně právních statků, upouštíme, když jednající je hlupec nebo rozčilen nebo jedná ve zlosti a p., tedy právě tam, kde právní statek je ve větším nebezpečí. Arci nemají takové psychické defekty, trvalé nebo přechodné, zůstat nepovšimnuty při úvaze o trestu a podle okolnosti ani při zodpovídání otázky viny. To však náleží do jiné oblasti; jde tu zřejmě o otázku přičetnosti nebo zmenšené přičetnosti, stejně jako při úmyslu a vině vědomé.

Uvedeným vztahem k opatrnosti povinné nebo potřebné je vlastně pojem nedbalosti vyčerpán. K pojmu jednání nedbalého není potřebí výsledku, a to ani poruchy ani ohrožení právního statku; také delikty čistě formální mohou býti spáchány z nedbalosti. Nebylo by tudíž zásadně potřebí ani v pojmovém určení nedbalosti zabývat se psychickým vztahem vinníka k výsledku. Činí-li to osnova přece, děje se tak proto, poněvadž růzností tohoto vztahu lze vhodně využití k zákonodárným účelům.

Je totiž možno, že nedbale jednající předvídal možnost škodlivého výsledku anebo že této možnosti nepředvídal. Tyto dvě odrůdy nedbalosti označují se zpravidla jako nedbalost vědomá a nevědomá. Osnova zvolila pro nedbalost vědomou jiné jméno, totiž hrubá nedbalost. Tento výraz byl do nedávna vlastní právu občanskému; do trestních zákonů dostal se —

snad jen mimoděk a rozhodně bez zevrubné úvahy a přesného určení jeho — teprve v poslední době (srvn. § 79 ústavní listiny, čl. III § 58 čís. 2 řádu volení do poslanecké sněmovny z 29. února 1920, čís. 123 Sb. z. a n., § 4 posl. odst. zrušeného již zákona z 18. března 1920, čís. 188 Sb. z. a n., o stíhání podloudného vývozu předmětů potřeby do ciziny, § 4 č. 2, § 5 č. 2 a § 6 č. 4 zákona na ochranu republiky z 19. března 1923, čís. 50 Sb. z. a n.). Zvolivši toto pojmenování, chce osnova vyvarovati směšování vědomé viny a vědomé nedbalosti, k němuž by podobnost výrazu mohla sváděti. Jde tedy jen o otázku terminologickou. Zvoliti také pro nedbalost nevědomou technické pojmenování v zákoně samém, nebylo potřeba.

Bylo velmi často na to ukazováno — a to se netýká pouze našeho práva — že leckteré trestní hrozby, stíhající jen úmyslné spáchání činu, nejsou dostatečnou ochranou právním statkům, které mají býti jimi chráněny, a že se jeví tudíž potřeba za zvýšením této ochrany rozšířiti trestnost porušení neb ohrožení právních statků, o něž jde, za oblast jednání úmyslného. Tato potřeba je tím větší, když osnova vtělila k nedbalosti také dosavadní — arci, jak výše ukázáno, velmi pochybné — území dolu eventuálního. I je zajisté vítáno, když oním odlišením hrubé nedbalosti od nedbalosti nevědomé se dosáhne toho, že netřeba rozšířiti trestní normy, o které jde, na celou oblast nedbalosti, nýbrž že možno prohlásiti za trestnou toliko nedbalost hrubou. To znamená, že zákonodárce žádá, aby se zdržel nebezpečného jednání pod trestem alespoň ten, kdo nebezpečnou povahu jeho zná. To je stanovisko, jež u mnohých deliktů jest úplně odůvodněno, mají-li právní statky, o něž jde, býti dostatečně chráněny. Zakazuje-li na př. zákon necudnosti s nedospělými, je zajisté oprávněn žádati, aby se zdržel takových činů nejen ten, kdo jistě věděl, že jde o osobu nedospělou, nýbrž i ten, kdo si byl vědom možnosti toho. A namítne-li se snad, že to je změna v neprospěch pachatele proti platnému právu, sluší ukázati na to, že tyto případy byly dosud trestány pod pláštíkem dolu eventuálního jako úmyslné, tedy plným trestem činu dolosního, kdežto nyní bude lze hrubou nedbalost stíhati mírnější sazbou trestní, a že by šlo mnohem dále, kdybychom chtěli tu vyloučiti z trestnosti — podle vzoru § 65 rakouské osnovy o trestání mládeže z roku 1917 — toliko omyl omluvitelný, což by znamenalo, že se trestá i nedbalost nevědomá.

U deliktů ohrožujících vyskytuje se jakási úchylnka, jež vyplývá z objektivní stránky těchto trestných činů, záležející ve způsobení nebezpečí. Poněvadž totiž rozdíl mezi způsobením nebezpečí (způsobením možnosti poruchy) a způsobením možnosti nebezpečí (možnosti možnosti poruchy) prakticky mizí, splývá tu hrubá (vědomá) nedbalost s vinou vědomou, takže z nedbalosti zůstane jen nedbalost nevědomá. To však není vada, naopak s hlediska zákonodárné techniky je to výhodou, poněvadž uvedené dvě možnosti neliší se ani trestností tak, aby bylo žádoucí je trestní sazbou rozlišovati.

Jednání nedbalé je u zločinů a přečinů trestné jen, když zákon to výslovně ustanovuje. Není-li tedy u jednotlivých deliktů výslovně prohlášeno za trestné jednání nedbalé, trestá se jen jednání úmyslné nebo vědomé. Vtělením tohoto ustanovení do všeobecné části (§ 15 odst. 1.) stalo se možným ve zvláštní části tam, kde má býti trestné jen jednání úmyslné a jednání vědomé, vůbec neuváděti v zákoně vyžadovanou formu viny.

Podobně dosaženo u přestupků technického zjednodušení ustanovením, že se trestá vždy také jednání nedbalé, neobmezuje-li zákon trestnost výslovně na jednání úmyslné nebo vědomé (§ 3 přest. zákona).

Z těchto ustanovení vyplývá samo sebou, že podmínkou potrestání viníka jest alespoň nedbalost, ač-li ovšem se nepožaduje vyšší stupeň viny; tím dochází neomezeného uznání základní zásada trestního práva: bez viny není trestu.

Těžší výsledek.

Z odpovědnosti za vinu, kterou, jak bylo již uvedeno, osnova přijímá za vůdčí zásadu, vyplývá, že výsledek z činu povstálý nemůže býti výhradním měřítkem trestnosti pachatele, nýbrž jen potud, pokud byl zaviněn. Spojuje-li tedy zákon s těžším výsledkem přísnější sazbu trestní, nepostačuje k tomu, aby se této sazby užilo, již to, že tento výsledek z činu povstal, nýbrž třeba žádati, aby se naň vztahovalo také zavinění pachatele.

Platnému trestnímu právu známá kategorie trestných činů „kvalifikovaných výsledkem“, t. j. takových, při nichž vyšší sazba se pojí přímo k těžšímu následku z činu povstávajícímu, nehledíc naprosto na moment viny, musí v novém právu úplně zmizeti. Nelze přece dopustiti, aby na př. pro toho, kdo chtěje druhého udeřiti holí nešťastnou náhodou mu vyrazí oko, platila táž trestní sazba, jako pro toho, kdo jinému úmyslně oko vypíchne. Jeť zřejmo, že mezi zaviněním obou těchto pachatelů je tak ohromný rozdíl, že nemůže býti vůbec vystižen v mezích téže sazby trestní.

Naproti tomu není závady, aby zákon hledě na těžší výsledek se spokojil s lehčím stupněm viny, než jest onen, jehož vyžaduje základní trestný čin. Nepřičítá se zajisté nikterak ideji spravedlnosti a nepřepíná se trestní represe, přičítá-li se pachateli výsledek povstávající z úmyslného činu, i když toliko věděl, že takový výsledek z jeho činu povstati může. Neboť žádáme-li, aby v tomto případě se zdržel takového jednání jiným nebezpečného ten, kdo koná něco jinak trestně nezávadného, lze toho tím spíše žádati od toho, kdo páše čin pod trestem zapověděný. To znamená jinými slovy, že přísnější sazby stanovené pro případ těžšího výsledku lze užiti i na takového pachatele základního deliktu úmyslného nebo vědomého, který tento výsledek zavinil hrubou nedbalostí.

Úvahy zaslouhuje, nedoporučovalo-li by se spokojiti se v takových případech nedbalostí vůbec, tedy i nedbalostí nevědomou. Pro to zdá se mluvití důvod právě uvedený, že trestáme-li pro takovou nedbalost toho, kdo nečiní nic trestného, neměla by taková nedbalost prominuta býti ani tomu, kdo se jí dopustí páchaje trestný čin. To je zcela správné, předpokládáme-li, že nedbalé jednání v tomto směru zakládá samostatný čin trestný. Potom však lze vystačiti se zásadami o trestání deliktů se sbíhajících (§ 71).

Vůbec pak lze uvedených ustanovení o ukládání trestu při souběhu trestních zákonů s výhodou užiti tam, kde způsobení těžšího výsledku samo o sobě zakládá trestný čin. Tím ušetří si zákonodárce četné normy stanovící přísnější sazby u jednotlivých trestných činů pro případ těžších výsledků. Zvláštních sazeb bude potřeba toliko tam, kde by ustanovení o souběhu nedostačovala, a tam, kde způsobení těžšího výsledku samo o sobě vůbec není trestné. V takových případech pak má přísnější sazba platiti podle všeobecného ustanovení § 16 jen, když je možno vinníku ve příčině těžšího výsledku přičítati alespoň hrubou nedbalost. Má-li býti podmínkou trestnosti podle takové přísnější sazby těžší forma viny, mají-li zejména úmysl nebo vina vědomá, tvořící pojmový znak deliktu základního, býti požadovány také, pokud jde o těžší výsledek, třeba to vyjádřiti v zákoně náležitou formulací příslušného ustanovení.

Ohrožení.

Netrestáme-li pachatele za těžší výsledky nezaviněné, vyžaduje důsledné provedení zásady odpovědnosti za vinu zase naopak, aby ten, kdo způsobil svým činem nebezpečí poruchy právního statku, trestní normou chráněného, nezůstal bez trestu jen proto, že škodlivý výsledek čirou náhodou byl odvrácen. Takové jednání nechati bez trestu z té příčiny, že náhodou nic se nestalo, bylo by kriminální politikou velmi krátkozrakou, nehodnou zákonodárce, je-

hož předním úkolem i účelem je chrániti právní statky poruch. Proto je zcela důsledné, když ohrožení právního statku, t. j. uvedení jeho v nebezpečí poruchy, klademe zásadně, pokud jde o trestnost, na roveň skutečné poruše jeho. Pravda sice, že nebezpečí poruchy právních statků je spojeno s celou řadou obvyklých jednání lidských, která nikomu nenapadne proto prohlašovati za trestná. Strojvedoucí na parostroji, horník, pracující v dolech nebo dělník v továrně na traskaviny, ti všichni jsou zajisté v nebezpečí podle okolností velmi značném a přece nebude nikdo chtítí toho, kdo je postavil na toto místo, poháněti k trestné odpovědnosti. Jdeť tu o jednání právním řádem dovolená, která jsou proto beztrestná, a to i když by z nich porucha skutečně vzešla. To vyplývá ze zásady, vyslovené v § 22. Toliko kdyby byla přestoupena míra nebezpečí dovolená nebo přiměřená sociálnímu účelu jednání a bylo tak způsobeno nebezpečí větší než normální, na př. kdyby zaměstnavatel uvedených osob opominul učiniti bezpečnostní opatření nutná nebo dokonce snad výslovně nařízená, bude za to odpovědný.

Aby nebylo třeba v každém jednotlivém ustanovení, jež stíhá trestem ohrožení právního statku, výslovně uváděti, že platí také, když nastane porucha, doporučuje se vysloviti tuto zásadu v části obecné, arci s výhradou úchytek, jež by u jednotlivých trestných činů byly výslovně stanoveny.

Pokus.

§ 18. Dalším důsledkem zásady, že trestnost činu se určovati nemá výsledkem činu, nýbrž vinou pachatele, je trestnost pokusu.

Zákonná úprava pokusu staví zákonodárce především před spor mezi teorií subjektivní a teorií objektivní, spor vrcholící v otázce, možno-li trestati jako pokus jakékoli jednání, v němž dostatečně se projevil opravdové rozhodnutí k trestnému činu, či má-li se žádati jednání kvalifikované určitými objektivními znaky.

K pokusům určiti takové „pokusné jednání“ a vymeziti je proti beztrestnému jednání přípravnému znaky objektivními sluší počítati formulaci francouzského práva, přijatou v § 65 tr. zák. čl. V/1878, podle které je znakem pokusu, že se počalo s prováděním (commencement d'exécution), tedy při pokusu vraždy, že pachatel již počal vraždit, při krádeži, že počal odnímati věc atd. Tato formulace vede k pojmu pokusu s hlediska kriminálně politického příliš úzkému, který pomíjí a nechává tudíž bez trestu řadu pokusných činností, jež nelze pokládati ještě za počátek provádění, které však přes to podle obecného právního přesvědčení by neměly zůstatí beztrestnými, na př. činnost toho, kdo v úmyslu zlodějském vlezl oknem do cizí místnosti a dokonce snad již vypáčil pokladnu, ale v okamžiku, kdy byl přistižen, ještě se nedotknul věcí, které chtěl vzíti.

K objektivním teoriím náleží dále ta, která vyžaduje k trestnosti pokusu jednání objektivně nebezpečného, t. j. takového, které podle obecného úsudku je s to, aby způsobilo výsledek. Proti této formulaci se staví námitka, že pak by bylo beztrestným pokusné jednání, které ne sice podle obecného úsudku, nýbrž jen podle zvláštních vědomostí pachatele může vésti ke způsobení výsledku v zákoně uvedeného. Zvláště povážlivá je tato formulace ve svých důsledcích, pokud jde o trestnost pokusu nezpůsobilého. Vedet důsledně k beztrestnosti pokusu absolutně nezpůsobilého, bez rozdílu, ať jde o nezpůsobilý předmět či o nezpůsobilé prostředky. Neboť je nepochybné, že nelze pokládati za objektivně, t. j. podle obecného úsudku nebezpečné ani jednání, které směřuje proti předmětu, na němž trestný čin, o který jde, nemůže býti spáchán žádným způsobem, ani jednání, při kterém bylo užito prostředků, jimiž nemůže býti za žádných okolností způsoben výsledek v zákoně uvedený. Zákonná úprava pokusu podle tohoto mínění vedla by k důsledku,

že je na př. beztrestným jak kapesní zloděj, který sáhl do kapsy náhodou právě prázdné, tak i úkladný vrah, z jehož zbraně někdo jiný vyňal bez jeho vědomí náboj nebo jemuž byl podstrčen místo jedu neškodný prášek. Bez-trestný by byl také zvrhlý syn, který, nemoha se dočkati dědictví, úkladně vraždí otce na pohled spícího, bylo-li potom zjištěno, že otec krátce před činem zemřel záchvatem mrtvice. To však jsou vesměs činy, které nemůže bez-trestnými nechati zákonodárce, vytknuvši si za úkol účinně chrániti právní statky proti útokům lidí takovou měrou nebezpečných. Má-li se toho dosáhnouti, pak nelze čekati s trestem, až člověk, který svým činem tak zřejmě dokázal svou nebezpečnost, se opět pokusí spáchatí nějaký zločin, snad s větším štěstím. To by byla kriminální politika velmi krátkozraká.

K uspokojivému výsledku nevede ani theorie pokusu, která pokládá za rozhodující, dospělo-li jednání vinníka do takového stadia, kdy není již pochybnosti o tom, že by čin byl dokonal, kdyby se nebyla naskytla překážka. Vždyť je pro to rozhodné nejen stadium, k němuž dospěla činnost pachatele, nýbrž především rozhodnost jeho odhodlání a síla pohnutky. Připouštějíc, aby se přihlíželo i k těmto subjektivním momentům, tvořila by tato theorie přechod k teorii subjektivní.

Subjektivní theorie hledí se vyhnouti námitkám, které lze činiti různým objektivním formulacím pokusného jednání, tím, že zásadně se spokojuje k trestnosti pokusu s jakýmkoli jednáním, pokud jím dostatečně se projevuje opravdové rozhodnutí pachatele spáchatí trestný čin. Arci tato formulace vyvolává zase námitku, že vede k pojmu pokusu příliš širokému, ježto by pak mohla býti pokládána za pokus také jednání od dokonání ještě velmi vzdálená, jako opatřování si nástrojů, vyhlížení příležitosti k provedení trestného činu a podobná přípravná jednání, když by jen soudce ve skutečném případě viděl v nich dostatečný projev zločinného rozhodnutí. To by bylo sice s hlediska této theorie zcela důsledné: z důvodů kriminálně politických však se doporučuje přece jen omeziti trestnost takových přípravných jednání na trestné činy zvláště nebezpečné.

Formulace platného trestního zákona 1852 (§ 8), který žádá k trestnému pokusu „jednání vedoucí ke skutečnému vykonání“, nepodává určitého kriteriia, připouštějíc výklad jak ve smyslu theorie subjektivní, tak ve smyslu theorie jednání objektivně nebezpečného podle toho, doplňujeme-li: jednání vedoucí ke skutečnému vykonání podle mínění pachatelova či podle mínění obecného. Proto také vidíme, že judikatura nejvyššího soudu kolísá; ovšem v četných nálezech, zejména z poslední doby, kloní se zřetelně ke stanovisku subjektivnímu. (Srv. zejména nález čís. 398 sb. min. sprav., v němž je slovně přijata formulace theorie subjektivní.) Toto stanovisko odpovídá také celkovému založení osnovy. Přes to osnova zvolivši formulaci „kdo rozhodna se spáchatí trestný čin jej podnikne...“, nezamýšlí tím rozřešiti vylíčený spor theorie objektivní a subjektivní ve prospěch jedné z nich, nechtějíc stavěti hráz pokrokům vědy a důvěřujíc praxi, že sama nalezne i nadále správnou cestu.

Přece však dávají ustanovení osnovy soudci v nejednom směru určité vodítko.

Jsou to především ona ustanovení zvláštní části, která prohlašují u jednotlivých deliktů výslovně za trestné opatřování prostředků ke spáchání trestného činu a některá jiná typická jednání přípravná (srov. na př. § 137, 227, 232, 297). Z těchto ustanovení totiž vyplývá, že taková přípravná jednání jsou sama o sobě v jiných případech zpravidla beztrestná. To platí zejména právě o opatřování nástrojů a zajisté také o vyhlížení příležitosti ke spáchání trestného činu. Tím však není vyloučeno podle okolností, zvláště v případě hromadění takových činností, spatřovati již trestný pokus (činnost

objektivně nebezpečnou ve smyslu teorie objektivní, dostatečný projev úmyslu podle teorie subjektivní, podniknutí trestného činu ve smyslu osnovy), na př. když někdo, rozhodna se spáchatí atentát, si opatří zbraň a zaujme s ní místo ve špalíru, jímž jeho oběť má projítí, je však polapen dříve, než svůj úmysl mohl uskutečnití.

Dále řeší osnova otázku trestnosti pokusu nezpůsobilého, ve kteréž obě teorie se rozcházejí, výslovně ve smyslu přisvědčivém, nerozeznávajíc, zda-li jde o nezpůsobilý předmět či o nezpůsobilé prostředky, a nečiníc rozdílu mezi nezpůsobilostí absolutní a relativní, kterýž rozdíl vede v praxi často k pochybnostem a sporům těžko řešitelným. Podle osnovy je tedy i pokus absolutně nezpůsobilý zásadně trestný; zejména byl by v případech uvedených trestným jak onen zloděj lovicí v prázdné kapse, tak i onen zvrhlý syn, vraždící otce domněle živého, ve skutečnosti však mrtvého. To je zajisté plně odůvodněno, jak kriminálně politicky nebezpečností takových individuí, tak i s hlediska právní dogmatiky, poněvadž pro trestnost pokusu musí při správném jeho pojetí býti lhotejně, který z objektivních pojmových znaků trestného činu není uskutečněn. Proti trestnosti pokusu absolutně nezpůsobilého bývají zejména uváděny případy, kdy ku provedení zločinu užito bylo prostředků pověřených aneb jiných naprosto nezpůsobilých prostředků svědčících o hrubé neznalosti zákonů přírodních (pokus vraždy vymodlením smrti, zažeháním, pokus žhářství přičarováním blesku a pod.). Osnova uvaluje této námitce hrot, vyjímajíc výslovně tyto případy z trestnosti, jak činí také ruský trestní zákon z r. 1903, něm. osnova z roku 1925 a částečně i švýcarská osnova.

O možnosti snížení trestní sazby v případech, kde nezpůsobilý pokus je trestný, bude ještě řeč.

S hlediska theoretického sluší pokládati pokus za možný nejen u činů úmyslných a vědomých, nýbrž také u činů kulposních. S hlediska kriminálně politického nejeví se tu však žádná naléhavá potřeba trestní represe, nenastalo-li takové skutečné ohrožení, jež je již samo v zákoně prohlášeno za trestné. Proto vylučuje osnova výslovně trestnost pokusu u deliktů kulposních.

Podle zásady minima non curat praetor je vhodné upustiti od trestání pokusu zásadně také, jde-li o trestné činy nepatrného významu (srov. § 65 odst. 2. tr. zák. čl. V/1878 a § 26 odst. 2. přest. zák. čl. XL/1879). Proto bylo přijato ustanovení, že u přestupků se trestá pokus jen v případech v zákoně uvedených (§ 4 přest. zákona). Naproti tomu sluší pokus u zločinů a přečinů trestati bez výjimky; činiti tu rozdíl mezi přečiny podle výše trestní sazby po příkladu některých zákonodárství a osnov, je při náležitém roztrždění trestných činů neodůvodněno a činilo by hledíc k dělidlu mezi zločiny a přečiny zvolenému v osnově i technické obtiže.

Základní myšlenka, na které spočívá trestnost pokusu, že totiž pachateli nemá polehčovati, zůstal-li výsledek náhodou za jeho úmyslem, vede k dalšímu důsledku, totiž že trestní sazba zákonem stanovená na čin dokonaný má zásadně platiti také pro pokus. Stanovisko některých zákonů a osnov, podle něhož se pokus trestá vždy mírněji, t. j. podle mírnější trestní sazby, nelze s kriminálně politického hlediska nijak odůvodniti. Má čin vrahův býti mírněji trestný snad proto, že se umění lékařskému podařilo zraněného zachovati při životě? Že zůstalo při pokusu, může při správném nazírání býti důvodem pro snížení trestní sazby jen potud, pokud ukazuje na menší intenzitu zločinného rozhodnutí pachatele, tedy na menší míru jeho zavinění nebo na menší jeho nebezpečnost pro právní řád. Toto stanovisko lze přijmouti bez omezení tím spíše, když osnova vylučuje zásadně trest smrti a dává vedle doživotního trestu na svobodě na výběr vždy také trest dočasný. Možnost snížení trestní sazby jest ovšem dána z týchž důvodů také u pokusu nezpůsobilého.

Dobrovolné ustoupení.

Beztrestnost pokusu, od něhož vinník dobrovolně ustoupil, netřeba odůvodňovati hledíc na jednotné přesvědčení vědy, přijaté ve všech novějších trestních zákonech i osnovách. Znak dobrovolnosti ustoupení byl podržen proti formulaci švýcarské osnovy, která prohlašuje za rozhodno, že vinník ustoupil z vlastního popudu, neboť při této formulaci by mohla býti vyloučena beztrestnost pachatele, který upustil od dokonání na př. na domluvu, tedy z podnětu někoho jiného, což by zajisté nebylo správné. Za dobrovolné mohlo by se však pokládati také ustoupení, jež se stalo z té příčiny, poněvadž vinník se dověděl neb aspoň se domníval, že čin jeho byl odhalen. Beztrestnost v tomto případě by nebyla odůvodněna a proto je třeba ji výslovně vyloučiti. Známa sporná otázka, stačí-li k vyloučení dobrovolnosti ustoupení překážka toliko subjektivní, t. j. taková, kterou pachatel pokládal omylem za nesnadno překonatelnou, řešena je výslovně ve smyslu přisvědčivém.

Protože nejdůležitější zákonodárný motiv pro beztrestnost pachatele při dobrovolném ustoupení je ten, že vinníku má býti usnadněn obrat, pokud nedošlo k poruše právních statků, sluší pokládati za rovnocenné dobrovolnému ustoupení, jestliže vinník z dobrovolného rozhodnutí výsledek ještě včas odvrátil nebo zamezil. Proto i taková činnost, potkala-li se s úspěchem, má míti za následek beztrestnost pokusu. Stát zříká se tu svého trestního práva na prospěch účinnější obrany právních statků. Zůstala-li snaha vinníka směřující k odvrácení výsledku bezúspěšnou, může to býti důvodem pro snížení trestní sazby podle § 18 odst. 2. Připustiti v tomto případě beztrestnost (srv. § 24 něm. osnovy z roku 1925), se nedoporučuje, neboť by to mohlo vésti k tomu, že by vinník se snažil na ok o odvrátiti výsledek svého činu, jen aby se vyhnul ostří zákonného trestu.

Jestliže pachatel dobrovolně ustoupil od dokonání neb odvrátil výsledek teprve v době, když už vykonal něco, co je trestné jako jiný čin dokonaný, na př. když v úmyslu vražedném už těžce zranil, zůstává pro tento čin trestným. To je vyjádřeno v osnově obratem „není trestný pro pokus“.

Důslednost žádá, aby poskytnuta byla beztrestnost při dobrovolném ustoupení také, když pokus nebo přípravné jednání se prohlašují za dokonaný delikt samostatný. Tomuto požadavku vyhovuje osnova, pokud tyto případy náležejí k trestným činům proti republice, ustanovením o účinné lítosti obsaženým v § 149, pokud pak jde o přípravu padělání peněz (§ 227), přípravu padělání listin, známek a značek (§ 232), a přípravu trestných činů obecně nebezpečných (§ 297) speciálním ustanovením připojeným k uvedeným paragrafům.

Zasluluje úvahy, nebylo-li by žádoucí stanoviti také u deliktů ohrožujících, zejména u ohrožení života (§ 279) a u některých trestných činů obecně nebezpečných (§ 291, 292, 293 a 295) beztrestnost pro ten případ, že vinník dobrovolně odvrátí škodu. Osnova spokojuje se tu fakultativním mimořádným zmírněním trestu (§ 279 a 296). Kdyby měla býti v takových případech poskytnuta úplná beztrestnost, byla by povážlivě oslabena účinnost těchto norem, majících za účel zameziti i pouhé ohrožování cenných právních statků. U přestupku ohrožení těla (§ 52 přest. zák.) má v takovém případě býti možno upustiti od potrestání.

Omyl.

1. Omyl skutkový.

Z odpovědnosti za vinu, která je vůdčí zásadou osnovy, vyplývá samo sebou, že, nesouhlasí-li představa, kterou vinník si učinil o okolnostech čin jeho

provázejících, se skutečností, má být posuzován nikoli podle této skutečnosti, nýbrž podle obrazu, jež si o ní utvořil.

Že nelze vinníku přičítati k úmyslu nebo k vině vědomé ty skutečnosti, kterých neznal, vyplývá z pojmu těchto forem viny samo sebou, stejně jako plyne z pojmového určení nedbalosti, že takový omyl může se zakládati právě na nedbalosti vinníka a že je tudíž za tuto nedbalost odpovědný, ač-li ovšem nedbalé jednání proti právnímu statku, o který jde, je prohlášeno za trestné. Stejně jest ustanovením o přičitatelnosti těžšího výsledku činu (§ 16) rozřešena zároveň i otázka, jaký význam je přikládati omylu, pokud jde o takový těžší výsledek.

Pro uvedený případ (zvaný omylem negativním) není tedy potřebí výslovného ustanovení zákonného o významu omylu. Zkoumati je, je-li takového ustanovení zapotřebí v případě opačném, totiž představuje-li si vinník okolnosti, které ve skutečnosti nejsou, a zároveň v případě složeném v podstatě z obou předcházejících, představuje-li si totiž některou okolnost jinak, než je ve skutečnosti, na př. pokládá-li člověka mrtvého za živého, strom za člověka, věc ztracenou za ukradenou atd.

Osnovy přijímají namnoze výslovné ustanovení v tomto smyslu, že čin sluší posuzovati podle toho, co si vinník představoval, ale, řídíce se míněním ve vědě převládajícím, omezují toto ustanovení na případ, když toto posouzení je pro vinníka příznivější. Toto omezení však zřejmě se přiči zásadě odpovědnosti za vinu přijaté osnovou a vede k beztrestnosti pokusu na předmětě nezpůsobitelném, tedy k beztrestnosti onoho kapesního zloděje, lovícího v kapse náhodou prázdné, i k beztrestnosti onoho zrůdného syna, jenž vraždí otce domněle živého. Neboť i tu jde přec o omyl vinníkův. Kdyby tedy bylo přijato uvedené omezení, zůstala by beztrestnou celá řada osob na výsost nebezpečných pro právní řád, které osvědčily zločinný svůj úmysl zcela zřejmě činem, beztrestnou jen proto, že poměry, za kterých jednaly, se náhodou neshodovaly s představou, kterou si o nich učinily. Přisvojil-li si někdo věc ukradenou v domnění, že je nalezena, byl by trestný pro utajení (§ 320, dosud pro podvod podle § 201 c/tr. zák. 1852, resp. bezprávné přivlastnění podle § 365 tr. zák. čl. V/1878), poněvadž posouzení jeho činu podle jeho nesprávné představy je v jeho prospěch. V opačném případě, prisvojil-li si věc nalezenou pokládá ji za ukradenou, byl by beztrestný, neboť čin jeho nemohl by být posuzován podle jeho představy jako ukrývačství (§ 329, dosud podílnictví § 185 tr. zák. 1852, resp. přechovávání podle § 370 tr. zák. čl. V/1878), ano by to bylo v jeho nepospěch, a podle skutečnosti jako utajení proto ne, poněvadž okolnost, že věc byla nalezena, byla pachateli neznáma.

Všem těmto důsledkům kriminálně politicky tak povážlivým lze se vyhnouti jedině tím, přijme-li se beze všeho omezení zásada, že čin má být posouzen podle představy pachatele v ž d y, tedy i když by to bylo v jeho nepospěch. Uznání této zásady je žádoucí také k tomu konci, aby byl správně vystižen případ, kde pachatel omylem má za to, že tu je nějaký důvod vylučující trestnost jeho činu, na př. když někdo útok učiněný naň žertem pokládá za vážný a odrážeje jej útočníka zraní neb usmrtí (obrana putativní). Toto jednání bude podle uvedené zásady beztrestné právě do té míry, jako by se věc měla skutečně tak, jak si domněle napadený představoval, podle okolností bude tedy trestný pro vykročení z mezi obrany. Je-li omyl jeho neomluvitelný, bude trestán pro jednání nedbalé.

Otázka správného hodnocení skutkového omylu je, což se namnoze přehlíží, v úzké souvislosti se zákonnou úpravou pokusu. Vždyť při každém pokusu jde o omyl vinníkův, který se může týkati nejen kausálního průběhu a výsledku, nýbrž kterékoliv skutečnosti, náležející k objektivním pojmovým znakům činu. Pro pojem pokusu je lhostejno, zůstal-li čin nedokonán pro ně-

jakou překážku či proto, že vinník se mylil o způsobilosti předmětu svého činu neb o účinnosti užitého prostředku. Tak je nepochybně, že v příkladech nahoře uvedených jde o nezpůsobilý pokus krádeže, vraždy, ukrývačství atd. Proto ke správnému hodnocení takových případů stačí vhodná úprava otázky trestnosti pokusu nezpůsobilého, jak osnova se snaží podati ji v § 18 odst. 3.

Z toho, co uvedeno, vyplývá, že není třeba zvláštního povšechného ustanovení o významu omylu skutkového.

2. Omyl trestně právní.

Větší obtíže, než správné posuzování omylu skutkového, způsobuje otázka, jaký význam je přikládati omylu právnímu. Předem tu jde o to, jak sluší hodnotiti omyl o právu trestním, tedy případ, když pachatel vůbec nezná ustanovení zákona, které porušuje, nebo když si je nesprávně vykládá. Podle platného práva (§ 3 a 233 tr. zák. 1852 a § 81 tr. zák. čl. V/1878) neznalost trestního zákona neomlouvá. Tato zásada se teoreticky odůvodňuje tím, že ustanovení trestního zákona nelze pokládati za součástku skutkové podstaty, tedy za takovou skutečnost světa vnějšího, kterou by pachatel musil znáti, aby mu mohl být přičítán úmysl nebo vina vědomá; kriminálně politicky tím, že působnost norem, vydaných k účinné obraně právních statků v zájmu veřejném a k udržení řádu ve státě, nemůže záviseti na tom, zdali jednotlivý občan tyto normy zná čili nic, prakticky pak tím, že, připustila-li by se omluva: „neznal jsem přestoupeného zákona trestního“, byla by otevřena brána výmluvě obviněného na tom založené a nutila by soud zabývati se touto obranou v případech tak četných, že by tím bylo ochromeno trestní soudnictví a otupeno ostří zákona na úkor účinné ochrany právních statků, které má sloužiti.

Dále padá na váhu, že větším dílem jde o činy, o nichž člověk průměrné intelektuální i morální úrovně nebude v pochybnosti, že jsou nedovolené neb aspoň sociálně škodlivé. Proto je zcela důvodné, vychází-li zákonodárce z preumpce, že vinník věděl nebo při normální dbalosti vědět mohl, že páše něco nedovoleného, bezprávného, že tedy porušuje právní řád; jistě je alespoň, že to vědět měl. Zda věděl také, že čin jeho je prohlášen za trestný, nebo dokonce zdali čin správně subsumoval pod ustanovení trestního zákona, nerozhoduje.

Podle toho rozumí se zásada, že neznalost trestního zákona neomlouvá sama sebou a netřeba ji v zákoně výslovně vytyčovati.

Co tu řečeno, platí však jen o hrubších proviněních, tedy takových, jež zákon trestá aspoň jako přečiny. Jinak pokud jde o činy lehčího rázu, o přestupky. Tvrditi také tu, že to jsou činy, jichž nedovolenost každý sám od sebe poznati může, jako to činí § 233 tr. zák. 1852, bylo by naivní. Kdo může znáti celé to množství drobných deliktů, nyní málem již pro znalce nepřehledné, které zejména v poslední době bylo uznáno za žádoucí prohlásiti za přestupky trestné soudem? Je příznačné, že v Německu se za světové války pomýšlelo na to, aby byla zřízena zvláštní poptavárna (Auskunftstelle), kde by bylo možno se informovati o tom, je-li nějaké zamýšlené jednání trestné čili nic. Tu je zajisté správné zaujmouti stanovisko mírnější, zejména proto, že znalost trestního zákona tu bude namnoze jediným pramenem vědomí, že čin odporuje právnímu řádu. Tato shovívavost je tím spíše možná, poněvadž celé soudnictví o přestupcích má spíše ráz soudnictví správního a není vyloučeno, že jednou bude skutečně včleněno do této oblasti.

Ale ani pokud jde o zločiny a přečiny, nelze popírati, že mezi vědomým a nevědomým přestoupením zákona může být podstatný rozdíl v trestnosti činu, ba že mohou nastati případy, které přímo volají po úchylice od plné přísnosti zákona. Obyvatel odlehlého ostrova, jehož zákon dává otcí právo na

život vlastních dětí, cizinec, v jehož vlasti nestihá se homosexualita nebo chrání se pohlavní integrita dívek jen do věku nižšího než u nás, octne se pojednou v našem státě a proviní se proti našemu trestnímu zákonu, nemaje ani potuchy o tom, že páše něco nedovoleného. Má i ten býti stížen plným ostrým zákonem a nemá soud míti možnost, aby čin jeho posuzoval shovívavěji? A stejné hledisko mělo by se uplatniti zajisté tam, kde někdo pro nějaký zvláštní poměr mylně měl za to, že k činu jest oprávněn a že tudíž jeho jednání je právně (§ 22), t. j., že se nepřiči právnímu řádu.

To ukazuje jasně potřebu normy, která by v takových případech umožnila zmírniti trest a podle okolností i upustiti od potrestání. Podmínkou je, že pachatel se domníval, že čin jeho neporušuje právního řádu a že toto domnění je omluvitelné zvláštními okolnostmi. Že by ustanovením takto upraveným byla dotčena účinnost trestního zákona, netřeba se obávati. Neboť nezáleží tu na znalosti či neznalosti trestního zákona, nýbrž je rozhodné, věděl-li či nevěděl-li pachatel, že jednání jeho je bezprávné, t. j. že odporuje právnímu řádu vůbec. Dále musí omyl pachatele o bezprávnosti jeho činu zakládati se na takových zvláštních okolnostech, které jej činí omluvitelným, a konečně je zmírnění trestu neb upuštění od potrestání v takových případech jen fakultativní, tedy zůstaveno volné úvaze soudu.

Pokud jde o přestupky, bude podle ustanovení § 13 přest. zákona možno v každém případě upustiti od potrestání a není tudíž potřebí zvláštního ustanovení.

Přisuzovati omylu o bezprávnosti činu význam dalekosáhlejší, nedoporučuje se z důvodů výše uvedených. Naopak osnova hledíc právě na tyto důvody vylučuje zmírnění trestu a upuštění od potrestání, jde-li o trestné činy zvláště těžké, t. j. takové, na něž je trest delší pěti let (§ 20 odst. 3.). Tím zbavuje soud povinnosti zabývatí se v takových případech omluvou obviněného, že nevěděl, že jednání jeho odporuje právnímu řádu, omluvou, která hledíc na tíži trestného činu se musí jeviti pouhou výmluvou. Pro zcela výjimečné případy, kde by skutečně scházelo vědomí bezprávnosti, postačí presidentovo právo milosti.

Opětne sluší zdůrazniti, že má rozhodovati vědomí pachatele o tom, že čin je bezprávný, t. j. že odporuje právnímu řádu. Proto nelze ustanovení o právním omylu vztahovati na toho, kdo vykonáváje domnělé vyšší povinnosti páše činy, o nichž ví, že odporují platným zákonům (zločinný blud).

Případ opačný než ten, o němž dosud byla řeč, když totiž jednající se mylně domnívá, že zákon prohlašuje to, co koná, za trestné (delikt putativní), nepotřebuje výslovné zákonné úpravy, neboť je samozřejmé, že nelze trestati pro jednání, které podle zákona není trestné.

Zakládá-li se nesprávné mínění vinníka o právnosti činu na omylu o skutečnostech, posoudí jej soud podle uvedených zásad o tomto omylu (§ 20 odst. 1.).

3. Omyl právní mimotrestní.

Neprávem popírá se z některých stran správnost theoretického rozeznávání právního omylu trestního a mimotrestního podle toho, týká-li se omyl ustanovení hmotného práva trestního nebo jiných oborů právních. Neví-li někdo vůbec, že dvojženství je trestné, nebo pokládá-li své první manželství mylně za zrušené soudním rozvodem anebo dokonce snad pouhým mimosoudním dobrovolným rozchodem manželů, jsou zajisté případy pojmově ostře odlišitelné; tam omyl o právu trestním, zde omyl o právu manželském.

V praxi arci vznikají, jak známo, někdy obtíže při zařazení jednotlivých případů, zejména tehdy, byl-li pojem, který přináležel původně jiné oblasti právní, zároveň pojat do normy trestní, na př. pojem úřední osoby, veřejné

listiny, tiskopisu atd. Tyto obtíže však mohou míti význam jen, příkládá-li zákon omylu trestnímu v zásadě jiný význam, než omylu mimotrestnímu.

Platné právo neřeší výslovně této otázky, ač nechceme-li ustanovení § 2e) tr. zák. 1852 vztahovati také na právní omyl mimotrestní. Praxe staví tento omyl na roveň omylu skutkovému, vycházejíc patrně z názoru, že omyl o některém právním znaku trestného činu je omylem skutkovým tehdy, je-li pramenem tohoto omylu neznalost pravidla právního, vyjímajíc arci pravidla samého trestního zákona. Podle tohoto názoru měl by právní omyl mimotrestní podstatně jiný význam než omyl trestně právní; neboť onen by vylučoval přičítání činu úmyslného a vědomého, tento nikoliv.

Je však otázka, zda toto nazírání jest odůvodněno. Pochybnost v této příčině vzniká zejména, připomeneme-li si, co bylo řečeno svrchu při úvaze o omylu trestně právním, totiž, že nemá rozhodovati, věděl-li pachatel, že činem svým porušuje trestní zákon, nýbrž že k trestnosti stačí, věděl-li, že čin jeho odporuje právnímu řádu vůbec, jinými slovy, že sluší pokládati za rozhodující nikoli psychický vztach pachatele ke konkrétnímu ustanovení trestního zákona, nýbrž jeho duševní relaci k ustanovením celého právního řádu, jehož je trestní právo toliko jednou součástí. Z toho ale důsledně vyplývá, že nemůže býti různosti v hodnocení omylu, nechť se týká pravidla náležitosti té či oné oblasti právního řádu, jinými slovy, že právní omyl mimotrestní nemůže míti jiný význam než omyl trestně právní a naopak.

Je-li některý pojem právní upraven samým trestním zákonem nebo jinou částí právního řádu, je mnohdy toliko otázkou zákonodárné techniky, někdy věci čiré náhody. A to by mělo býti rozhodné pro tak podstatně různé hodnocení omylu vinníka v té příčině se přihodivšího? Někdo padělal cenný papír nevěda, že to je veřejný úvěrní papír, nebo padělal listinu, kterou mylně nepovažoval za veřejnou. Má o trestnosti jeho rozhodovati okolnost, je-li pojem veřejného úvěrního papíru a veřejné listiny upraven samým trestním zákonem či některým zákonem finančním nebo snad civilním řádem soudním? A třeba omyl se dotýkal právního pojmu upraveného jiným zákonem, vede konec konců vždy k omylu o některém pojmovém znaku trestného činu (jinak by neměl pro trestní právo vůbec významu), tedy k omylu o trestním právu.

Jak z toho viděti, sluší právnímu omylu příkládati stejný význam pro trestní právo, ať jeho zdrojem je neznalost ustanovení tohoto práva či kteréhokoli jiného oboru právního. Přijmeme-li tuto zásadu, mizí subsumpční obtíže, o nichž byla výše řeč, samy sebou, kdyžť je nerozhodno, které části právního řádu omyl pachatelův se týká.

Ostatně vede stanovisko opačné, které právní omyl mimotrestní staví na roveň omylu skutkovému, k důsledkům kriminálně politicky povážlivým. Naprosté ignorování právního řádu, svémocné, ničím neodůvodněné osobování si práv a nejhrubší násilí, vykonané k jejich uplatnění, by požívalo privilegia beztrestnosti, kdyby se pachatel domníval, že to, co činí, je dovoleno. Bez-trestný byl by úředník, jenž nestaraje se o meze své pravomoci zcela nezákonným způsobem zasahuje do právní sféry občana v domnění, že je k tomu oprávněn. Výběrcí mýta nebo mostného, jenž by jednal v domnění, že má právo toho, kdo se zdráhá zaplatiti mýtné nebo mostné, uvězniti nebo ranou sraziti k zemi, byl by prost trestu právě tak jako ten, kdo by se domníval, že rozsudkem ať civilním, ať trestním mu bylo ukřivděno, že rozsudek ten tudíž neplatí a že provedení jeho se může vzepřiti i nejkrajnějším násilím, a jenž by jednal podle toho.

Na druhé straně jsou myslitelné případy, ve kterých by bylo pocítováno jako nespravedlnost, kdyby měl vinník býti stížen plným ostrým trestní hrozbou. Takové případy vyžadují normy umožňující soudci, aby k nim nále-

žitě přihlížel, zejména když omyl pachatelův je omluvitelný zvláštními okolnostmi.

Tyto úvahy vedou k poznání, že je správné nečiniti v zákoně rozdíl podle toho, v jaké právní oblasti pramení omyl jednatelova o bezprávnosti jeho činu. Důsledkem toho bylo ustanovení § 20 odst. 2 a 3 stylisováno tak, že se vztahuje také na případ právního omylu mimotrestního.

Příčetnost.

§ 21.

Při vymezování příčetnosti nebylo možno navázat ani na trestní zákon 1852 ani na trestní zákon čl. V/1878. To proto, že ustanovení prvního se jeví se stanoviska psychiatrie již dávno zastaralým, takže praxe někdy se značnými obtížemi je uváděla ve shodu s potřebami skutečného života. Ustanovení pak druhého, berouc za rozhodnou pro příčetnost svobodu vůle, vnáší do právní definice pojem čistě filosofický, velmi sporný, a nehodící se tudíž k vymezení příčetnosti.

Podle vzoru převážné většiny novodobých trestních zákonů nedefinuje osnova příčetnosti, nýbrž uvádí toliko momenty příčetnost vylučující. Tím je řečeno, že se u každého člověka předpokládá příčetnost, dokud není prokázán moment, který ji vylučuje.

Příčetnost je pojem právní, který nesmí být směřován snad s lékařským pojmem duševního zdraví. Jako právní pojem vyjadřuje pak příčetnost v trestním právu psychickou způsobilost k jednání pro trestní právo závaznému. Proto osnova nepřijala vymezení příčetnosti zvaného biologickým, jež nacházíme ještě v trestním zákonu 1852, nýbrž podle vzoru převážné většiny novodobých trestních zákonů a osnov užila metody zvané biologicko-psychologickou. Nečiní totiž nepřičetnost závislou jediné na duševní chorobě nebo poruše, nýbrž požaduje, aby tato choroba nebo porucha se jevila v duševních projevech pachatele způsobem závažným pro jeho způsobilost k trestnému jednání. To proto, že neodůvodňuje každá duševní choroba a porucha nepřičetnost a že vymezení kruh duševních chorob a poruch, jimž tento účinek by bylo přičítati, není věcí vědy psychiatrické, nýbrž jest otázkou právníkou.

Duševní poruchy, které za určitých podmínek mohou odůvodniti nepřičetnost, označuje osnova slovy „choroba duševní, slabomyslnost a nebo porucha vědomí“. Tím jsou vyčerpány různé možnosti abnormálního duševního života, poněvadž slovem „slabomyslnost“ zachyceny jsou i případy zpožděného nebo nedostatečného vývoje duševního, jež nelze nazvati přímo chorobou; slovem „porucha vědomí“ pak nejen stavy bezvědomí, jako spánek, mdloba, hypnos a pod., nýbrž i případy otrav, jako opilost a narkosa.

Rozpoznati, zda tu je duševní choroba, slabomyslnost nebo porucha vědomí, je věcí znalců. Uzná-li však znalec, že je tu některý z těchto abnormálních stavů, není tím ještě otázka příčetnosti řešena. Je třeba, aby tato abnormálnost se jevila v psychickém životě způsobem pro trestní odpovědnost závazným. Tento moment vymezuje osnova — následujíc v tom příkladu osnovy rakouské, obecně v literatuře v tomto směru uznávaného a také jinými osnovami přijatého — slovy „nemůže rozpoznati bezprávnost svého činu nebo řídit své jednání podle správného rozpoznání“. Tím má být řečeno, že soudce má vždy zkoumati účinek oné psychické abnormity na činnost duševní, a to na schopnost hodnotiti vlastní jednání. Bylo by nespravedlivé trestati někoho, kdo není s to, aby si uvědomil rozdíl mezi tím, co má, a tím, co nemá být. Tuto schopnost hodnocení nebo rozpoznávání omezuje ještě osnova tím, že žádá, aby příčetný pachatel byl s to, aby rozpoznal bezprávnost svého činu. Nejde tu tedy o hodnocení snad po stránce ethické, nýbrž o hod-

nocení po stránce sociální. Slovo „bezprávnost“ neznamená tolik jako „protizákonnost“. Požaduje se toliko, aby byl schopen uvědomiti si rozdíl mezi tím, co podle požadavků právního řádu, v němž žije, má a co nemá být.

Další omezení tohoto požadavku dáno jest slovy „svého činu“. Tím je řečeno, že tato schopnost hodnocení musí být posuzována podle rázu činu, o nějž jde. Je možno při mírnějších formách slabomyslnosti nebo napilosti, že pachatel dovede ještě se orientovati v nejbližších denních vztazích společenských tak, že možno tvrditi, že dovede si uvědomiti, že nesmí vražditi, krásti a pod., ale jeho duševní schopnost již nestačí na složitější vztahy společenské, na př. na účastenství na podvodném jednání nebo na účastenství na politickém deliktu a podobně. Tu tedy bude možno osobu, jež v prvním směru byla by příčetnou, prohlásiti za nepřičetnou, jde-li o čin skupiny druhé.

Konečně rozšiřuje osnova nepřičetnost i na případy, kde schopnost hodnocení právě vymezená sice je, kde však se nedostává schopnost ovládati své jednání podle správného rozpoznání. Jsou to zejména případy zvané monomaniemi, kde pachatel ví, že činnost jeho je bezprávná, kde však duševní porucha právě tím se jeví, že není s to, aby se ovládal. Snad i případy krajního afektu, pokud je bude možno označiti jako poruchu vědomí, budou sem patiti. Rozhodnutí o tom, zda takto charakterisovaná schopnost rozpoznání a schopnost určování je dána, není již věcí znalcovou, nýbrž je věcí soudcovou, poněvadž tu nejde o biologické poznatky, nýbrž o právní hodnocení určitých duševních vlastností. Netřeba snad zvláště zdůrazňovati, že i osnova pokládá za příčetného již toho, kdo má právě vymezené schopnosti rozumové a volní. Zda těchto schopností užil v daném případě, netýká se již otázky příčetnosti, nýbrž otázky viny.

Některé zákony a osnovy pokládají za vhodné v souvislosti s otázkou příčetnosti řešiti podrobněji případ nepřičetnosti prakticky nejčastější, totiž případ úplné opilosti. Osnova nepokládá to za nutné z těchto důvodů: Úplná opilost náleží do skupiny poruch vědomí a není pochybné, že i tu, jsou-li dány ostatní podmínky, nastává nepřičetnost. Opil-li se vinník v tom úmyslu, aby spáchal trestný čin, nelze ovšem mluvit o nepřičetnosti, poněvadž tu činnost zločinná předcházela stavu nepřičetnosti, jenž byl jen prostředkem k uskutečnění zločinného úmyslu v příčetném stavu pojatého. Mohl-li vinník předvídati, že ve stavu opilosti provede čin trestný, není též důvodu, proč s ním nakládati jinak, než s jiným pachatelem, který se dopustil činu z nedbalosti. Do jaké míry konečně opilost nebo opilství samo má být trestné, ustanovuje § 37 přest. zákona.

Osnova uchyluje se však podstatně od dosavadního právního řádu tím, že připouští, aby osoba pro nepřičetnost osvobozená přes to byla soudem odkázána do příslušného zabezpečovacího ústavu. O tom je řeč v § 54.

Rozřešení otázky příčetnosti, hledíc na mladistvý věk vinníkův, je věcí zvláštního zákona o trestním právu mládeže.

Způsobilost vinníka rozpoznati bezprávnost svého činu a řídit své jednání podle tohoto rozpoznání může být také jen podstatně snížena. Příčinou toho může být buď jeho pokročilý věk nebo duševní choroba, slabomyslnost nebo jiná duševní odlišnost. V teorii mluví se v takových případech o přičetnosti z menší a spatřuje se v ní zpravidla důvod ke zmírnění trestu nebo také příčina k odlišnému nakládání s odsouzeným. Toto stanovisko zaujímají již také některá novodobá zákonodárství a osnovy. Naše osnova má za to, že zvláštnostem psychických stavů, o něž tu jde, se vyhoví, když soudci se umožní snížit trestní sazbu (§ 77 čís. 1) a, je-li taková osoba obecně nebezpečnou, odkázati ji do ústavu pro choré vězně (§ 55 čís. 3).

Bezprávnost činu.

Jednání právné.

§ 22. Že trestným může býti toliko čin bezprávný a že tudíž nemůže býti trestem stíženo jednání, které právní řád dovoluje nebo dokonce příkazuje, zejména tedy řádné splnění povinnosti úřadu nebo povolání, mohlo by se zdáti pravidlem samozřejmým, platným i bez výslovného ustanovení zákonného. Přes to jeví se žádoucím tuto zásadu výslovně přijmouti do zákona trestního, a to zejména proto, že zvláštní ustanovení, o něž tu jde, jsou obsažena v různých částech právního řádu a nemohou z technických důvodů býti uváděna u jednotlivých norem zvláštní části trestního zákona, jichž se týkají, třeba že nepochybně se jimi zužuje dosah mnohých z těchto norem. Zejména má tato zásada důležitý význam, pokud jde o takové trestné činy, jichž podstatu tvoří ohrožení právního statku, ano v zásadě té jest obsaženo, že nezpůsobení každého nebezpečí je trestné, nýbrž jen nebezpečí takového, které přesahuje dovolenou míru (srov. výše: Ohrožení).

Nouze.

§ 23. Jednání z nouze je zvláštní případ jednání právného, a to případ, který — právě tak jako obrana — vyžaduje pro svou typičnost úpravy v samém zákoně trestním.

Jako ten, kdo se brání proti bezprávnému útoku, může býti beztrestný i ten, kdo chrání právní statek, svůj nebo cizí, proti poruše, jiným způsobem hrozící, tím, že poruší právní statek jiného nebo svou povinnost jednáním jinak trestným.

Některá zákonodárství a osnovy činí rozdíl mezi obranou a jednáním z nouze potud, že jednání z nouze nepovažují za jednání právné, nýbrž toliko za omluvitelné. Osnova nečiní tohoto rozdílu, a to jednak proto, že v oblasti trestního práva stačí vyřešiti otázku, je-li jednání trestné čili nic, jednak i z té příčiny, že tento rozdíl nemá toho významu, který se mu zpravidla přikládá.

Důvod beztrestnosti jednání z nouze je v podstatě týž jako u obrany, totiž sociální účel činu, ochrana právního statku, třeba tato ochrana se dělá — což ostatně platí také o obraně — na účet právního statku jiné osoby. Proto ani jednání z nouze není bezprávným útokem ve smyslu definice obrany a není proti němu přípustná obrana, nýbrž opět jen jednání z nouze. Řešení otázky, zakládá-li takové jednání povinnost k náhradě škody, nepadá do rámce trestního práva.

Tímto zásadním hlediskem se vysvětluje také, proč osnova necmezuje kruh právních statků, které možno v nouzi beztrestně chrániti, nevylučujíc zejména ani čest, jak to činí judikatura nejvyššího soudu podle obdoby ustanovení § 2 g) tr. zák. 1852 o obraně. Výpočet obsažený v § 23 odst. 1. je, jak z něho patrné, toliko příkladný a má jím býti vyjádřeno, že míněny jsou toliko právní statky konkrétní, a že nelze tudíž ustanovení o nouzi rozšiřovati na uplatňování jakéhokoliv abstraktního zájmu.

Vhodný korektiv proti takovému přílišnému rozšiřování normy poskytuje ustanovení, že k beztrestnosti jednání z nouze je potřebí, aby se stalo přiměřeným způsobem. Pro posouzení, je-li jednání z nouze přiměřené, je především rozhodna otázka, bylo-li ho potřebí k odvrácení hrozícího nebezpečí. Ale tím je vytyčena toliko krajní hranice, která nemá býti nikdy překročena. Na soudci bude, aby posoudil přiměřenost jednání z nouze vnitř této hranice, hledě na veškeré okolnosti případu. Rozhodná v té příčině bude zejména povaha hrozící poruchy a povaha i hodnota jak statku ohroženého, tak i statku obětovaného na jeho záchranu. V té příčině není rozdílu od obrany. Shoda je také v tom, že nerozhoduje, je-li ohrožen právní statek vlastní či

jiné osoby; vylučovati beztrestnost pomocí v nouzi znamenalo by stanoviti privilegium pro jednání egoistické.

Ale přes tuto zásadní shodu mezi jednáním z nouze a obranou třeba meze beztrestnosti u jednání z nouze vytyčiti úže, hledíc na to, že jednáním z nouze není zasažen bezprávný útočník, jako bývá zpravidla při obraně, nýbrž že může to býti osoba, která nemá viny na tom, že došlo k ohrožení právního statku. Nebylo by zajisté slušné ukládati takové osobě, aby pro záchranu statku cizího snášela poruchu vlastního právního statku, je-li cizí statek hodnoty nepoměrně menší nebo lze-li jej zachrániti jiným způsobem. Ale mohou tu býti i jiné okolnosti, pro které lze na tom, jehož statek byl ohrožen poruchou, slušně žádati, aby tuto poruchu snášel. Formulace osnovy (§ 23 odst. 2.) umožňuje soudci, aby v takových případech vyloučil beztrestnost. Tato formulace liší se od jiných zákonů a osnov tím, že případy nepoměrnosti hodnot a možnosti jinakého odvrácení poruchy nejsou podle osnovy z beztrestnosti vyňaty bezvýjimečně, nýbrž že vsunutím kriteria „slušnosti“ je soudci dána dostatečná volnost, aby přihlížel ke zvláštnostem jednotlivého případu. To platí také, když ten, kdo jedná v nouzi, sám zavinil hrozící nebezpečí. Toliko v jediném případě nastává trestnost bez výhrady, když totiž bylo povinností ohroženého podstoupiti nebezpečí a snést hrozící poruchu vlastní nebo cizí; proto na př. vojín v bitvě, hasič při požáru neb ošetřovatel v nemocnici nemohou omlouvati porušení své povinnosti obavou z hrozícího nebezpečí, tím méně ovšem obětovati za sebe jiného.

Vykročil-li jednající z mezí beztrestného jednání v nouzi, dává osnova soudci možnost zmírniti trest mimořádně, t. j. až o dva stupně (§ 79). Podmínkou je, že vykročení se stalo z omluvitelného ukvapení nebo rozčilení způsobeného nebezpečím. I v té příčině jeví se omezení proti obraně, při které je poskytnuta v tomto případě úplná beztrestnost.

Obrana.

Obrana je speciální případ jednání z nouze, jehož charakteristickým znakem je, že nebezpečí pro právní statek bylo způsobeno bezprávným útokem.

Bezprávný je útok, k němuž útočník neměl práva. Není tudíž možná obrana zejména proti oprávněnému úřednímu jednání. O některých pochybnostech týkajících se této otázky pojednáno v odůvodnění zvláštní části u § 181 (násilí proti orgánu moci veřejné).

Další podmínkou je, že útok byl již podniknut, t. j. již se započal. Tomu klade osnova na roveň případ, kdy útok přímo hrozí; neboť odpirati beztrestnost jednání, jímž útok přímo již hrozí má býti předstížen, znamenalo by činiti právo obrany ve velké části případů ilusorním.

Osnova přikloňuje se k běžnému mínění v tom, že dovoluje obranu proti bezprávnému útoku na právní statky, vlastní i cizí, nehledíc na to, o jaký právní statek jde. Sluší tedy — na rozdíl od platného práva — přiznati právo k obraně také, když byla napadena na př. mravnost nebo čest. Příkladného výpočtu takových právních statků, jako jej podává § 23 upravující nouzi, zde není třeba, poněvadž vyplývá z požadavku bezprávného útoku, že napaden je právní statek konkrétní.

Také přiměřenost jednání obranného je posuzovati podle veškerých okolností případu. Rozhodný bude tedy zvláště také způsob útoku a jeho nebezpečnost. Ani ta okolnost, bylo-li lze útok odvrátiti jiným způsobem než poškozením útočníka, nebude vždy bez významu. Tím není míněno, že obranné jednání je beze všeho trestné, když tu je nepoměrem mezi hodnotou napadeného statku a škodou, jež obranou byla způsobena, nebo když napadený mohl se vyhnouti útoku nebo jinak útok odvrátiti beze škody pro útočníka. Ale ne-

bylo by zajisté správné prohlásiti za přiměřenou a tudíž beztrestnou obranu, když na př. hlídač chlapce prchajícího s trochou ukradeného ovoce zastřelí proto, že nelze ovoce to zachrániti jinak (známý školský příklad), nebo když ten, kdo je napaden šilencem, jej ubije, ač může snadno útoku se vyhnouti nebo přivolati pomoc. Jeť důvodem beztrestnosti jednání obranného jeho sociálnost, jíž v uvedených případech patrně se nedostává.

Na druhé straně je žádoucí, aby soudce posuzoval otázku přiměřenosti obranného jednání bez nemístné úzkoprsosti. Je známo, že ve skutečnosti, zejména když není času na rozmyšlení, věci se jeví zúčastněným zcela jinak, než když je posuzují dodatečně při klidné úvaze jiní.

Proto také, když napadený vykročil z mezí obrany toliko z ukvapení nebo rozčilení vyvolaného útokem, má stejně jako podle § 79 odst. 3. tr. zák. čl. V/1878 — na rozdíl od § 2 g) tr. zák. 1852, podle něhož je v takovém případě podle okolností možno trestati pro čin kulposní — napadený vždy býti beztrestný. Ovšem musí toto jeho ukvapení nebo rozčilení býti omluvitelné, náležitost, kteréž zpravidla tu nebude, když napadený sám útok úmyslně vyprovokoval. Není-li tu této podmínky nebo vykročil-li napadený vědomě z mezí obrany, na př. z hněvu nebo msty, je stejně jako v platném právu trestný podle obecných ustanovení trestního zákona, leč že soudce může v takovém případě hledě na okolnosti sazbu o jeden stupeň snížit.

Po stránce terminologické sluší doložit, že k pojmenování instituce, o kterou jde, bylo užito prostě slova „obrana“, a to právě tak jako u nouze beze všech přívlastků (jako nutná obrana, krajní nouze a j.), kterých tu a tam se užívá, jež však jsou zbytečné a mohou mýlit. Jaké náležitosti má míti jednání, o něž jde, aby bylo beztrestné, musí býti patrné ze zákonného určení pojmového.

Účastenství.

§ 25.

Účastenstvím rozumí osnova ve smyslu novodobé doktriny (na rozdíl od terminologie § 5 tr. zák. 1852) vůbec spolupůsobení při cizím trestném činu.

Pokud jde o otázku, které typy účastenství třeba trestati, zaujala osnova stanovisko, že zásadně má býti trestné každé spolupůsobení při cizím trestném činu a že omezení trestnosti na určité tradiční typy, zejména návod a pomáhání, vede k tomu kriminálně politicky povážlivému důsledku, že účastenství jiného způsobu je potom zásadně beztrestné. Výpočet jednotlivých typů účastenství, uvedený v § 25 osnovy, je tudíž toliko příkladný.

Osnova majíc se rozhodnouti, má-li pojmuti účastenství jako s a m o s t a t n ý způsob trestné činnosti či jako jednání z á v i s l é na trestném činu pachatelově, neváhala přijmouti stanovisko prvé. Toto řešení plní účelněji požadavky kriminálně politické, ježto neselhává tam, kde činnost pachatelova nemůže propůjčiti trestnost činnosti účastníkově. Kdyby trestnost účastníka měla záviseti na tom, zdali dojde k trestnému činu nebo dokonce na tom, bude-li potrestán pachatel, tudíž na skutečnostech někdy náhodných, na vůli účastníkově nezávislých, odporovalo by to zřejmě zásadě odpovědnosti za vinu (rozuměj za v l a s t n í v i n u), na které buduje osnova. Této zásadě je vyhověno, zaručí-li se účastníku beztrestnost, když sám dobrovolně zamezil trestný čin, jak o tom bude níže řeč. Ostatně vyskytuje se takovéto samostatné posuzování trestnosti účastníkovy již v platném právu ve dvou důležitých ustanoveních a to v § 5 odst. 2. tr. zák. 1852 a § 74 tr. zák. čl. V/1878 o významu osobních poměrů (v podstatě shodném s § 25 odst. 3. osnovy) a v § 9 tr. zák. 1852 o trestnosti nedokonaného svádění. Jde tedy jen o zevšeobecnění zásady valnou měrou již uznávané. Tímto „osamostatněním“ účastenství umožňuje se také rozřešiti otázku, zda čin je zločinem či přečinem, v jednotlivém pří-

padě jinak u pachatele a jinak u účastníka, ba i u jednotlivých účastníků různým způsobem, přiměřeným vině každého z nich.

Při tom osnova nemohla se řídití příkladem trestního zákona norského, který stoje na stejném stanovisku úplně pominul zařaditi do obecné části ustanovení o účastentví, platné pro všechny trestné činy, a upravil otázku tu při každém deliktu zvláště. Lépe je řešiti problém tak, že se v obecné části umístí ustanovení platné jako pravidlo a ve zvláštní části, kde je toho třeba, se vytknou u jednotlivých deliktů výjimky právě tak, jako je tomu u pachatelství vůbec. Tím lze se uvarovati zbytečné rozvážnosti a těžkopádnosti.

Námítka, že by se takovým všeobecným ustanovením zbytečně přepínala trestní moc státu, není důvodná. Vždyť nacházíme takové ustanovení jak v platném právu obou oblastí, tak i v jiných zákonech a osnovách. Ba podle trestního zákona 1852 je účastenství všeobecně trestné také u p ř e s t u p k ů. Osnova má za to, že takové ustanovení by šlo příliš daleko, hledíc k tomu, že k přestupkům řadí jen činy nepatrného významu. Jich prozkoumání po této stránce ukázalo, že ani u jednoho z nich není zvláštní potřeby trestati také účastenství. (Svádění a pomáhání k žebrotě je podle § 43 a 44, pokud toho třeba, prohlášeno za samostatný přestupek.) Aby však zákonodárci byla vyhrazena v té příčině volnost v budoucnosti, stanoví § 4 přest. zákona, že účastenství v přestupku se trestá jen v případech v zákoně uvedených.

Další otázka, kterou tu bylo osnově rozřešiti, je otázka t r e s t u na účastenství. V tomto bodě setrvala osnova stejně jako osnova rakouská na rozdíl od trestního zák. čl. V/1878 i od osnovy švýcarské i německé při zásadě platného trestního zákona z r. 1852, který trestá účastenství podle ustanovení platných o pachatelství. Kdo si uvědomí různé způsoby účastenství ve vztahu vzájemném i ve vztahu k pachatelství, musí uznati, že přesné jejich rozlišování, pokud jde o míru trestnosti, není možné, zejména ani ne tak, aby se posuzoval návod vždy přísněji a pomáhání vždy mírněji než pachatelství. Vždyť někdy z osob působících při trestném činu jiného může pomocník, který, jsa blíže výsledku, chápe plněji dosah trestného činu, býti stejně trestný, ba i trestnější, než návodce, jenž snad k němu dal úmyslně podnět příležitostně prohozeným slovem, ale jinak se činu nezúčastnil. Lidové rčení, že, kdyby nebylo přechovatelů, nebylo by ani zlodějů, prozrazuje bystrý postřeh dlouhé zkušenosti. Proto osnova, uvádějíc různé druhy účasti jen příkladmo, stanoví zásadu, že každý účastník propadá stejnému trestu, jaký je stanoven pro pachatele. Arci nelze přehlédnouti, že někdy činnost účastníková bývá v poměru k výsledku menšího významu. Proto dovoluje osnova soudci v takovém případě trestní sazbu snížit. Z tohoto ustanovení není vyňat ani návodce, poněvadž i intenzita činnosti návodcovy může býti velmi různá. Tím dosahuje osnova při účastenství rozpětí dvou sazeb, tedy šíří, v níž může soud naléztí podle zásad stanovených v § 64 přiměřený trest.

Z ustanovení § 25 plyne důsledek, že o účastníkovi platí všechna ustanovení daná pro pachatele. Zvláště sluší podotknouti toto:

Jednání účastníka musí býti ú m y s l n é v technickém smyslu § 15 odst. 3.; to znamená, že musí býti účelem takové činnosti spolupůsobiti při cizím trestném činu, byť i ne způsobiti jeho výsledek. Za této podmínky je možné účastenství v činu úmyslném, vědomém i nedbalém. Postihnouti trestem již i pouhé vědomé účastenství neuznala osnova za potřebné, neboť by bylo přílišné rozšiřování trestní represe, kdyby byl vždy trestán ten, kdo něco podnikne věda, že tím někoho v trestném činu podporuje. Ovšem může takové jednání býti trestné jako pachatelství, způsobuje-li se jím nebezpečí pro právní statek, jehož vědomé ohrožení je samostatným trestným činem (srovnej zejména ustanovení § 227 a 232 o přípravě padělání peněz, listin, známek nebo značek). V některých takových případech poskytnou dostatečnou ochranu i ustanovení § 212 a 213 o nepřekážení a neoznámění trestného činu.

Účastník neručí za těžší výsledek, jež způsobil pachatel, když ho sám účastník nepředvídal (§ 16).

Je nerozhodné, působil-li účastník přímo při činu nebo k činu pachatele samého nebo toliko nepřimo, t. j. při činu nebo k činu jiného účastníka. Je tedy trestný jako účastník na příklad i ten, kdo navedl pachatele prostřednictvím osoby třetí (návod k návodu).

Trestný jest i pokus účastenství v témž rozsahu jako pokus pachatelství. Také je možné dobrovolné ustoupení od pokusu; ovšem byla-li činnost účastníka již ukončena, jen tak, že zamezí dobrovolně (§ 19) její výsledek, t. j. že buď zamezí sám trestný čin neb alespoň upotřebení prostředku, který k tomu konci poskytl. Tedy na př. ten, kdo dodal zločinné nástroje, musí se postaratí o to, aby jich pachatel nemohl upotřebiti. To vytknouti osnova pokládala z opatrnosti za nutné proto, že je to otázka dosud sporná.

Rovněž bylo nutno pro důležitost jasně vysloviti další důsledek přijaté zásady samostatnosti účastenství, že důvody trestnosti vylučující, z menšující nebo zvyšující uplatní se z těch, kdož při trestném činu spolupůsobi, jen u toho, u koho se vyskytují; na trestnost ostatních vlivu nemají. Totéž platí o důvodech zániku trestnosti (promlčení, prominutí atd.), což vyplývá již samo sebou z ustanovení o nich daných.

O agentu provokatéra nebylo přijato žádné zvláštní ustanovení, poněvadž trestnost jeho se musí posuzovati podle všeobecných zásad o účastenství, hledíc na zvláštní okolnosti jednotlivého případu. To platí zvláště také o dobrovolném ustoupení, při čemž nutno uvážiti, že trestná činnost agenta provokatéra je dokonána již samým naváděním. Proto nezískává bez-trestnost pouze tím, že dává pachatele při pokusu přistihnouti, neboť nezamezuje tu trestný čin, nýbrž naopak nechává k němu dojíti. Výslovně vyloučena je bez-trestnost agenta provokatéra u trestných činů proti republice (§ 149 odst. 3.) a u některých deliktů proti národní obraně (§ 151 odst. 4. a § 152 odst. 4.).

Osnova odpoutavší trestnost účastníka nejen od trestnosti pachatele, nýbrž i od spáchání trestného činu jím, může postrádati výslovné úpravy t. ř. pachatelství nepřímého. Lzeť s pojmy prostého pachatelství a účastenství takto upraveného vystačiti ve všech případech.

Obžaloba.

§ 26 až 30.

Zásada, že trestní právo je výhradním právem státu, s nímž je sdružena povinnost trestati, vede ve spojení se zásadou obžalovací ve svých důsledcích ke státnímu monopolu žalobnímu. Stát sám je povinen vlastními orgány — státními zastupitelstvy — pečovati o to, aby trestnímu soudu byl dán podnět potřebný k zavedení trestního stíhání: princip obžaloby veřejné.

Od této zásady sluší však připustiti úchyly v ten způsob, že se určitým soukromým osobám nebo jiným úřadům než státním zastupitelstvům přiznává vliv na podání či nepodání obžaloby. Důvodem takových úchylek může býti buď, že veřejný zájem na trestním stíhání je tak nepatrný, že docela ustupuje do pozadí proti zájmům toho, komu bylo ublíženo trestným činem, nebo že proti veřejnému zájmu na stíhání trestného činu staví se jiný zájem, veřejný nebo soukromý, který by stíháním utrpěl poruchu.

Platným trestním zákonům a osnovám jsou známy celkem tři typy, ve kterých se mohou uplatniti zájmy extraneů na podání nebo nepodání obžaloby, totiž: obžaloba soukromá, návrh a zmocnění.

Zásadní rozdíl mezi těmito typy je ten, že při obžalobě soukromé dáno je žalobní právo úplně do rukou oprávněného, který může jím zcela volně disponovati nejinak než státní zástupce, ba ještě volněji, nejsa vázán zásadou

legality. Naproti tomu je u návrhu a zmocnění zachován princip obžaloby veřejné, jejíž vznesení však je tu vázáno souhlasem oprávněného. Obě posléz uvedené formy pak různí se podle běžného mínění tím, že stíhá-li se trestný čin na návrh oprávněného, je, dokud takový návrh učiněn nebyl, zavedení trestního řízení a tedy jakékoli procesní jednání soudu, státního zastupitelstva nebo jiných úřadů naprosto vyloučeno, kdežto, žádá-li se toliko zmocnění oprávněného, stačí, když toto zmocnění bylo vykázáno za trestního řízení do určitého stadia jeho.

Právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi přijímá v podstatě podle vzoru práva německého formu návrhu ve spojení s obžalobou soukromou, která však proti obžalobě veřejné zaujímá místo celkem velmi podřízené; soukromá obžaloba je přípustná jen, pokud se nepodá obžaloba veřejná. Právo území dříve rakouského obsahuje řadu deliktů ryze soukromožalobných, některé trestné činy stíhané ke zmocnění a podle správného mínění také některé trestné činy stíhané na návrh. (Srov. zejména § 5 čís. 1. a 2. zákona o přípustnosti dodání do donucovacích pracoven a polepšoven ze dne 24. května 1885, ř. z. 89, § 246 zákona o přímých daních osobních ze dne 25. října 1896, ř. z. 220 a § 26 zákona o úpravě uhelného hospodářství ze dne 9. dubna 1920, čís. 260 Sb. z. a n.) Podrobných ustanovení na vybudování těchto tří institucí právo území kdysi rakouského postrádá.

Za tohoto stavu věci je nutné především uvážiti, jaké důvody se uplatňují pro přijetí každého jednotlivého z uvedených typů a jakým kriminálně politickým účelům má hověti, podle toho pak rozhodnouti o jich přijetí či nepřijetí do nového práva, jakož i o tom, jaké úpravy by se jim mělo dostati. Osnova rozhodla se po zralé úvaze přijmouti všechny tři typy a upravití je tak, aby co nejtěsněji se přimykaly k zákonodárným účelům, k nimž pomocí jich možno pracovati.

Vnitřní rozdíl uvedených institucí obráží se již zevně v různé dikci zákona: — „K obžalobě je potřebí zmocnění“ — „Ke stíhání je potřebí návrhu“ — „Vinník stíhá se jen na soukromou obžalobu“. Že byla sem pojata také některá ustanovení povahy procesní, stalo se vědomě z důvodů technických.

Zmocnění a návrh.

Jak již bylo řečeno výše, uplatňuje se oběma těmito institucemi zájem na nestíhání trestného činu proti veřejnému zájmu na stíhání. Tento zájem na nestíhání může býti podle okolností tak silný, že by bylo povážlivé nechatí jej nepovšimnutým. Zájem ten může míti i sám ten, kdo byl poškozen trestným činem. Jsouť poměry a vztahy, které, byvše porušeny trestným činem, by mohly utrpěti škodu ještě větší provedením trestního řízení, na př. pověst dívky, na níž spáchán necudný čin, dobré jméno rodiny, ve které jejím příslušníkem byla spáchána krádež, a pod. V takových případech držeti se hesla „fiat jus, tunc percat mundus“ bylo by špatnou kriminální politikou zákonodárce, jehož vrcholným účelem má býti ochrana právních zájmů. Naopak v takových případech mluví veškeré důvody pro to, aby takový zájem byl respektován v ten způsob, že se jeho nositeli poskytne právo veta proti zavedení trestního stíhání, čili — což ve věci je jedno — v ten způsob, že trestní stíhání učiní se závislým na jeho přivolení. To je tím více na místě tam, kde s veřejným zájmem na stíhání trestného činu konkuruje rovněž veřejný zájem na nestíhání.

Je otázka, má-li se tu zvoliti typ návrhu či typ zmocnění. Rozdíl mezi těmito typy hledá se, jak výše bylo řečeno, dosud v tom, že zmocnění stačí vykázati v trestním řízení již zavedeném, kdežto, žádá-li se k trestnímu stíhání návrhu, je, dokud nebyl učiněn, jakýkoliv procesní krok vyloučen. Zevrubná úvaha vede k poznání, že tuto otázku nelze rozhodnouti způsobem platným pro

všecky trestné činy, o které jde, nýbrž že pro některé delikty se lépe hodí typ návrhu, pro druhé typ zmocnění. Proto doporučuje se podržeti oba typy, při tom ale rozdíly jich prohloubiti v ten způsob, že rozhodnou má býti povaha konkurujícího zájmu na nestíhání, rozdílná podle toho, je-li to veřejný zájem či zájem soukromý. Zájem veřejný má se uplatňovati zásadně ve formě zmocnění, zájem soukromý formou návrhu.

Tím je umožněno obě tyto instituce i v podrobnostech upravit odlišně tak, aby co nejlépe se přimykaly k zájmům, jež jimi mají dojiti uplatnění.

1. Zmocnění.

§ 27.

Veřejný zájem na tom, aby trestný čin přikázaný veřejné obžalobě v určitém případě nebyl stíhán, může býti různé povahy. Mohou to býti zájmy mezinárodní (na př. jde-li o ohrožení bezpečnosti republiky neb o útoky na cizí státy) nebo mohou to býti také zájmy správy vnitropolitické (zejména vojenské, finanční) nebo všeobecné zájmy státní správy (na př. jde-li o útoky na veřejné funkcionáře pro vykonávání jich funkcí).

Okolnost, že zájem, jenž se staví v cestu veřejnému zájmu na stíhání, tu je rovněž rázu veřejného a že k jeho uplatňování jsou přirozeným způsobem povolány rovněž úřady veřejné, od nichž možno čekati, že nebudou daného jim oprávnění zneužívati, umožňuje volnější úpravu instituce zmocnění.

Předem není tu obavy z nekalého obchodování tímto oprávněním; a poněvadž je možno, že veřejný zájem na nestíhání, jehož dnes není, se objeví později, doporučuje se výslovným ustanovením umožniti, aby udělené zmocnění mohlo býti později odvoláno, arci jenom potud, pokud soud první stolice nepočal prohlašovati rozsudek. Nebylo by v zájmu věci a mohlo by býti na úkor vážnosti soudu, kdyby zmocnění původně odepřené mohlo býti uděleno později, dokonce snad i potom, když trestní řízení bylo již zastaveno.

Dalším důsledkem uvedeného hlediska je, že nesluší zásadně stanoviti lhůtu k udělení zmocnění, v čemž je podstatný rozdíl od soukromé obžaloby a od návrhu. V té příčině je však přece potřebí jakéhosi omezení. V praxi bude, jak lze očekávati, pravidlem, že státní zástupce si vyžádá zmocnění oprávněného ještě před tím, než učiní návrh na trestní stíhání; podle zákona má však — tak jako dosud — býti možno zahájit trestní řízení dříve, než dojde zmocnění. Proto je třeba, aby bylo v zákoně výslovně určeno, do kterého procesního stadia nejpozději musí býti zmocnění vykázáno. Osnova ustanovuje, že se to má státi nejpozději při podání spisu obžalovacího. (Zvláštní ustanovení pro přestupky není nutné, poněvadž osnova přestupkového zákona nevyžaduje zmocnění u žádného přestupku; eventuálně užilo by se období.) Žádati výkaz o zmocnění již při návrhu na zavedení přípravného vyšetřování se nedoporučuje hledíc na to, že někdy bývá třeba zavesti přípravné vyšetřování z důvodů čistě formálních, na př. jde-li o zločin náležející ku příslušnosti soudů porotních nebo je-li nutno uvaliti vyšetřovací vazbu.

Aby vyšetřovací vazba zbytečně se neprotahovala, má do trestního řádu býti pojato ustanovení, že vazba má býti zrušena, nebylo-li zmocnění soudu vykázáno nejpozději do tří měsíců od uvalení vazby.

Požadavek zmocnění ovšem nijak nevyklučuje, aby podnět k zavedení trestního řízení vycházel od oprávněného. Můžeť zejména úřad oprávněný ke zmocnění uděliti je hned v trestním oznámení, které sám činí.

Z důvodů výše uvedených netřeba veřejný úřad povoláný k výkonu práva zmocnění omezovati ani v tom směru, že by nemohl uděliti neb odvolati zmocnění jen proti některým z několika osob zúčastněných na trestném činu.

Ostatně, je-li tu veřejný zájem na nestíhání, bude se týkati zpravidla všech spoluvinníků.

2. Návrh.

Tento typ hodí se, jak bylo řečeno, na ty trestné činy, při nichž s veřejným zájmem na stíhání konkuruje soukromý zájem na nestíhání trestného činu.

Jsou to jednak některé trestné činy proti mravnosti a proti rodině, totiž takové, při nichž oběť činu trestného by ještě více utrpěla projednáváním věci a kde by snad trestním řízením byla také zmařena naděje na zadostučinění zejména pozdějším sňatkem. Druhou skupinu tvoří některé delikty, zejména majetkové, spáchané mezi osobami blízkými, tedy zvláště vnitř rodiny, jejíž dobré jméno by trestním řízením mohlo trpěti, ba v níž by odsouzení člena mohlo způsobiti úplný rozvrat. A konečně se sem řadí také některé delikty nepatrného významu.

Zájem, který má veřejnost na stíhání těchto trestných činů, brání úplnému přenesení žalobního práva na poškozeného, jemuž by se tím ostatně ukládalo také riziko útrat trestního řízení. Poškozený má míti toliko právo, aby podnítil zakročení státního zástupce, který, stalo-li se tak, má stíhání potom úplně ve své moci.

Návrh oprávněného je podmínkou procesní, a to do té míry, že dokud nebyl učiněn, je vyloučeno jakékoliv jednání procesní, nejen soudní, nýbrž i policejní. Mohly by, jak ukazuje hořejší výpočet, zájmy, o které jde, býti porušeny nejen potrestáním vinníka, nýbrž již také samým trestním řízením, nevyjímajíc ani neveřejného přípravného řízení; neboť je známo, že tato neveřejnost nemá valného významu.

Poněvadž podnět k trestnímu řízení musí tu vycházeti od oprávněného, je třeba návrh vázati lhůtou. Tato lhůta stanovena dvěma měsíci; tím je poskytnut dostatečný čas oprávněnému ke zralé úvaze a podle okolnosti i vinníku k mimosoudnímu vyrovnání věci.

Návrh má se podati soudu nebo státnímu zástupci. Otázku včasnosti návrhu podaného nepřislušnému soudu nebo státnímu zástupci je řešiti stejně jako u obžaloby soukromé (viz níže.) Možno-li pokládati za návrh oznámení učiněné osobou oprávněnou k návrhu, je otázka jednotlivého případu.

Hledíc na osudné následky, které by mohla míti neodvolatelnost návrhu, učiněného snad v prvním návalu hněvu, dovoluje osnova návrh odvolati, ale jen, dokud soud první stolice ještě nepočal prohlašovati rozsudek. Odvolal-li oprávněný návrh, nemůže jej již potom platně učiniti.

Aby bylo zamezeno nekalé obchodování s právem k návrhu, stanovena je nedílčnost návrhu v případě, že na činu trestném se zúčastnilo několik osob, takže, byl-li návrh učiněn neb odvolán i jen proti jediné z nich, pokládá se za učiněný neb odvolaný proti všem.

Je-li několik osob oprávněných k návrhu, stačí k zavedení trestního řízení návrh kterékoli z nich. Tak je možno každému jednotlivému z oprávněných uplatniti svůj zájem na stíhání. Důsledně pak žádá se k odvolání návrhu, učiněného několika oprávněnými, souhlasu všech.

3. Soukromá obžaloba.

Se soukromou obžalobou lze spokojiti se jen u takových trestných činů, kde veřejný zájem na stíhání je zcela nepatrný, takže úplně ustupuje před zájmem toho, komu trestným činem bylo ublíženo. Stát má v takových případech zájem na stíhání jen tehdy a potud, pokud na něm záleží poškozenému samému, tedy jen, když poškozený sám se pokládá za zasažena trestným činem a projeví zájem na stíhání. V takových případech jest odůvodněno vy-

§ 28.

§ 29.

řaditi veřejnou obžalobu úplně a přenéstí právo žalobní i volnou disposici s ním zcela na poškozeného, jenž ovšem nese také finanční risiko procesu.

Je sice hodno úvahy, neměl-li by přes to státní zástupce býti oprávněn zahájití trestní řízení pro čin stíhaný soukromou obžalobou nebo převzítí zavedené již trestní stíhání, vyžaduje-li toho veřejný zájem, jako tomu je podle práva platného na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Avšak osnova nepřijala takového ustanovení, hledíc na to, že by pak mohl státní zástupce stíhat i proti vůli oprávněného, nedbaje důležitého snad jeho zájmu na nestíhání, a že tam, kde by mohl konkurovati silnější zájem veřejný, jako na př. při urážení úřední osoby hledíc na výkon jejího úřadu, lze vystačiti s konkurující obžalobou veřejnou. Ostatně může zastoupení soukromého žalobce s jeho souhlasem převzítí státní zástupce podle § 46 posl. odst. tr. ř. 1873.

Je jasno, že takový značný vliv na trestní řízení, jaký dává právo soukromé obžaloby, nemožno svěřiti osobě soukromé u těžkých deliktů, nýbrž zpravidla toliko u trestných činů lehčího rázu. Přirozeně jsou to zejména útoky na osobní čest a porušení některých čistě osobních práv, jako práva autorského, patentního, známkového a j., jichž poškození mívá aspoň nepřímo také význam majetkový, neohrožuje však veřejné bezpečnosti tou měrou jako na př. krádež, zlomyslné poškození věci a jiné podobné trestné činy.

Lhůta k podání obžaloby stanovena na dva měsíce od té doby, kdy oprávněný se dověděl o tom, že byl trestný čin spáchán a kdo jej spáchal. Osnova zvolila tu jaksi střední cestu mezi právem Slovenska a Podkarpatské Rusi (lhůta tříměsíční) a právem ostatního území (lhůta šestitýdenní). Zároveň tím dosaženo unifikace se lhůtou stanovenou pro návrh, pro jejíž odlišnost není dostatečného důvodu. Uvedená lhůta není lhůtou promlčecí, nýbrž prostě lhůtou žalobní, jejíž nezachování má týž účinek jako výslovné prominutí, totiž zánik práva žalobního. Pochybné mohlo by býti, sluší-li pokládati za včasnou žádost oprávněného za stíhání podanou sice ve lhůtě žalobní, ale u soudu věcně nebo místně nepřislusného, který ji postoupil příslušnému soudu, došla-li tohoto teprve po uplynutí žalobní lhůty. Osnova přisvědčuje k této otázce, vyjadřujíc to tím, že mluví zcela všeobecně o soudu a nikoli o soudu příslušném. Vždyť otázka příslušnosti soudu může býti někdy pochybná jak právně, tak fakticky, a bylo by, i nehledíc na to, do jista nedůvodněno spojovati s formálním pochybením ztrátu žalobního práva.

Z praxe je známo, že poškozený mnohdy pozbude práva žalobního, spoleháje na to, že trestný čin je stíhán státním zástupcem, poněvadž, když trestní stíhání zavedené na návrh státního zástupce se skončí zastavením nebo rozsudkem osvobozujícím, je žalobní lhůta již zmeškána. Této nesrovnalosti má býti vyvarováno ustanovením, že v takovém případě může soukromá obžaloba býti podána i po uplynutí pravidelné žalobní lhůty (dvouměsíční), a to, došlo-li ke hlavnímu přelíčení, až do konce průvodního řízení, bylo-li trestní řízení zastaveno, ještě do 14 dnů od té doby, kdy oprávněný byl o tom soudem nebo státním zástupcem zpraven, a nebyl-li zpraven, do tří měsíců od zastavení řízení.

Byla-li soukromá obžaloba podána, může býti kdykoliv odvolána, arcij, dokud soud první stolice nepočal prohlašovati rozsudek, čímž žalobní právo je již konsumováno. Tím mění se ustanovení trestního řádu z roku 1873, podle něhož obžalobu lze odvolati toliko do té doby, než soud se odebere k poradě o rozsudku (§ 259 čís. 2.) a v řízení před soudy porotními dokonce jen do té doby, než byly přečteny otázky porotcům (§ 324). Ale posléze uvedené ustanovení nemá, pokud jde o soukromého žalobce, i tak významu, poněvadž může způsobiti osvobození obžalovaného podle § 46 odst. 3. tr. ř. 1873 ještě i po oné době tím, že neučiní konečných návrhů. Také je v zájmu možného smírného vyřízení věci, aby bylo možno odvolati soukromou obžalobu ještě

potom, když soud se usnesl na rozsudku, pokud jen nepočal jej prohlašovati (výjimku u cizoložství stanoví § 245 odst. 3.).

Právo obžaloby soukromé je dělitelné objektivně i subjektivně, t. j. jak na straně vinníka tak na straně oprávněného. Zúčastnilo-li se na trestném činu několik osob, není proč brániti poškozenému, aby vznesl žalobu jen proti některé z nich. Je možno, že ostatní daly zadostučinění nebo mohou tu býti jiné důvody pro oprávněného, aby některých osob zúčastněných nestíhal. A rovněž je-li několik oprávněných, může každý z nich právo své vykonávati samostatně. Disponoval-li některý svým právem žalobním, na příklad prominul-li, ustoupil-li od žaloby atd., nemá to na právo ostatních žádného vlivu. Je tedy v trestním řízení pokračovati, pokud jen i jediný z oprávněných trvá na obžalobě.

Arci nelze o obžalobě každého z oprávněných konati řízení zvláštní. Princip jednotného trestního řízení, platný při souběhu trestných činů, musí býti zachován tím spíše, když jde — jako zde — o jediný čin trestný. Z toho vyplývá, že, bylo-li zavedeno trestní řízení na žádost jednoho z oprávněných, mohou ostatní k němu přistoupiti toliko ve stadiu, v němž právě se nalézá, a to ovšem jen až do prohlášení rozsudku v první stolici. Byl-li obviněný odsouzen k obžalobě některého oprávněného, je tím konsumováno i žalobní právo ostatních. Otázkou je, neměl-li by také rozsudek osvobozující platiti i proti ostatním oprávněným, jak v některých zákonodárstvích a osnovách skutečně se ustanovuje, arcij zpravidla s omezením, že to neplatí v případě ustoupení od obžaloby nebo že to platí jen, když bylo rozhodnuto ve věci samé. Ale i proti ustanovení takto omezenému mluví úvaha, že rozsudek může býti vydán ve věci, nedotýkaje se ostatních žalobců, na př. když soud nenabyl přesvědčení, že urážka se dotýká právě toho, kdo podal obžalobu, nebo když obviněný provedl důkaz pravdy právě jen, pokud jde o žalobce. Byla-li však věc rozhodnutím soudu vyčerpána, na př. když soud nenabyl přesvědčení, že obviněný vůbec spáchal čin jemu za vinu kladený, pak není zajisté pravděpodobno, že ostatní oprávnění se po takovém rozsudku pustí do procesu.

Jest otázka, zda by podobným způsobem neměl býti upraven případ, když s obžalobou soukromou konkuruje, hledíc na týž čin, obžaloba veřejná; pro to zdá se mluvití svrchu uvedená zásada jednotnosti trestního řízení. Osnova nepřijala výslovného ustanovení o tomto případě, chtějíc tím dáti najevo, že veřejná obžaloba má býti zcela nezávislá na osudu obžaloby soukromé a — nehledíc na prodloužení žalobní lhůty podle § 29 odst. 2. — také naopak. Byloť by jinak možno stíháním pro nepatrný delikt soukromožalobný znemožniti veřejnou obžalobu pro těžký zločin týž činem spáchaný. Aby postavení obviněného rozštěpením trestního řízení v takových případech nebylo ztíženo, proti tomu chrání jej dostatečně ustanovení § 265 tr. ř. 1873. Tím arcij se osnova odchyluje od názoru, k němuž dospěl nejvyšší soud v této otázce argumentací a contrario z ustanovení § 363 č. 2. tr. ř. 1873.

Zvláštní úpravy žalobní lhůty vyžaduje případ vzájemných trestných činů soukromožalobných. Z praxe znám je oblíbený úskok, že při vzájemných urážkách vyčká se s podáním obžaloby až do posledního dne lhůty, aby druhá strana už vzájemné obžaloby podati nemohla. Tomu chce osnova — podobně jako činí již § 7 zák. čl. XLI/1914 — čeliti ustanovením, že pro vzájemné trestné činy soukromožalobné lze žalovati ještě do konce průvodního řízení ve hlavním přelíčení, které bylo ustanoveno na obžalobu jednoho z účastníků, třeba pravidelná lhůta žalobní již minula. Zároveň však uvedeným okamžikem lhůta žalobní se končí v každém případě a nelze tudíž podati vzájemnou obžalobu později. Tím se má zároveň čeliti zavlékání sporu do doby pozdější a novému rozněcování myslí. To také nejlépe

přispěje ke sjednání smíru, nebo, nedošlo-li by k němu, aspoň umožní soudci, aby rozhodl o celém souboru sporných věcí najednou.

Uvedené ustanovení platí jen, když trestné činy vzájemně spáchané jsou ve skutkové souvislosti, na př. byla-li urážka na místě oplacena. Ale i když zde není takové souvislosti, je z uvedeného právě důvodu žádoucí omezit možnost vzájemné obžaloby, došlo-li již ke smíru nebo k rozsudku. Mají totiž obě strany, chtějí-li si zachovati žalobní právo z některého trestného činu, který se udál mezi nimi do ujednání smíru nebo do konce průvodního řízení a oprávněnému již je znám, býti nuceny výslovně si vyhradit právo na stíhání do uvedené doby. To platí ovšem také, když mezi vzájemnými trestnými činy je skutková souvislost, leč že pak nastane zároveň výše uvedené prodloužení nebo zkrácení žalobní lhůty. Že tam, kde není této souvislosti, osnova se spokojuje s výhradou práva na stíhání, je odůvodněno tím, že takto druhá strana i soud nabudou spolehlivěji včas vědomosti o zamýšlené obžalobě vzájemné, než podáním obžaloby, pro kterou je snad příslušný jiný soud.

Společná ustanovení k § 28 a 29.

§ 30.

Oprávněn k návrhu a k soukromé obžalobě je zásadně ten, jehož právní zájem byl trestným činem porušen, tedy nositel právního statku trestní hrozbou chráněného.

Čistě osobní ráz práva k návrhu a k soukromé obžalobě vylučuje, aby v případě, že by oprávněný zemřel před koncem lhůty, se užilo zásad občanského práva o posloupnosti dědické. To je možné jen, zakládá-li se oprávnění k návrhu nebo k soukromé obžalobě na porušení práva povahy majetkové, na př. vlastnictví, práva původského, známkového, patentního a pod. Proto ustanovuje osnova, že v takovém případě přechází právo k návrhu nebo k soukromé obžalobě na právního nástupce. Tím míněn je i sukcesor singulární, arci jen v případě smrti oprávněného (odkaz).

Jinak lze pouze nejbližším příslušníkům dovoliti, aby uplatňovali právo návrhu a soukromé obžaloby po smrti oprávněného na místě něho, poněvadž lze předpokládati, že budou mít totožný zájem na nestíhání nebo na stíhání jako zemřelý neb aspoň že ona oprávnění budou vykonávat v jeho intencích. Osnova omezila tento přechod práva návrhu a soukromé obžaloby na manžela a děti, není-li jich, na rodiče, a není-li ani rodičů, na sourozence, ze vzdálenějších příbuzných pak jen na ty, kteří v době jeho smrti žili s ním ve společné domácnosti. Poněvadž uvedené osoby nastupují v právo zemřelého, měl by pro výkon jich práva platiti toliko zbytek lhůty v době jeho smrti ještě neuplynulý. Protože by však právo jich potom často bylo ilusorní, doporučuje se poskytnouti jim novou lhůtu běžící od smrti oprávněného.

Odlíšný případ, když oprávněný zemřel po podané již obžalobě soukromé, je povahy ryze procesní a má býti upraven trestním řádem.

Je-li k soukromé obžalobě nebo k návrhu oprávněna osoba hromadná, vykonává tato oprávnění, jak samo sebou se rozumí, ten, kdo je povolán podle platných předpisů zastupovati takové osoby vůbec, tedy zejména ve sporech civilních.

Obtíže činí případ, když oprávněná osoba je nesvéprávná, ať z jakékoliv příčiny, zejména byla-li zbavena svéprávnosti úplně nebo částečně. Poněvadž návrh i soukromá obžaloba jsou oprávnění rázu vysoce osobního, je jisto, že nelze tu beze všeho užiti zásad občanského práva o zákonném zastoupení. Spíše sluší pokládati za rozhodné, má-li oprávněný faktickou způsobilost vykonávati své právo. Zejména netřeba podrobněji odůvodňovati, že marnotratníkovi, který byl prohlášen za částečně nesvéprávného a jenž tudíž podle platného práva (císařské nařízení z 28. června 1916 ř. z. 207 a § 28 c) zák. čl. XX/1877) má právní postavení dospělého nezletilce, nelze

proto odpírati právo k samostatnému podání soukromé obžaloby nebo návrhu. A totéž platí o nezletilém, rozumově tak vyvinutém, že mu výkon těchto práv lze bez obavy svěřiti. Osnova pokládá tu ve shodě s některými novějšími trestními zákony i osnovami za rozhodný dosažený rok osmnáctý. Ale na rozdíl od nich nebylo uděleno v tomto případě právo návrhu nebo soukromé obžaloby vedle nezletilého dokonavšího osmnáctý rok také jeho zákonnému zástupci, poněvadž toho není třeba a mohlo by to vésti k zbytečným kolisím.

Výjimka z toho, co právě bylo uvedeno, má platiti, jde-li o oprávnění k návrhu nebo k soukromé obžalobě, zakládající se na porušení práva povahy majetkové; neboť tu je žádoucí, aby i nezletilý starší osmnácti let a ovšem i marnotratník byli zastoupeni svým zákonným zástupcem.

Vyjímajíc uvedené případy je povolán k výkonu práva návrhu a soukromé obžaloby zákonný zástupce osoby nepožívající plné svéprávnosti. Bez omezení platí tudíž tato zásada, pokud jde o osoby zbavené úplně nebo částečně svéprávnosti pro duševní chorobu, slabomyslnost nebo pro navyklé zneužívání alkoholu (píjactví) neb nervových jedů (§ 1 odst. 2. č. 2. cís. nařízení z 28. června 1916 ř. z. 207, § 28 a), d) zák. čl. XX/1877).

Rozumí se, že právo zastupování nesvéprávného přestává, jakmile zanikne poměr, na němž se zakládá. Když byl tedy na př. nezletilý za trvání trestního řízení dosáhl osmnáctého roku, jest oprávněn žalobní právo samostatně vykonávati.

Koliduje-li zájem osoby nesvéprávné se zájmem zákonného zástupce anebo zájem dvou nesvéprávných, zastoupených týmž zákonným zástupcem, mezi sebou, sluší ustanoviti zvláštního zástupce pro tuto věc. To platí také, kdyby tu zákonného zástupce nebylo. Aby zamezen byl průtah, jímž by práva nesvéprávného mohla utrpěti újmu, má právo zřídit zvláštního zástupce ve všech těchto případech příslušet také soudu trestnímu, a to onomu, který je příslušný pro věc, o níž jde. Lhůta k návrhu a k soukromé obžalobě běží pro osobu povolanou k zastupování nesvéprávného od té doby, kdy tato osoba se dověděla o trestném činu a pachateli, a dověděla-li se o tom dříve, než byla soudem zřízena, teprve od svého ustanovení.

Kolise mezi zájmem nesvéprávného a zájmem jeho zákonného zástupce vznikají zvláště v tom případě, když zákonný zástupce sám spáchal trestný čin na nesvéprávném. Platí tudíž také v takovém případě ustanovení výše uvedené, toliko s úchytkou, že právo k návrhu (nikoli ovšem také právo k obžalobě soukromé) vykonává tu sám soud poručenský. (Tím je míněn, jako vůbec v osnově, také soud opatrovnický.) Neboť tento soud je nejlépe informován o poměrech nesvéprávného a tudíž zvláště způsobilý k výkonu onoho práva. Takové řešení se doporučuje spíše, než přikázati stíhání obžalobě veřejné, jak činí § 113 tr. zák. čl. V/1878; neboť poručenský soud může lépe uvážiti soukromý zájem zde se uplatňující, než státní zástupce.

Pokud je třeba stanoviti u jednotlivých deliktů úchytky od uvedených ustanovení, stalo se tak příslušnými ustanoveními v části zvláštní.

Oddělení III.

ZÁNIK TRESTNOSTI A TRESTU.

Smrt vinníka.

Smrtí vinníka mizí se světa ten, na němž rozsudek má býti vykonán. Nemělo by tudíž smyslu po této době zaváděti trestní řízení a také nelze připustiti, aby proti zemřelému byl vynesena rozsudek odsuzující. Je-li možno vésti trestní řízení dále nebo je obnoviti za tím účelem, aby se dosáhlo zproštění zemřelého, jest otázka, jejíž řešení náleží do trestního řádu.

§ 31.

Na uvedeném důsledku nemění se nic tím, že odsuzující rozsudek nabyl právní moci dříve ještě, než odsouzený zemřel. Ani takový rozsudek nemůže být vykonán. Pokud jde o tresty na svobodě a zabezpečovací opatření namířená proti osobě odsouzeného, rozumí se to samo sebou. Pochybnost mohla by však vzniknouti u trestu peněžitého. Platné právo obou oblastí skutečně připouští, aby trest peněžitý byl dobýván na pozůstalosti, když rozsudek v době smrti odsouzeného byl již v právní moci. Avšak to je patrným přenášením zásad práva občanského do oblasti trestní. Trest peněžitý není dluhem, nýbrž právě trestem, t. j. zlem, jež má stihnouti vinníka za spáchaný čin a odvrátiti jej od dalšího páchání trestných činů. To je vysloveno v § 44, kde jako účel trestů peněžitých se uvádí dočasné snížení životní míry vinníkovy. Zemřel-li vinník, je nepochybné, že ho toto zlo již stihnouti nemůže. Byl-li by rozsudek vykonán proti pozůstalosti odsouzeného, stihl by ne odsouzeného, nýbrž jeho dědice, tedy osoby, které nemají viny na jeho trestném činu. Dědicové byli by v horším postavení, než kdyby zůstaviteli byl uložen trest na svobodě, tedy trest přísnější. Proto právem v novějších trestních zákonech a osnovách vylučuje se dobývání peněžitého trestu na pozůstalosti odsouzeného v každém případě. Toto stanovisko bylo přijato i zde.

Výjimku uznává osnova, jde-li o vedlejší trest peněžitý. Neboť tento trest ukládá se podle § 48 zejména, spáchal-li vinník trestný čin ze ziskčnosti, má-li tedy z něho prospěch majetkový a má právě tento zisk oním trestem býti postižen. Pokud je tímto ziskem obohacena pozůstalost odsouzeného, má býti pravoplatný rozsudek vykonatelný i proti ní.

Důsledně má platiti totéž, bylo-li v rozsudku vysloveno z a b r á n í předmětů, o něž se zemřelý trestným činem obohatil, nebo jiných předmětů, jež si za ně opatřil, nebo hodnoty takových předmětů (§ 49), pokud ovšem je zabraná věc nebo její hodnota v době smrti odsouzeného v jeho majetku. Neboť také tu je účelem tohoto opatření napravení bezprávného přesunu majetkového a přičilo by se našemu právnímu cítění, aby to, co zločinem bylo získáno, bylo ponecháno dědicům jen proto, že pachatel zemřel prve, než rozsudek mohl býti vykonán.

Propadnutí obecně nebezpečných předmětů trestným činem vyrobených nebo získaných a nástrojů, jichž k jeho spáchaní bylo užito (§ 62), musí býti arci vykonatelné proti pozůstalosti za všech okolností; neboť tu nejde o trest, nýbrž o opatření zabezpečovací, jehož výkon v zájmu bezpečnosti obecné musí býti připuštěn i proti pozůstalosti. Proti ní může býti vykonáno i rozhodnutí o n á r o c í c h s o u k r o m o p r á v n í c h, na kterém podle zásad občanského práva, jichž tu jest užiti, smrtí pachatele se nic nemění. Totéž platí ovšem také o rozhodnutí o ú t r a t á c h t r e s t n í h o řízení.

Udělení milosti.

§ 32.

Podle § 103 ústavní listiny přísluší presidentu republiky právo udělení amnestie, promíjetí nebo zmírňování tresty a právní následky odsouzení trestními soudy, zvláště též ztrátu volebního práva do Národního shromáždění a jiných zastupitelských sborů, jakož i — s vyloučením trestných činů soukromožalobných — nařizovati, aby soudní trestní řízení nebylo zahajováno neb aby nebylo v něm pokračováno. Tímto ustanovením jest upraveno presidentovo právo udělení milost jak úplným potlačením trestního řízení (abolitae), tak i prominutím nebo zmírněním trestu soudem vysloveného (udělení milosti v užším slova smyslu, agraciace) nebo prominutím následků odsouzení (rehabilitace) a je zároveň také vysloveno, že udělení milosti každým z těchto tří způsobů může se omezovati na jednotlivého vinníka anebo státi se hromadně (amnestie).

Bylo by zajisté zbytečno toto ustanovení ústavní listiny v trestním zákoně — snad z důvodů systematiky — opakovati. Žádoucné je však odstraniti pochybnosti, které mohou vzniknouti v praxi o dosahu aktu agraciačního, výslovným ustanovením, že prominutí trestu soudem uloženého nemá účinku na výrok soudu o n á r o c í c h s o u k r o m o p r á v n í c h. To jest odůvodněno tím, že tu nejde ani o trest ani o právní následek odsouzení. Také se doporučuje za odstraněním možných pochybností výslovně ustanoviti, že vedlejší tresty se pokládají za prominuty jen, pokud to v příslušném rozhodnutí presidentově je výslovně ustanoveno. Při tom třeba upozorniti na to, že v pojmu trestů vedlejších je zahrnuta také ztráta čestných práv občanských (§ 51), kterou ústavní listina v § 103 patrně míní pojmenováním „následky odsouzení“, hledíc na ustanovení platného tr. zákona 1852.

Pochybnost mohla by vzniknouti také o o p a t ř e n í c h z a b e z p e č o v a c í c h, protože ústavní listina mluví toliko o trestech. Osnova má za to, že v duchu ústavní listiny nutno vztáhnouti presidentovo právo milosti i na tato opatření. Zabezpečovací opatření mají sice za účel nikoli působiti zlo vinníku, tedy jej trestati, nýbrž chrániti společnost nových činů protisociálních. Avšak ve skutečnosti jsou pro vinníka zlem podle okolností stejně citelným, ne-li citelnějším, než trest sám. Proto dovoluje osnova v některých případech trest vykonati v ústavě zabezpečovacím. Také je tu možnost justičního omylu — jak známo, jeden z důvodů uváděných pro právo milosti — stejná jako u trestu. Osnova žádá jen, aby, má-li se milost vztahovati i na zabezpečovací opatření soudem vyslovené, bylo to v rozhodnutí presidentově výslovně řečeno. To platí ovšem jen o zabezpečovacích opatřeních dotýkajících se osoby odsouzeného, tudíž nikoli o p r o p a d n u t í, které postihuje předměty ohrožující veřejnou bezpečnost nebo pořádek, nehledíc na výsledek trestního řízení a třeba ani nenáležely odsouzenému (§ 62).

Že president může udělití úplnou rehabilitaci s týmiž účinky, jaké má zahlazení odsouzení výrokem soudu, jest uznáno již platným právem (§ 6 zákona o zahlazení odsouzení z 21. března 1918, ř. z. 108). Zde bylo za odstraněním možných pochybností toliko ustanoveno, že, má-li rehabilitace z milosti míti účinek výmazu (§ 37) nebo zahlazení odsouzení (§ 38), musí to v rozhodnutí presidentově býti výslovně uvedeno.

Také bylo žádoucné výslovně stanoviti, jak to činí již platné právo, že, byl-li trest prominut, má to tytéž účinky, jaké zákon spojuje s vykonáním trestu (§ 12 čís. 5). Z toho vyplývá samo sebou, že tyto účinky nastávají dnem, kdy příslušné rozhodnutí bylo presidentem podepsáno, pokud v něm není ustanoveno jinak.

Promlčení.

Promlčení, záležející v zániku trestního práva státního uplynutím času, § 33 až 36. je všeobecně uznanou institucí práva trestního.

Nejúčinnější je trest, následuje-li v zápětí za činem. Čím později dojde k výkonu trestu, čím delší je časová mezera mezi trestným činem a trestem, tím více se účinek trestu otupuje. Ve veřejnosti, na kterou má výkon trestu působiti jako výstraha, upomínka na čin prodlením doby pobledla, rozruch vyvolaný trestným činem dávno uhasl a potřeba reakce není po delší době více pocítována. Vinník sám snad upřímně litoval svého činu a vede po mnohá leta bezúhonný život. Tu pojednou objeví se opožděně trestající spravedlnost, aby bez milosrdenství uplatnila heslo: fiat justitia, pereat mundus. Jak viděti, může přijíti doba, kdy takové opožděné potrestání vinníka úplně by se minulo účelem, ba zplodilo by jen zlo.

K tomu přistupuje ještě další důvod procesní povahy. Upomínka na události pobledla i v paměti svědků; někteří snad zatím zemřeli a možná, že i jiné důkazy vzaly za své. Zvláště povážlivé by bylo, kdyby to byly právě dů-

kazy vývodní, kdežto důkazy viny by náhodou zůstaly zachovány. A tak je lépe, když stát nemoha po delší době ve velké většině případů své trestní právo uplatnit spolehlivě, raději se ho zřekne i v těch případech, ve kterých by to výjimečně bylo možno.

Proto osnova podržuje ve shodě s novodobými zákonodárstvími i osnovami institucí promlčení. Při tom však ji podrobuje proti platnému právu některým zásadním změnám.

Právo platné v území dříve rakouském nespokojuje se uplynutím doby, nýbrž přidržuje se staršího názoru na promlčení činů je závislým na řadě dalších podmínek, které mají podávat svědectví o tom, že viník se polepšil. Zejména se žádá, aby pachatel neměl již žádného užítka z trestného činu, aby nahradil podle možnosti způsobenou škodu, aby se nedopustil nového trestného činu a aby se nevyhnul trestnímu řízení útekem do ciziny. Osnova upouští ve shodě s novodobými trestními zákony, zejména s právem platným na Slovensku a v Podk. Rusi (§ 106 tr. zák. čl. V/1878), od těchto dalších podmínek promlčení. Neboť zákonodárný důvod této instituce sluší hledati, jak právě bylo vyloženo, zcela jinde, než v chování zločince po činu.

Podle platného práva obou území přerušuje se promlčení každým procesním jednáním soudem namířeným proti pachateli jako obviněnému s tím účinkem, že promlčecí doba dotud uplynulá neplatí, nýbrž že se počíná promlčení nové. Ačkoli není vyloučeno, že tato zásada vznikla obdobným užitím ustanovení práva občanského, byla přece přejata osnovou, a to k tomu konci, aby se zamezilo způsobiti dokonání promlčení ještě během zahájeného trestního řízení úmyslným jeho protahováním, což by zejména při kratších lhůtách promlčecích bylo snadno možno. Tím však je na druhé straně umožněno trestním soudům občasným obnovováním aktů stíhacích proti pachateli vyloučiti promlčení aspoň v těch případech, kde pachatel je znám. Skutečně pak vidíme v praxi, že soudy pokládají takovéto občasně přerušování běhu promlčení přímo za svou povinnost, tak že význam této instituce se omezuje na případy, ve kterých čin neb aspoň pachatel zůstal neznám. Ze tato praxe, při kteréž působnost zákonné instituce je závislá na větší nebo menší bdělosti orgánu pověřeného „předkládáním lhůt“, je v odporu s výše vycílenými základními myšlenkami instituce promlčení, je na jevě. Proto je žádoucí, aby v zákoně byla stanovena určitá doba, ovšem podstatně delší než pravidelná lhůta promlčecí, po jejímž uplynutí by promlčení bylo dokonáno za všech okolností, zejména tedy nehledíc na přerušování, jež mezi tím snad nastala.

Platné právo území dříve rakouského zná toliko promlčení trestního stíhání. Trest sám, jež soud pravoplatně uložil, je nepromlčitelný; může býti vykonán, i když uplynula sebe delší doba od právní moci rozsudku. Zákonodárství Slovenska a Podkarpatské Rusi uznává — stejně jako jiné novější trestní zákony — i promlčení výkonu trestu soudem již uloženého. Také osnova přijala tuto instituci.

Je sice pravda, že, bylo-li trestní právo státní formalisováno soudním rozsudkem, nelze již mluvit o nějakých obtížích průvodních, které, jak bylo řečeno výše, jsou jedním z důvodů instituce promlčení. Ale za to zůstává tu v plné platnosti onen druhý důvod, čerpaný ze samé podstaty trestního práva a účelu trestu a tedy nepochybně silnější, ba rozhodující, že totiž uplynutím doby pomíjí potřeba reakce a že příliš opožděné zasáhnutí trestající spravedlnosti by se minulo oněmi účinky, jež zákonodárce s trestem spojuje, ba bylo by pocítováno jako nespravedlivé a bezúčelné působení zla. Je-li tento důvod správný — a že správný jest, toho důkazem je všeobecné uznání instituce promlčení — pak nemůže okolnost, že trestní právo státní bylo formálně uznáno rozhodnutím soudem, míti toho účinku, že by promlčení bylo vyloučeno a že trest soudem vyslovený by mohl býti vykonán i po sebe delší době.

1. Promlčení stíhání.

Zločiny promlčují se podle tr. zák. 1852 v 5, 10 nebo 20 letech, podle tr. zák. čl. V/1878 v 5, 10, 15 a 20 letech, při čemž rozhodna je výše zákonné trestní sazby. Osnova stanoví promlčecí lhůty u zločinů 6, 12 a 20 lety. Proti lhůtám tr. zák. 1852 znamená to zvýšení, které však je vyváženo tím, že osnova upustila od jakýchkoli jiných podmínek promlčení.

Pokud jde o přečiny, bylo lhůty promlčecí upraveno zcela nezávisle na právu dosud platném, poněvadž přečiny podle osnovy mohou býti také činy povahy velmi těžké, stížené dlouhodobými tresty. Proto na místě promlčecích lhůt tr. zák. 1852 (3, 6, 12 měsíců) a promlčecí lhůty tr. zák. čl. V/1878 (3 léta) stanoví osnova na přečiny promlčecí dobu 2, 4, 8 a 12 let. Při tom zachována zásada, že přečiny mají se při téže výši zákonné sazby promlčovati dříve než zločiny, což zásadním rozdílem obou těchto kategorií je s dostatek odůvodněno.

Pro přestupky pokládána byla za přiměřenou šestiměsíční promlčecí lhůta práva platného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Jak z toho patrno, závisí určení promlčecí lhůty v jednotlivém případě na rozhodnutí otázky, jde-li o zločin, přečin nebo přestupek, a poněvadž délka promlčecí doby u zločinů a přečinů se řídí maximem zákonné sazby trestní, i na rozhodnutí otázky, které sazby se má užít na případ, o který jde. Tam, kde zákon nařizuje nebo dovoluje zvýšení nebo snížení sazby zákonné, rozhodná je sazba takto zvýšená nebo snížená, jsou-li v případě, o který jde, dány podmínky pro toto zvýšení nebo snížení (srov. § 74—81).

Mohlo by se zdáti, že touto úpravou se nadmíru ztěžuje odpověď na otázku, zdali v jednotlivém případě nastalo promlčení čili nic, zejména když podle osnovy nemá určovati zpravidla zákon sám, je-li čin zločinem či přečinem, nýbrž rozhodnutí o tom se zůstává soudu, při čemž má zásadním dělilem býti nízké smýšlení vinníka, projevené jeho činem (§ 14). Ve skutečnosti však neztěžuje se rozhodnutí o promlčení o nic více, než pokud osnova vůbec pokládá za nutné přihlížeti k osobě vinníkově měrou zvýšenou. Vždyť, nehledíme-li ani k tomu, že promlčení podle tr. zák. 1852 závisí na řadě jiných podmínek, je již nyní pro určení promlčecí doby rozhodná trestní sazba, které jest užiti v případě, o nějž jde. Již nyní musí tudíž soudce dříve, než zodpoví otázku, zdali nastalo promlčení, ať v rozsudku, ať v usnesení zastavovacím rozhodnouti o všech skutečnostech, na nichž závisí nejen subsumpcie činu, nýbrž i určení trestní sazby. Již nyní náleží k těmto skutečnostem také facta interna, jako úmysl, přičetnost a j. V tom není tedy zásadního rozdílu a rovněž ani v tom ne, že tyto otázky musí si položit také veřejný žalobce prve, než se rozhodne podati spis obžalovací či upustiti od stíhání. Státní zástupce si rozhodne zejména také otázku, má-li čin pokládati za zločin či za přečin a zda podle toho promlčení nastalo či nikoliv. Je-li některá okolnost, rozhodná pro tuto subsumpci nebo pro užiti mírnější sazby trestní, pochybná, zaujme státní zástupce zajisté stanovisko přísnější, podá obžalovací spis a zůstává rozhodnutí soudu. To je zcela přirozené a děje se zajisté i nyní. Arci je podle osnovy přihlížeti také k mimořádnému zmírnění (§ 79); ale tu nesluší zapomínati, že osnova přesně určuje nejen míru jeho, nýbrž i případy, ve kterých je dovoleno. Nepřihlížeti při rozhodování o promlčení k pohnutkám vinníka a k mimořádnému zmírnění vedlo by k důsledku, že na příklad usmrcení při omluvitelném vykročení z mezí beztrestného jednání v nouzi (§ 23 odst. 3.) by se promlčovalo stejně jako vražda (§ 272) ve dvaceti letech, důsledek to zajisté absurdní.

Pokud jde o počátek promlčení, zasluhuje úvahy, má-li býti rozhodná doba, kdy byla ukončena trestná činnost, či teprve doba, kdy nastal výsledek, kdy tedy byl trestný čin dokonán. První alternativa je podle převážného mí-

není právem platným v území dříve rakouském, druhou přijal výslovně tr. zák. čl. V/1878. Je zřejmo, že toto druhé řešení nemůže se vztahovati na případ, když trestný čin zůstal nedokonán, tedy na pokus. Ale nehledíc ani na to, přiklonila se osnova k názoru, že o počátku promlčení má rozhodovati ukončení trestné činnosti, a to především proto, poněvadž také svrchu uvedené úvahy, rozhodné pro přijetí instituce promlčení, pojí se k době samé činnosti trestné a poněvadž je často věcí pouhé náhody, nastane-li výsledek dříve či později po činu. (Příklad: člověk zraněný trestným činem zemře teprve po delší době.) Namítá se sice, že, počíná-li se promlčení od ukončení trestné činnosti, může se státi, že čin je promlčen prve, než výsledek vůbec nastane. (Příklad: budova, k jejímuž vystavění bylo užito chatrného staviva, zřítí se teprve po delší době, při čemž utrpí lidé úraz.) Ale tato námitka mnoho nevadí, neboť takové případy jsou zajisté jen výjimkou. Ostatně jest také možno, že čin se promlčí prve, než vyšel na jevo, aniž to překáží přijetí instituce promlčení.

Přidržíme-li se zásady, že promlčení se počíná dnem, kdy trestná činnost byla ukončena (výjimky z ní jsou uvedeny na příslušných místech, srov. § 150 a 166), je pak zbytečné zvláštní ustanovení o počátku promlčení při pokusu. Také není třeba zvláště určovati, jak tu a tam se děje, počátek promlčení při pokračování a při deliktech trvajících, ano nemůže býti pochybností o tom, že trestná činnost je ukončena při pokračování teprve posledním aktem a při deliktech trvajících teprve tehdy, kdy přestala trestná činnost (na př. trestné omezení svobody). Rovněž není potřebí zvláštního ustanovení o deliktech páchaných opominutím, při nichž podle uvedené zásady je rozhodné, kdy bylo ukončeno porušení povinnosti ke konání, tedy kdy přestala možnost této povinnosti dostáti. Proto zvolen výraz „trestné jednání“, v němž je zahrnuto i opominutí. To platí také o takových deliktech omisivních, k jejichž dokonání je třeba nějakého výsledku.

Z ustanovení o počítání času obsaženého v § 12 č. 1. vyplývá, že den, kdy trestná činnost byla ukončena, nepočítá se ještě do doby promlčení.

Ustanovení, že promlčení se přerušuje proti vinníku každým soudním výkonem namířeným proti němu jako proti obviněnému, bylo převzato z platného práva, a to v tom směru, že tento účinek se omezuje na osobu, které se soudní výkon týká (srov. slova „proti vinníku“). Pochybné by mohlo býti toliko, má-li tento účinek již samo usnesení soudu o takovém opatření, jak výslovně ustanovuje tr. zák. čl. V/1878 a jak také nejvyšší soud interpretuje trestní zákon 1852, či teprve nějaký výkon směřující ku provedení takového usnesení. Osnova se přiklonila k druhé alternativě, t. j. že promlčení se přerušuje teprve, když byl podniknut nějaký krok k uskutečnění příslušného usnesení soudu, na př. jeho doručením nebo jinak oznámením straně neb úřednímu orgánu pověřenému výkonem a pod. To chce osnova vyjádřiti tím, že mluví o opatření soudu učiněném přímo proti vinníku jako obviněnému. Toto řešení doporučuje se již z důvodů praktických, protože doba soudního usnesení, jde-li o samosoudce, se nedá zpravidla kontrolovati.

Přerušení promlčení má za následek, že dotud uplynulší promlčecí doba neplatí a že běží promlčení nové. Od které doby? V té příčině přiklonila se osnova k tr. zák. čl. V/1878, podle něhož nové promlčení se počíná s a m ý m p ř e r u š e n í m. Podle tr. zák. 1852 běží nové promlčení teprve od té doby, kdy trestní řízení bylo zastaveno, nebo kdy osvobozující rozsudek nabyl právní moci. To však vede k tomu, že nové promlčení nemůže se počítati, dokud nedojde k ukončení trestního řízení některým z uvedených způsobů, necht trestní řízení trvá jakkoli dlouho. Z toho pak vzniká v praxi známá pochybná otázka, nepočíná-li se nové promlčení aspoň od té doby, kdy trestní řízení bylo přerušeno, ať formálně, na př. pro nepřítomnost obviněného (§ 412 tr. ř. 1873), neb aspoň fakticky, na př. protože věc zůstala nedopatřením ležeti.

Tyto pochybnosti by se neodstranily, kdyby zákon stanovil, že nové promlčení se počíná od posledního aktu soudního stíhání; neboť by bylo pochybné, který akt sluší pokládati za poslední a je-li promlčení dokonáno, uplynula-li promlčecí doba mezi dvěma posledními úkony stíhacími. Podle zvolené formulace osnovy, přiklonivši se v té příčině k tr. zák. čl. V/1878, je nepochybné, že k této otázce sluší přisvědčiti a dochází tím i výše uvedená sporná otázka nepochybného rozřešení.

Než i při této úpravě přerušení promlčení zůstává soudu možno občasným obnovením stíhání vyloučiti promlčení v každém případě, kde pachatel je znám. Proto je žádoucí, aby podle vzoru italského trestního zákona a některých osnov byla stanovena maximální doba, po jejímž uplynutí je promlčení dokonáno na každý způsob, tedy i když mezi tím snad bylo jednou nebo vícekrát přerušeno. Osnova pokládá v té příčině za přiměřenou dobu o polovici delší, než je řádná doba promlčecí, nejméně však 5 let, tedy u zločinů 9, 18 a 30 let, u přečinů 5, 6, 12 a 18 let. U přestupků bylo nutno, hledíc na krátkost řádné promlčecí lhůty (šest měsíců), stanoviti dobu poměrně delší, totiž dvě léta. Toto „absolutní promlčení“ se počíná stejnou dobou jako promlčení pravidelné, totiž ukončením trestné činnosti.

Ustanovení § 34 odst. 3. o zastavení promlčení po dobu, po kterou nebyla vyřízena podaná žádost za souhlas příslušné sněmovny ke stíhání člena Národního shromáždění, bylo převzato ze zákona z 30. května 1924, č. 126 Sb. z. a n. Toliko byl vysvětlen význam výrazu „staví se“ a neurčité rčení „kdy bylo žádáno za souhlas“ nahrazeno určitějším: „kdy žádost za souhlas došla příslušné sněmovny“. Jak vyplývá z řadění odstavců, nemá toto zastavení při absolutním promlčení (§ 34 odst. 4.) významu.

Podle rakouské osnovy se zastavuje promlčení také po tu dobu, po kterou vinník se zdržuje v cizině, aby se vyhnul stíhání. Ale toto ustanovení, jímž se obdobná podmínka promlčení platného práva území dříve rakouského zadními vrátky částečně zase vrací, nedá se odůvodniti z podstaty instituce promlčení. Ostatně je takové ustanovení zbytečné, když možno žádati za vydání vinníka zdržujícího se v cizině neb i jiným soudním aktem stíhacím způsobiti přerušení promlčení.

Zvláštní případy zastavení promlčení pro faktickou překážku obsahují § 150 a 166.

Promlčení výkonu.

Výše bylo již uvedeno, že osnova přijala promlčení výkonu rozsudku jako důsledně vybudování myšlenky, na níž spočívá promlčení vůbec. Tím se přiklonila osnova k právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Osnova se však uchyluje jak od tohoto práva, tak i od jiných zákonů a osnov, pokud jde o otázku, od k t e r é d o b y toto promlčení výkonu rozsudku má se počítati. V té příčině setkáváme se se zásadou, že promlčení výkonu restu se počíná právní mocí odsuzujícího rozsudku. Avšak to vede k důsledku, že počátek promlčení závisí tu na okolnosti často náhodné, kdy trestní řízení mohlo býti skončeno, tedy na řadě překážek, dílem faktických, dílem právních, které se tomu v jednotlivém případě staví v cestu. Kdyby pro takové překážky vinník byl odsouzen až teprve ke konci doby stanovené pro promlčení trestního stíhání, je patrné, že by se tím časová vzdálenost mezi dokonáním promlčení a spáchaným trestným činem téměř zdvojnásobila. To však jsou důsledky, které nelze srovnati se základní myšlenkou promlčení. Neboť uznává-li zákonodárce, že po uplynutí určité doby pachatel nemá býti stíhán, poněvadž tu již není potřebí trestní reakce a poněvadž by takové opožděné stíhání více škodilo než prospělo, pak musí tato idea býti domyšlena rozšířením jejím i na výkon rozsudku mezi tím snad vynesého. Vždyť tímto roz-

sudkem se nemění na věci nic jiného, než že trestní právo státu je výrokem soudu zjištěno. Přisuzuje-li se tedy rozsudku tak dalekosáhlý účinek na promlčení, je tu činiti patrně s důsledkem civilně právního názoru o nepromlčitelnosti práva formalisovaného rozhodnutím soudu. Omezíme-li však zorné pole, jak je správně, na oblast práva trestního, pak nelze tu okolnosti, že došlo k odsouzení, přikládati žádný jiný význam, než jaký má zavedení trestního řízení vůbec, totiž účinek promlčení přerušující. A rozhodneme-li pro možnost absolutního promlčení dokonávajícího se po delší době, ale nehledíc na nastalé přerušení, je důsledné po uplynutí této doby vyloučiti i výkon odsuzujícího rozsudku mezi tím vyneseno.

Osnova přijala tuto zásadu a proto také byly lhůty pro promlčení výkonu rozsudku důsledně stanoveny stejnou výměrou jako lhůty absolutního promlčení trestního stíhání, s nimiž mají míti i společný počátek, totiž ukončení trestné činnosti. Jsou tudíž tyto lhůty o polovici delší než řádné lhůty promlčecí. Také u přestupků bylo užito téhož měřítka (lhůta dvouletá).

A ještě v jednom směru se uchyluje osnova od jiných osnov i trestních zákonů, totiž v tom, že nespojuje přerušení promlčení výkonu trestu s každým opatřením příslušného úřadu směřujícím k výkonu trestu toho. Neboť je jasno, že pak by bylo v rukou tohoto úřadu, aby promlčení výkonu trestu znemožnil stejně, jako jsme to viděli svrchu u promlčení trestního stíhání, ba zde v míře ještě širší, poněvadž osoba odsouzeného je vždy známa. Je nepochybně, že takovým ustanovením odnímá se celé instituci praktický význam.

Osnova spojuje tu přerušení promlčení teprve s počátkem výkonu trestu a to proto, poněvadž, kdyby počátek výkonu trestu neměl tohoto účinku, promlčení by se mohlo dokonati za samého výkonu. Týž účinek přikládá se i zatčení a uvalení vazby na odsouzeného za výkonem trestu; neboť by jinak vědomí, že k dovršení promlčení chybí už jen maličko, mohlo sváděti k útěku a útěk, zdařil-li by se, byl by takto privilegován. Následkem přerušení promlčení je, že celá doba promlčecí musí uplynouti znova a to počínajíc přerušením vazby nebo výkonu trestu. Při podmíněném propuštění nemůže se nové promlčení výkonu zbytku trestu počítati dříve, než je pravoplatně rozhodnuto, že zbytek trestu má býti vykonán.

Ale i vinník, jenž je na svobodě, mohl by případnouti na myšlenku, že bude lépe, než aby nastoupil trest, odebrati se za hranice a tam vyčkati promlčení výkonu rozsudku, zejména když do něho už mnoho nechybí. Tomu se má čeliti ustanovením, že vzdálí-li se odsouzený po vynesení rozsudku první stolice do ciziny, promlčení výkonu rozsudku se přerušuje a že počíná se touto dobou promlčení nové. Při tom je nerozhodné, odešel-li do ciziny právě proto, aby se vyhnul trestnímu řízení. Neboť důkaz tohoto úmyslu by byl často nesnadný a tím by se trestní stíhání, zde bez toho obtížné, ještě zatěžovalo.

Aby promlčení nemohlo se dokonati v době, kdy není možno počítati s výkonem trestu, protože po právní moci rozsudku na odsouzeném se vykonává jiný trest nebo zabezpečovací opatření spojené s detencí, ustanovuje se, že tato doba se nevčítá do promlčecí lhůty. To platí také, je-li tu některá zákonná překážka výkonu trestu, na př. privilegium nestíhatelnosti. U některých trestných činů proti rodině může to býti také překážka založená ustanovením § 247.

Je na snadě, že soudy z obavy, aby promlčení výkonu rozsudku se nedokonal, by se rozpakovaly odsouzenému přiznati dovolené zákonem oddálení výkonu trestu, pokud závisí na volné úvaze soudu, zejména podmíněčné odsouzení, bezpodmínečný odklad výkonu trestu a povolení lhůt k zapravení trestu peněžitého. Z té příčiny ustanovuje osnova, že promlčení výkonu trestu se staví také po dobu, na kterou výkon trestu byl odložen, a to při odsouzení podmíněném až do právní moci rozhodnutí, kterým výkon trestu byl naří-

zen, a že stejně se nevčítá i doba, na kterou bylo povoleno spláceti peněžité trest ve lhůtách, pokud toto povolení nebylo pravoplatně odvoláno (§ 129).

Z uvedeného plyne, že nemá-li dojíti k promlčení výkonu rozsudku, musí se — nehledíc na výjimky právě uvedené — započítati s výkonem trestu v zákonné lhůtě promlčecí. Nebylo-li by to pro krátkost času možno, nastane ovšem promlčení. Než tento důsledek možno jen vítati; neboť je známo, jak často se instituci promlčení vytýká, že rozdíl jediného dne může rozhodovati o tom, dojde-li trestný čin potrestání čili nic. Právě uvedený důsledek úpravy zvolené osnovou bude v takových hraničních případech vhodným korektivem, způsobilým zmírniti tvrdost zákona.

Promlčení výkonu rozsudku vztahuje se nejen na výrok o trestu, nýbrž na celý rozsudek, tedy i na ostatní výroky v něm obsažené, pokud arci nebyly ještě vykonány. Z toho však třeba vyjmouti jednak rozhodnutí o náhradě nákladů trestního řízení a o nárocích soukromoprávních, ve které příčině se uplatňují zásady práva občanského, jednak rozhodnutí o opatřeních zabezpečovacích; neboť tato mají za účel chrániti společnost dalších trestných činů a dosažení tohoto účelu nesmí býti mařeno promlčením. Arci, hledě na to, že uplynula delší doba od odsouzení, rozhodne soud, jeví-li se výkon zabezpečovacího opatření ještě potřebným.

Ztráty čestných práv občanských se promlčení výkonu rozsudku nedotýká. To proto, že tato ztráta nastane sama sebou již právní mocí rozsudku a trvá tu, až uplyne doba určená soudem od promlčení hlavního trestu (§ 52 odst. 1., § 12 č. 5.).

Promlčení výkonu rozsudku má tytéž účinky jako výkon trestu (§ 12 čis. 5.).

Výmaz a zahlazení odsouzení.

Proti zákonu o zahlazení odsouzení z 21. března 1918, ř. z. 108, platnému § 37 až 39. v zemích historických — právo Slovenska a Podkarpatské Rusi této instituce nezná — vykazuje osnova podstatné změny.

Nejprve neomezuje této výhody na osoby dosud zachovalé, jako činí v podstatě uvedený zákon, ani nevylučuje z ní provinilců spáchavších těžší čin trestný. Rehabilitace je dobrodiní, jež uděluje zákon vinníku, který si ho svým dobrým chováním zasloužil. Není příčiny, aby při tom bylo rozlišováno mezi provinilci těžšími a lehčími a mezi těmi, kdož se dopustili činu po prvé či několikráte. Kdo uváží, kolik různých skrytých příčin rozhoduje o trestném činu, jak mnoho imponderabilii určuje jednání zločincova, nemůže pokládati za správné, aby některý provinilec nesl na čele znamení hanby až do smrti, třeba byl činu trpce litoval a po dlouhou dobu upřímně se snažil státi se opět platným členem společnosti, zatím co jinému, kterého často jen náhoda uchránila před větším nebo dalším trestem, je vše zapomenuto. Rehabilitace musí býti odměnou za polepšení a výchovný její účinek nesmí býti zmenšován.

Avšak myšlenka, vrátiti odsouzenému zachovalost, když si toho svým chováním zasloužil, setkává se v praxi s některými obtížemi. Stane-li se tak teprve po dlouhé době, jakou na př. stanoví uvedený zákon z r. 1918, zmenšuje se význam tohoto dobrodiní. Kdyby však zákon poskytoval rehabilitaci příliš brzy, mohlo by se přihoditi, že by se jí stal účastným i nehodný, čímž by trpěl výkon spravedlnosti a vzniklo by i nebezpečí, že by se domohl veřejného úřadu ten, kdo nezasluhuje ještě žádoucí k tomu důvěry.

Proto rozčlenila osnova rehabilitaci ve dvě instituce: výmaz odsouzení a zahlazení odsouzení. Výmaz odsouzení jeví svůj účinek v životě občanském po kratší době, aniž tím trpí zájem veřejný. O vymazaném odsouzení smí býti podána zpráva toliko soudu a jen, jde-li o udělení neb odnětí veřejné služby, také jinému veřejnému úřadu. Také odsouzený je

povinen je vyjeviti jen na otázku soudu v těch případech, kde mu to ukládá zákon, tedy zejména jako svědek tázaný na to soudem. Zahlázení odsouzení poskytně po náležitě dlouhé době úplné zapomenutí na spáchaný čin trestný.

Dobu zkušebnou v obou případech ustanoví osnova pevnou výměrou, jako je tomu v platném zákoně, nýbrž přizpůsobuje ji uloženému trestu, vycházejíc z přesvědčení, že trest v nové úpravě bude dosti spolehlivým ukazatelem hloubky pádu provinilcova a tím i doby, které je potřebí, aby smyl svou vinu. Ten, kdo spáchal čin menšího významu, dostane menší trest a tím dosáhne výmazu i zahlázení odsouzení v kratší době než ten, kdo byl pro těžší čin odsouzen k trestu delšímu. Všechny pak okolnosti, které trestnost zvyšují nebo zmenšují, projeví se v trestu a tím také automaticky v době, po kterou se vyžaduje dobré chování odsouzeného. Ovšem je zároveň nutno stanovit číselně určité hranice, aby doba tato nebyla ani příliš krátká, ani zbytečně dlouhá. Při tom třeba dbáti různého kriminálního významu, jaký se jeví mezi zločiny a přečiny, takže hranice u zločinu je stanoviti výše než hranice u přečinu.

Oba zmíněné druhy rehabilitace liší se od sebe podstatně v několikerém směru.

Výmaz odsouzení povoluje se jen na žádost odsouzeného. Podmínka jeho je trojí:

1. uplynutí doby zkušebné, která je tu ovšem kratší, než jaká se vyžaduje při zahlázení odsouzení;

2. odsouzený musí podle své možnosti nahraditi škodu, kterou způsobil, a

3. nesmí se chovati tak, aby se jevil nehodným tohoto výmazu. Podmínku tuto stanoví osnova zúmyslně způsobem negativním, aby dobrodiní zákona nebylo zbytečně zeslabováno tím, že by soudy požadovaly pozitivní projevy dobrého chování. Bude povinností justiční správy, aby vhodnými pokyny v prováděcím nařízení dbala toho, aby šetření v tomto směru se konalo velmi opatrně a šetrně a aby se při tom neublížilo vážnosti, kterou si žadatel snad zatím získal.

Jde-li o výmaz několika odsouzení, jsou podmínky jeho zstřeňeny. Nejprve nelze povolití výmaz jednotlivých odsouzení zvláště, nýbrž pouze všech najednou, jsou-li tu vůbec podmínky stanovené všeobecně pro výmaz odsouzení. Je přirozené, že tu bude soud chování žadatelovo posuzovati již přísněji a že vezme zejména v úvahu, zda zmizely příčiny vyvolavší trestné činy žadatelovy. Dále je zkušebná doba prodloužena a to — jak osnova v podobných případech činí — hledíc při tom na konkurující odsouzení.

Zahlázení odsouzení bude automatickým následkem výmazu tehdy, když po něm uplyne další doba, která se rovná polovici zkušebné doby potřebné pro výmaz, aniž byl vinník odsouzen za přečin k trestu alespoň šestiměsíčnímu nebo vůbec za zločin. Nebylo-li odsouzení ještě vymazáno, může soud povolití jeho zahlázení i bez tohoto výmazu, avšak toliko na žádost za podmínek stanovených jinak pro výmaz, ovšem po zkušebné době, které je zapotřebí jak pro výmaz tak pro zahlázení.

Dále jíti při povolení rehabilitace osnova nepokládala za vhodné. Kde by v konkrétním případě ustanovení toto bylo příliš přísné, vyhoví požadavku spravedlnosti nebo slušnosti individuální rehabilitace aktem milosti, který ovšem její rozsah musí výslovně stanoviti (§ 32).

Při podmínečném odsouzení nastávají účinky výmazu odsouzení již, když soud uzná, že se podmínečně odsouzený osvědčil (§ 88). Uplyne-li potom doba, stanovená v jiných případech pro výmaz odsouzení, aniž v ní došlo k odsouzení ku trestu žaláře neb aspoň šestiměsíčního vězení, odsouzení se zahladí z povinnosti úřadu.

Účinek, který jeví výmaz a zahlázení odsouzení na poměry společenské, vyžaduje nejen, aby osnova přesně stanovenými podmínkami pečovala o to,

aby se tohoto dobrodiní nedostávalo nehodnému, nýbrž je také třeba, aby bylo možno napravití omyl, který by se udál při jeho povolení. To má umožniti ustanovení § 39 o zrušení výmazu a zahlázení odsouzení. Ovšem je nutno omeziti toto ustanovení na případy, kdy překážka byla skutečně závažná, tedy na případy trestního odsouzení, které samy o sobě překážejí podle § 38 tomu, aby odsouzení bylo zahlázeno. Stanoviti také časové omezení takového zrušení není třeba, poněvadž vyjde-li dodatečně na jevo trestný čin, odsouzený nebude i tak zachovalý.

Promlčení následků odsouzení.

Následky, které osnova spojuje s předchozím odsouzením, zejména při ukládání trestů a zabezpečovacích opatření a při výkonu jich (srovnej § 53, 64, 68, 83, 113, 117, 124, pak § 15 přest. zák.), jsou tak přísné, že je nutno, aby netrvaly déle, než je nezbytně třeba. Jinak by obava z nich ztrácela na své intenzitě a přísnost zákroku by pozbývala svého odůvodnění. Tohoto zesíleného nátlaku na zločince je totiž zejména při zpětnosti zapotřebí proto, že opěťovaný trestný čin projevuje větší intenzitu zločinného chtění a ukazuje na trvalejší a hlubší náklonnost k trestným činům. Uplynula-li však od spáchaní jednoho trestného činu do spáchaní druhého delší doba, nelze tvrditi, že oba vyplynuly z téže příčiny a že je proto nutno tuto příčinu potíratí přísnějšími prostředky, když první trest se minul účinkem. To potvrzuje i statistika, která ukazuje, že jen asi v prvních pěti letech po trestu bývají recidivy častější; později ztrácí nový trestný čin zpravidla již spojitost s dřívějším.

Proto přijímá osnova tuto dobu pěti let za základ a ustanovuje, že uvedená přísnější ustanovení neplatí, byl-li nový čin spáchán po této době. Pouze tehdy, je-li předchozích odsouzení několik, prodlužuje se tato doba na osm let od výkonu posledního trestu. V některých případech (jako v § 58 a 69) je stanovena doba zvláštní.

Slovy „do spáchaní nového trestného činu“ má býti vyjádřeno, že, předpokládá-li některé z výše uvedených ustanovení několik předcházejících potrestání, uplatní se toto ustanovení, když mezi jednotlivými potrestáními uvedená doba neuplynula, a není třeba, aby všechna potrestání padala do uvedené osmileté doby počítané nazpět od případu, o který jde.

HLAVA TŘETÍ.

TRESTY A ZABEZPEČOVACÍ OPATŘENÍ.

Oddělení I.

DRUHY TRESTŮ A ZABEZPEČOVACÍCH OPATŘENÍ.

Způsob, jakým trestné činy se trestají, závisí nejen na povšechném názoru na smysl trestu, který je podmíněn řadou momentů sociálních a mravních, nýbrž i na faktických podmínkách, jmenovitě na možnosti uskutečniti žádoucí opatření.

Pokud jde o první moment, netřeba klásti zvláštní důraz na rozdíl mezi obhájci odplatného trestu a stoupenci trestu účelového. Neboť v praktických požadavcích svých se snášejí obhájci obou těchto směrů ku podivu dobře. To je vysvětlitelné tím, že ani odplatný trest není myslitelný bez nějakého účelu, ani trest účelový není myslitelný než jako následek nějakého činu.

Spory, jež v theorii o těchto otázkách byly vedeny, vynesly v praxi rozlišení dvou typů opatření, jež trestní soud může učiniti. Jsou to jednak tresty v užším slova smyslu, jednak zabezpečovací opatření.

Rozdíl zejména s hlediska trestu odplatného zcela zřetelný záleží v tom, že účelem trestu je odplata za trestný čin, kdežto účelem zabezpečovacího opatření je chránit společnost proti živlům nebezpečným. Důsledek toho je, že trest je možný jen, když byl spáchán trestný čin a kde jsou splněny i ostatní podmínky trestnosti, kdežto zabezpečovací opatření je myslitelné i tam, kde se nedostává některé podmínky trestnosti, zejména přičetnosti nebo viny, poněvadž povaha vinníková, vyžadující takového opatření, může se projevit i jinak, než právě trestným činem.

Další důsledek plynoucí z účelu zabezpečovacího opatření je ten, že, kdežto trvání trestu je zásadně výrokem soudu omezeno, doba, po kterou osoba odsouzená do zabezpečovacího ústavu má v něm býti držána, takto určena není, nýbrž závisí na tom, jak brzy se podaří odstranit nebezpečný pro společnost stav odkázaného. Konečně pak vyplývá z účelu zabezpečovací vazby, že má býti prosta zbytečných tvrdostí, omezujíc se na opatření nutná právě k zabezpečení osoby vězněného. Proto má býti možno vykonati, pokud je to účelno, trest v ústavě zabezpečovacím, jak to osnova dovoluje měrou dosti rozsáhlou, nikoliv však naopak zabezpečovací opatření v ústavě trestním.

Tyto podstatné rozdíly činí nutným, aby tresty a zabezpečovací opatření byly v zákoně přesně odlišeny. Nechat obě skupiny splynouti, jako se stalo v osnově italské z r. 1921, bylo by povážlivé, zejména i z důvodů generální prevence. Právě v nynějších dobách, kdy tolik činitelů se snaží zeslabiti schopnost hodnotiti správně jednání nebezpečná státnímu řádu, není rozhodně účelné, zříci se prostředku, jak zevně již vyjádřiti zavržitelnost trestného činu pojmenováním, které také v přesvědčení lidu jako název pro trest se vžilo. Znamenalo by zeslabiti toto hodnocení trestných činů, kdyby na činy, které trestati stát pokládá za nutné, bylo reagováno opatřením, jež je možné též proti osobám, které nemohou za trestný čin býti trestány. Ale rovněž by zeslabovalo obecné hodnocení, kdyby naopak takové osoby byly odkazovány do ústavů nesoucích název trestnic. Kdyby různý důvod omezení svobody nebyl vyznačen již zevně názvem ústavu, lid by naprosto nerozuměl, proč ze dvou pachatelů téhož trestného činu jeden má býti po dlouhou dobu zbaven svobody, když druhý svůj čin odpykal trestem poměrně krátkým.

Rozlišení trestů od zabezpečovacích opatření nemůže však jíti tak daleko, aby bylo uvalení zabezpečovacích opatření svěřeno jiným státním orgánům, než trestním soudům. I hledíme-li na zabezpečovací opatření jako na opatření správní, je přece trestní soud spíše povolán, aby je uvalil, než úřad správní, a to proto, že jednak již za trestního řízení měl možnost poznati a zjistiti okolnosti pro toto opatření rozhodné, takže by bylo neehospodárné, aby táž šetření ještě jednou prováděl úřad správní, jednak proto, že tu jde vždy o velmi podstatné zasažení do občanské svobody, takže se jeví účelným vyhraditi jeho uvalení orgánu poskytujícímu nejvíce záruk nezávislosti a nestrannosti.

Pokud jde o jednotlivé druhy trestů a zabezpečovacích opatření, vedly zásady nahoře vyložené osnovu k tomu, aby se omezila na taková opatření, jež prakticky již nyní lze provést.

V literatuře posledních desítek let mnoho bylo namítáno proti krátkodobým trestům na svobodě a činěny byly návrhy na opatření, jimiž by tyto tresty, často nejen bezúčinné, nýbrž i škodlivé mohly býti nahrazeny. Osnova nemohla se obejít bez krátkodobých trestů na svobodě; snaží se však, pokud možno, odčinit závady jim vytýkané. Jednak totiž vymezuje nejkratší trvání trestů na svobodě proti jiným zákonům i osnovám poměrně dosti vysoko, totiž u žaláře na jeden měsíc a u vězení na 14 dnů, nedovolujíc zkrácení pod toto minimum ani při mimořádném zmírnění (u přestupků činí nejkratší výměra vazby ovšem pouze jeden den; ale tyto činy mají, jak výše uve-

deno, přijíti jednou do správního soudnictví). Dále pečuje o to, aby věžňové odbývajíc si trest vězení nebo vazby nepřišli při tom do styku se zločinci octnuvšími se již jednou v káznici a nebyli takto vydáni zhoubnému vlivu jejich (srovnej nahoře u § 14: rozdělení trestných činů). Kromě toho užívá osnova rozsáhlou měrou trestu peněžitého, dávajíc jej na výběr vedle vazby bezvýminečně, často pak vedle trestu vězení kratšího trvání a umožňujíc jej uložiti místo vězení při zmírnění a přeměně trestu (§ 76, 78 a 79). Konečně pak snaží se osnova dodatí krátkodobým trestům účinnosti, dovolujíc jejich zostření (§ 7 odst. 4. přest. zákona a § 50) i spojením s jinými tresty, totiž s trestem peněžitým a nucenou prací. Zavésti nucenou práci nebo vypovězení, záповěď hostinců a podobná opatření, jež místo krátkodobých trestů byla navrhována jako samostatné tresty za zločiny a přečiny, nebylo uznáno za účelné, poněvadž obecné přesvědčení nikdy by v těchto opatřeních nevidělo dostatečný trest za zločin nebo přečin. Proto je osnova připouští u zločinů a přečinů většinou jen jako tresty vedlejší a toliko na některé přestupky stanoví nucenou práci jako samostatný trest.

Trestu bití, který v některých státech (zejména v Anglii) dosud existuje, v jiných pak se znova zavádí, osnova nepřijala, nepokládajíc jej za účelný a jsouc si toho vědoma, že i tam, kde by snad mohl býti účelným, je jeho výkon spojen s nebezpečím zneužití a vedlejšími nežádoucími účinky.

Že nebyla zavedena deportace, nepotřebuje odůvodnění.

Instituce záruky míru osnova nepřijala zvláště proto, že v případech, kde od takového opatření by bylo možno očekávati žádoucích výsledků, dosáhne se jich stejně podmíněčně uloženým trestem peněžitým.

Pokud jde o trest smrti, stojí osnova na stanovisku zamítavém. Neboť, nehledíc na jiné často opakované důvody, zejména na nemožnost nápravy v případě justičního omylu, má za to, že účelně prováděný dlouhodobý trest na svobodě dosáhne stejných účinků, aniž je spojen s citovými momenty, jež trest smrti vždy činí opatřením nežádoucím. V jaké míře má býti trest smrti možný v právu státním, určí trestní řád; rovněž v trestním zákoně vojenském a právu válečném bude třeba otázku trestu smrti řešiti samostatně, hledíc na zvláštní potřeby těchto oblastí právních.

Tresty hlavní.

Tresty na svobodě.

Tresty na svobodě za zločiny a přečiny zná osnova dva: žalář a vězení. Podle zásady vyslovené v § 14 je žalář trestem za zločiny, vězení pak trestem za přečiny. Podle kriteria, jež v § 14 bylo zvoleno, bude základní rozdíl mezi těmito dvěma způsoby trestu spočívat v tom, že žalář má, vězení nemá vyjadřovati znehodnocení pachatele pro nízké jeho smýšlení trestným činem projevené. § 41—43.

Poněvadž podle toho i objektivně velmi těžké činy bude možno trestati vězením, bylo nutno hořejší hranici vězení posunouti velmi vysoko (do patnácti let neb i na doživotí). Spodní hranice žaláře stanovena jedním měsícem, poněvadž kratší trest nelze pokládati za přiměřenou reakci na zavržitelný čin, zvláště uvážíme-li, že tu půjde zpravidla o individua, která již dříve se seznámila s trestem na svobodě a jež by si neuvědomila rozdíl mezi několikadenním žalářem a vazbou (trestem na přestupky). Návrh, posunouti minimum žaláře ještě výše, nebyl přijat, poněvadž jsou případy, kdy i žalářem jednoho měsíce bude možno dosíci zamýšleného účelu trestu, zvláště když osnova dává možnost jej zostřiti.

Žalář je buď doživotní nebo dočasný. Doživotní žalář bude trestem na nejtěžší zločiny, rovněž doživotní vězení bude trestem na nejtěžší přečiny. Poněvadž nikde není trest doživotní předepsán výhradně, nýbrž vždy vý-

běrho s trestem dočasným, bude mít soudce dosti volnosti, aby přihlédl k okolnostem polehčujícím.

Stupně trestních sazeb jsou u dočasného žaláře i vězení voleny tím způsobem, že vzájemně do sebe zapadají tak, aby těžší případy padající pod nižší stupeň mohly být trestány podle okolností přísněji, než lehčí případy stupně vyššího. To proto, že nelze nikdy zákonné podstaty skutkové vymezit tak ostře, aby nebyly možné případy, kdy kvalifikovaný čin by vyžadoval mírnějšího trestu než čin nekvalifikovaný a naopak. Kde se v osnově mluví o trestní sazbě, míní se sazba stanovená v zákoně na trestný čin, o který jde; tam, kde se přihlíží k sazbě zvýšené nebo snížené, totiž v § 48, 71 a 72, citován je § 33 odst. 3., obsahující příslušný výklad.

Tresty na svobodě trvající nejméně jeden rok budou vykonávány zásadně v samostatných ústavech trestních, a to trest žaláře v káznici, trest vězení ve věznicích; pro výkon trestů žaláře i vězení kratších jednoho roku určeny jsou soudní trestnice. Poněvadž počet osob, jež budou do věznic odkázány, nebude pravděpodobně velký, může být určeno za věznicí podle potřeby samostatné oddělení některé větší trestnice soudní. Rozumí se, že ustanovení o věznicích platí pak o tomto oddělení a že tedy trest se tu bude vykonávat podle zásad platných pro věznic a nikoli podle zásad platných pro soudní trestnice. Že i v soudní trestnici trestanci odsouzení do žaláře mají být odloučeni a odlišeni od těch, kdo toliko do vězení byli odsouzeni, rozumí se samo sebou; ovšem bude tu mnoho záležitosti na stavebním vypravení soudních trestnic.

Poněvadž vězení nemá účinku zneuctujícího a přípustné je buď na doživotí nebo v sazbách od 14 dnů do 15 let, neuznala osnova za nutné zavést zvláštní trest nezneuctívající (*custodia honesta*). Neboť zařízení věznic umožní, aby se nakládalo přiměřeným způsobem i s politickými provinilci, ačli ovšem svého činu se nedopustili z nízké pohnutky. Pokud pak jiné zákony připouštějí *custodiam honestam* i při jiných činech, jako při souboji a pod., nabývá tento trest příliš snadno rázu stavovského privilegia příslušníků vrstev zámožnějších, čemuž osnova se chtěla vyhnouti. Tímto stanoviskem osnova není vyloučeno, aby domácí řády připouštěly pro politické provinilce odsouzené do vězení úlevy další (srovn. § 116 a 121 odst. 2.).

U přestupků bude trestem na svobodě vazba, t. j. pouhé odnětí svobody na dobu od jednoho dne do tří měsíců. Netrvá-li vazba déle tří dnů, může být zostřena celá, čímž se dosáhne účinného krátkodobého trestu na svobodě i při přestupcích. Vazba se vykonává v soudní trestnici soudou okresního. Aby pachatelé přestupků nepřicházeli do styku se živly kriminálními, ustanovuje se, že tento trest má být zpravidla vykonán v samovazbě; na těch pak, kteří již byli v káznici, tedy na individuích se sklony zločinnými, musí vazba vždy být vykonána v samovazbě (§ 7 a 15 přest. zákona).

Trest peněžitý.

§ 44—46.

Má-li se čelit dnešnímu neuspokojivému stavu trestu na svobodě, je třeba postarati se o to, aby tímto trestem byla stížena jen individua, u nichž toto omezení svobody je nezbytné. Neboť jen omezením počtu vězňů bude umožněno výkon trestu na svobodě přizpůsobit jejich výchovným potřebám. Proto, i když nebude v mnohých případech vykonán trest na svobodě účinkem instituce podmíněného odsouzení, je nutno rozšířit působnost trestů majetkových tak, aby pokud možná v častých případech nahradily tresty na svobodě, jež jsou podle zkušenosti velmi nákladné a svými neblahými účinky na trestance, zejména jde-li o tresty krátkého trvání, také sociálně nebezpečné.

Teoreticky možno tresty majetkové rozlišit ve dvě skupiny: v tresty postihující důchod a v tresty postihující kapitál. Trestem postihujícím důchod

je podle osnovy trest peněžitý (trest na penězích). Tento výraz byl volen místo běžnějšího v praxi pojmenování „p o k u t a“, aby trest na penězích soudem uložený se odlišil od pokut ukládaných v řízení správním.

Otázka, zda vedle trestu peněžitého má se zavést též zabránění majetku nebo jeho zlomku jako trest postihující kapitál, byla v podstatě rozhodnuta ve smyslu záporném, poněvadž trest peněžitý jako trest vedlejší, vyměřený podle § 45, a zabránění jednotlivých majetkových předmětů podle § 49 umožní postihnouti celý majetek, jež pachatel trestným činem vyzískal. Pouze u nejtěžších trestných činů proti republice a národní obraně bylo dovoleno zabratí určitou část majetku jako náhradu za škodu činem způsobenou (srov. u § 148 a 165).

Účelem trestu peněžitého je snížení dočasně životní úroveň vinníka zmenšením jeho důchodu. Hledíc na velkou různost důchodů byla v osnově zavedena jediná sazba trestu peněžitého sahající od dvaceti Kč do jednoho sta tisíc Kč, u přestupků od deseti do deseti tisíc Kč (§ 8 přest. zákona).

Poněvadž však není vyloučena možnost, že ani trest 100.000 Kč nesníží životní úroveň vinníka, dává se v § 45 možnost jít i přes tuto mez; v tomto případě určuje se trest na penězích násobkem denního důchodu. Zjišťování důchodu v každém jednotlivém případě by bylo úkolem zbytečně složitým; proto právě bylo vyhrazeno jen pro případy nejtěžší, kdy též zpravidla budou po ruce pomůcky pro toto zjištění, které v případě nepatrného důchodu zpravidla chybí. U přestupků je toto překročení základní sazby vůbec vyloučeno (§ 8 přest. zákona).

Pro tyto výjimečné případy je stanovena sazba, jejíž dolejší hranice se rovná důchodu za sedm dnů, hořejší pak částce, kterou činí důchod za 8 měsíců. To je odůvodněno tím, že tu jde o trest za zločin nebo přečin, tedy o vážnější již zlo a pak, že nemá být setřen ráz trestu postihujícího toliko důchod. Roční důchod nemá se trestem ztenčiti o více než dvě třetiny, poněvadž jinak by i nejmálozřejmější asi musil sáhnouti na kapitál, aby trest uhradil.

Nesprávnému udání důchodu v přiznání daňovém čelí § 45 tím, že jednak může soud svůj výpočet opráti i jinými údaji, jednak tím, že maximální výměra 100.000 Kč nemá být snížena, ani kdyby pozdější přesný výpočet důchodů připadajících na určitý počet dní vedl k částce nižší.

Že při zjišťování důchodů podle daňových dat bude nutno zasáhnouti nejen do daňového tajemství osoby pravoplatně odsouzené, nýbrž podle okolností i do tajemství členů jeho domácnosti, je důsledek, jemuž právě v zájmu odsouzeného nebylo možno se vyhnouti.

Výtěžek trestů peněžitých přikazuje se státu. Prikázati jej nižším svazkům správním, jak činí zásadně tr. zák. 1852, nejevilo se účelným zejména hledíc na chystanou reorganizaci veřejné správy, při níž je nejisto, které úkoly kterým správním svazkům budou definitivně přikázány. Také se má tímto ustanovením usnadnit a zajistiti dosažení účelů, o nichž bude ihned řeč.

Osnova pokládá totiž za nutné poskytnouti poškozenému možnost, aby došel z výtěžku trestu peněžitého úhrady té části svého nároku na náhradu škody, již z ostatního majetku vinníkova nemohl dobytí. Úprava postupu, jakým se tento nárok bude uplatňovati, byla zůstavena nařízení. Preklusivní lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody proti státu byla stanovena jednak proto, aby se konečně vyúčtování odvedených trestů peněžitých příliš neoddařovalo, jednak proto, aby poškození nepřiměřeným odkládáním vymáhání náhrady škody sami nezaviňovali, že pohledávka by na konec byla nedobytnou.

Hledíc pak na naléhavé potřeby sociální péče o propuštěné trestance, o rodiny trestanců za výkonu trestu a o osoby, jež byly zvláště citelně poškozeny trestným činem nemajetného vinníka nebo vinníka, jemuž nemohl být uložen trest peněžitý, stanoví osnova, aby stát utvořil z výtěžku trestů peněžitých zvláštní fond určený výhradně k těmto účelům, který by spravovalo

ministerstvo spravedlnosti. Toto ministerstvo bude ovšem při udílení podpor přihlížeti k návrhům soudů nebo může tuto funkci i zcela na soudy přenést.

Proti trestu na penězích se namítá nejčastěji, že je zlem nestejně posti-
hujícím boháče a chudáka. Této výtce snaží se osnova čeliti jednak širokým
rozpětím trestní sazby, jednak možností spláceti trest na penězích ve lhůtách
nebo si jej odpracovati (§ 129), jednak i tím, že nezaplacený trest na penězích
nezamění se v trest na svobodě, nýbrž že odsouzený se dopustí zvláštního
přestupku, jestliže nezplatí z lehkomyšlnosti, vzdorovitosti neb jinak neza-
placení zavíní (§ 28 přest. zákona).

Vnucená práce.

§ 47. Vnucenou práci pokládá osnova za velmi vhodnou náhradu za trest pe-
něžitý na činy spáchané ze zahálčivosti, jakož i v případech, kdy trest pe-
něžitý by nepostihl vinníka samého, na př. proto, že má zámožné rodiče nebo
manželku, kteří zaň trest zaplatí. Sazba tohoto trestu je (1 až 28 dnů) volena
tak, aby vinník nebyl jím zbaven možnosti udržeti své dosavadní povolání,
při tom však ovšem i tak, aby trest znamenal proň skutečné snížení jeho ži-
votní úrovně, jehož peněžitým trestem by nebylo možno dosáhnouti.

Za přestupky může býti vnucená práce na půl dne až dvacet osm dní
uložena jako trest samostatný (§ 9 přest. zákona).

Tresty vedlejší.

§ 48 až 52. Vedle trestů hlavních mohou býti uloženy tresty vedlejší, čímž se získá
možnost učiniti hlavní tresty účinnějšími.

§ 48. Trest peněžitý může býti uložen i jako trest vedlejší. Tu se myslí
především na případy, když čin byl spáchán ze zjištěnosti nebo když pachatel
svým činem zlepšil své hospodářské postavení nebo zamezil-li úmyslně zabránění
nebo propadnutí. V tomto případě opouští osnova zásadu, že trest peněžitý
smí postihnouti toliko důchod, a dovoluje, aby postihl celý dosažený prospěch
majetkový.

Poněvadž při trestu peněžitým uloženém jako trest vedlejší není oněch
námitok, jež se uplatňují proti záměně nedobytného trestu peněžitého v trest
na svobodě, předpisuje osnova, aby již v rozsudku bylo vysloveno, jakým
trestem na svobodě bude uložený vedlejší trest peněžitý nahrazen, ukáže-li se
nedobytným. Může to býti vždy jen trest stejného druhu jako trest hlavní;
jeho trvání nesmí převyšovati jeden rok a spolu s trestem hlavním hořejší
hranici trestní sazby, t. j. sazby podle okolností zvýšené nebo snížené, v jejímž
rámci podle pravidel o ukládání trestů soud má trest na konkrétní čin vyměřiti.

Ustanovení § 48 platí ovšem i tam, kde zákon u jednotlivých trestných
činů výslovně dovoluje uložiti peněžitý trest jako trest vedlejší, tak zejména
u některých trestných činů proti mravnosti (§ 267) a u některých deliktů
obecně nebezpečných (§ 294, 298, 299).

§ 49. Zabrání týká se těch předmětů majetkových, o něž vinník se obohatil
svým činem. Poněvadž však velmi často pachatel bude se snažiti, aby tyto
předměty zaměnil za jiné, poskytuje § 49 možnost, aby byly zabráný náhradní
předměty nebo hodnota takových předmětů.

Zabrání podle § 49 nutno lišiti od propadnutí podle § 62. Propadnutí
pojímá osnova jako zabezpečovací opatření, jímž mají býti vzaty z oběhu před-
měty ohrožující veřejnou bezpečnost, mravnost nebo pořádek, pokud byly ná-
strojem trestného činu nebo byly trestným činem vyrobeny nebo vyzískány.

Zabrání může býti uloženo i vedle trestu peněžitého, neboť zvyšuje
účinnost potrestání, jestliže ten, kdo trestným jednáním chtěl zlepšiti svou
životní míru, nejen pozbuje toho, co získal, nýbrž je i donucen, aby svou
životní míru snížil.

Ustanovením § 49 nemění se ovšem nic na ustanoveních trestního řádu
jednajících o nároku poškozeného na zabrané předměty.

Výtěžku vedlejších trestů peněžitých i zabránění se užije stejným způ-
sobem jako trestů peněžitých, jsou-li uloženy jako tresty hlavní.

Zostření trestů na svobodě bylo osnovou přijato přes ná-
mitky, jež se někdy činí proti tomuto vedlejšímu trestu. To proto, že je to
jediný prostředek, jak učiniti osobám surovým, nestoudným nebo práce se
štítícím i krátké omezení svobody trestem citelným. U trestů na svobodě
delších jednoho roku bylo zostření vyloučeno. U trestů kratších byla možnost
zostření omezena na prvních šest týdnů; neboť delším ukládáním těchto zo-
stření by byl ohrožen zdravotní stav trestancův nebo, kdyby zostření byla
ukládána v míře nepatrné, pozbyla by dlouhým trváním své účinnosti. Zostření
byla omezena na tři dny týdně a lze je vykonávati jen ve dnech oddělených.
Jen u přestupků možno trest vazby, netrval-li déle tří dnů, zostřiti celý (§ 7
přest. zákona).

Z obvyklých zostření přijala osnova toliko půst a tvrdé lože, vylučující
tedy jmenovitě vazbu v temnici, která má býti možná jen jako trest kárný
v případech zvláště těžkých (§ 104).

Pokud jde o ztrátu čestných práv občanských, jest roze-
znávati ztrátu práv samých, která je vždy trvalá, od pozbytí způsobilosti k jich
nabytí nebo znovunabytí. Trvale se pozbývá vyznamenání, řádů a čestných
odznaků, veřejných služeb, hodností a funkcí (tedy nejen úřadů, nýbrž i ji-
ného postavení ve veřejné službě), akademických hodností, tedy zvláště dok-
torátu, a povolání, k nimž taková hodnost je podmínkou, jako povolání lékaře
neb advokáta. Osoby tímto vedlejším trestem postižené pozbývají mimo to
na určitou dobu i způsobilosti ztracených práv nabytí nebo znovu nabytí. Třetí
skupinu čestných práv tvoří právo voliti a právo účastniti se hlasování lidu
podle § 46 ústavní listiny.

Ztráta čestných práv občanských je vedlejším trestem jen při trestu ža-
láře, poněvadž jen tento trest má míti účinek deshonorující. Nastává pak při
odsouzení nejméně na rok vždy, při odsouzení na kratší dobu podle uvážení
soudu. Jen u přečinů proti republice a proti vůli lidu může býti vyslovena
ztráta buď všech nebo některých čestných práv (§ 146 a 178), poněvadž
osoby, jež těchto činů se dopustily, třeba by nejednaly z nízkého smýšlení,
nejsou hodny, aby požívaly čestných práv občanských, o něž jde.

Dobu, po níž se opět nabývá ztracené způsobilosti k právům, vymezuje
osnova dvojnásobnou délkou uloženého trestu, ale s výhradou, že nesmí býti
kratší tří ani delší deseti let. Tak přízpusobuje trvání tohoto vedlejšího trestu
automaticky vině odsouzeného, jako to činí i v jiných podobných případech.
Z důvodu generální prevence pokládá však osnova za účelné, aby doba ztráty
občanských práv byla přes to v rozsudku vyřčena. Ustanovení § 52 odst. 2.
dává ostatně možnost zkrátiti tuto dobu až o třetinu, čímž má se získati další
podnět k tomu, aby vinník se snažil skutečně a trvale polepšiti.

Hledíc na osoby vykonávající moc otcovskou, poručenskou neb opatrov-
nickou zůstává osnova úvaze soudu poručenského, zda tato pravomoc má
takové osobě býti ponechána, i když pozbyla čestných práv občanských. Tím
má se dosáhnouti zároveň i toho, aby poručenský soud se dověděl o případech,
kdy držitel moci otcovské nebo poručenské se dopustil zvláště nečestného činu,
a mohl učiniti podle potřeby i jiná opatření k mravní ochraně osob odsou-
zenému podléhajících.

Od ztráty čestných práv rozeznává osnova zákaz čestná práva
vykonávati. Tento zákaz postihuje každého, kdo odbývá trest na svobodě
nebo je v ústavě zabezpečovacím, a to pro obtíže, jež by byly tu spojeny
s výkonem jednotlivých čestných práv. Poněvadž pak u osoby podmíněčně
propuštěné může kdykoliv nastati odvolání této výhody, uznala osnova za

§ 50.

§ 51 a 52.

vhodno, aby jí až do pravoplatného rozhodnutí, že se osvědčila, rovněž bylo zakázáno čestná práva vykonávat. Vždyť nelze před tímto rozhodnutím ani říci, že trest je vykonán (§ 12 čís. 5.). Otázku, zda takové osoby mohou po svém propuštění zase vykonávat svou veřejnou službu nebo funkci a přísluší-li jim za dobu, po níž byly svobody zbaveny, služební požitky, musí řešiti příslušné instance podle platných předpisů hledíce na povahu činu i veřejné funkce samé. Často osoba, jež z pohnutky nikoli nečestně se dopustila trestného činu, nebude sice moci zastávat dosavadní svůj úřad, její potrestání však nebude vaditi tomu, aby státu v jiném oboru i nadále platné služby prokazovala.

Zabezpečovací opatření.

§ 53—63.

Jako zabezpečovací opatření přijala osnova jednak odkázání do zabezpečovacího ústavu, jednak vypovězení, ztrátu živnosti nebo zákaz povolání, zápověď hostinců, propadnutí a uveřejnění rozsudku.

Zabezpečovací ústavy jsou trojího typu: robotárna, ústav pro choré vězně a přechovatelna.

§ 53.

Důvodem odkázání do robotárny je nepravdivý poměr odsouzeného k užitečné činnosti. Osnova tu rozeznává zahálčivost, chtějíc postihnouti nejen individua práce se štítící, nýbrž i individua, jež jen v krajní nutnosti případ od případu pracují, dále ničemnost jevící se jednak v nedbalém vykonávání práce, jednak v lehkomyšlném mrhání výdělků a konečně hrubou zlástivostí, totiž přehnanou touhu po lehkém výdělku, projevující se v činnosti, která často hraničí na lichvářství a spojena bývá s nechutí k zaměstnání sociálně užitečnému. Poněvadž odkázání do robotárny znamená již velmi vážné omezení osobní svobody, připouští je osnova jen jako opatření proti osobě po druhé zpětné, u níž je tedy jisto, že její vady jsou trvalým nebezpečím pro společnost. Další podmínkou jest ovšem způsobilost k práci. Nezpůsobilý k práci může za stejných podmínek býti odkázán do ústavu pro choré vězně podle § 55 čís. 2.

Aby vinník co nejdříve byl podroben účelné kázní robotárny a aby se jí mohlo působiti naň systematicky hned od počátku, stanoví osnova pravidlo, že trest, s nímž bylo spojeno odkázání do robotárny, se má vykonati v tomto ústavě. Podle § 102 vykonává se pak trest podle pravidel platných pro výkon zabezpečovacího opatření odkázáním do robotárny. Jen zlástivost na žalář delší dvou let, pokládá osnova odkázání do robotárny za zbytečné, poněvadž delším než dvouletým pobytem v káznici možno zajisté dosáhnouti týchž výsledků jako pobytem v robotárně; také není radno do těchto ústavů, do nichž z největší části budou odkazovány osoby, jež právě jejich vada vede zpravidla jen k drobným deliktům, odkazovati i zločince nejtěžší.

Odkázání do robotárny je v podstatě neurčitým odsouzením, neboť doba pobytu v ústavě řídí se tím, jak brzy vinník se polepší. Hledíc na výchovný účel ústavu byla uznána doba jednoho roku za nejkratší, po níž musí odsouzený v ústavě pobýti. Nejdélší doba stanovena na pět let, poněvadž nedosáhne-li se v této lhůtě výchovných účelů, není naděje, že by se jich dosáhlo později. Tu jest pokládati odsouzeného za nepolepšitelného, takže, dopustí-li se po svém propuštění nového zločinu, může býti i na doživotí odkázán do přechovatelny podle § 58, jsou-li tu ostatní podmínky, jmenovitě, je-li obecně nebezpečný. Nejkratší pobyt v robotárně se ovšem zvyšuje tam, kde pachatel v robotárně si odbyvá trest žaláře nebo vězení trvání takového, že by podle předpisů o podmíněčném propuštění z trestu nemohl býti propuštěn hned po uplynutí jednoho roku (§ 131 odst. 2.).

§ 54—57.

Ústavy pro choré vězně jsou určeny pro dvě skupiny chovanců; jednak pro ty, kteří byli osvobozeni pro nepřičetnost, jednak pro choré odsouzené. Do první skupiny náležejí jednak obecně nebezpečné osoby choro-

myslné nebo slabomyslné, jednak osoby oddané nezřízenému požitku alkoholu. U pijanů nepožaduje se obecná nebezpečnost, nýbrž toliko, že jejich vášeň je svedla k činu, za nějž nemohou pro nepřičetnost býti trestáni. Osnova úmyslně nečiní rozdílu, zda ona příčinná souvislost mezi pijáctvím a zločinem spočívá v tom, že pijan by se nebyl dopustil činu mimo stav opilosti, nebo v tom, že pijáctví oslabilo jeho mravní schopnosti neb uvedlo ho jinak ve stav, který pak se stal přímou příčinou činu, na př. když piják zpronevěří svěřené peníze z nouze zaviněné pijáctvím neb aby se mohl oddávati své vášni. To ovšem platí též o těch, kdo jsou chorobně oddáni požitku jiných jedů, jako morfia, kokainu a pod. Proto přicházejí do ústavu pro choré vězně pijáci bez rozdílu, zda za svůj čin mohou býti trestáni (§ 55 čís. 4.) či nemohou býti trestáni, poněvadž v době činu byli nepřičetnými (§ 54 čís. 2.).

Druhou skupinu chovanců ústavu pro choré vězně tvoří osoby odsouzené pro zločin nebo přečin, a to obecně nebezpečné osoby zmenšeně přičetné (srov. nahoře u § 21) a pijáci nehledíc na výši trestu, jinak jen osoby odsouzené nejmeně na rok nebo za podmínek, za nichž je přípustné dodání do robotárny, jestliže pro příliš vysoký věk nebo pro tělesné nebo duševní vady nemohou býti podrobeny kázní, jakou je třeba zachovávat v káznici, věznicí nebo robotárně. Tím mají tyto ústavy býti zbaveny žilvlů, jež ruší kázeň, protože nelze s nimi nakládati jako s ostatními chovanci. Toto ustanovení nevztahuje se na trestance, kteří jsou odsouzeni na dobu kratší jednoho roku odpykávají svůj trest v soudní trestnici (vyjímajíc pijáky a zmenšeně přičetné), protože tu lze připustiti v širší míře individuální nakládání trestanci, než v ústavech vypočtených na delší pobyt.

Pro případ, že by choroba nebo vada trestancova vypukla nebo se objevila teprve v trestu, činí opatření § 56.

Aby se ani v jednom ani v druhém případě odkázání do ústavu pro choré vězně nezneužívalo k nepřiměřenému ulehčení trestu, stanoví § 57 nejkratší pobyt v ústavě na rok. To platí i o osobách pro nepřičetnost osvobozených, čímž se zabrání tomu, aby takové osoby nebyly již po krátké době z léčebného ústavu propouštěny jako vyléčené, neboť tím se budí zvláště při duševních chorobách laikům méně známých snadno ve veřejnosti podezření, jako by se osobám těmto nadřezovalo.

Stanoviti nejvyšší trvání tohoto opatření nebylo možno, poněvadž v zájmu veřejné bezpečnosti je nutno zejména choromyslné zadržeti tak dlouho, pokud jsou obecně nebezpeční, tedy podle okolností i doživotně, jako se děje v ústavech pro choromyslné.

Ovšem připouští se po roce podmíněčné propuštění za stejných podmínek, jako v robotárnách. Byl-li trestanec, jenž na př. pro utrpený úraz (oslepnutí, ztrátu končetiny) nemůže býti nadále podroben kázní trestnice, dodatečně dodán do ústavu pro choré vězně, bude ovšem při rozhodování o jeho podmíněčném propuštění přihlédnouti též k jeho chování v ústavě trestním.

Byl-li vinník podle § 55 nebo 56 odkázán do ústavu pro choré vězně k odpykání trestu nebo zbytku trestu, může nastati případ, že se vyléčí dříve, než si odbude trest aspoň potud, aby mohl býti podmíněčně propuštěn. V takovém případě musí se ovšem vykonati zbytek trestu způsobem předepsaným pro druh trestu, o který jde. Aby se však zabránilo zbytečným nákladům dopravním i poruchám v kázní ústavů, kdyby tam byli odkazováni chovanci na zcela krátkou dobu, dovoluje § 57 odst. 2., aby takový zbytek trestu nepřesahující šest měsíců byl vykonán v ústavě pro choré vězně.

Poněvadž počet osob odkazovaných do ústavu pro choré vězně nebude pravděpodobně značný, postačí zajisté na přechodnou dobu, bude-li k účelům ústavu pro choré vězně zařízeno zvláštní oddělení některého ústavu trestního neb ústavu pro choromyslné nebo léčebny pro pijáky.

Pojem alkoholických nápojů není třeba určovati v zákoně trestním, poněvadž je vysvětlen v § 1 zákona ze 17. února 1922, čís. 86 Sb. z. a n., kterým se omezuje podávání alkoholických nápojů.

§ 58. Přechovatelna má býti zabezpečovacím ústavem pro nepolepšitelné obecné nebezpečné zločince. Tím se má zabrániti na příště tomu, aby známí zločinci nemusili býti vždy po odpykání trestu znovu propouštěni, ač je téměř jisto, že v dohledné době budou zase pro nějaký zločin trestáni. Odsuzovati takové provinilce k doživotnímu žaláři nejevilo by se účelným proto, že tu půjde často o činy objektivně málo těžké, při nichž by veřejnost rozsudku znějícímu na doživotní žalář nerozuměla. Vykonání trestu v přechovatelne je tu jen fakultativní, a to ještě jen u trestů do pěti let, poněvadž jsou myslitelné případy, kdy bude účelné vinníka před odkázáním do přechovatelny podrobiti tuhé kázní zavedené v káznici. Mnohdy bude tu právě hrozící pobyt v přechovatelne mocným podnětem k polepšení; proto stanoví § 131 odst. 3., že vyslovené odkázání do přechovatelny se nevykoná, jestliže si trestanec v trestu zasloužil podmíněčné propuštění a se osvědčil.

Minimum pobytu v přechovatelne jest určeno pěti lety, poněvadž povaha osoby, jež několikrát bezvysledně podstoupila trest žaláře, vyžaduje, aby se na ni působilo intensivně po dobu dostatečně dlouhou.

§ 59. Vypovědní je možné jen proti cizinci. Zavést analogickou instituci vyhoštění proti tuzemcům neuznala osnova za účelné. Je to totiž opatření často sociálně povážlivé, poněvadž vylučuje vinníka z prostředí, v němž jedině má možnost se uchytili nebo vykonávati povolání, které mu může opatření povětivou výživu. Ve všech případech pak je to opatření, jehož provádění je spojeno s velkými obtížemi, zvláště ve velkých městech, kde se ho nejčastěji užívá. Vede pak ke zbytečnému zatěžování úřadů bezpečnostních a soudů stíhajících nedovolený návrat, aniž se zpravidla dosáhne zamýšleného výsledku, aby totiž vyhoštěný právě v novém prostředí započal nový život.

Vypovědní cizince je podle osnovy obligatorní, byl-li odsouzen k trestu káznice, tedy dopustil-li se z nízkého smýšlení činu, za nějž byl odsouzen nejméně na rok do žaláře. Byl-li odsouzen do žaláře na dobu kratší nebo do vězení na dobu nejméně jednoho roku neb odkázán do zabezpečovacího ústavu, je vypovědní fakultativní.

Po třech letech může v řízení správním býti odsouzenému povolen návrat do republiky. Povolení toto má uděleti ministr spravedlnosti, jenž nejsnáze se může informovati o podrobnějších okolnostech činu, ovšem se souhlasem ministra vnitra, poněvadž tu jde zároveň o věc dotýkající se veřejné bezpečnosti.

Z povahy věci vyplývá, že na cizinci, který byl at' soudně, at' administrativně vypovědní, nelze dále vykonávati odkázání do ústavu zabezpečovacího. Veřejnost je proti němu zabezpečena právě vypovědním a platiti na jeho polepšení nebo vyléčení nemělo by smyslu, když by z toho prospěch měla v nepříznivějším případě jen cizina.

§ 60. Ztráta živnosti a zákaz povolání jsou zabezpečovací opatření proti osobám, které spáchaly zločin zneužívající své živnosti nebo svého povolání nebo porušující povinnosti z nich vyplývající, je-li odůvodněna obava, že vinník bude nadále zneužívat těchto práv nebo porušovat tyto povinnosti. Porušení povinnosti musí býti hrubé, což vyplývá již z toho, že musí zakládati trestný čin, a to dokonce zločin. Zabezpečovací opatření spočívá u živností osobních ve ztrátě živnostenského oprávnění, u živností reálných a jiných povolání v zákaze vykonávati živnost nebo povolání. Dobu, po kterou toto opatření trvá, určí soud mezi jedním rokem a pěti lety, může ji však později zkrátiti až o třetinu, aby tu byla pohnutka puďící vinníka k polepšení. Ostatně může soud podle § 92 ztrátu živnosti nebo zákaz povolání uložití podmíněčně, i když jinak odsuzuje bezpodmínečně; tím bude činěn zvláště účinný tlak na vinníka, aby se polepšil, zvláště když toto podmíněčně

odsouzení má býti spojeno s dozorem na výkon živnosti nebo povolání (§ 128 odst. 2. až 4.).

Tato ustanovení ovšem nevylučují, aby živnostenský úřad odňal živnost, nebo jde-li o povolání podléhající disciplinární instanci, aby tato instance zakázala výkon povolání i v jiných případech, na př. dopustil-li se vinník toliko přečinu. Osnova má však za to, že hledíc na zločiny, nelze soudy zbavovati tohoto velmi účinného zabezpečovacího opatření, zejména když řízením správním, které zpravidla teprve následuje po řízení trestním, se oddaluje účinná ochrana veřejnosti proti takovým nebezpečným individuům. Také není vyloučeno, že úřady živnostenské i instance disciplinární budou věc posuzovati s jiného stanoviska než soud, který za trestního řízení měl nejlepší příležitost utvořiti si správný úsudek o mravních kvalitách vinníkových.

Zabezpečovacím opatřením v případě, že příčinou trestného činu je nemírné požívání lihovin, je také záповěď hostinců na dobu od šesti měsíců do tří let. Toto opatření může býti učiněno jak u osob pro nepřičetnost osvozených, tak u osob odsouzených pro zločin nebo přečin. Záповěď hostinců může býti vyslovena i vedle jiného zabezpečovacího opatření, zejména vedle odkázání do robotárny nebo do ústavu pro choré vězně, čímž má býti působeno k tomu, aby odsouzený setrval v abstinenci i na svobodě. Jde-li o přestupek, je záповěď hostinců možná jen při zpětnosti (§ 10 přest. zákona).

Porušení záповědi jak vinníkem, tak hostinským trestá se jako přestupek (§ 26 přest. zákona).

Propadnutí jest zabezpečovací opatření, kterým soud může z oběhu vzítí nebo neškodným učiniti předměty, jimiž je ohrožena veřejná bezpečnost, mravnost nebo pořádek, pokud jsou to instrumenta nebo producta sceleris nebo scelere quaesita, tedy bez rozdílu, zda trestným činem teprve povstaly nebo pachatel si je trestným činem opatřil nebo zda jsou zřejmě určeny k spáchání trestného činu. Poněvadž tu jde o opatření zabezpečovací a nikoliv o trest, není výrok propadnutí vázán na rozsudek odsuzující a působí i proti osobě na trestném činu nezúčastněné.

U veřejného rozsudku může se státi, vyžaduje-li toho buď zájem veřejný nebo důležitý zájem soukromý. Osnova dovoluje uveřejnění jak odsuzujícího, tak osvobozujícího rozsudku, poněvadž v obou případech se může tento zájem uplatňovati. Ovšem tam, kde uveřejněním hájí se zájmy soukromé, je možné jen na návrh toho, o jehož zájem jde, tedy u odsuzujícího rozsudku na návrh poškozeného, u rozsudku osvobozujícího na návrh obviněného. Uveřejnění stane se v časopisech, a to za omezením nákladů s tím spojených nejvýše ve třech. Mimo to může soud naříditi vyvěšení rozsudku na obecní tabuli bydlíště obviněného, podle okolnosti i jiné obce, na př. kde čin se stal nebo kde neodůvodněné obvinění bylo rozšiřováno.

U přestupků jest uveřejnění rozsudku vyloučeno (§ 11 přest. zákona).

Útraty uveřejnění náležejí k nákladům trestního řízení a připadají tudíž na toho, kdo je povinen hraditi útraty trestního řízení vůbec. Pokud je třeba úchylek, budou stanoveny v trestním řádu.

Oddělení II.

UKLÁDÁNÍ TRESTŮ.

Obecné pravidlo vyslovené v § 64 má býti soudu návodem, aby při ukládání trestu hleděl nejen na objektivní tíži činu, k níž přihlíží již trestní sazba, nýbrž i na stupeň zavinění, na pohnutky činu, na nebezpečnost a dosavadní život pachatelův. Proti dosavadnímu právu je novotou, že se ukládá soudu, aby uvážil při vyměřování trestu i pravděpodobné účinky trestu a chování vinníkovo po činu, zvláště to, snažil-li se škodu zameziti nebo napraviti.

Poněvadž ve zvláštní části jsou trestní sazby zpravidla alternativní, hledíc právě k různostem v pohnutkách a v povaze pachatele, bylo třeba soudci dáti návod, které z několika sazeb by měl užítí. Jde-li o volbu mezi žalářem a vězením, dán je tento návod již zásadním ustanovením § 14 odst. 3., kde právě podle smýšlení vinníka v činu se projevivšího liší se trestné činy ve zločiny trestné žalářem a v přečiny trestné vězením (srov. nahoře u § 14). Pokud jde o volbu mezi trestem na svobodě a mezi trestem peněžitým, bylo vytknuto, že osoba, která již byla trestána trestem peněžitým, nemá zpravidla míti naděje, že by i po druhé tímto trestem mohla býti trestána, jestliže trestu tohoto nezaplátla ani neodpracovala. Nezaplátla-li z lehkomyšlnosti, vzdorovitosti nebo jinak zaviněně, je trest na svobodě obligatorní.

§ 65. Z a p o č í t á n í v y š e t ř o v a c í v a z b y, pokud jí odsouzený nezavinil, bylo proti dosavadnímu právu zúženo. Poněvadž totiž u vyšetřovací vazby jde o pouhé omezení svobody a nikoliv o onu tužší kázeň, které má býti zločinec podřízen v žaláři, je v případech, kde vinník byl odsouzen k trestu žaláře, započtení vyšetřovací vazby omezeno tak, že ji lze započísti nejvýše dvěma třetinami, nikdy však více, než polovicí uloženého trestu žaláře. Započtení celé vazby vyšetřovací také u zločinu stíralo by rozdíl mezi odsouzením pro zločin a odsouzením pro přečin. Zároveň pak vylučuje osnova možnost, aby si zločinec celý trest žaláře mohl odbyti vyšetřovací vazbou, poněvadž by jinak zase na venek nebylo dokumentováno, že jde o zločince, při odsouzení do káznice by pak vinník ušel oné soustavné výchově, již se mu má v káznici dostati.

Právě pak hledíc na progresivní systém v káznici zavedený bylo přechááno vězeňskému soudu, aby v případech, kdy zločinec je odkázán do káznice, rozhodnul podle chování kárance v trestu, zda a do jaké míry se mu vyšetřovací vazba, kterou procesní soud uznal za nezaviněnou, má započísti do trestu, do postupu v kázeňských třídách a tím i do lhůty potřebné k podmínečnému propuštění. Tím získá se velmi účinný motiv pudící vinníka k polepšení; selže-li tento motiv, bude to právě důkazem, že káranec potřebuje soustavné výchovy, že tedy u něho není odůvodněno, aby pouhé omezení svobody ve vyšetřovací vazbě nahradilo káznici. Další omezení započtení vazby do trestu káznice spočívá v tom, že káranec musí v každé třídě pobýti nejméně tři měsíce. To souhlasí s tím, že káranec musí podle § 112 odst. 3. pobýti v každé kázeňské třídě nejméně čtvrtinu přisouzeného trestu, tedy v nejpriznivějším případě tři měsíce. Z toho vyplývá, že ten, kdo má vytrpěti trest žaláře jednorozročního, může si zkrátiti trest vyšetřovací vazbou v nejpriznivějším případě na půl roku, tedy — stejně jako kratší trest žaláře podle odstavce 1. — na polovicí a může tudíž po půl roce býti propuštěn bezpodmínečně.

Z důvodů slušnosti bylo nutno poskytnouti možnost, aby i uložený trest peněžitý mohl býti zcela neb zčásti nahrazen nezaviněnou vazbou vyšetřovací.

Vyšetřovací vazbou je tu míněna toliko vazba soudní; zdali jde o vazbu řádnou či prozatímnou, je nerozhodné.

§ 66. Pochybnosti, které vznikají podle platného práva v případech, kdy uložil tuzemský soud trest za čin, za nějž si vinník byl odpykal již ať v tuzemsku nebo v cizozemsku trest na svobodě uložený soudem (na př. soudem vojenským nebo v případě obnovy řízení), odstraňuje ustanovení § 66.

§ 67. Účelem n e u r č í t ě h o o d s o u z e n í je, nabádati vězně k polepšení vědomím, že délka trestu závisí na jeho chování, že si jej dobrým chováním zkracuje, špatným prodlužuje. Tím dosahuje se právě u mladších individuí časem toho, že si navyknu na dobré chování, jmenovitě na pravidelnou tuhou práci tak, že i na svobodě se pak dobře chovají. Instituce tato správně počítá s tím, že v době rozsudku a v krátké poměrně chvíli hlavního přelíčení nemůže soudce proniknouti v povahu obviněného do té míry, aby přesně mohl určití,

jak dlouhé doby bude třeba k jeho nápravě; doba tato má se tu určití teprve podle praktických výsledků vězeňské kázně.

Osnova přijímá instituci neurčitého odsouzení podle vzoru amerického jen u polepšitelných osob, mladších třiceti let. Další omezení spočívá v tom, že je možné jen, jde-li o zločin, a pouze tam, kde by soud v daném případě vyměřil trest mezi jedním a osmi lety žaláře, tedy trest, který se má vykonati v káznici a který umožňuje soustavnou výchovu. U činů trestných přísněji důvody generální prevence nutí k opatrnosti, dokud se nová instituce v obecném přesvědčení nevžila.

V takových případech dává osnova soudu právo, aby omezil výrok o trestu v rozsudku na určení dolejší a hořejší hranice jeho, a aby zároveň vyslovil, že trest bude vykonán v polepšovně dospělých. Nakládání s provinilci v těchto polepšovněch bude upraveno tak, aby se soustavnou kázní dosáhlo polepšení, při čemž postaráno je v § 114 o to, aby odsouzený mohl svůj trest dobrým chováním zkrátiti až na minimum, špatným chováním pak prodloužiti až na maximum soudem v rozsudku určené. Určuje toto minimum a maximum nesmí soud vybočiti ani ze spatia 1 až 8 let, aniž překročiti hořejší hranici zákonné trestní sazby, podle okolností zvýšené nebo snížené (§ 74—79). Zdali tato hořejší hranice sama přesahuje osm let, je nerozhodné.

Účelný boj proti zločinnosti není myslitelný bez zvláštní pozornosti, již § 68 a 69. věnovati je z p ě t n ý m. Neboť jako u těch, kdož jen jednou příležitostně a ne ze sklonu k trestným činům se dostali do sporu s trestním zákonem, dá se hájiti značná mírnost, jakož i snaha, aby byli uchráněni pokud možná nebezpečného styku s věznicí (podmínečné odsouzení), tak naopak je třeba intenzivních opatření proti zločincům zpětným, poněvadž kriminální statistika nás poučuje, že vysoký stav kriminality nebývá tak způsobován stoupáním počtu zločinců příležitostných jako bezúčinností trestů proti osobám s trvalými sklony zločinnými.

Po vymezení zpětnosti volí osnova jiné zásady tam, kde jde o zločin, a jiné, jde-li o přečin. Poněvadž totiž zločin je charakterisován podle osnovy nízkým smýšlením, pokládá osnova za zpětného již toho, kdo se dopustil zločinu, ač již byl před tím pro zločin — ať jakýkoliv — potrestán; nízkost smýšlení může se právě projevití nejružnějším způsobem. Naproti tomu pro přečin není charakteristické nízké smýšlení; proto tu možno pokládati za zpětného jen toho, kdo se dopustí stejného nebo příbuzného trestného činu. Jaké činy možno pokládati za příbuzné (zločiny nebo přečiny t ě h o ž d r u h u), bude záležití na úvaze soudcovské; rozhodnou tu může býti stejná pohnutka nebo stejný právní statek, proti němuž míří činy, o něž jde, ale i způsob provedení, na př. lest, násilí a pod. může zakládati příbuznost mezi činy (srov. také vládní nařízení ze 14. července 1922, čís. 198 Sb. z. a n. o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky, poučení ke vzorci II. zpětnost).

Obecným právním následkem zpětnosti je zvýšení trestní sazby o polovicí dolejší i hořejší hranice. Pouze dopustí-li se zločinu vinník, který byl před tím trestán pro zločin spáchaný ze stejné nízké pohnutky, kde tedy jde patrně o určitý trvalý defekt mravní, zvyšuje se trestní sazba o celý stupeň. Toto zvýšení jest v obou případech obligatorní. Rozumí se, že pak nastávají ony právní následky, jež zákon spojuje právě s touto zvýšenou sazbou, na př. možnost odkázání do robotárny, do přechovatelný nebo do polepšovny pro dospělé, ztráta čestných práv a pod.

Stanoviti obligatorně zvýšení trestní sazby pro případy, kdy čin byl spáchan po ž i v n o s t e n s k u, neuznala osnova za potřebné, poněvadž v těch případech, kde živnostenské páchaní je typické, stanoví se ve zvláštní části zpravidla sazba značně zvýšená, v jiných případech pak vystačí se s fakultativním zvýšením trestní sazby o jeden stupeň podle § 75 odst. 1. čís. 3.

Jakýmsi doplňkem předpisů o zpětnosti je ustanovení § 58 o odkázání do přečovatelný, jež umožní, aby opětovně zpětní zločinci, jsou-li obecně nebezpeční, byli vyloučeni ze společnosti třeba i na doživotí.

Zkušenost učí, že pro společnost jsou nebezpeční nejen pachatelé těžkých zločinů a přečinů, nýbrž i individua, jež vytrvale a nedbajíc pravidelných trestů se dopouštějí přestupků. Jsou to zejména tuláctví, žebrota, nedovolený návrat, drobné krádeže (odcizení), ale mohou to být i různé jiné přestupky. Aby se mohlo účinně zakročit také proti této třídě asociálních a vysoce rušivých individuí, poskytuje § 69 možnost trestati každý přestupek jako přečin v případě, že se ho dopustí osoba, která ve třech letech před tím byla již třikrát trestána soudem, jeví-li se pro trvalý sklon k trestným činům nebezpečnou pro obecný mír a řád. Čin může být kvalifikován i jako zločin za podmínek § 14 odst. 3. Trestní sazba za tento zločin stanovena tak, aby bylo možno odsoudit k trestu jednoho roku i delšímu, tedy k trestu, jež pachatel by si musil odpykat v káznici, podle okolností v polepšově pro dospělé. Rozumí se, že kdyby ani tento trest nestačil, mohou nastat právní následky, jež zákon spojuje se zpětností, totiž zvýšení trestní sazby, podle okolností dodání do robotárny nebo do přečovatelný, jsou-li tu ostatní zákonné podmínky.

Tím doufá osnova, že odstraní nynější zahanbující stav, kdy se vyskytují individua, jež úmyslně se dopouštějí drobných trestných činů jen proto, aby ve věznicí na čas byla opatřena, a jejichž rejstřík trestní vykazuje desítky krátkodobých trestů. Také doufá osnova, že tím vzbudí časem ve veřejnosti přesvědčení, že i čin objektivně lehký může mít velmi vážné následky trestní, opakuje-li se častěji nebo dokonce dopouští-li se ho někdo z pohnutek svědčících o nízkém smýšlení.

§ 70.

Zvláštní tresty bylo stanovit pro trestné činy osob, které jsou odsouzeny k trestu doživotnímu. Zločiny a přečiny, jež nejsou přísněji trestné než žalářem nebo vězením do jednoho roku, trestají se i u těchto trestanců tresty kárnými podle § 105, leč že prodloužení trestu s takovým potrestáním spojené nenastane. U zločinů a přečinů přísněji trestných je potřeba trestní hrozby přísnější.

Spáchá-li trestanec odsouzený na doživotí (ať do žaláře nebo do vězení) opět čin trestný doživotním žalářem nebo vězením, změní se mu trest v doživotní samovazbu a pozbude naděje na podmínečné propuštění; tato samovazba se mimo to může v prvních třech letech zostřiti. (Trestanec odsouzený na doživotí do vězení, který se dopustil zločinu trestného doživotním žalářem, převede se ovšem do káznice.) Aby však ani tito trestanci nepropadli beznaději, pro kázeň ústavní vždy velmi nebezpečné, připouští § 70 odst. 4., aby byli, chovají-li se řádně, po pěti letech převedeni ze samovazby do vazby společné. Ani v případě, že doživotní samovazba byla takto změněna v dočasnou, nenabývá ovšem takovýto trestanec právního nároku na podmínečné propuštění, nýbrž může svobody nabýti jen milostí.

Rozumí se, že v případě, že jde o čin, na nějž je výběrmo stanoven trest doživotní a dočasný, platí tyto zásady jen, když soud uzná za přiměřený trest doživotní.

Jde-li o zločin nebo přečin doživotního trestance, trestný dočasným odnětím svobody delším jednoho roku, záleží trest v odkázání do samovazby. Horní mez tohoto trestu i možnost jeho zostření byly stanoveny tak, aby tím nebyl ohrožen zdravotní stav trestancův. Čas v samovazbě ztrávený se nezapočítá do postupu v disciplinárních třídách, takže takový trest oddálí dobu, kdy i osoba k doživotnímu žaláři odsouzená může být propuštěna podmínečně na svobodu. Aby trestanec byl i v samovazbě nabádán k dobrému chování, dává se vězeňskému soudu možnost zkrátit až o polovici trest samovazby trestanci, jenž se chová dobře.

Zásadní stanovisko osnovy, že do věznic nemá být vnášena mravní náhoda individui zločinnými, toho vyžaduje, aby osobě, která byla odsouzena k doživotnímu vězení, a za trestu se dopustila zločinu trestného nejméně jednorokým žalářem, bylo doživotní vězení změněno v doživotní žalář (káznici), při čemž ovšem, hledíc na pravidla o podmínečném propuštění, bude věcí vězeňského soudu káznice, aby určil, jak se takovému trestanci započte doba doposud ve věznicí ztrávená do postupu v kázeňských třídách a tím do doby potřebné k podmínečnému propuštění.

Zvláštnosti ve vyměřování trestu nastávají také při souběhu trestných činů, a to jak v normálním případě, kdy jsou všechny činy předmětem téhož trestního řízení, tak v případě, že je dodatečně vyměřiti trest za čin, který byl spáchán dříve, než byl vynesena rozsudek odsuzující viníka za jiný čin, a konečně v případě, kdy je vykonati tresty uložené několika rozsudky.

Při souběhu nečiní osnova rozdílu mezi vlastním souběhem trestných činů (konkurencí reální) a souběhem trestních zákonů (konkurencí ideální); to proto, že třeba by theoreticky rozdíl byl velmi závažný, prakticky zavdává toto rozeznávání podnět k pochybnostem a je zbytečné, uvážíme-li, že vztahuje-li se vina na několikýrý výsledek, je pro trestnost celkem lhostejné, zda pachatel těchto výsledků dosáhl jednou nebo několika činnostmi. K pochybnostem dává někdy podnět také otázka, jde-li o skutečný souběh dvou trestních zákonů, či jsou-li v poměru speciality nebo subsidiarity, takže by se mohl vždy toliko jeden z nich vztahovati na jednotlivý případ. Tuto otázku jest zodpovídati podle smyslu i vztahu norem, o které jde. Případů, u nichž by se tato otázka mohla vyskytnouti, je takové množství, že nemůže ji v každém z nich již z technických důvodů řešiti výslovně zákon sám. Osnova činí tak jen v některých případech pochybnějších, z čehož však nemá být bez všeho odvozo-
váno argumentum a contrario pro případy nerozřešené.

Na rozdíl od trestního zákona 1852 kombinovala osnova podle trestního zákona čl. V/1878 a většiny novějších zákonodárství theorii absorpční s theorii kumulační a theorii zostření. Formule, již zvolila osnova, spočívá v tom, že zvyšuje se minimum nejpřísnější trestní sazby (sazby základní) o nejnižší hranici sazby na onen ze souběžných činů, jenž co do tíže trestu je druhým, a stejně se zvyšuje maximum trestu o horní hranici trestní sazby na týž souběžný čin, v obou směrech však nejvýše o tři léta. Tím je řečeno, že při opakování téhož trestného činu se zdvojnásobuje v uvedených mezích spodní i horní hranice trestní sazby. Na př. sbíhá-li se zločin trestný žalářem od 2 do 8 let se zločinem trestným podle sazby od 1 roku do 5 let, je trest vyměřiti podle sazby od 3 do 11 let. Tato sazba platí také, sbíhají-li se další trestné činy, poněvadž sazbu je vždy zvýšiti jen jednou. Opakoval-li pachatel zločin trestný podle sazby od 2 do 8 let, bylo by trest vyměřiti mezi 4 a 11 lety. Při tom ovšem nikdy nesmí být překročena hořejší hranice nejvyššího stupně trestu, tedy u žaláře 20, u vězení 15 let.

Takto upravená zásada zostření má nepopíratelnou přednost. Kdežto totiž podle jiných zákonů a osnov se zvyšuje sazba při souběhu zpravidla stejnou měrou nehledíc k tomu, jaký čin konkuruje, je podle osnovy tíže konkurujícího deliktu rozhodná pro stupeň zvýšení sazby.

Tato zásada zostření platí však jen, když mezi sbíhajícími se činy jsou aspoň dva kvalifikované jako zločin nebo přečin. Sbíhá-li se zločin nebo přečin jen s přestupky, nastává absorpce nejpřísnější sazbou s tou modifikací, že se při tom přihlíží přiměřeně, ale jen v mezích této sazby, k souběžným přestupkům. To je odůvodněno nepatrností těchto trestných činů.

Sbíhá-li se zločin s přečinem, na nějž je stanovena delší zákonná sazba než na zločin, platí ta úchylnka, že vezme se za základ sice tato delší sazba, ale uloží se nikoli trest vězení, nýbrž trest žaláře, poněvadž nelze připustiti, aby

PODMÍNEČNÉ ODSOUZENÍ.

Základem těchto ustanovení je zákon ze dne 17. října 1919, čís. 562 Sb. z. § 82 až 90. a nař., avšak ve dvojím směru podstatně změněný.

Soudy si namnoze neuvědomily, že instituce podmíněčného odsouzení je prostředkem kriminálně politickým, který má podle znění i intence zákona tž výchovný a prevenční účel jako trest, a že proto nesmí se ho užíti tam, kde nelze předpokládati, že by tohoto účelu se dalo dosáhnouti i bez výkonu trestu. Zejména i poznání, že poměrně snadné vyvážnutí bez trestu by mělo nepřiznivý vliv na ostatní spolčovníky právní, (kteří zde vidí jen výsledek, t. j. nevykonání trestu, přehlížejíce někdy dosti těžké podmínky, na nichž závisí), a uvědomění si, že by tím mohla utrpěti generální prevence k trestu se pojící, musí de lege ferenda vésti k odepření podmíněčného odsouzení v případech, ve kterých na generální preventivním účinku výkonu zvláště záleží, zejména když jiné stanovisko de lege lata zaujal nejvyšší soud (v rozhodnutích čísla sb. m. spr. 78 a sb. n. s. 357).

Proto osnova toto omezení podmíněčného odsouzení vyjadřuje zřejmými slovy v § 82, z něhož vyplývá, že podmíněčný odklad trestu je možný jedině tehdy, lze-li trestný čin pokládati za neblahou v ý j i m k u z celkového chování vinníka a ne za výraz jeho osobnosti, jeho sklonu k zločinnosti a lze-li z této okolnosti i z chování vinníka po činu důvodně očekávat, že se dosáhne účelu trestu i bez jeho výkonu. Avšak i v případech, kde s tohoto hlediska by bylo podmíněčné odsouzení možné, vylučuje je osnova v § 83 č. 1., odporuje-li tomu důležitý zájem veřejný, tedy zejména tam, kde nelze pro zvláštní okolnosti postrádati obecně odstrašujícího účinku trestu.

Druhá důležitá změna platného zákona má nastati v účinku podmíněčného odsouzení, když se vinník osvědčil v době zkušební. Souvisí to s novou členěnou úpravou rehabilitace. Osvědčí-li se vinník, bude se trest pokládati za vykonaný a za vymazaný (§ 37), úplné zahlazení jeho nastane teprve, když s úspěchem uplyne doba, vyžadovaná jinak pro výmaz odsouzení (§ 38 odst. 4.).

Ostatní změny platného zákona buď mají za úkol větší přesnost nebo jsou důsledkem zásadního nazírání osnovy na tuto instituci a nových předpisů jejích.

Tak zejména bylo nutno hranici trestu, při níž jest podmíněčné odsouzení možné, upravit jinak v důsledku nového rozdělení trestných činů. Původní hranice jednoho roku byla ponechána u přečinů, tedy skutků nevyplýnuvších z nízkého smýšlení. Setrvati však při ní také u zločinů zdálo se býti povážlivé z důvodů generální prevence. Proto bylo stanoveno, že podmíněčné odsouzení je vyloučeno při odsouzení za zločin již při trestu delším šesti měsíců. Tím získán další rozdíl, odlišující přečiny od zločinů. Důsledkem těchto ustanovení je, že u přestupků bude možno povolití podmíněčný odklad každého trestu za předpokladu ovšem, že jsou tu podmínky toho.

Nový základ rozdělení trestných činů vyžaduje také, aby v ustanovení § 83 čís. 3. o zpětnosti bylo rozlišováno mezi zločiny a přečiny podle intence § 2 zákona o podmíněčném odsouzení z roku 1919. Toliko byla dosavadní hranice časová zvýšena u přečinů ze tří měsíců na šest; to proto, že osnova i jinde se stanoviska kriminálně politického klade na roveň zločinu jen takový přečin, který má v zápětí trest vězení nejméně šestiměsíční.

Podobné rozeznávání bylo přijato i pro ustanovení, kdy soud nařídí výkon rozsudku proto, že odsouzený spáchal trestný čin (§ 89 čís. 3.).

Nížší hranice rozměru doby zkušební byla různě stanovena u zločinů a u přečinů, a to podobně jako v platném právu u zločinů dvěma lety,

vězení, jež nemá rázu znehodnocujícího, bylo uloženo osobě, která se dopustila zároveň zločinu. Z toho, co uvedeno, vyplývá, že, je-li na některý sbíhající se trestný čin stanoveno dvě nebo více sazeb výběrmo, má soud nejprve zvoliti příslušnou sazbu nehledě k souběhu, ale přihlížeje k dovolenému zvýšení nebo zmírnění i přeměně trestu (§ 74—79).

Pokud jde o vedlejší tresty a zabezpečovací opatření, jež jsou spojeny obligatorně nebo fakultativně s kterýmkoliv ze sbíhajících se trestných činů, platí zásada kumulace; i v tom shoduje se osnova s jednotným názorem theorie, přijatým snad všemi novějšími zákonodárstvími.

V § 72 je vyslovena zásada, jež dosaváde byla stanovena v § 265 tr. ř. 1873 a § 104 čís. 2 tr. zák. čl. V/1878. V tomto případě, jakož i vždy, kdykoliv je vykonati tresty na svobodě uložené několika rozsudky, platí zásada § 73, že se mají všechny tyto tresty vykonati jako trest jediný, a to podle způsobu nejtěžšího. To je nutným důsledkem soustavného vychovávání provinilce trestem, jež nepřipouští, aby trestanec, který snad již v jednom trestním ústavě splnil podmínky vyžadované k dosažení svobody, byl pak převáděn k odpykání jiného trestu do jiného ústavu. Převedení do jiného ústavu trestního je jen pak žádoucí a možné, počalo-li se s výkonem trestu lehčího, poněvadž tím, že jiným rozsudkem byl vinník odsouzen k trestu těžšího druhu, je prokázáno, že lehčí způsob trestu u něho nepostačuje. V případě § 72 uplatní se uvedená zásada již v samém výroku rozsudečném.

§ 74 a 75. Mimo případ zpětnosti a spáchání činu po živnostensku (srov. nahoře u § 68) může nastati zvýšení trestní sazby o stupeň, byla-li svádná osoba mladší osmnácti let a pak jde-li tu o t. zv. nepravý delikt úřední. Přísnější potrestání je v prvním případě odůvodněno mravní škodou, jež byla nebo mohla býti způsobena sváděním, v druhém jednak tím, že tu jde o porušení dalšího statku právního, jednak tím, že se takovými činy podrývá autorita státu.

§ 76 až 79. V § 76 a 79 doplněných § 13 zák. přest. vracejí se výrazy „snížení trestní sazby“ a „mimořádné zmírnění trestu“. Tím se zjednoduší dikce zvláštní části. Jako obecné důvody pro snížení trestní sazby uvádí § 77 t. zv. zmenšenou přičetnost (srov. nahoře u § 21), mimořádné pokušení, mimořádný nátlak nebo přechodný mimořádný stav duševní (způsobený na př. mimořádně silným afektem). Tento mimořádný duševní stav musí však býti omluvitelný; z toho důvodu vylučuje osnova výslovně zaviněnou napilost, t. j. napilost, kterou si pachatel způsobil sám nemírným požitím lihoviny neb i jiného opojného prostředku. (Napilost může býti i nezaviněná, na př. když někdo jinému bez jeho vědomí přimísí opojný prostředek do nápoje.) Poněvadž jsou dosti časté případy, kdy i nejmenší trest vězení by byl příliš přísný, a kdy tedy je záhodno připustiti jeho záměnu v trest peněžítý, stanoví § 78 obecné pravidlo o této přeměně tak, aby ve zvláštní části se nemusila v případech, kdy tato přeměna se považuje za vhodnou, opakovati celá formule podmínek přeměny, nýbrž stačilo dovolati se tohoto ustanovení pouhým uvedením čísla tohoto paragrafu.

§ 80 a 81. Může se státi, že se sbíhá několik důvodů pro snížení trestní sazby, pro mimořádné zmírnění trestu nebo pro zvýšení trestní sazby. Pro tyto případy stanoví § 80 pravidlo, že sazbu lze zvýšiti nebo snížití vždy toliko jednou. Důsledně je též, sbíhá-li se důvod pro zvýšení trestní sazby s důvodem pro její snížení, přenecháno úvaze soudu, aby srovnav vzájemně závažnost těchto důvodů buď sazbu zvýšil nebo ji snížil nebo vyměřil trest v mezích sazby základní.

Poněvadž zvláštní část trestního zákona má velmi často sazby na výběr dané i také sazby spojující několik stupňů, mohly by vzniknouti pochybnosti, jak v takových případech zvýšení nebo snížení je provésti. Pochybnosti tyto odstraňuje § 81.

u přečinů jedním rokem. Za to vyšší hranice byla pro oba případy vymezena stejná, totiž pěti lety; neboť podle osnovy mohou i přečiny býti značným ohrožením společnosti a bude proto někdy nutno podrobiti vinníka zkoušce po delší dobu. U přestupků nebyla doba zkušební změněna (§ 14 zák. přest).

Další odchýlkou od platného zákona je, že ochranný dozor má býti v době zkušební pravidlem (§ 85), aby účinek podmíněného odsouzení na vinníka byl intensivnější, takže soudce bude musiti vysvětliti důvod, proč od tohoto opatření v daném případě upouští. Soudu vykonávajícímu ochranný dozor byla svěřena moc učiniti opatření k tomu konci potřebná a také je změniti nebo zase zrušiti, aby se tak ochranný dozor stal skutečně tím, čím býti má, totiž prostředkem, kterým odsouzený se chrání dalších trestných činů a kterým se umožňuje jeho polepšení.

Jako platný zákon odkládá osnova při podmíněném odsouzení i výkon zabezpečovacích opatření, vyjímajíc záповěď hostinců a propadnutí, neboť tato opatření mají již sama o sobě účel znemožniti neb alespoň ztížití páčání trestných činů. Z trestů vedlejších není odložen výkon zabrání, neboť by se nesnášelo se základní myšlenkou podmíněného odsouzení, kdyby se vinníkovi ponechalo to, oč se trestným činem obohatil. Rozhodnutí o tom, má-li se odložit výkon vedlejšího trestu peněžitého a odkázání vinníka do ústavu pro choré vězně, zůstává se soudci, který uváží, není-li v daném případě zapotřebí bezpodmínečného výkonu těchto opatření. Na výkon trestů a zabezpečovacích opatření, jichž se podle toho odklad nebude týkati, nemá ovšem osvědčení se podmíněně odsouzeného žádného vlivu.

Ustanovení § 9 platného zákona z roku 1919 bylo změněno podle intence zákona ze dne 6. června 1924, čís. 134 Sb. z. a n. Zejména bylo pamatováno i na dodávky pro veřejné podniky, při nichž ze soutěže je často třeba vyloučiti ty, kdož nezasluhují úplné důvěry proto, že se dopustili určitého trestného činu, a o nichž lze tudíž souditi, že by snadno zase se dali svéstí touhou po větším zisku k nepoctivému jednání. Aby pak striktním ustanovením zákona netrpěl veřejný zájem, když by vyžadoval v jiném případě, aby veřejný úřad se dověděl o podmíněném odsouzení, dává osnova ministru spravedlnosti právo, aby v takovém případě svolil k podání zprávy o odsouzení i k zaslání trestních spisů.

§ 91. Odkázání do robotárny a do ústavu pro choré vězně jsou energická opatření, kterými se mají odstraniti určité společnosti nebezpečné náklonnosti toho, kdo spáchal trestný čin. Někdy však je odůvodněna naděje, že téhož účelu se dosáhne i mírnějším prostředkem, totiž že postačí, bude-li vinník mimo tyto ústavy podroben řádnému ochrannému dozoru a tak podporován ve své snaze čeliti těmto náklonnostem. Touto úvahou se řídíc, dovoluje osnova soudci v podobném případě, aby podmíněně odložil výkon výroku, kterým odkázal vinníka do robotárny nebo do ústavu pro choré vězně a aby na místo tohoto opatření zavedl pouhý ochranný dozor.

Při odkázání do ústavu pro choré vězně bude to ovšem možné jen, kde lze očekávati, že vinník sám vyvine úsilí o nápravu, tedy nikoli v případě § 54 čís. 1. a § 55 čís. 3.; také v případech § 55 čís. 1. a 2. je toto opatření vyloučeno pro zvláštní důvod, z něhož vinník se dává do tohoto ústavu. Za to je možno užití tohoto ustanovení nejen, když soud obžalovaného odsuzuje bezpodmínečně, nýbrž jde-li o odkázání do ústavu pro choré vězně také, když ho prostří obžaloby pro nepřičetnost.

Kdyby ochranný dozor se objevil nepostačitelným, nastoupí ovšem výkon zabezpečovacího opatření. Tento výkon však bude moci naříditi i vězeňský soud, pozná-li již za trestu, že zabezpečovacího opatření jest skutečně zapotřebí.

Podle německé osnovy z roku 1925 (§ 43 a 44) soud nevyslovuje podmíněný odklad zabezpečovacího opatření, nýbrž pouze ochranný dozor. Ale tato úprava nepostačuje, poněvadž tu chybí sankce na neosvědčení se při

ochranném dozoru a úplně uniká mohutný podnět k řádnému chování, ležící v hrozbě, že jinak dojde k výkonu zabezpečovacího opatření.

Podobná úvaha je podkladem i ustanovení § 92, který dovoluje podmíněně odklad výroku, vyslovujícího podle § 60 ztrátu živnosti nebo zákaz povolání. Toto opatření se dotýká citelně hospodářského postavení vinníka a je proto zapotřebí, aby osnova umožnila soudci odstraniti nebezpečí, k němuž vinníkovi dává příležitost jeho živnost nebo jeho povolání, mírnějším způsobem, je-li jen odůvodněna naděje, že i tak se dosáhne tohoto účelu. V takovém případě ukládá osnova soudci, aby na místě, aby dal ihned vykonati svůj výrok, nařídil podmíněně pouhý dozor na výkon živnosti nebo povolání vinníka.

Tento dozor je ovšem jiného druhu, než ochranný dozor v ostatních případech podmíněného odsouzení, neboť se omezí jen na živnost nebo povolání, o něž jde. Aby však výkon jeho byl zaručen, dovoluje osnova soudci, aby uložil odsouzenému podobná omezení, jaká jsou možná při ochranném dozoru, ovšem zase pouze, pokud jde o výkon živnosti nebo povolání; praktický tu bude zvláště zákaz osobní účasti v podniku, zákaz určitých obchodů, hry na burse a pod.

Výkon takového odloženého zabezpečovacího opatření nařídí soud podobně jako v jiných obdobných případech, ukáže-li se z chování odsouzeného, že na odstranění nebezpečí je tohoto výkonu zapotřebí.

HLAVA ČTVRTÁ.

VÝKON TRESTŮ A ZABEZPEČOVACÍCH OPATŘENÍ.

I. Orgány pověřené výkonem.

S úpravou výkonu trestů a zabezpečovacích opatření bylo nutno spojití § 93 až 98. úpravu organizace činitelů, kteří tímto úkolem jsou pověřeni, poněvadž účelný výkon vyžaduje též zákonných základů pro vymezení pravomoci jednotlivých orgánů tohoto oboru. Při tom ovšem bylo třeba se omeziti v zákoně na základní rysy, aby snad přílišným vázáním státní správy se nebránilo pokroku ve vývoji institucí prakticky ještě nevyzkoušených.

Především bylo zdůrazniti, že výkon trestu nenáleží již do oboru soudnictví, nýbrž do oboru správy justiční, čímž se vyloučí pochybnosti o moci nařizovací, postavení zúčastněných činitelů i způsobu, jak odstraňovati vyskytující se závady.

Aby se však zamezilo zkostnatění tohoto oboru státní správy a zároveň aby byla posílena důvěra veřejnosti v přesné zachování předpisů v tomto oboru tak důležitém pro osobní svobodu a blaho jednotlivců, počítá osnova se stálou a hojnou účastí živlu laického. Při tom dbáno je toho, aby jednak se mohly výkonu trestu zúčastniti osoby, jež by jako znalci poskytovaly záruky, že předpisy o výkonu trestu budou účelně prováděny a skutečným potřebám přizpůsobovány, jednak zástupci lidu, totiž členové Národního shromáždění a župních zastupitelstev, kteří by široké veřejnosti byli zárukou, že prostředků vynakládaných na výkon trestů se užívá účelně i že občanská svoboda není více a jinak omezována, než jak zákon dovoluje. Tímto způsobem posílí se také zájem veřejnosti o výkon trestu a připraví se půda dobrovolným zařízením, jež (jako zejména spolky pro péči o propuštěné) jsou nezbytným doplňkem moderního výkonu trestu.

Proto je také ministerstvu spravedlnosti dána po bok jako poradní sbor „ústřední rada pro výkon trestů“, jejíž obor působnosti a základy organizace jsou vyloženy v § 94.

Analogicky má být organizována dozorčí rada, která má být zřízena při každé káznici, věznici i zabezpečovacím ústavě za předsednictví zástupce ministerstva spravedlnosti (komisaře) a jejíž úkoly jsou vymezeny v § 95. Stanovití obecně, že komisařem má být vždy člen státního zastupitelstva, nebylo uznáno za vhodné, poněvadž má být ministerstvu ponechána nejširší možnost zvolit osobu nejvhodnější jak přihlížejíc k místním poměrům (na př. vzdálenosti ústavu od sídla státního zastupitelství), tak k osobním vlastnostem. Silné zastoupení laického živlu v dozorčí radě umožní osobám činným v oboru sociální péče a péče o propuštěné trestance seznámiti se blíže s praktickým výkonem trestu a vejíti s trestanci ve styk ještě před jejich propuštěním.

Pro každou káznici, věznici a zabezpečovací ústav zřídí se v e z e n s k ý s o u d, jehož složení je stanoveno v § 96 odst. 1. Tato nová instituce má umožniti, aby o běžných otázkách, jež mají za výkonu trestu nebo zabezpečovacího opatření býti řešeny soudem, rozhodoval takový soudní sbor, který je ve stálém styku s vnitřním životem v ústavě trestním nebo zabezpečovacím, i aby zase vězňům se dostalo v otázkách podstatně se dotýkajících výkonu trestu nebo zabezpečovacího opatření oněch záruk nestranného a věcného rozhodování, jež může poskytovat jen řízení soudní.

Pro řízení před tímto soudem mají platiti analogicky předpisy pro řízení před soudem okresním s úchylkou, že se rozhoduje v sedění neveřejném (tudíž náležením), že komisaři se má vždy poskytnouti příležitost se vyjádřiti a že právo hájení je omezeno, aby nebyla veřejností řízení a nevhodným zasahováním obhájcovým porušována nezbytná kázeň v ústavě. Žádoucné bude, aby dozorčí rada zřídila stálého obhájce, jenž jsa obeznámen s vnitřním životem a potřebami ústavu, by mohl bděti nad tím, aby se předpisy kázeňské nevykládaly v neprospěch vězňů a aby se uvarovalo také zbytečné tvrdosti nebo dokonce krivdy; dojde-li k jeho zřízení, bude záhodno, aby takovému stálému obhájci se dostalo stejně možnosti vyjádřiti se o každém případě, jako komisaři. Do zákona však takové ustanovení pojmouti se nedoporučuje, poněvadž nelze přehlédnouti, jakého nákladu by takovéto zařízení vyžadovalo a jak by se osvědčilo.

Osnova doufá, že touto úpravou dosáhne rychlého rozhodování důležitých otázek, týkajících se trvání a způsobu výkonu trestu a zabezpečovacího opatření v ústavě samém, aniž trestanec (chovanec) bude zbaven soudní ochrany.

O komisaři a případné dozorčí radě při soudních trestnicích obsahuje § 97 jen zcela povšechné ustanovení, zůstává vše ostatní vývoji. Pokud zejména jde o osobu komisaře, ponechána i tu možnost výběru mezi soudci a státními zástupci z důvodů uvedených v § 95.

V soudních trestnicích nebude ovšem vězeňského soudu, nýbrž bude pro trestné činy trestanců — vyjímajíc přestupky — příslušný soud řádný, poněvadž tu nebude zpravidla třeba trestance převáděti před vzdálený snad soud. Dávati podle analogie § 106 odst. 1. opravný prostředek proti opatřením komisařovým nebylo uznáno za nutné, poněvadž okolnost, že jím bude soudce nebo státní zástupce, je dostatečnou zárukou nestrannosti. Stížnost podle § 78 zák. o soudní organizaci čís. 217/1896 ř. z. není ovšem vyloučena. Bylo-li by při soudní trestnici zvláštní oddělení určené za věznici (§ 43 odst. 5.) nebo byly-li by v soudní trestnici výmínečně vykonávány tresty od jednoho roku (§ 43 odst. 4.), bude ovšem nutno zříditi vězeňský soud způsobem předepsaným v § 96 odst. 1. se stejnou pravomocí jako při káznici a věznici, omezenou arci na trestance s uvedenými delšími tresty.

Úspěch navrhovaných reforem výkonu trestu a zabezpečovacího opatření bude z největší části záviseti na odborné kvalifikaci ústavního personálu. V tom směru § 98 vymezuje určité minimální požadavky.

II. Obecné zásady o výkonu trestů na svobodě a zabezpečovacích opatření.

Podrobnosti výkonu trestů na svobodě a zabezpečovacích opatření nelze § 99 až 108. stanoviti v zákoně, poněvadž tu bude záviseti mnoho na faktických podmínkách, jmenovitě na poměrech stavebních a prostředcích, jež stát bude moci tomuto účelu věnovati. Mimo to bude jistě třeba tyto podrobnosti přizpůsobovati nabytým zkušenostem. Osnova představuje si úpravu této otázky tak, že ministerstvo vydá podle § 99 domácí řády o výkonu trestů a zabezpečovacích opatření pro jednotlivé druhy ústavů k tomu určených. Tu zvláště bude třeba teprve prakticky uskutečniti myšlenku, jakým způsobem mají býti vězňové nabádáni k tomu, aby se polepšili, výhodami, jichž se jim při dobrém chování může dostati. Tím se dosáhne ještě účinněji, než to zákon sám činí, možnosti odlišiti vzájemně jednotlivé druhy trestů i zabezpečovacích opatření i utvořiti různé skupiny vězňů, jak toho právě vyžaduje účel ústavů, o něž jde.

Aby byl usnadněn výpočet nákladů výkonu trestů a zabezpečovacích opatření za jich dobýváním na osobách povinných k jich úhradě, předpisuje § 100 zavedení jednotných ošetřovacích tax.

Účelný výkon trestu i zabezpečovacího opatření není myslitelný bez stálého z a m ě s t n á n í v ě z ň ů. Poněvadž práce je tu výchovným prostředkem, nelze na ni užiti obecných předpisů o omezení doby pracovní, zejména o osmihodinném pracovním dni a o nedělním klidu. To by nebylo vhodné též proto, že není vždy možno vyplniti volný čas trestanců tak, aby ponechání sami sobě neoddávali se nečinnosti. Poněvadž, jak řečeno, je práce prostředkem výchovným, bylo výslovně vyloučiti, aby nebylo pochybností, právní nárok vězně na mzdu za práci v ústavě konanou; zároveň však bylo dovoleno — jak jest obvyklé ve většině vězeňských systémů — ponechávati vězni přiměřenou část výtěžku, čímž se získá účinný prostředek výchovný.

Námítka soutěže práce vězeňské pokládá osnova hledíc na zásady dané v § 101 za bezpodstatnou. Neboť jednak je počet trestanců proti svobodným dělníkům mizivě nepatrný, jednak mohou trestanci především právě jen účelnou prací býti napravováni. Kdyby stát se zřekl tohoto prostředku k nápravě zločinců, neplnily by ústavy trestní a zabezpečovací svého účelu, kriminalita by vzrůstala a škodami, jež tito nepolepšení zločinci by natropili, i zvýšenými náklady na výkon trestů a zabezpečovacích opatření by svobodní výrobci trpěli mnohem více, než domnělou konkurencí trestních a zabezpečovacích ústavů. Ostatně nelze ani s hlediska národohospodářského pochopiti, proč osoba, jež se dopustila trestného činu, by měla snad na léta býti z hospodářského života vyřaděna, proč by se nemělo její pracovní síly užiti k rozmnožení hospodářských statků.

Upravití rozvržení výtěžku práce na náklady výkonu trestu, jmenovitě na náklady ubytování a obživy i ošacení, na přilepšení v ústavě přípustná, dále podle okolností i na náhradu škody činem způsobené, na podporu nutně rodiny vězně i konečně na zabezpečení obživy jeho na svobodě, bylo zůstaveno nařízení, poněvadž právě v tomto směru bude možno užiti i tohoto výtěžku práce jako výchovného prostředku. Proto bude nutno podíl alespoň některých těchto položek rozlišiti podle druhu trestu i podle kázeňské třídy, jíž trestanec dosáhl.

Aby se organizace zabezpečovacích ústavů příliš nezatěžovala tím, že osnova dovoluje vykonávati v nich také tresty na svobodě, mají podle § 102 pro výkon trestů žaláře a vězení v takovém ústavě platiti ustanovení o výkonu onoho zabezpečovacího opatření, pro něž jest ústav určen, pokud arci zákon sám nestanoví úchylek. Takové úchylky obsahuje zejména § 124 odst. 2. a § 126 odst. 2.

Nejúčelněji organizovaný výkon trestu může selhati, není-li náležitě postaráno o přechod trestanců na svobodu a náležitou péči o propuštěné.

Proto obsahuje o tom § 103 dosti podrobné předpisy. Z nich nejdůležitější je zásada, že tato péče náleží do oboru ministerstva sociální péče, poněvadž tu již nejde o výkon trestu, nýbrž o ochranná opatření ve prospěch sociálně slabých. Bude třeba pečovat zejména o odborné vypravené zprostředkovatelné práce a podle okolností také o státní dílny a zemědělské kolonie, v nichž by propuštění vězňové byli tak dlouho zaměstnáni, než se pro ně najde přiměřené zaměstnání jiné.

Pokud jde o kárné prostředky, rozeznává osnova v § 104 a 105 disciplinární tresty, jež může uložit ředitel ústavu, od těch, jež vysloviti je vyhrazeno vězeňskému soudu. Aby se předešlo obtížím, které jsou spojeny s dopravou vězňů dopustivších se v ústavě trestného činu a podle okolností i svědků z řad vězňů i zaměstnanců k soudům, odkazuje osnova přestupky jinak soudně trestné a lehčí zločiny a přečiny (totiž ty, jež nejsou přísněji trestné než jednorocním trestem na svobodě) ke kárnému potrestání orgánům vězeňským. Přísluší pak trestati přestupky řediteli, přečiny a zločiny vězeňskému soudu. Vězeňský soud trestá též podle § 105 na návrh komisaře zvláště hrubá provinění proti kázní. Trestání zločinů a přečinů a zvláště hrubých provinění proti kázní byla vyhrazena vězeňskému soudu proto, že osnova tu zavádí možnost prodloužit trest, tedy opatření, jež bez záruk soudního řízení by těžko bylo myslitelné. Vědomí, že vězeňský soud může za neukázněnost prodloužit trvání trestu až o šest týdnů, bude zajisté mocnou pobídkou k dobrému chování vězňů. K témuž účelu směřuje ustanovení, že vězeňský soud může jako kárný trest uložit samovazbu, jež se vykoná ihned, že tedy má nastati jakési přerušení výkonu trestu, aby kárný trest následoval pokud možná brzo po činu. Pobyt v samovazbě se nezapočítá do postupu do vyšší kázeňské třídy. Tím se tyto tresty stanou účinnějšími, než kdyby vinník, jenž snad má v ústavě pobýti ještě několik let, si je měl odbyti až po ukončení trestní vazby. Kárný trest samovazby musí vězeň vytrpěti, třeba by zatím uplynula doba předepsaného pobytu v ústavě (§ 104 odst. 5.). To proto, aby vězňové snad posledních dnů svého pobytu nezneužívali k poruchám kázně ústavní vědouce, že již za ně nemohou býti náležitě potrestáni.

V soudních trestnicích přísluší komisaři kárné právo podle § 104, tedy i pro přestupky trestné soudem. Ustanovení § 105 tu neplatí, takže přečiny a zločiny trestanců náleží před řádný soud, ovšem leč by byl při soudní trestnici zřízen vězeňský soud podle § 97 odst. 2.

Pokud jde o druhy kárných trestů a jejich míru, řídila se osnova zásadou, že tresty tyto nesmějí ohrožovati zdraví trestancova. Proto bylo též omezeno užívání temnice způsobem uvedeným v § 104 odst. 1. čís. 7. Trest bití nebyl přijat ani jako kárný prostředek z těchže důvodů, ze kterých byl vyloučen z trestního systému.

Tytéž zásady platí také pro chovance ústavů zabezpečovacích. Poněvadž však doba pobytu v takovém ústavě není předem určena, nelze tu mluvit o prodloužení pobytu v ústavě, nýbrž jen o prodloužení lhůt předepsaných pro podmíněčné propuštění a pro nejdelší pobyt v ústavě, pokud ovšem je vůbec (jako v robotárně) časově omezen.

Aby byla kontrola výkonu kárného práva ředitelem ústavu, dává § 106 právo stížnosti k vězeňskému soudu, ovšem jen pokud jde o kárné tresty závažnější. Kázeň ústavu a požadavek, aby kárný trest následoval co možná hned po provinění, však vyžaduje, aby bylo zůstaveno úvaze ředitele, zda takové stížnosti přizná odkladný účinek. Je-li stížnost patrně svévolná a vyžaduje-li toho naléhavě kázeň ústavu, má býti dokonce možná reformatio in peius.

Vězeňský soud rozhoduje s konečnou platností. Jen tam, kde jde o zločin nebo přečin, dává osnova právo odvolací podle obdoby odvolání proti rozsudkům soudu okresního.

Rozumí se, že ani ředitel ústavu, ani vězeňský soud nemohou uplatňovati svou kárnou moc proti vězni, který byl již z ústavu propuštěn. Vyjde-li tedy po propuštění na jevo jakýkoliv trestný čin spáchaný vězňem za jeho pobytu v ústavě, je příslušný řádný soud (§ 107).

Otázka užití zbraně nebo mimořádné moci jest upravena celkem stejně jako v právu dosavadním (srov. služební řád pro dozorce vězňů a zákon o četnictvu ze dne 14. dubna 1920, čís. 299 Sb. z. a n.); jen bylo zdůrazněno, že osoba pověřená dozorem nad vězni nemůže se omlouvatí příkazem představeného, užila-li zbraně mimo případy v zákoně vypočtené (§ 108).

III. Výkon trestu v káznici.

Uvádějí předpisy o hlavních zásadách ovládajících výkon jednotlivých § 109 až 114. druhů trestů a zabezpečovacích opatření, klade osnova v čelo stručné vymezení účelu každého z nich, aby bylo vodítkem jak státní správě při vydávání podrobných předpisů o výkonu, tak orgánům výkonem pověřeným při jejich výkladu.

Poněvadž káznice bude trestem na hrubší zločiny, tedy činy spáchané z nízkého smýšlení, je jejím cílem jednak vyjádřiti toto znehodnocení, jednak pak soustavnou výchovou se snažiti o nápravu vinníkovu. Znehodnocení dojde výrazu názvem „káznice“ a „káranec“, jakož i šatem trestanců. Účelné výchově má sloužiti předepsaná práce a progresivní systém, podle něhož tento trest bude vykonáván (§ 111 a 112).

Rozdělením káranců podle § 110 má býti umožněno tvořiti skupiny rozlišené způsobem zaměstnání tak, aby se tím jistěji dosáhlo výchovných účelů káznice. Proto může též káranec býti přeložen do jiné káznice jen z důvodů důležitých.

Zavésti obligatorně jako první stupeň progresivního systému s a m o v a z b u, jak dříve bylo obvyklé, nepokládá osnova za účelné. Jednak nechtěla předbíhati zkušenostem, které budou získány při výkonu tohoto trestu a jež jedině mohou býti rozhodné pro otázku, zda a jak dlouho má trestanec při svém vstupu do ústavu býti držán v samovazbě. Také není jisto, zda stavební zařízení ústavů, které budou přeměněny v káznice, dovolí rozsáhlejší užívání samovazby, zvláště, když má býti též trestem kárným. Proto dává osnova jen fakultativní předpis o samovazbě (§ 112 odst. 4.).

Ze stejných důvodů nebyla obligatorně předepsána p ř e c h o d n á t ř í d a (intermediate class) irského systému, ač ponechána možnost, aby, ukáze-li se toho potřeba, taková třída byla zavedena. Dojde-li k ní, bude ovšem věci domácího řádu, aby stanovil podmínky, za nichž káranec může býti do ní přeložen, i podmínky a účinky odvolání této výhody. Pro věznicu neměla by přechodná třída v technickém slova smyslu významu, poněvadž tu nebude progresivního výkonu trestu. Tím se ovšem nebrání justiční správě, dáti, uzná-li to za vhodné, poslední část trestu vězení vykonávati za podmínek analogických jako v přechodném oddělení (§ 112 odst. 4.).

Káranci mají býti rozděleni ve t ř í k á z e ň s k é t ř í d y, lišící se šatem, rozsahem styků mezi sebou a s vnějším i jinými výhodami.

V intenci osnovy je, aby postup z třídy do třídy a podmíněčné propuštění se určovaly v káznici podle s y s t é m u z v a n é h o z n á m k o v ý m (č á r k o v ý m). Osnova však nepředepsala výslovně tohoto systému, nechtějíc brániti pokroku vězeňství, kdyby snad později se vyskytl systém lépe účelu hověcí, a zároveň jsouc si vědoma, že i dojde-li, jak očekává, k jeho zavedení, bude nutno jej zaváděti postupně podle toho, jak brzy si jej personál ústavní osvojí; neboť k tomu bude asi třeba nejen odborných kursů, nýbrž i praktického výcviku v ústavě, v němž je zaveden. Podstata tohoto systému spočívá v tom, že zřízcenci pověřeni přímým dozorem na kárance zapisují svůj posudek

o jeho chování a prospěchu tím způsobem, že mu připisují k dobru při průměrném prospěchu a chování určitý počet známek, při nadprůměrném určitý vyšší počet známek, při podprůměrném pak mu známky odeprou. Při vstupu do káznice nebo při vstupu do každé kázeňské třídy přepočítá se káranec podle rozsudku stanovená na určitý počet známek, jež si musí zasloužit, než může být podmíněčně propuštěn nebo než může postoupit do třídy vyšší. Je jasno, že tím káranec má stále na očích, že lepším chováním a prospěchem může svůj pobyt zkrátit, poněvadž si předepsaný počet známek zaslouží dříve, špatným chováním však že si svůj pobyt prodlužuje. Zkušenost v anglických a amerických trestnicích s tímto systémem učiněná ukázala, že je v ústavech, kde tento systém je zaveden, možno udržeti dobrou kázeň a dosáhnouti výchovných cílů téměř bez kárných trestů, poněvadž právě trestanec stále má na očích, jak špatným chováním jen sám sobě škodí. Proti častým kárným trestům má tento systém dále tu výhodu, že se uvaruje nebezpečí, jež v ústavech s mravně vadnými individui hrozí, že chovanci otrnou proti kárným trestům, které nelze z důvodů lidskosti do nekonečna stupňovati, a že se vyvine jakýsi boj mezi chovanci a vězeňskou správou, v němž není vězeňská správa vždy vítězem.

Týž účel má i zařízení, podle něhož trestanci, na které nestačí ani známkový systém, ani kárné tresty, se odkazují do zvláštní třetí třídy, tak aby aspoň nešířili kolem sebe demoralisaci v ústavě. Poněvadž káranec může být podmíněčně propuštěn jen z třídy první, znamená odkázání do třídy třetí velmi podstatné snížení pravděpodobnosti, že by této výhody mohl káranec ještě dosáhnouti. Proto vyhrazuje § 113 toto opatření vězeňskému soudu. Ovšem ani těmto trestancům nelze naprosto brát naději, že mohou dobrým chováním svůj osud zlepšiti, neboť tato naděje je vlastní osou progresivního systému a nejjistějším prostředkem k polepšení. Tím je odůvodněno vymezení pobytu ve třídě třetí podle § 113 odst. 1. a 4. Také z první (nejvyšší) třídy může káranec být přeložen jen do třídy třetí, nikoliv do třídy druhé. To proto, že v první třídě, kde se káranec dostane mnohých výhod, je třeba účinné hrozby, aby těchto výhod nezneužíval, a dále proto, že dříve, než se káranec domohl první třídy, musil již projít kázní třídy druhé, takže, zklamal-li pak v první třídě, je to důkazem, že tato kázeň naň nestačí.

Obligatorní zařazení zpětných káraneců do třetí třídy má být káranec z trestu propouštěnému výstrahou, mimo to pak se tím snižuje možnost, aby zpětný dosáhl podmíněčného propuštění již po odpykání minimální doby tří čtvrtin trestu. K tomu by se musil po celou dobu svého trestu chovati výtečně. Tím se konečně dosáhne žádoucího vyrovnání výhody, kterou zpětný káranec má proti nováčkovi, že jsa již dobře obeznámen se zařízením trestnice uvaruje se snáze poklesků než nováček.

Rozhodnouti otázku, jak má být upraveno zařazení do kázeňských tříd a setrvání v nich u káranec, jemuž za pobytu v káznici byl uložen trest dodatný nebo nový, zůstává osnova vězeňskému soudu, který v rámci obecných zásad o zařadování do kázeňských tříd nalezne jistě nejsprávnější řešení, přihlížeje k povaze činu, k délce zbývajícího trestu i k dosavadnímu chování káranec. To ovšem neplatí v případě kárného potrestání podle § 105 odst. 2., kde tuto otázku upravuje osnova sama.

Progresivní systém umožňuje káranec, aby si zkrátit trest až na tři čtvrtiny, nedává však vězeňské správě možnosti, aby káranec zadržela delší dobu, než na kterou zní rozsudek, a to také, chová-li se špatně a je-li snad naděje, že by přece ještě se napravil. Arci bude toto chování mít vliv na rozhodnutí, zdali má dojít k výkonu zabezpečovacího opatření, které bylo soudem vysloveno vedle trestu žaláře (§ 131 odst. 3.). Jen nejhrubší případy provinění proti kázní mohou mít za následek prodloužení doby trestu (§ 105).

Myšlenka, že trvání trestu má záviseti na době, již podle povahy vinníka je třeba k jeho nápravě, provedena je nejdůsledněji v případě neurčitěho odsouzení podle § 67. Výkon žaláře takto uloženého upravuje § 114. Aby výsledky tohoto způsobu výkonu trestu nebyly ohrožovány nepolepšitelnými, dává § 114 odst. 3. čís. 3. vězeňskému soudu možnost, aby individua, jež vůbec nebylo lze v polepšovně pro dospělé napravit, odkázal do obecné káznice na dobu chybící do nejdelší výměry trestu v rozsudku stanovené.

IV. Výkon trestu ve věznici.

Věznice je trestem na přečiny, tedy na činy, jež nebyly spáchány § 115 až 119. z nízkého smýšlení; nepůjde tudíž zpravidla o polepšení pachatele, nýbrž o účelné omezení jeho svobody. Proto tu není progresivního ani známkového systému a podmíněčné propuštění před odpykáním celého trestu dáno tu v mezích zákonem vytčených na úvahu vězeňského soudu.

Poněvadž pak tento trest nemá míti ráz zneuctívající, předpisuje § 118 místo šatu trestaneckého pouze šat ústavní.

Aby ve věznici nešířili mravní náказu bývalí káranec, předpisuje § 117 jejich oddělení.

Pokud jde o zaměstnání, spočívá rozdíl mezi kázníci a věznicí v tom, že káranec musí vykonávat práci v káznici zavedenou nehledě na své dosavadní zaměstnání, kdežto ve věznici se má hleděti nejen na dosavadní zaměstnání trestance (§ 101), nýbrž pokud možná i na jeho přání (§ 118). To proto, že cílem káznice je polepšení, tedy přeměna (reformatio) trestance, jehož čin vyplynul z nízkého smýšlení, a k tomu je často nejvhodnějším prostředkem právě osvojení si znalosti nového zaměstnání, jež by umožňovalo přechod do jiného společenského prostředí; kdežto osoba odsouzená do věznice bude zpravidla po svém propuštění moci pokračovati ve svém dosavadním nebo příbuzném zaměstnání, zvláště když tento trest nemá povahy zneuctívající.

V. Výkon trestu v soudní trestnici.

U trestů kratších jednoho roku, jež se vykonávají v soudní trestnici, není § 120 až 122. ovšem možno pomýšlet na nějakou soustavnou výchovu. Tu může jen jíti o to, aby osoby odsouzené k žaláři byly odděleny místně i odlišeny šatem od trestanců odsouzených toliko k vězení. Dalšího rozlišení se pak dosahuje způsobem zaměstnání; ti totiž, kdož jsou odsouzeni do žaláře, jsou povinni konati jakoukoliv práci v trestnici zavedenou nebo potřebnou, kdežto ostatní vězňové mají být zaměstnáváni pokud možná tak, jak je přiměřeno dosavadnímu jejich zaměstnání. Ministerstvo může ostatně osobám odsouzeným do vězení povolit ještě další výhody, zvláště jde-li o provinilce politické.

Důležité je ustanovení, že k vězení odsouzení mají zpravidla odbývat svůj trest v samovazbě, aby zůstali ušetřeni styku se živly skutečně kriminálními. Ovšem i zde bylo učiniti opatření, aby osoby, které již jednou vytrpěly trest káznice, nešířily mravní náказu mezi jinými vězni. Proto stanoví osnova, že takoví vězňové mají vždy odbývat svůj trest vězení v samovazbě; kdyby to nebylo naprosto možno, má se tento trest vykonati v místnostech určených pro výkon žaláře.

O vnucené práci obsahuje osnova opět jen nejzákladnější pravidla, aby nebránila vývoji této nevyzkoušené instituce. Práce nemusí být vykonána v sídle soudu, nýbrž vnucenou prací může být na př. i práce pro obec pobytu odsouzeného. Tím se usnadní řešení otázky ubytování a výživy osoby konající vnucenou práci. Koná-li se vnucená práce u soudu, je věcí soudu postarati se o nocleh a obživu odsouzeného, nemůže-li si je opatřiti sám.

Vnucená práce nemá míti rázu zneuctívajícího. Proto mají osoby odbývající si tento trest být odloučeny od osob, jež, jsouce odsouzeny do žaláře, též

musí konati práce jim přikázané. Není však závady, aby konali práci společně s dělníky svobodnými.

Připustiti, aby osoba odsouzená k nucené práci si práci volila nebo měla nárok na to, aby si trest odbyla prací, jíž se obvykle živí, znamenalo by vzítí tomuto opatření z veliké části ráz trestu. Též by tu bylo těžko denní úkol spravedlivě určit. Proto předpisuje tu § 123 práci nevyučeního dělníka (práci nádenickou). Jakási výhoda, jíž se tím dostává vrstvám zvyklejším na tento druh prací proti ostatním, je vyvážena tím, že právě u oněch vrstev nucená práce bude velmi často pouhou náhradou za trest na penězích, takže tu není třeba, aby nucenou práci pocítovali jako zvláštní zlo. Naproti tomu u osob, jež zpravidla vykonávají jiné povolání, neb u těch, kdož vůbec práci nejsou zvyklí, půjde o to, aby právě práci, jež jako trest jim bude uložena, pocítovaly skutečně jako trest.

Promeškání pracovního dne bude přestupkem. Odbytí trestu za tento přestupek nezbavuje ovšem povinnosti nucenou práci vykonati (§ 27 přest. zákona).

VI. Výkon zabezpečovacích opatření.

§ 124 až 128.

Způsob, jak se budou vykonávat zabezpečovací opatření, určen jest účelem každého z nich. Pro robotárny a pro přechovatelný platí, hledíc na povahu jich chovanců, některá ustanovení daná pro káznice. Ústav pro choré vězně bude míti spíše ráz léčebny nebo chorobince, ač ovšem i tu bude třeba se postarati o přiměřené zaměstnání chovanců.

Určiti způsob, jak se bude vykonávatí záповeď hostinců, je zůstaveno nařízení. Osnova určuje jen orgán, jemuž má býti svěřen výkon; je to okresní soud místa stálého pobytu odsouzeného. Věc provede se asi tím způsobem, že tento soud zpraví o zákazu výčepníky svého obvodu a orgány bezpečnostní. Tento soud bude také zmocněn povolovati úlevy tam, kde by toho bylo nevyhnutelně potřebí, na př. dovoliti odsouzenému, aby obědval v hostinci, aniž by však směl tam požívatí alkoholních nápojů.

§ 128 vymezuje účel a zásady výkonu ochranného dozoru, jež platí jak při podmíněném odsouzení, tak při podmíněném propuštění. Podle týchž zásad bude se konati i dozor na výkon povolání (§ 92).

Podrobnější úprava dozoru na výkon živnosti při podmíněném uložení ztráty živnosti (§ 92) je vyhrazena vládnímu nařízení a ne jako ostatní prováděcí předpisy ministerstvu spravedlnosti; to proto, že tu bude třeba dohody mezi ministerstvem spravedlnosti, ministerstvem vnitra a ministerstvem obchodu.

VII. Výkon trestu na majetku.

§ 129 až 130.

Rovněž zůstaveno vládnímu nařízení, aby upravilo způsob, jak vykonávati zabrání a propadnutí i jak vymáhati peněžité tresty včas nezaplacené. Zákon jen stanoví možnost spláceti trest peněžítý ve lhůtách a to nejdéle do dvou let, dále možnost žádati o přiměřenou lhůtu k zaplacení nejvýše tříměsíční; to i ono bude asi žádoucí zejména u trestů zvláště vysokých, jež budou vyžadovati někdy realisační části majetku odsouzeného. Soud má však i tam, kde povolil lhůty, možnost, aby tuto výhodu odvolal, nezachová-li odsouzený povolených lhůt nebo zlepšily-li se podstatně jeho majetkové poměry tak, že jest s to, aby trest peněžítý rázem zaplatil.

Konečně může soud povoliti odsouzenému, aby si peněžítý trest odpracoval, a může to i sám naříditi, objevil-li se peněžítý trest nedobytným.

VIII. Podmínečné propuštění.

131 až 135.

Materielně právní předpisy zákona ze 17. října 1919, čís. 562 Sb. z. a n. byly osnovou změněny v podstatě jen potud, pokud to souvisí s jejím sy-

stémem trestním. Zejména doba, po které je podmíněčné propuštění dovoleno, bude se různiti podle druhu trestu a zabezpečovacího opatření; pro jasnější souvislost byla uvedena na příslušných místech při každém jednotlivém druhu zvláště. V § 131 bylo jen vyznačeno, že každé předčasné propuštění, tedy propuštění z trestu před uplynutím stanovené doby a propuštění z polepšovny dospělých před uplynutím nejvyšší výměry trestu soudem v rozsudku určené, je vždy podmíněčné a že propustí-li se podmíněčně z trestu vinník, který byl odkázán do zabezpečovacího ústavu, je tím ovšem podmíněčně odložen i výkon tohoto zabezpečovacího opatření.

Rovněž základ výměry doby zkušebné zůstal stejný; pouze u doživotně odsouzeného byla z dosavadních deseti let zkrácena na pět let, ježto, trvá-li doba zkušebná příliš dlouho, hrozba, že propuštění bude odvoláno, ztrácí na své působnosti. Při propuštění z ústavu zabezpečovacího bude nutno určití zkušebnou dobu ovšem samostatně.

Obligaturní odvolání propuštění bylo přizpůsobeno novému základu rozdělení trestných činů podobně, jak se stalo u podmíněného odsouzení (§ 89).

Ve výjimečných případech, a to při trestu vykonávaném v polepšovně dospělých a při trestu doživotní ztráty svobody, připouští osnova i opětne propuštění, poněvadž opatření tato jsou tak přísná a jsou rozpočtena na tak dlouhou dobu, že se doporučuje opětnou naději na svobodu působiti na odsouzeného, aby se dále snažil, přes první nezdar, se polepsiti.

Úkoly dosavadní komise pro podmíněčné propuštění převezme vězeňský soud.

ČÁST ZVLÁŠTNÍ. HLAVA PÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI REPUBLICĚ.

Úprava trestní represe proti útokům na stát, aby byl změněn způsob, jakým je spravován po stránce politické nebo hospodářské, je vždy z nejchoulostlivějších úkolů trestního zákona. Trestní zákon národa, který zásadu demokracie přijal za čelné heslo své ústavy, musí v této kolisi zvoliti střední cestu. Musí poskytnouti účinnou ochranu státnímu zřízení, za nímž stojí většina národa, nesmí však jíti tak daleko, aby ztížil spravedlivý politický boj.

Z této úvahy jde na jevo dvojí požadavek pro trestní ochranu naší republiky.

Ve směru prvním musí trestní represe býti účinná a důsledná a útoky na bezpečnost státu musí býti odráženy silně a mužně. Nebezpečnost jednotlivých útoků musí se bedlivě uvážiti, druhy méně nebezpečné od nebezpečnějších musí býti odděleny a stát nesmí se zpěčovati u těchto nebezpečných druhů sáhnouti i k nejtěžším trestům. Naopak však nesmí býti trestní represe přepínána. Stíhati a trestati možno jen takovou činnost, ze které vyplývá skutečné nebezpečí pro stát.

Zákon musí býti dále co nejurčitější a nejjasnější, aby každý občan věděl, kam až může v politickém zápase jíti bez obavy, že se dostane do konfliktu s trestním zákonem.

Toto stanovisko zaujal platný zákon na ochranu republiky z 23. března 1923, čís. 50 Sb. z. a n. a proto byla příslušná jeho část v podstatě pojata do této hlavy.*) Změny vyplynuly většinou jen z potřeby systematického uspořádání, které osnova přijala, nebo ze zvláštních hledisk, jimiž se řídí.

Úklady o republiku.

§ 136. Skutková podstata tohoto trestného činu se shoduje úplně s § 1 zákona na ochranu republiky.

Se stanoviska státu je to nejtěžší zločin, neboť ohrožuje nejdůležitější právní statek všech občanů: politický útvar, skýtající právní bezpečnost a ochranu a umožňující politický a kulturní život ve státě.

Předmětem je tu na prvním místě ústava republiky. Jí nutno rozuměti v konkrétním případě zařízení, které obsaženo jsou v ústavních zákonech tvoří základ státu v té formě, v jaké je. Ve slově „změnit“ zahrnut je i případ, že vinník se pokusí ústavu úplně zvrátiti. V souhlase se zákonem na ochranu republiky uvádí při tom osnova ještě tři stěžejní principy naší ústavy, t. j. samostatnost (§ 1 úst. list.), jednotnost (§ 3 úst. list.) a demokraticko-republikánskou státní formu (§ 2 úst. list.). Tím se postihuje podnikání

*) Z toho důvodu byly také pojaty do odůvodnění trestných činů proti republice a proti národní obraně z části úvahy obsažené ve zprávě ustavně právního výboru poslanecké sněmovny Nár. shromáždění o vládním návrhu uvedeného zákona (tisk 4021).

namířené ke ztrátě samostatnosti a neodvislosti republiky, její jednotnosti a veškeré pokusy převratů směřujících k nastolení monarchismu nebo nedemokratické formy ústavní.

Na druhém místě jsou chráněni jako v platném zákoně nejdůležitější ústavní činitelé, totiž prezident republiky, zákonodárny sbor, vláda a guvernér Podkarpatské Rusi. Platný zákon jmenuje též výslovně náměstka presidenta republiky, toho však třeba není, neboť, byl-li by zvolen, má podle § 61 ústavní listiny postavení presidenta republiky. Ochrana poskytuje se těmto činitelům potud, pokud jim má býti úplně znemožněno vykonávati moc podle ústavy jim náležející. Jde-li o pouhé bránění výkonu této pravomoci, její maření nebo donucování, aby ústavní činitelé ji vykonávali určitým způsobem, nestíhá se takové jednání jako úklady o republiku, nýbrž jako násilí proti ústavním činitelům (§ 167). Hranici mezi obojí touto činností bude tvořiti především úmysl pachatelův, nikoliv objektivní, snad ani nedosažený výsledek jeho činnosti.

Příklad pro toto ustanovení nalezl zákon na ochranu republiky v zákoně norském, stíhajícím jakékoliv maření činnosti význačných činitelů, ve švýcarské novele z r. 1922 (čl. 45) a švýcarské osnově (čl. 229), které skýtají ochranu všem ústavním úřadům, v osnově německé (§ 138), jež chrání presidenta říše nebo jednotlivé země před každým obmezováním vládní činnosti, a v osnově republiky rakouské (§ 1), která se zmiňuje o ochromení ústavní činnosti zastupitelského sboru, jeho předsedy a vlády. Podobná ustanovení obsahují i jiné zákony, zejména čl. 87 francouzského trestního zákona a § 37 trestního zákona státu New Yorku.

Třetím předmětem úkladů o republiku je celistvost území republiky. Tu je myslitelná trojí možnost: 1. území má býti celé přivtěleno k cizímu státu, 2. má býti k němu přivtělena jen část území republiky, 3. má býti část republiky učiněna samostatnou. Všechny tyto tři eventuality jsou kryty rčením osnovy.

Všeobecně se uznává, že je třeba postihnouti trestné úklady o republiku již před jejich ukončením, tedy ve stadiu pokusu, poněvadž, podaří-li se podnik, dostanou zpravidla pachatelé tolik moci, že se dovedou uchrániti trestu. Tato snaha vedla v nových zákonodárných pracích k užití různých výrazů: od přeseného slova „pokus“ (§ 110 rakouské osnovy, § 1 rak. osnovy zákona na ochranu republiky) k povšechnému rčení „kdo podnikne čin“ (čl. 229 švýc. osnovy a čl. 45 švýc. nov. 1922) nebo „kdo hledí způsobiti“ (§ 83 norského tr. z.). Osnova přijala stejně jako zákon na ochranu republiky slova „kdo se pokusí“ a míní tím skutečné podniknutí trestné činnosti po rozumu § 18.

Důležitým pojmovým znakem, označujícím prostředek trestné činnosti, je násilí. Tím je podle § 13 mimo skutečné fyzické násilí a způsobení stavu bezbrannosti míněna i nebezpečná vyhrůžka bezodkladným násilím. V tom se osnova srovnává opět se zákonem na ochranu republiky, který nepřijal námět norského zákona a švýcarské novely z roku 1922, rozšiřujících trestnost na toho, kdo vůbec užije „protiprávních prostředků“; to proto, aby se nemohly podle tohoto přísného ustanovení stíhati nevinnější způsoby politického boje, zejména politické stávký.

Trestní sazby byly zde podle přitěžujících okolností více odstupňovány než v zákoně na ochranu republiky a trest za lehčí způsoby činnosti zakládající pouze přečin byl snížen, aby soudce nevolil raději obviněného zprostiti, kdyby se mu zákonný trest zdál pro menší význam případu příliš přísným.

Příprava úkladů o republiku.

Osnova, vyžadujíc v § 18 k pokusu, aby vinník trestný čin skutečně již podniknul, vylučuje z trestnosti podle § 136 každé přípravné jednání, které

§ 137.

nedospělo ještě stadia pokusu. Tím se shoduje se zákonem na ochranu republiky, který zrušil dřívější ustanovení tr. zák. 1852 i tr. zák. čl. V/1878, prohlášení za trestné u velezrady každé přípravné jednání. Takové trestní represe není zapotřebí; ochraně právních statků v § 136 jmenovaných postačí, budou-li z takových přípravných jednání trestem postiženy pouze některé typické činnosti, ve kterých zločinný úmysl se projevil způsobem, který již přiblížil možnost výsledku a ohrozil tím bezpečnost státu. Takového nebezpečí zpravidla není při pouhé přípravě jednotlivcově, neboť je sám o sobě příliš slabý, než aby mohl něco proti státu podniknouti. Trestným může být prohlášeno přípravné jednání jednotlivce toliko tehdy, když samo o sobě nabývá nebezpečné formy, t. j. když někdo sbírá branné nebo pomocné síly, je organizuje nebo cvičí, opatřuje nebo poskytuje zbraně, střelivo nebo jiné prostředky.

Jiným způsobem trestných příprav je spolčení alespoň dvou osob. Tím dostává nebezpečí také již konkrétnější formu a trestní represe je odůvodněna. Zvláštní případ spolčení neb alespoň pokusu o ně je navazování styků s cizí mocí nebo s cizími činiteli. Tím, že osnova jmenuje vedle cizí moci ještě cizí činitele, vyhovuje skutečné potřebě. Po válce vstaly v mnohých státech skupiny vojenské, finanční nebo politické, ba i jednotlivci, kteří nadání jsou takovou faktickou mocí, že za okolností mohou být stejně nebezpeční pro podporování úkladů o republiku, jako je cizí moc sama. Osnova jmenuje zejména činitele vojenské a finanční, chtějíc tím naznačiti, že nejde o bezvýznamné jednotlivce, nýbrž o činitele nadané rozsáhlou mocí a velkým vlivem. Poněvadž pak zmíněný styk podle zkušenosti zpravidla nebývá přímý, nýbrž děje se prostřednictvím agentů, bylo nutno postihnouti vedle styku přímého i nepřímý.

Trest shoduje se, pokud jde o zločin, celkem se zákonem na ochranu republiky; na přečin je stanoven podobně jako v § 136 trest poněkud mírnější.

Ohrožení bezpečnosti republiky.

§ 138.

Ustanovení toto seskupuje několik skutkových podstat, které se vyznačují tou společnou známkou, že jde o ohrožení bezpečnosti republiky z vnějška.

Případ uvedený v odst. 1. nalézáme již v zákoně na ochranu republiky (§ 3). Osnova se tu od tohoto zákona liší jedině tím, že po stránce subjektivní neomezuje trestní hrozbu na úmysl pachatelův poškodit republiku, nýbrž ji rozšiřuje na typický případ, že pachatel jedná v úmyslu zničit, t. j. aby opatřil sobě nebo jinému prospěch (na př. chce-li těžiti z válečných dodávek nebo z poklesu kursů na burse).

Podobně jako zákon na ochranu republiky postihuje tu osnova toho, kdo vydává republiku nebezpečí války (ať již válku vyhlásila cizí moc nebo republika byla vyprovokována tak učiniti), nepřátelského činu cizí moci neb ozbrojeného napadení. Takové nebezpečí může být vinníkem teprve vyvoláno anebo může jím být nebezpečí, které tu již jest, zvýšeno. Čin může být spáchán buď konspirací s cizí mocí nebo i jednotlivcem bez takové dohody. Pojmy války a nepřátelského činu cizí moci nepotřebují, jako ustálené v právu mezinárodním, podrobnějšího výkladu. Ozbrojeným napadením rozumí se napadení i ozbrojenými skupinami, které nejsou pravidelným vojskem cizí moci.

Druhým případem ohrožení vnější bezpečnosti je vyvolání nebo podporování ozbrojeného povstání ve státě v úmyslu, aby tím byla ohrožena bezpečnost republiky zvenčí. Osnova přijímá tu ze zákona na ochranu republiky výraz „povstání“, chtějíc tím jako tento zákon dáti na jevo, že jde o hnutí rozsahu většího, nežli je pouhé vzbouření nebo vzpoura. Nad to musí povstání být ozbrojené. Po té stránce opírá se osnova o § 114 rak. osnovy.

Ozbrojené povstání je tu pouze prostředkem k tomu, aby byla podvrácena vnitřní síla republiky a aby byla cizí moci nebo cizím mocenským činitelům poskytnuta možnost takto oslabenou republiku ve vhodném okamžiku napadnouti. Vytknutím uvedeného úmyslu jako subjektivního znaku skutkové podstaty je vyloučeno, aby se trestní normy zneužívalo na případy nevinnějšího rázu; zejména je vyloučeno jednání pouze vědomé.

V odstavci 3. prohlašuje osnova trestným přípravné jednání v témž rozsahu jako zákon na ochranu republiky. Nebezpečí, které tu státu vzniká, vyžaduje, aby byla zde trestní represí postižena již příprava, a to právě v té nebezpečné formě, v níž se obyčejně jeví, totiž spolčení a konspirace s cizí mocí nebo s cizími činiteli mocenskými.

Ustanovením odstavce 4. má podle vzoru § 128 osnovy rakouské republika být chráněna nebezpečí, které jí vzniká z toho, že někdo zřídí, provozuje, chová, prodává nebo do ciziny dopravuje zařízení, kterým mohou být podávány zprávy na větší vzdálenost, jako je na př. pokoutní zřizování vysílacích stanic radiotelegrafických nebo radiotelefonních (srov. § 24 zák. čís. 9/1924 Sb. z. a n.), cvičení poštovních holubů pro lety do ciziny (srov. § 10 zák. č. 2/1924 Sb. z. a n.) a pod.

Odstavec 5. doplňuje skupinu trestných činů, ohrožujících bezpečnost republiky. Trestným je tu prohlášen ten, kdo ohrožuje přátelské styky republiky k cizímu státu tím, že rozšiřuje nějakou lživou zprávu. Je to nejsnadnější a při tom působivý prostředek, kterým se může cizí stát popuditi proti republice, a může to být někdy i prostředek, kterým se mohou vyvolati dalekosáhlé mezinárodní zápletky. Z tohoto důvodu však je třeba, aby stíhání tohoto deliktu bylo vázáno na zmocnění ministra zahraničních věcí.

Delikty uvedené v odst. 4. a 5. jsou definovány jako delikty ohrožovací, takže stačí, ví-li vinník, že svým jednáním ohrožuje bezpečnost republiky nebo v případě odst. 5 přátelské vztahy republiky, což je zajisté odůvodněno. Poněvadž však zavinění může být někdy nepatrné, je dovoleno za okolností zvláště polehčujících uložit trest peněžitý.

Prorada.

Také toto ustanovení bylo převzato úplně z § 4 zákona na ochranu republiky, který uznal v souhlasu s novodobými zákonodárnými pracemi (zejména s osnovou švýcarskou, rakouskou) za potřebné prohlásiti za trestné poškozování republiky tohoto druhu tím, komu byl svěřen důležitý úkol jednati s cizí mocí nebo komu byl poskytnut přístup k listinám a jiným důkazům o právních poměrech republiky k jiným státům.

Též po subjektivní stránce činu setrvala osnova při stanovisku zákona na ochranu republiky, že třeba postihnouti jednání vědomé, t. j. jedná-li vinník, ač ví, že poškozuje důležitý zájem republiky, a také jednání z hrubé nedbalosti, neboť škoda, která tu republice může povstati, vyžaduje, aby ten, kdo má za úkol jednati jménem republiky nebo má přístup ke zmíněným důležitým dokumentům, si počínal s náležitou opatrností.

Odchylka osnovy od zákona na ochranu republiky, pokud jde o trest, vysvětluje se zásadami, kterými se řídí osnova při stanovení trestních sazeb. Zvýšený trest byl stanoven nejen na případ, že vinník jedná v úmyslu poškodit republiku, nýbrž i na případ, že jsou tu jiné okolnosti zvláště přitěžující.

Zrada státního tajemství.

Osnova v úplném souhlasu s § 5 zákona na ochranu republiky přijímá tu v podstatě typ definice, jak byl také vytvořen v zákonodárných pracích cizích států (norský zákon § 90, švýcarská osnova čl. 231, německá osnova § 145, rakouská osnova § 116) a rozlišuje dvojí činnost: vyzrazení stát-

§ 139.

§ 140.

ního tajemství a v y z v í d á n í státního tajemství za účelem jeho vyzrazení, a to v obojím případě cizí moci.

Státním tajemstvím rozumí se tu skutečnosti, opatření nebo předměty, které vláda tají v důležitém zájmu republiky nebo jež ve státním zájmu mají zůstatí utajeny před cizí moci. Tajemstvím je nejen utajování určitých p. o stát důležitých opatření nebo předmětů, nýbrž rozumí se tím i připravované akce, které stát z uvedené příčiny tají, tedy i zámysly jen ústně projevené neb ujednané a pod. Již z toho je patrné, že jde o zvláště významná tajemství a že nemá býti postíženo uveřejňování různých věcí podřadných, jež nemají významu pro celý stát, nebo kritiky nesprávností vyskytnuvších se ve státní správě a pod.

Trestné je pouze vyzrazení státního tajemství cizí moci, ať se děje přímo či nepřímo, zejména prostřednictvím agenta cizí moci.

Důležitost státního tajemství a škoda, která z jeho porušení může vzejíti republice, vyžaduje, aby bylo stíháno i jeho porušení z hrubé nedbalosti. V souhlase se zákonem na ochranu republiky omezuje však osnova trestnost takové hrubé nedbalosti na osoby, které mají zvláštní povinnost tajemství uchovati. To jsou nejprve ti, kdož podle svého veřejného postavení mají k takovému tajemství přístup. K nim se řadí osoby, kterým bylo takové tajemství svěřeno pro jich služební nebo smluvní poměr (dodavatelé, zaměstnanci atd.), ti však jsou trestní za porušení této povinnosti jen, když jim byla výslovně uložena.

Trest byl stanoven v souhlase s intencemi zákona na ochranu republiky, avšak s podobnou odchylkou jako v § 139.

Sdružování státu nepřátelská.

§ 141.

Stupeň trestnosti tajného sdružování je vždy úměrný stupni, v jakém stát přiznává svým občanům svobodu politické činnosti. Zákon na ochranu republiky zrušil v tomto směru ustanovení § 285—299 trestního zákona 1852, stíhající každé tajné sdružování, a omezil trestnost takových organisací na případy, kdy je jejich účelem podvracet samostatnost, ústavní jednotnost nebo demokraticko-republikánskou formu státu, tedy na případy, kdy se připravují nebo propagují skutečně nebezpečné útoky na stěžejní principy ústavy republiky.

Osnova uznala toto stanovisko zákona na ochranu republiky, který zachovává takto jen míru pro ochranu republiky skutečně potřebnou, a přejala proto ustanovení § 17 č. 1 tohoto zákona.

Ustanovení § 17 č. 2 zákona na ochranu republiky o porušení oznamovací povinnosti úředníka nepokládá osnova za potřebné, poněvadž činnost tam uvedenou lze subsumovati pod ustanovení § 183 (zneužití moci úřední); podle okolnosti půjde o účastenství na sdružení státu nepřátelském, trestné přísněji podle § 75 odst. 1. č. 2.

Hanobení republiky.

§ 142.

Zde slučuje osnova pro vnitřní souvislost činy uvedené v § 14 č. 1. a v § 20 al. 2. zákona na ochranu republiky.

V odstavci 1. postihuje pobuřování proti státu, omezujíc je jako tento zákon ve dvojnásobném směru: jednak vyžaduje pro trestnost, aby pobuřování se stalo veřejně neb alespoň před více lidmi neb aby bylo pobuřováno více lidí, třeba individuálně, jednak stíhá jen takové pobuřování, které čelí proti samotné existenci státu nebo proti třem stěžejním principům ústavy naší republiky, již několikráté uvedeným, totiž samostatnosti, ústavní jednotnosti a demokraticko-republikánské formě státu.

V odstavci 2. přejímá osnova ustanovení § 20 al. 2. zák. na ochr. rep., které prohlašuje za trestné určité činy surově hanobící republiku. Při tom nahradila osnova subjektivní pojmový znak platného zákona vyjádřený slovy: „aby snížil vážnost republiky nebo presidenta republiky“ znakem úmyslu, „projeviti opovržení nebo nepřátelské smýšlení“; tím je jasněji vyjádřena pohnutka pachatelova, která právě odůvodňuje trestní represí.

Ohrožení neutrality.

§ 143.

Mezinárodní poměry mohou přinutiti republiku, aby se ve válečném konfliktu jiných států prohlásila neutrální. Při tom bude nucena ve vlastním zájmu neb aby splnila mezinárodní povinnost, brániti na svém území činům, kterými by některá z válčících mocí byla podporována, a bude nutno vydati k tomu konci vhodná nařízení, určená buď všemu obyvatelstvu nebo jednotlivcům. Aby zachování takových nařízení bylo náležitě zajištěno, je třeba na porušení jich stanoviti blanketovou normou sankci trestní. Tak činí i jiné zákony a osnovy (srov. čl. 49 švýc. novely z r. 1922, § 145 rak. osnovy). Výslovnou podmínkou trestnosti je, že nařízení bylo vydáno podle zákona a že bylo řádně vyhlášeno nebo vinníku řádně oznámeno.

Úklady o cizí stát a hanobení cizího státu.

Údalosti poslední doby ukázaly, jak jsou jednotlivé státy na sobě závislé a jak pokojný vývoj státu, který je s jiným spojen pouty ať politickými, ať hospodářskými, prospívá i státu takto spojenému. § 144 až 145.

Proto vyžaduje i zájem našeho státu a vlastní jeho ochrana, aby nebylo v dosahu jeho moci podnikáno nic, co by tento klid za hranicemi ohrozilo nebo porušilo.

Péče tato se musí však obrátiti nejen proti takovým útokům na cizí stát, které by jej přímo strhovaly do nepokojů, o nichž mnohdy nikdo nemůže předvídati, zůstanou-li omezeny pouze na území tohoto státu, nýbrž musí zahrnouti i takové nepřátelské projevy proti němu, za něž by cizí stát mohl činiti odpovědnou vládu naší republiky. Je třeba, aby zde byla norma, podle které by mohla republika dáti tomuto státu zadostučinění, kdyby to bylo z důvodů zahraniční politiky nutno.

Při tom třeba si však uvědomiti, že důvodem trestní reakce tu je nebezpečí, které vzniká republice, a že proto možnost a rozsah tohoto nebezpečí musí vytyčovatí hranice trestního zákroku. S tohoto hlediska musí tedy býti prohlášen trestným útok jednak na existenci cizího státu, jednak na jeho čest, která v mezinárodních stycích hraje velmi důležitou úlohu. Ostatní útoky, o které by tu mohlo jíti, jsou již samy o sobě trestné.

Moderní trestní zákony a osnovy, které stojí na tomto stanovisku, vyžadují namnoze přes to jako podmínku stíhání vinníka recipocitu. Osnova tento požadavek nestanoví, neboť jedině rozhodující je pro ni otázka ochrany vlastního zájmu republiky a proto není správné tuto ochranu činiti závislou na tom, jak se v podobném případě chová jiný stát.

Za to vyžaduje osnova k trestnímu stíhání zmocnění ministra zahraničních věcí, neboť ten může v konkrétním případě nejlépe posouditi, zda je v zájmu republiky stíhání potřebí.

Útok na existenci cizího státu, jež stíhá § 144 jako úklady o cizí stát, se rovná úkladům o republiku podle § 136. Proto přijímá osnova i obdobné jméno. Z jednotlivých případů těchto úkladů nutno však vyloučiti útok na činnost ústavních činitelů, neboť tu jde ponejvíce jen o věci vnitřní, zájmu republiky se přímo nedotýkající, a trestní zákrok by mohl míti někdy i povahu mezinárodním právem nedovoleného zasahování do těchto věcí.

V § 145 se chrání čest cizího státu. Tato čest může být dotčena buď tím, že je napaden jeho reprezentant ne pro svou vlastní osobu (v tom směru je mu jen poskytnuta stejná ochrana jako jinému občanu), nýbrž právě jako představitel onoho státu, buď tím, že je pohaněn znak nebo vlajka cizího státu. V posledním směru jde o podobnou činnost jako při hanobení republiky (§ 142); pouze bylo omezení trestnost odstranění odznaku cizího státu na případ, když byl umístěn na veřejném místě uznaným zastupitelstvem tohoto státu, neboť jinak se jednání vinníka nedotýká poměru republiky k onomu státu. Podmínkou trestnosti je, stejně jako v § 142, že vinník jednal v úmyslu projevit opovržení nebo nepřátelské smýšlení k cizímu státu. Souběh s normami chránícími jiné právní statky, na př. s poškozením věci (§ 327), není vyloučen.

Ztráta čestných práv občanských.

§ 146. Podle § 51 může soud vysloviti ztrátu čestných práv občanských jen, odsoudí-li za zločin. Toto ustanovení je však nutno rozšířiti i na těžké přečiny, které jsou uvedeny v tomto oddíle. Kdo se tak prohřešil proti republice, že bylo ho nutno potrestati nejméně vězením jednoho roku, kdo tedy dal na jevo tak význačným způsobem své nepřátelství proti základům politického života občanů, ten není zpravidla hoden čestných práv občanských, ani když pohnutka jeho byla vyšší. Proto dává osnova soudci právo také v takových případech vysloviti ztrátu těchto práv.

Vypovědění.

§ 147. Také ustanovení § 59 nepostačuje při deliktech této hlavy, neboť i při trestech kratších jednoho roku se může ukázati, že vinník je státu nebezpečný a že tudíž není příčiny poskytovat mu v republice útulek, jehož by mohl dále zneužívat přímo na škodu republiky. Proto má býti umožněno soudci vypověděti cizince, i když uzná na trest vězení kratší jednoho roku. Citací § 59 odst. 4. má býti řečeno, že po třech letech od vykonání trestu může vláda povoliti odsouzenému návrat jako v jiných případech.

Zabrání majetku.

§ 148. Ustanovení toto není platnému právu nové. Vynutila si je doba válečná v cís. nař. čís. 156/1915 ř. z. a v zák. čl. XVIII/1915, nyní ovšem zrušených, a objevuje se poněkud v jiné formě v § 18 zák. o trestání válečné lichvy č. 568/1919 Sb. z. a n. a v § 29 odst. 3 zákona na ochranu republiky.

Stejná myšlenka, která dala vzniknouti těmto předpisům, je podkladem ustanovení § 148. Z činů zde uvedených vzniká státu veliká škoda, která se těžko dá číselně určit. Proto je nutno dáti soudu možnost, aby na úhradu této škody přiřknul státu přiměřenou část jmění vinníka. Úprava řízení, kterým se toto rozhodnutí provede, náleží do trestního řádu.

Účinná lítost.

§ 149. Ustanovení toto souhlasí ve věci s § 27 zák. na ochr. rep. Dobrodiní bez-trestnosti je tu však přiznáno ještě tomu, kdo ustoupí od trestného počínání uvedeného v § 138 č. 4 a 5, § 140, § 141 a § 144, což je vlastně jen provedením idey, která je vyjádřena ve zmíněném § 27 zákona na ochranu republiky, totiž že vinník nadějí na beztrestnost má býti pobádán k ustoupení od své trestné činnosti a tím právní statky chráněné uvedenými normami uchovány před poškozením. Jinak by i pachatelé, kteří takových podniků se zúčastnili byvše svedení nebo z lehkomyšlnosti, neměli možnost návratu a byli by samým zákonem pobádáni k tomu, aby ve své činnosti, bez toho již trestné, pokračovali.

Při tom může jíti o dvojí případ. Buď se dopouští trestného činu jednotlivec nebo spolčení. Pokud jde o jednotlivce, zajišťuje osnova v souhlase se zákonem na ochranu republiky beztrestnost tomu, kdo upustil od své činnosti dobrovolně a zamezil veškerý škodlivý výsledek, který z činu může nastati. Zamezení to může se státi dvojím způsobem: buď pachatel učiní závčas oznámení úřadu, takže úřad může škodlivý výsledek ještě zameziti, nebo zamezí škodlivý výsledek sám anebo, vzešel-li již takový škodlivý výsledek, jej napraví.

Účastník na spolčení stává se beztrestným, když ustoupil od své činnosti v době, kdy nebylo ještě podniknuto nic jiného, než že několik osob se spolčilo. Beztrestnost zaručuje se mu opět jen tehdy, když ustoupení jeho bylo dobrovolné a když zamezil pokračování v činnosti. Zamezení to může býti způsobeno opět dvojím způsobem, a to buď oznámením úřadu nebo pohnutím ostatních účastníků, že od podniku úplně upustí.

Z beztrestnosti vyjímá však zákon tak zvané agenty provokatéry. Jími rozumí ty, kdo trestný podnik sami nastrojili nebo k účasti na něm naváděli a měli již předem úmysl úřadu takový podnik oznámiti. Ti nezískávají proto beztrestnost takovým pouhým oznámením (viz také zmínku o nich u § 25).

Promlčení.

Stíhání deliktů povahy tak politické, jaké jsou činy uvedené v této hlavě, je za doby válečné značně ztíženo a proto je záhodno, hledíc zejména na promlčecí lhůty přečinů, ustanoviti, že promlčení se po tuto dobu zastavuje a že promlčení stíhání činů spáchaných v této době se počíná až jejím ukončením (§ 13 č. 4.). To platí o promlčení jak pravidelném (§ 33), tak i absolutním (§ 34 odst. 3.).

§ 150.

HLAVA ŠESTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI NÁRODNÍ OBRANĚ.

Ochrana státu bez ochrany jeho obranných sil by byla neúplná. Z toho důvodu obsahuje platný zákon na ochranu republiky také ustanovení jednak o poškozování národní obrany, umenšování její síly a maření jejích cílů, jednak o účastenství osob občanských ve vojenských deliktech. Osnova mohla tato ustanovení v podstatě převzít; ovšem bylo třeba je upravit podobně jako se stalo při trestných činech proti republice, zvláště také, pokud jde o systematické jich uspořádání. Tak v § 151—153 reprodukuje osnova v podstatě § 6 zákona na ochranu republiky, avšak rozděluje jej podle druhů různé trestné činnosti, které jsou tu sloučeny, v trojí část: válečné škůdnictví, vyvědačství a přeběhlictví.

K těmto deliktům proti národní obraně řadí se pro vnitřní souvislost porušení povinnosti k válečnému úkonu (§ 154) a trestné činy proti branné povinnosti (§ 160 a 161), které tu lze zahrnouti předpisem všeobecným nezávisle na úpravě této povinnosti v dočasném zákoně branném.

Účast na deliktech vojenských (§ 158 a 159) je tu třeba postihnouti ustanovením speciálním z toho důvodu, že nelze zde užítí zásady § 25, podle níž se účastník trestá podle ustanovení platných o pachateli. Trestnost vojína je zpravidla větší než účastníka v poměru občanském, neboť onen porušuje svým činem zvláštní povinnosti služby vojenské, jichž nevojín nemá. V zákoně upravujícím trestné činy čistě vojenské bude postaráno o to, aby, dopustila-li by se účastenství na takovém činu osoba podřízená tomuto zákonu, se plně uplatnila zásada § 25.

Válečné škůdnictví.

§ 151.

Podobně jak ustanovil § 6 č. 1 zákona na ochranu republiky a jak činí souhlasně i novější zákony a osnovy, postihuje zde osnova jednak poškození branné moci republiky a jejího spojence za války, jednak zjednávání prospěchu jejímu válečnému nepříteli. K tomuto všeobecně znějícímu ustanovení dospělo se od kasuistiky, jakou shledáváme také v § 144 tr. z. čl. V/1878 (nyní zrušeném). Některé zákonodárné práce nové doby vyjímají z případů nejvýznačnější a stanoví pro ně zvláštní trest; tak § 117 rakouské a čl. 235 švýcarské osnovy.

Osnova setrvala při všeobecné definici zákona na ochranu republiky, řídící se též příkladem norského trestního zákona (§ 86) a německé osnovy (§ 146 č. 3). Případy zvýšené trestnosti nelze vyjmenovati způsobem vyčerpávajícím, neboť při zdokonaleném způsobu válčení a při vynalézavé propagandě, jakou vyvíjí jeden nepřátelský stát v území druhého, by se naskytly vždy nové nevyjmenované případy, zasluhující stejně přísného potrestání. Proto je lépe ponechat soud, aby v sazbě dosti široké podle obecných pravidel o trestání přihlédl i k závažnosti jednotlivého případu.

Osnova se poněkud odchyluje od zákona na ochranu republiky v tom, že vypočítává příkladem nejzávažnější okolnosti přitěžující, pro které má soud odsouditi vinníka podle sazby vyšší, totiž ohrožuje-li vinník značnou měrou vojenské zájmy státu nebo jedná-li s úmyslem poškoditi republiku.

Další odchylka od zákona na ochranu republiky spočívá v tom, že osnova prohlašuje za trestné i jednání z hrubé nedbalosti, ježto jinak by byla tato norma, hledíc na nové rozdělení forem viny, proti platnému právu užší. Také velikost škody, která může vzejíti z činu, odůvodňuje, aby trestná byla i hrubá nedbalost, obzvláště když taková nedbalost se trestá také u jiných méně závažných deliktů.

Beztrestnost pro účinnou lítost byla přijata z důvodů uvedených u § 149. Tím reprodukuje osnova jen příslušné ustanovení § 27 zákona na ochranu republiky.

Pojem nepřítele bylo nutno hledíc na možné pochybnosti určití autoritativně.

Vyzvědačství.

§ 152.

Vyzvědačství se tu definuje — jak činí i § 6 zákona na ochranu republiky — obdobně jako zrada státního tajemství v § 140. Také pojem vojenského tajemství je tu stanoven podobně jako státní tajemství, od něhož se liší v podstatě jen svým určením.

Tato ustanovení jsou však tu ještě doplněna (jako v § 6 zákona na ochranu republiky) jednak po té stránce, že za trestné se prohlašují také určité formy přípravného jednání (komplot a konspirace s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními), jednak se postihuje v odst. 2. vyzrazení vojenského tajemství osobě nepovolané nebo vyzvídání za účelem vyzrazení osobě nepovolané, byla-li tím vědomě ohrožena obrana republiky. Takové doplnění bylo nutné, poněvadž stát musí chrániti sféru svých vojenských tajemství proti všem nepovolaným osobám. I když účelem tu může býti pouhé ukojení zvědavosti, vzniká přece nebezpečí, že tajemství nebude dostatečně uchováno a že se ho zmocní ten, kdo z něho dovede těžiti na škodu republiky, i když to není právě cizí moc.

Pachatelem v případě odst. 2. může býti i ten, kdo se třeba jen náhodou dověděl o obsahu vojenského tajemství. Dopustí-li se činu orgán moci veřejné při výkonu svého úřadu nebo služby, stihne ho přísnější trest podle § 75 odst. 1. čís. 2.

Jednání z hrubé nedbalosti bylo zde prohlášeno trestným za stejných podmínek jako u zradě státního tajemství (§ 140).

O účinné lítosti platí totéž, co bylo řečeno u § 151.

Přeběhlictví.

§ 153.

Skutková podstata byla zde nezměněně převzata z § 6 č. 1. al. 2 zákona na ochranu republiky. V podstatě stejné podstaty nalézáme ji i v jiných zákonech a osnovách. Je ovšem jisto, že v nynější době nemá čin jednotlivce zpravidla znatelný vliv na výsledek války. Avšak i tu mohou nastati případy významnější, jako na př. poskytnutí služeb vynikajícím vojevůdcem. Je proto i tu nutno rozpětí trestní sazby přizpůsobiti velikosti viny. Kromě toho hraničí tento čin vlastně na válečné škůdnictví. Dopustiti se ho ovšem může pouze příslušník republiky.

Odchytkou od zákona na ochranu republiky byl při stanovení trestní sankce učiněn rozdíl mezi vinníkem, který vstoupil do vojenské služby u nepřítele až v době válečné, a tím, kdo sloužil u něho již dříve a přes válečné napětí v této službě setrval. V tomto případě je zajisté odůvodněn trest menší než v onom, neboť tu mohou se uplatniti některé okolnosti polehčující, jako náklonnost vzbuzená životem v dosavadním prostředí, připoutání různými svazky místními a přátelskými, vázanost materiální a pod.

Porušení povinnosti k válečnému úkonu.

Ustanovení o trestnosti porušení povinnosti k určitým úkonům za války, ať se tato povinnost zakládá na smlouvě či úředním příkazu, nalézáme již ve starších cizích zákonících a také nynější osnovy je přejímají (na př. čl. 242 švýcarské, § 122 rakouské, § 147 německé osnovy). Bývalé Rakousko, které ve svém trestním zákoníku podobného ustanovení nemělo, bylo nuceno na počátku světové války na rychlo je zavéstí cís. nař. č. 155/1914 ř. z. Rovněž Uhry přizpůsobily zákonem čl. XIX/1915 nedostatečný předpis § 457 tr. z. potřebě válečné doby.

Nebylo třeba než v podstatě reprodukovati tato ustanovení. Ve věci se osnova od nich odchyluje tím, že se omezuje jen na dobu válečnou, kdežto oba uvedené dosud platné zákony stíhají porušení povinnosti i mimo tuto dobu, ovšem mírněji. Tak daleko jíti není potřebí, neboť důvodem tohoto trestního ustanovení je nebezpečí, které vzniká státu z porušení povinnosti, a takového nebezpečí v dobách mírových není. Vojenské správě tu stačí prostředky civilně právní, aby si vymohla zachování této povinnosti, i když hledíme na upotřebení dodaných předmětů teprve v době válečné.

V jednotlivostech je podotknouti: Porušením povinnosti rozumí se i její nedostatečné splnění, především také nezachování dodací lhůty. Tím, že se osnova zmiňuje výslovně o výrobě, má se čeliti i případu zastavení práce, kterýžto prostředek se nesmí dovoliti tam, kde by byl s to, aby svým následkem ohrozil bezpečnost státu.

Nutné je zajistiti pro účely válečné také jednotlivé důležité pracovní úkony. Proto chrání osnova i povinnost (smluvní i podle zákona uloženou) konati i jinou práci, ovšem jen takovou, která má přímý vztah k vedení války.

Kromě vědomého jednání stíhá osnova i hrubou nedbalost, následující tak příkladu uvedeného zák. čl. XIX/1915 i trestního zákona norského a osnovy švýcarské a německé.

Nedovolené zpravodajství.

Toto ustanovení bylo převzata z § 23 zákona na ochranu republiky, bylo však rozšířeno pro účinnější ochranu státních zájmů na každé uveřejnění, tedy i jiné než tiskem.

§ 155.

Je ho třeba na ochranu obranných sil republiky zejména proto, že činnost zde uvedená může poskytovat cenný materiál vojenským vyzvědačům nebo přímo i cizí moci.

Nedovolené najímání vojska.

§ 156. Také toto ustanovení, které se téměř stejně opakuje v starších i novějších zákonech (viz zrušený § 92 tr. zák. 1852), bylo přežato z § 22 zákona na ochranu republiky. Odchylna od tohoto předpisu je pouze ta, že bylo zde vyloučeno ustanovení o trestnosti toho, kdo najímání zprostředkuje, poněvadž to je podle osnovy účastenstvím, které je podle § 25 stejně trestné jako pachatelství.

Nedovolený vývoz zbraní.

§ 157. Účinná obrana vlasti a potřeba zabránění podporování činitelů, kteří by se mohli státi republiky nebezpečnými, vyžaduje této normy, kterou stanovil již § 24 č. 1 zákona na ochranu republiky.

Trestní sazba tímto zákonem stanovená byla zde poněkud snížena, ježto při subsidiaritě tohoto ustanovení úplně postačuje.

Účast v porušení vojenské služební povinnosti.

§ 158. Pokud jde o účastenství na vojenských zločinech (odst. 1.), o němž byla řeč v úvodu k této hlavě, je nutno definovati trestnou činnost stejně jako v § 25. Při jinakém porušení vojenské povinnosti je třeba postihnouti trestem jen agitaci ve vojsku, tedy návod a nedokonané svádění, a to, jde-li o povinnost dostaviti se k činné službě vojenské (odst. 2.), v každém případě, jde-li však o jinou povinnost (odst. 3.), jen jedná-li pachatel v úmyslu podkopati vojenskou kázeň.

V prvních dvou případech (odst. 1. a 2.) je tento úmysl znakem zvýšené trestnosti.

V odst. 1. shoduje se tedy osnova v podstatě s ustanovením § 21 č. 1 zákona na ochranu republiky, které samo bylo přežato z § 222 tr. zák. 1852.

V odst. 2. jsou v pojmu „činná vojenská služba“ zahrnuty všechny druhy činné služby, uvedené v branném zákoně, tedy i služba presenční. Širší tento pojem se doporučuje pro ten případ, že by se změnil systém branný, při kterém by snad presenční služby nebylo (na př. systém miliční).

V odst. 3. je zahrnuto též navádění, třeba nedokonané, osoby náležející svazku četnickému. Stalo se tak proto, že zachování služební povinnosti je u četnictva stejně důležité jak u osob vojenských. Proti tomuto zařazení dalo by se jen namítnouti, že četnictvo není již podle zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 299 Sb. z. a n. částí národní obrany a že ustanovení o něm nenáleží tedy do tohoto oddílu. Tuto malou nedůslednost je však možno přehlédnouti, neboť četnictvo zůstalo strážným sborem vojensky organizovaným a je podřízeno vojenským trestním zákonům; za války jsou pak určité jeho oddíly přímo součástí národní obrany.

Trest byl stanoven širším rozpětím, aby měl soudce dosti možnosti hleděti i na tíži porušení vojenské povinnosti, jehož se vinník zúčastnil.

Nadržování vojenskému zločinci.

§ 159. O nadržování osobě, která se dopustila zločinu nebo přečinu, má osnova ustanovení v § 199. Poněvadž však by nebylo možno tohoto předpisu užití i na toho, kdo napomáhá osobě dopustivší se zločinu vojenského, bylo nutno, jak učinil již § 21 č. 2 zák. na ochr. rep., zde stanoviti zvláštní, na tento případ se vztahující normu, ovšem přízpusobenou znění § 199 osnovy.

Vyhnutí se a maření branné povinnosti.

Zde jsou shrnuta ustanovení § 43—51 branného zákona č. 193/1920 Sb. § 160 až 162. z. a n. Kasuistický výčet tam obsažený byl nahrazen normami obecného znění. Při tom seskupila osnova případy, kde se pachatel vyhne své povinnosti branné tím, že této povinnosti prostě nesplní (§ 160), a případy, kde užije pletich, aby zmařil brannou povinnost (§ 161 odst. 1). K této druhé skupině se připojuje ustanovení o trestnosti toho, kdo takové jednání vykoná za tím účelem, aby zmařil brannou povinnost jiného (§ 161 odst. 2.).

Zmíněné pletichy vypočítává osnova příkladmo, uvádějíc jako typické způsoby takového jednání: uprchnutí do ciziny, poškození těla nebo zdraví a oklamání příslušných orgánů moci veřejné, jak je definováno v § 186.

Ten, kdo jsa vázán brannou povinností zdržuje se v době, kdy ji má plniti, v cizině, do které odešel bez úmyslu vyhnutí se této povinnosti, ale v tomto úmyslu se nevrátí, když mu povinnost ta nastala, bude trestný toliko podle § 160; to shoduje se s menším stupněm zločinné energie tímto opomínutím projevované.

Brannou povinností rozumí tu osnova povinnost, kterou ukládá občanům právě platný zákon branný; podle zákona nyní platného je to tedy povinnost dostaviti se k odvodu nebo přezkoumání a povinnost dostaviti se k činné službě vojenské (presenční, ke cvičení, k výjimečné činné službě a k činné službě za mobilisace).

Subjektivním znakem ve všech těchto případech je pachatelův úmysl, aby sám nebo někdo jiný uniknul povinnosti branné. Bez tohoto úmyslu má býti jednání trestné jen jako přestupek správní, o němž bude míti ustanovení uvozoovací zákon.

V § 160 byla stanovena zvýšená trestnost v případě, že vinník nesplnil svou brannou povinnost po předchozí hromadné úmluvě; tím se má účinněji čeliti takovým nebezpečným zjevům. Naopak byl v § 161 stanoven trest mírnější, měl-li pachatel v úmyslu uchrániti sebe nebo jiného branné povinnosti ne trvale, nýbrž jen na čas (na př. jen od určitého cvičení).

Podle ustanovení § 162 se má vinník přísněji potrestati, spáchal-li čin uvedený v § 160 nebo 161 v době válečné, neboť tu je nebezpečí, že tyto činy budou páhány častěji a že tím stát bude připravován o potřebné síly branné.

Obecná ustanovení.

Pro ustanovení § 163 až 166 platí stejné důvody jako pro analogické § 163 až 166. předpisy uvedené v hlavě páté (§ 146, 147, 148 a 150).

HLAVA SEDMÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI VŮLI LIDU.

Tento nadpis shoduje se s nadpisem XIV. oddílu osnovy švýcarské. Vyjadřuje myšlenku, že tu jde o útoky proti těm orgánům státu, kteří podle ústavy jsou nositeli vůle lidu, tedy proti presidentu republiky a sborům zákonodárným i o útoky proti děním, jimiž se projevuje vůle lidu v demokratickém státě, především tedy proti veřejným volbám.

Nedoporučuje se trestné činy proti těmto důležitým orgánům a institucím státním trhati, jako činí tr. zákon čl. V/1878, zařaduje je jednak do hlavy IV. s nadpisem „Vzpoura“, jednak do hlavy VIII., jednající o ochraně práva volebního. Na druhé straně se rovněž nedoporučuje slučovati činy, o něž tu jde, s jinými, jako činí trestní zákon německý v oddíle V., který jedná o zlo-

činech a přečinech vztahujících se na výkon práv státoobčanských, zvláště když jde jen o jediné z těchto práv (právo volební), kdežto ostatní práva, jako svoboda vyučování, vyznání, shromažďování atd. přece docházejí ochrany na místě jiném, ač-li jsou vůbec trestním právem chráněna.

Zákonodárnými sbory jsou podle § 6 odst. 1. a § 3 odst. 4. ústavní listiny obě sněmovny Národního shromáždění a sněm Podkarpatské Rusi. Výraz „zákonodárný sbor“ pokládáme za výstižnější a srozumitelnější než výraz zvolený rakouskou osnovou „ústavní zastupitelstvo“, zvláště poněvadž i naše ústavní listina se přidržela rozlišení moci zákonodárné od moci vládní a výkonné i od moci soudcovské. Že pod tímto názvem docházejí ochrany i výbory, zejména Stálý výbor podle § 54 ústavní listiny, vyplývá ze stylisace jednotlivých ustanovení.

Osnova rakouská klade po bok ústavním zastupitelstvům „veřejné sbory“, jež v § 98 definuje jako sbory povolané zákonem obstarávat věci veřejné. Účelnější je ochranu těchto sborů normovat v oddíle o ochraně moci veřejné a jejich orgánů (hlava osmá), poněvadž je věcí techniky správní, svěřili-li se určité funkce voleným (samosprávným) sborům či úředníkům a také ta okolnost nemůže činiti rozdíl, zda členové rozhodujících úřadů jsou povoláváni volbou či jmenováním.

Pojem „ústavních činitelů“ byl vytvořen zákonem na ochranu republiky. Předseda nebo člen vlády, guvernér Podkarpatské Rusi, člen zákonodárného sboru a člen státního soudu, které § 7 a 10 cit. zák. počítá k ústavním činitelům, docházejí (vyjma člena zákonodárných sborů — viz § 169, 171) správněji ochrany v oddíle jednajícím o moci veřejné a jejich orgánech (hlava osmá). Jen presidenta republiky bylo, pokud jde o ochranu proti násilí, postaveno na roveň zákonodárnému sboru, poněvadž útok naň bude politicky i psychologicky míti podobný ráz, jako útok proti zákonodárnému sboru.

Násilí proti ústavním činitelům neb osobování si jich moci.

§ 167.

Že svoboda zákonodárných sborů potřebuje zvláštní ochrany, netřeba podrobněji odůvodňovati. Třeba by země jako Anglie a Francie se obešly bez zvláštních předpisů o této ochraně, máme za to, že ve státě bez politických tradicí těchto předpisů postrádati nelze, zvláště nyní, kdy se vyskytují politické směry, jež hlásají otevřený boj proti parlamentární formě státu žádných prostředků se nelekajících. Právě tento moment spolu s úvahou, že tyto delikty jsou velmi řídké a vyskytují se jen za nálady revoluční, nutí upravití útoky proti zákonodárným sborům v samostatné trestní normy a nenásledovati příkladu osnovy švýcarské, jež v čl. 249 chrání společným předpisem shromáždění, volbu nebo hlasování předepsané ústavou nebo zákonem ve věcech příseženstva, kantonu, obce nebo církve. Zdá se, že se tu téže trestní hrozbě podřadí činy politicky různé váhy i také psychologicky příliš rozdílné, než aby měly býti trestány stejně.

Na druhé straně však, jak již nahoře naznačeno, potřebuje dnešní státní zřízení stejné ochrany, pokud jde o presidenta republiky (jeho náměstka). Namnoze bude záležeti na příležitosti, zda k dosažení účelu, znemožnění nebo ztížení fungování státního aparátu, bude užito útoku proti zákonodárnému sboru nebo proti presidentu republiky.

Že konečně téže ochrany jako zákonodárný sbor sám požívá tu také jeho předseda, předsednictvo, výbor nebo komise, vyplývá z úvahy, že při útocích na tyto orgány zákonodárných sborů zpravidla půjde o útok proti činnosti zákonodárného sboru samého. V konkrétním případě však mohou tu býti značné obtíže důkazní; aby těm se uvarovalo, bylo nutno již útoky proti těmto orgánům zákonodárných sborů postavit na roveň útokům proti zákonodárnému sboru samému.

Předmětem ochrany v prvním případě § 167 je svoboda ústavních činitelů tam uvedených u výkonu jejich pravomoci. Účelem vinníka musí tedy býti, aby působil v určitém směru na výkon této pravomoci. I zabránění výkonu jest takovýmto působením, ač typičtějším případem bude, že pachatel chce svou vůli postaviti na místo vůle orgánu, který podle ústavy jediné v daném oboru působnosti jest oprávněn za stát jednatí.

Zvláště vytýkati jednotlivé formy tohoto působení (jako na př. v § 105 německého trestního zákona se uvádí rozeznání zákonodárného sboru), nejeví se účelným, hledíc na potřebu nejširší ochrany těchto orgánů. V jakém směru pachatel chce působiti na výkon této moci, jest lhostejno. Jen ovšem nesmí jíti o násilnou změnu ústavy neb o úplné znemožnění ústavní činnosti presidenta republiky, poněvadž pak by tu nešlo o pouhé násilí proti ústavním činitelům, nýbrž o úklady o republiku (§ 136 odst. 1.).

Jako prostředku musí pachatel užiti násilí. Podle definice obsažené v § 13 čis. 2. klade se násilí na roveň vyhrůžka bezodkladným násilím. Vzdálenější vyhrůžky sotva budou míti právě při těchto činitelích účinek pro státní život zvláště nebezpečný; stačí tedy působení hrozbou stíhati buď jako útok proti svobodě jednotlivého člena zákonodárného sboru (§ 169) nebo podle jiných předpisů. V čem násilí v jednotlivém případě spočívá, je lhostejno. Nemusí tu jíti o násilí přímo proti samé osobě ústavního činitele; i ten, kdo násilím, překonaje snad odpor zřízenců, vnikne do sněmovny neb úřadovny presidenta republiky, aby tam působil v určitém směru na výkon jejich pravomoci, bude trestný podle této normy. Ovšem nenáleží sem násilí, jež by bylo proti ústavnímu činiteli vykonáno k jinému účelu, na př. jako akt pomsty. Tu již nejde o působení na vůli orgánů, kteří svobodně mají tlumočiti vůli lidu, nýbrž o útoky proti veřejnému řádu (§ 207).

Čin je dokonán ukončením násilné činnosti, poněvadž důkaz, zda násilí skutečně mělo vliv na svobodu vůle chráněných ústavních činitelů, by působil téměř nepřekonatelné obtíže a byl by též zbytečný, poněvadž již násilné ohrožení svobody jejich vůle může míti těžké následky pro státní život.

Pokud jde o korporace, tedy zákonodárné sbory, jejich předsednictvo, výbor nebo komise, je lhostejno, zda násilí vychází od extranea, jak bude pravidlem, či od člena sboru. Imunita poslanecká podle § 23 ústavní listiny nezačhrnuje v sobě činy, jimiž by na svobodné rozhodování zákonodárného sboru mělo býti působeno násilím.

Jiné prostředky, jimiž svoboda rozhodování se omezuje, jmenovitě lest, nenáleží ovšem pod toto ustanovení. Je také sotva myslitelné, že by lest mohla působiti na celý sbor. Stačí tedy proti lsti chrániti jednotlivé členy zákonodárného sboru (§ 169). Při presidentu republiky pak nebude tento případ praktický hledíc na požadavek spolupodpisu člena vlády (§ 68 úst. list.).

Podle příkladu § 10 zákona na ochranu republiky, z něhož tento paragraf jest v podstatě převzat, klade § 167 vedle násilí proti ústavním činitelům osobování si jejich moci. Neboť tu stejně jako při násilí proti ústavním činitelům místo vůle toho, kdo jediné jest oprávněn vyjadřovati vůli lidu, se uplatňuje vůle neoprávněného pachatele. Pokud jde o ostatní činitele, kterým se podle § 10 čis. 2. zák. na ochranu republiky dostalo ochrany proti osobování si jejich moci, zařaděna příslušná trestní hrozba systematicky správněji do oddílu jednajícího o trestných činech proti orgánům moci veřejné (hlava osmá, § 184 odst. 2.).

Zfalšování rozhodnutí zákonodárného sboru.

Tento paragraf srovnává se celkem s § 151 rak. osnovy. Nedoporučuje se s § 108 německého trestního zákona a § 157 německé osnovy případ směšovati s falšováním voleb, ani kasuistická forma § 252 osnovy švýcarské.

§ 168.

Zákonodárným motivem tohoto předpisu je skutečnost, že možno pravou vůli zákonodárského sboru potlačit nejen násilím, nýbrž i prostředky lstivými. Ačkoliv, jak se o tom již stala zmínka, lstivé působení na tvorbu vůle zákonodárského sboru má být zachyceno tam, kde nejnázřejší je možno je postihnouti, totiž při působení na jednotlivého člena, je přece možný případ, kde lze pravou vůli zákonodárského sboru nahradit vůlí jinou, aniž se užije násilí anebo lstivého působení na člena, totiž falšování hlasování zákonodárského sboru.

Osnova úmyslně neuvádí, v čem vlastně falšování spočívá. Již obecný smysl slova „falšovati“ naznačuje, že se tu musí užití klamu. Lhostejno je však, zda klam spočívá v tom, že by někdo při hlasování podle jmen hlasoval několikrát či že by při hlasování lístky odevzdal několik lístků nebo že by člen předsednictva neb úředník sbíráním neb počítáním hlasů pověřený hlasy nesprávně sčítal nebo hlasovací lístky odstranil nebo nepravé hlasovací lístky podstrčil. Rovněž nečiní rozdílu, zda snad falšování se vztahovalo na průběh či na výsledek hlasování. Může se totiž stát, že falešný hlas neměl vlivu na výsledek hlasování anebo naopak, že průběh hlasování byl správný a teprve výsledek byl zfalšován, na př. nesprávným udáním poměru hlasů.

Osnova ovšem má za to, že by šlo příliš daleko a otevíralo by brány politické denunciaci, kdyby se trestala každá nepravdivost při hlasování, kterou by bylo lze označit za falšování. Proto prohlašuje za trestné jen to falšování, jež se děje v úmyslu, aby pachatel opatřil sobě nebo jinému prospěch neb aby tím jiného poškodil. Prospěch a škoda tu nemusí ovšem být rázu majetkového. Zdůrazňovati však, jak na jiných místech se děje, že tu musí jít o prospěch, na nějž není práva, neb o škodu proti právu, neuznává osnova za vhodné, pokládajíc za trestuhodný i případ, že by někdo si dopomohl k svému právu nebo jinému působil po právu škodu zfalšováním rozhodnutí zákonodárského sboru. Rozhodování zákonodárského sboru je věc pro státní život příliš významná, než aby se ho smělo zneužívat k účelům soukromým, třeba by nebyly proti právu.

Zdali falšování hlasování ve výborech a komisích padá pod tento předpis, bude záviset na úmyslu pachatelově, totiž, zda má se tím nějak působiti na rozhodnutí zákonodárského sboru. Že Stálý výbor podle § 54 ústavní listiny je v oboru své působnosti zákonodárným sborem, vyplývá z osmého odstavce tohoto paragrafu.

Násilí nebo lest proti členu zákonodárského sboru.

§ 169. Svoboda zákonodárského sboru vyžaduje toho, aby jeho členové byli chráněni i mimo případy, kdy čin proti nim je podniknut v úmyslu, aby sbor byl zasažen jako celek, jak o tom jedná § 167. Navrhovaný § 169 odpovídá celkem § 147 a 148 rak. osnovy, vynechává však rozlišení obou případů těchto paragrafů, stanově trestní sazbu dosti širokou, aby se v ní mohlo přihlídnouti k okolnosti, zda pachatel byl oprávněn působiti ono zlo, jehož hrozbou chtěl působiti na rozhodování člena zákonodárského sboru. Nedoporučuje se s osnovou německou (§ 154) a švýcarskou (čl. 250) směřovati tento případ s násilím proti voliči. Již proto ne, že sluší zabrániti i násilí, jež se nevztahuje na hlasování, nýbrž na jiné úkony z mandátu vyplývající, na př. podání interpelace, návrhu, obsah řeči.

Nové je stíhání lstivého působení na rozhodnutí poslancovo. Jde tu o analogické rozšíření zásady, která byla již uznána v jednotlivých předpisech o ochraně voleb, jak tam bude podrobněji ukázáno. Zdá se nám, že uváděti v omyl poslance může být aspoň stejně nebezpečné jako uváděti v omyl voliče. Aby snad předpisu se nezneužívalo proti ukvapeným údajům, bez nichž ani nejsvědomitější žurnalistika se neobejde, požaduje osnova, jednak aby tu šlo o lest ve smyslu § 13 čís. 1 obecné části, jednak aby tu byl úmysl působiti na poslance v uvedeném směru.

Na svobodu vůle zákonodárského sboru možno ovšem působiti nejen tím, že se násilím, nebezpečnou vyhrůžkou nebo lstí jeho člen přiměje k tomu, aby se zúčastnil jednání v určitém smyslu, nýbrž i tím, aby se jednání nezúčastnil. Na rozdíl od § 167 je čin dokonán teprve, když se dosáhlo cíle, nikoliv již užitím násilí, nebezpečné vyhrůžky nebo lsti. Zde totiž nebudou důkazní obtíže tak značné jako v případě § 167.

Případu působení na vůli poslancovo uvedeným způsobem klade osnova na roveň pomstu, jež by na poslanci byla vykonána. Je totiž nepochybné, že obava před takovou pomstou může stejně ohroziti svobodu rozhodnutí poslancovo jako násilí předem vykonané.

Zneužití mandátu.

Případy zneužití mandátu nutí k úvaze, nemá-li osnova zařaditi poslance mezi úředníky, aby bylo možno je postihnouti předpisy o zneužití úřadu. Avšak tu by bylo třeba pojem úředníka příliš rozšířiti a lid by těžko pochopil, že je pohlížeti na poslance v určitých směrech jako na úředníka. Proto se doporučuje tyto případy podříditi samostatné normě trestní, která se však jinak kryje s ustanovením o zneužití úřadu. § 170.

Zařazení předpisu do hlavy trestných činů proti vůli lidu jest odůvodněno — stejně jako umístění úředních deliktů v hlavě trestných činů proti moci veřejné a jejím orgánům — tím, že vůle lidu, jejímž orgánem je poslanec, může být porušena nejen tím, že se působí na vůli poslancovo, nýbrž i naopak, že poslanec zneužije moci lidem jemu svěřené.

Ustanovení § 170 bude sankcí § 22 odst. 2. ústavní listiny, podle něhož členové Národního shromáždění nesmějí se obracet k veřejným úřadům k podpoře zájmů stran, předpisu, který je, jak prakse ukázala, bez takové sankce málo účinný. Dnes právě poslanec může těžko voličům odepriti intervenci; ustanovení § 170 bude mu vhodným odůvodněním, aby odeprl intervenci aspoň tam, kde se od něho žádá, aby intervenoval ve věcech nezákonných.

Byť i byly případy pod tento paragraf spadající v praxi nepřilíš časté, je přece žádoucí, aby právě i pro takovéto výjimečné případy poskytoval trestní zákon potřebné ochrany. Žádný stát není zabezpečen proti aférám, do nichž by byli poslanci zapleteni tím, že by zneužili svého mandátu k soukromým účelům; je třeba jen, aby trestní hrozba byla vybudována tak, aby potrestání vinníků nenabývalo rázu politického aktu msty neb aby v podobných kritických chvílích nevznikly státu obtíže z toho, že provinili poslanci by ušli trestu anebo naopak že by se proti nim musilo užití předpisů, při jejichž sdělování nikdo nemyslel na případ, o který právě jde.

Uplatkářství u výkonu mandátu.

Ve stejném rozsahu, jako § 169 má chrániti svobodu jednání člena zákonodárského sboru, má § 171 chrániti jeho čistotu. Ochrana tato je však proti obraně svobody zúžena tím, že se požaduje úmysl působiti na jednání zákonodárského sboru. Toto zúžení bylo nutné proto, že jest sice nutno trestati každé násilné a lstivé jednání proti poslanci, jímž by měl být pohnut k tomu, aby se nezúčastnil jednání svého zákonodárského sboru neb aby se ho zúčastnil v určitém smyslu, že by však šlo příliš daleko, kdyby byla trestána každá úplata, která by byla dána poslanci proto, aby se dosáhlo uvedeného cíle. Nelze zajisté pro uplatkářství trestati toho, kdo by na př. poslanci-lékaři nabídl zvláštní honorář za to, aby místo účastenství v pracích sněmovních odejel na konsultaci k těžce nemocnému, nebo za to, že by ve své řeči pochvalně se zmínil o nějakém výrobku.

Při aktivním podplácení zdá se příliš širokým ustanovení § 149 rak. osnovy, které stíhá i úplatu poskytnutou tomu, kdo by přímo nebo nepřimo

člena zákonodárského sboru zdržel od výkonu jeho práva nebo pohnul k výkonu v určitém smyslu. Poskytne-li zástupce politické strany agentovi peníze, aby pohnul poslance k hlasování v určitém smyslu, nelze v tom viděti nic trestného, dokud právě majetkového prospěchu se nemá dostati poslanci samému. Případy nepřímého podplácení, na něž rakouská osnova patrně myslila, jsou, pokud jest třeba je trestati, postiženy ustanovením o účastenství (§ 25). Směšovati podle příkladu čl. 251 švýc. osnovy podplácení poslance s podplácením voliče se nedoporučuje, poněvadž první případ je mnohem trestnější. Také není vhodné, podplácení poslance zahrnovati pod pojem podplácení úředníka pro příliš široké vymezení, jehož by se tím dostalo tomuto pojmu.

Aktivní podplácení bylo podle vzoru rakouské osnovy odlišeno od podplácení pasivního, protože pasivní podplácení je trestati v širším rozsahu, než podplácení aktivní, totiž také tehdy, když úplata se požaduje nebo přijme teprve potom, když poslanec již opominul vykonati právo nebo povinnost, plynoucí z jeho mandátu, nebo když je již vykonal. Neboť pouhé nabízení majetkové výhody po činu je často naivním projevem vděčnosti, který netřeba trestati. Odlišení aktivního podplácení od pasivního ukazuje dosti jasně, že účastenství osoby, která není členem Národního shromáždění, na pasivním podplácení je vyloučena; buď tu jde o aktivní podplácení nebo je čin beztrestný.

Maření veřejných voleb.

§ 172.

Otázka umístění deliktů volebních řešena je v jednotlivých zákonodárstvích velmi různě. Zpravidla aspoň část těchto předpisů bývá zařazována mimo trestní zákoník do volebních řádů. Roztřídění nebývá vždy zcela důsledné, z čehož vznikají nejasnosti, zvláště mají-li ustanovení trestního zákona proti předpisům volebního řádu platnost subsidiární.

Je jisto, že všechny volební delikty nelze pojmovati do trestního zákona. Jsou volební delikty, které tak těsně souvisejí s volební technikou, že je jim sdíleti osudy volebních řádů. Poněvadž pak tyto řády častěji se mění, než při trestním zákoně je radno, nedoporučuje se materii tak pohyblivou pojmovati do trestního zákona. Naproti tomu jsou zase volební delikty, které ohrožují tak podstatné zájmy, o něž při volbách jde, že jsou nezávislé na dočasné technice volební. Takové delikty nutno zařaditi do trestního zákona, aby bylo jasno, že tu nejde o pouhá porušení pořádku při volbách, nýbrž o činy, které svou zavržitelností nezůstávají za jinými, na něž trestní právo se vztahuje.

Systematické postavení těchto kriminálních deliktů volebních dáno jest úvahou, že tu jde o tytéž zájmy, jaké se chrání předpisy o deliktech proti sborům zákonodárným. Třeba by tu přímým předmětem útoku nebyl sbor zákonodárný, nýbrž proces, jímž sbor takový teprve vzniká, je přece konečným cílem pachatelovým zakaliti vůli lidu, která se má ve veřejných sborech projevit svobodně a ve své čistotě. To pak platí nejen o volbách do zákonodárných sborů, nýbrž všude tam, kde státní zřízení přenechává vůli lidu, aby určila své zástupce a vykonavatele. Proto není systematicky správné sloučiti tyto delikty a delikty proti právu shromažďovacímu, jak činí rakouský zákon o ochraně práva volebního a shromažďovacího z 26. ledna 1907, ř. z. 18. Neboť při výkonu práva volebního vystupuje občan jako orgán státu, pověřený funkcí obsazovati určité úřady v nejširším slova smyslu, kdežto při ochraně práva shromažďovacího jde o to, aby státem uznaná individuální svoboda nebyla na jedné straně rušena, na druhé aby jí nebylo zneužíváno. Proto zařazení trestné činy proti právu shromažďovacímu do skupiny trestných činů proti veřejnému řádu (§ 217, § 33 osnovy přest. zák.).

Při rozvržení deliktů volebních mezi trestní zákon a volební řád možno nejučelněji vzíti za základ tuto úvahu. Delikty volebními míří pachatel buď proti svobodě nebo proti čistotě nebo proti legalitě voleb. Jen první dvě sku-

piny případů ohrožují zájmy, o jejichž ochranu jde v trestním zákoně. Činy, mířící proti legalitě voleb, tedy porušení formálních předpisů o průběhu voleb, nutno stíhati již pro jejich abstraktní nebezpečí, tedy nehledíc na to, zda se jimi působí, aby volbami se neprojevila svobodně a čistě skutečná vůle lidu. Mají tedy tyto činy ráz pouhé neposlušnosti, nezachovávání formálních předpisů volebního řádu. Naproti tomu prvé dvě skupiny je formulovati nezávisle na volebním řádu v obecném trestním zákoně. Kdežto delikty proti legalitě voleb jest upravití kasuisticky podle jednotlivých ustanovení volebního řádu nebo jako předpisy blanketové, nutno delikty proti svobodě a čistotě voleb formulovati co nejobecněji, poněvadž vynalézavost politických ambic přichází denně na nové formy úskoků, jimiž skutečná vůle voličů by byla potlačena nebo mravní úroveň voleb snížena.

Již při § 168 se stala zmínka, proč se nedoporučuje delikty volební podle příkladu švýcarské a německé osnovy směšovati s činy, jimiž se ohrožuje svoboda a čistota jednání sborů veřejných. Vnitřní příbuznost obou těchto skupin deliktů vede však k tomu, formulovati je pokud možná souhlasně.

Jako v § 167 a 169 se rozlišují útoky proti zákonodárnému sboru od útoků proti jednotlivým členům jeho, tak také zde se rozlišují útoky proti volbě od útoků proti voliči. Jako prostředky, jimiž na svobodu volby možno působiti útokem proti aktu volebnímu samému, uvádí osnova násilí a úskočné jednání. Pojem násilí je ovšem stejný jako v jiných případech. Jemu po bok se tu staví úskočné jednání, ale nikoliv — jako v § 169 a 173 — nebezpečná vyhrůžka a pouhá lest, poněvadž nebezpečná vyhrůžka, která by při aktu volebním nemířila proti jednotlivému voliči (takže by byla již zahrnuta v § 173), je těžko myslitelná jako prostředek útoku na sám volební akt, pouhá lest pak při takovém útoku se zdá prostředkem poměrně málo trestuhodným a mohla by příliš snadno býti spatřována nepřátelskou stranou i v dovolených prostředcích volební agitace. Proto se zde požaduje vyšší stupeň lsti, t. j. úskočné jednání, jímž se rozumí taková lest, která má býti učiněna věrohodnou zvláštním nějakým opatřením (na př. fingovaná úřední zpráva o odložení voleb, aby voliči z některé obce se včas k volbě nedostavili). Cílem násilí neb úskočného jednání musí býti bránění nebo maření volby nebo působení na její průběh nebo výsledek. Čin jest dokonán teprve dosažením tohoto cíle. Mařením voleb není pouhé jejich ztěžování, jehož jednotlivé případy vypočítávají § 68 zákona z 31. ledna 1919, čís. 75 Sb. z. a n. a § 58 zákona z 29. února 1920, čís. 123 Sb. z. a n. Mařením je teprve takové jednání, kterým akt volební vůbec má přijíti na zmar, na př. zničením volebních lístků již do urny vhozených a pod.

Subjektem tohoto deliktu mohou býti ovšem také osoby, jež jsou činné při veřejných volbách nebo při sestavování volebních seznamů k nim. Není třeba zvláště vypočítávati případy, kdy tyto osoby způsobí svémocně nesprávný výsledek voleb. Dopustí-li se taková osoba maření volby podle § 172, jest užiti ustanovení § 75 odst. 1. čís. 2.; jinak půjde o zneužití moci úřední, úplatkářství a pod. Strpí-li machinaci osoby jiné, na př. nechá-li úmyslně odciziti volební urnu, dopouští se účastenství opominutím, poněvadž má zákonnou povinnost takovým machinacím čeliti.

V druhém odstavci § 172 je vymezen pojem veřejných voleb tak, aby zahrnoval v sobě jak volby do zákonodárných a správních sborů, tak i zvláštní volby jednotlivých orgánů a konečně i hlasování lidu (referendum).

Místo obvyklého pojmenování „věci veřejné“ voleno pojmenování „věci obecné“, aby vyloučeny byly volby k úřadům s kompetencí úzce vymezenou, jako volby děkanů a rektorů na vysokých školách nebo volby do zájmových korporací, jako do komor obchodních, notářských, advokátních a pod. Tyto volby jsou zajisté dostatečně chráněny obecnými ustanoveními o individuální svobodě nebo předpisy disciplinárními.

Násilí nebo lest proti voliči.

§ 173. Násilí proti volbám stíhají téměř všechny trestní zákony souhlasně, zvláště i § 5 uved. zákona z r. 1907, § 6 a 7 zák. čl. XXIII/1913, § 154 něm. osnovy a čl. 250 osnovy švýcarské.

Svou úpravou je § 173 přízpusoben § 169 (násilí nebo lest proti členu zákonodárného sboru).

Přelstívání voličů má své vzory v anglickém zákoně ze 6. července 1895, pak v § 40 franc. dekretu z 2. února 1852, ve čl. 91 ital. zák. z 24. září 1882, dále v § 3 uved. zákona z r. 1907 a v § 6 uved. zák. čl. XXIII/1913.

Násilí nebo lest při ucházení se o volbu.

§ 174. Týmiž prostředky, jimiž možno působiti na voliče způsobem omezujícím svobodu jeho rozhodování, možno působiti i na osobu, která o volbu se míní ucházeti. Aby ani v tomto směru svoboda volby nebyla mařena, chrání ji § 174 tím, že upravuje ochranu kandidáta voleb proti násilí, nebezpečné vyhrůžce a lsti stejně, jako § 173 upravuje ochranu voliče.

Nedovolené působení na voliče.

§ 175. Vedle nátlaku, který může kdokoliv vykonávati na svobodu volby násilím, nebezpečnou vyhrůžkou nebo lsti, je stejně nebezpečné pro svobodu volby, zneužívá-li se k jejímu omezení autority. Proto § 175 má chrániti od nátlaku, který by na voliče mohl vykonávati veřejný úředník nebo duchovní. Nemusí tu jíti o zneužití úřadu, poněvadž jsou situace, za nichž lze vykonávati nedovolený nátlak na voliče i při výkonu úřadu pohybujičím se ještě v mezích práva. Při výkonu úřadu veřejného a také při výkonu úřadu duchovního nemají se podle tohoto ustanovení vůbec uplatňovati politické tendence, snažící se působiti na průběh a výsledek voleb způsobem uvedeným v § 173, 174 a 175. Tím méně ovšem možno připustiti nějaké zneužití úřadu k tomuto účelu, byť i nedošlo ke zneužití úřadu v technickém slova smyslu. Aby pojem „zneužití úřadu“ nebyl vykládán příliš úzce, klade se tu na roveň zneužití práva s ním spojeného. Takovýmto zneužitím úřadu by bylo na př. poučování voličů v úředních místnostech o tom, koho mají voliti, třeba by při tom nešlo právě o výkon úřadu, nebo také proslov, který by duchovní měl na hřbitově, když již skončil svůj výkon duchovní. Zneužitím práva s úřadem spojeného by bylo užití personálu úředního k volební agitaci a pod.

Podobné působení duchovních na volby má na mysli čl. 92 odst. 2. ital. zák. z r. 1882, pak § 170 zákona čl. XV/1899 a částečně i § 303 odst. 2. tr. zák. 1852 podle znění zákona z 20. února 1919, čís. 111 Sb. z. a n. Pokud toto ustanovení vykračuje z meze právě vytčené, nedá se ospravedlniti ochranou svobody voleb.

Jíti dále než § 173, 174 a 175 osnovy a stíhati snad podle příkladu § 108 norského tr. z. každé vykonávání vlivu na vystupování a hlasování někoho při volbách (při čemž by násilí, lest a podplácení byly jen příklady), nebylo by účelné, poněvadž by se tím otevíraly dveře politickým denunciacím bez patrnějšího zisku pro svobodu a čistotu voleb, nehledíc na to, že by pak mohly býti postiženy i legální způsoby volební agitace.

Úplatkářství při volbě.

§ 176. Ze stejných motivů, ze kterých se trestá v § 171 úplatkářství u výkonu mandátu, bylo i aktivní podplácení při volbách postiženo v § 176 trestní sankcí. Úprava obou těchto paragrafů je shodná, až ovšem na to, že v prvním případě jde o útok proti čistotě výkonu mandátu, kdežto v druhém jde o útok proti čistotě výkonu práva volebního.

Podvod volební.

§ 177. Toto ustanovení se snaží nahraditi kasuistiku § 7 uved. zákona z r. 1907, § 15 zák. čl. XXIII/1913, § 157 něm. osnovy a částečně i čl. 252 švýc. osnovy stíháním protiprávního výkonu volby vůbec. Má jím býti postižen každý, kdo volí nejsa oprávněn, tedy i ten, kdo volí jinak, než jest oprávněn voliti, na př. v jiném volebním okrese. Neoprávněnému výkonu voleb staví pak osnova podle vzoru § 3 uved. zákona článku XXIII/1913 po bok určitá přípravná jednání, při čemž obecným rčením „aby umožnil neoprávněnou volbu“ chce zahrnouti i případy, kdy pachatel myslil na určitou osobu, i případy, kdy se vyhotoví listiny pro fingované (zemřelé) voliče, aniž je předem již stanoveno, kdo na tyto listiny bude voliti. Konečně řadí se sem případ znemožnění výkonu volby odejmutím, zadržením nebo zničením listiny.

V poměru k listinným deliktům jde zde o speciální normu, takže souběh je vyloučen. Kdyby takovéhoho činu se dopustila osoba úřední, bude užití § 75 odst. 1. čís. 2.

Ztráta práva volebního.

§ 178. Politický ráz činů uvedených v této hlavě činí žádoucím, aby soud měl možnost osobám, které se neštítí zneužití svých politických práv, odniti výkon nejdůležitějšího politického práva, totiž práva voliti a volehu býti. Podle osnovy může soud vysloviti ztrátu těchto čestných práv občanských, i když odsoudí toliko pro přečin k vězení aspoň na šest měsíců, poněvadž o tom, kdo se dá unésti politickou vášní ke spáchání takovéhoho činu, třeba nelze tvrditi, že by jednal z nízkého smýšlení, jistě možno říci, že není hoden, aby byl účasten práva volebního.

Pokud § 178 neobsahuje zvláštních ustanovení, platí o této ztrátě práva volebního ustanovení § 51 a 52 o ztrátě čestných práv občanských.

HLAVA OSMÁ

TRESTNÉ ČINY PROTI MOCI VEŘEJNÉ A JEJÍM ORGÁNŮM.

V tomto oddíle jsou sloučena provinění proti státní moci s proviněními v úřadě a proviněními proti výkonu spravedlnosti, jmenovitě s křivou přísahou a křivým obviněním (hlava X. tr. zák. 1852, hlava V., XII., XIII. a XLII. tr. zákona čl. V/1878, oddělení VI., IX., X. a XXVIII. něm. tr. zák., hlava XV. a XVI. rak. osnovy, oddělení VII., VIII., XI.—XIII. něm. osnovy a oddělení XV., XVII. a XVIII. švýc. osnovy).

Systematické zařazení deliktů úředních působí totiž značné obtíže, jež jsou důsledkem nejasnosti o otázce, jaký právní statek má býti chráněn těmito zákonnými předpisy. Rovněž zařazení křivého svědectví a křivé přísahy v trestním zákoně německém a uherském je důkazem kolísání v názorech o vlastním předmětu, jemuž se těmito předpisy má dostati ochrany; připojením těchto deliktů k trestným činům proti soudnictví a jejich spojením s křivým obviněním v osnovách projevuje se sice jasnější názor o smyslu těchto předpisů, nechává se však nepovšimnuta stránka věci, kterou osnova chce zdůrazniti právě sloučením těchto deliktů s delikty proti státní moci. Je to především ta, že výkon státní moci může býti kriminálním způsobem ohrožen také samou osobou pověřenou výkonem této moci; za druhé pak fakt, k němuž již rakouská osnova přihlížela, že po stránce potřeby trestní ochrany není podstatného rozdílu mezi výkonem spravedlnosti soudy a výkonem jiných úkolů státních, obstarávaných úřady správními, a že zvláště vlastním důvodem stíhání křivé přísahy a křivého svědectví není porušení nějaké náboženské

povinnosti, ani ohrožení výkonu práve jen soudnictví, nýbrž nepřipustné působení na tvorbu státní vůle vůbec, tedy porušení neb ohrožení zájmu, jež máme na tom, aby státní vůle nebyla sváděna na scestí.

Společným předmětem ochrany při deliktech této skupiny je právě svoboda, čistota a legalita státní vůle. Je tu tedy stejný předmět ochrany jako při deliktech oddílu předchozího, neboť „vůle lidu“ není také nic jiného, než výraz pro státní vůli v demokratickém státě. Proto neuvádíme v nadpise této hlavy předmětu ochrany, nýbrž uvádíme předmět útoku, totiž ony speciální nositele a tlumočníky státní vůle, kteří zbývají, když prezidentu republiky, zákonodárným sborům, jejich členům a voličům se dostalo ochrany předpisy hlavy předchozí.

Vymezení pojmu moci veřejné a jejích orgánů jest v § 13 čís. 7.

Důsledkem vnitřní příbuznosti deliktů obou oddílů jest, že i vymezení jednotlivých skutkových podstat musí býti do značné míry shodné. Neboť svoboda projevu státní vůle může býti omezována násilím stejně u zákonodárných sborů a při obecných volbách, jako u soudů a jiných úřadů, čistota této vůle může býti kalena stejně podplácením člena zákonodárného sboru a voliče, jako podplácením soudce a jiného veřejného úředníka. Širší pole než u zákonodárných sborů a u obecných voleb nutno však u orgánů moci veřejné vymeziti legalitě jejich činnosti. Neboť nebezpečí zneužití moci veřejné těmto orgánům svěřené je tím větší, čím užší je jich vztah k denním potřebám občanstva. Také nebezpečí, že lstí bude působeno na tyto nositele státní vůle, je z těchto důvodů větší, důsledkem čehož tu také věnováno lstivému působení na tyto orgány státní detailnější propracování, než jakého je třeba u členů zákonodárných sborů a voličů.

Násilí proti moci veřejné.

§ 179. Násilí proti moci veřejné jest analogon násilí proti ústavním činitelům, jak je definováno v § 167. Navrhované vymezení cíle, za nímž násilí se podniká, je poněkud širší než na př. v § 114 něm. tr. z. nebo v čl. 255 švýc. osnovy, a shoduje se celkem s § 76 tr. zák. 1852 potud, že se stíhá nejen vynucení nebo zamezení úkonu, nýbrž každé násilné působení na rozhodování nebo jednání. To proto, že jednání moci veřejné musí býti ve spořádaném státě svobodné, jen zákonem určené, a že každé násilné působení na ně ohrožuje spolehlivost fungování státního aparátu, nejen v případě, o něž právě jde, nýbrž ve všech budoucích případech, kdy s podobným násilným zásahem by bylo počítati. Proto nemá osnova za nutné s § 184 něm. osnovy a čl. 255 švýc. osnovy rozeznávati, zda výkon, jemuž násilím má býti zabráněno, byl po právu nebo zda to, co mělo býti vynuceno, bylo proti právu.

Osnova rozlišuje — na rozdíl od uvedených osnov — násilí proti úřadu od násilí proti úředníku (orgánu moci veřejné). U úřadu nejde zpravidla ještě o výkon nějakého rozhodnutí, nýbrž o rozhodování samo. Tu pak nelze připustiti, aby volnost rozhodování byla snad ohrožována strachem před násilím, třeba by v daném případě rozhodnutí nebylo správné. Právní řád dává občanům jiné prostředky, aby proti nezákonným rozhodnutím se bránili, než násilí.

Mysleti pak na případy, kde nezákonným by nebyl obsah rozhodnutí, nýbrž moc, již by si úřad osoboval (na př. kdyby soud nějaký se prohlásil za revoluční tribunál nebo kdyby některý správní sbor se prohlásil za revoluční vládu) a kde by bylo snad třeba takový sbor rozehnatí mocí vojenskou, nemá osnova za nutné proto, že sbor, který se odhodlal k podobnému postupu, přestává býti mocí veřejnou a ztrácí tedy ovšem ochranu zákonem poskytovanou.

Navrhované tu vymezení deliktu účelem násilí je širší, než na př. podle § 154 rak. osnovy také potud, že se nestíhá jen násilí proti osobě veřejné

služby, nýbrž každé násilí, jež bylo podniknuto v uvedeném úmyslu proti úřadu. Kdo tedy, aby vynutil nějaké rozhodnutí, vnikne přes odpor zřízenců do úřední místnosti nebo v tomtéž úmyslu násilím vypáčí dveře, dopustí se činu stejně, jako ten, kdo útočí proti jednotlivému úředníku (předsedovi), aby pohnul sbor k určitému rozhodnutí.

Druhý odstavec § 179 uvádí případy vyznačené přísnější sazbou trestní pro závažnost oboru moci veřejné, proti němuž útok směřuje.

Zfalšování rozhodnutí moci veřejné.

Také tato norma má svou obdobu v hlavě sedmé, totiž v ustanovení § 168 (zfalšování rozhodnutí zákonodárného sboru), k jehož odůvodnění budíž tu odkázáno. V mnohohlavých sborech, jakými jsou na př. župní zastupitelstva, mohly by se vyskytnouti tytéž pletichy, jaké se mají ustanovením § 168 znemožniti ve sborech zákonodárných. Zpravidla ovšem tu půjde o ideální konkurenci se zneužitím moci úřední. Jsou však myslitelné případy, kdy se bude nedostávati některá náležitost, které k tomuto deliktu je nutno požadovati, na př. tehdy, kdyby neoprávněná osoba se zúčastnila hlasování v úmyslu uvedeném v § 180. Zvláštní kvalifikaci pro případ, že tu jde zároveň o zneužití moci úřední, netřeba vytýkati, hledíc na ustanovení § 75 odst. 1. čís. 2.

Co platí o hlasování ve sborech, platí také o rozhodnutí jednotlivého orgánu moci veřejné, což ovšem bylo nutno v tomto paragrafu výslovně vytknouti.

Násilí proti orgánu moci veřejné.

Tento předpis doplňuje ochranu státní moci poskytovanou v § 179.

§ 181. Jak vyplývá z legální definice § 13 č. 7. docházejí tu ochrany také osoby, jež jsou k jednotlivým úkonům úředním jen ku pomoci přibrány. Také zřízenci soukromých podniků (na př. soukromých drah) jsou orgány moci veřejné potud, pokud jim moc veřejná nebo zákonodárná svěřila úkon své pravomoci, tedy na př. pokud vykonávají funkce policejní (srv. § 102 železničního řádu dopravního).

Zda orgánové cizích států budou u nás této ochrany požívati, bude nutno řešiti podle uvedeného předpisu § 13 čís. 7.

Zásadní rozdíl mezi násilím proti moci veřejné (§ 179) a činem trestným podle § 181 spočívá v tom, že tam jde o ochranu veřejné moci, musí tedy vždy tu býti úmysl násilím (třeba proti jednotlivému úředníku) působiti na rozhodování nebo jednání úřadu; zde pak jde vždy jen o násilí proti jednotlivému úředníku nebo jiné osobě pověřené výkonem veřejné moci.

Odstavec 1. tohoto paragrafu má na mysli případy násilného jednání za úředního výkonu a násilné pomsty za úřední výkon.

Odstavec 2. liší se úmyslem, který se tu nese ke zmaření nebo vynucení úředního úkonu.

V teorii i praxi velmi sporná jest otázka, zda za násilí proti veřejnému orgánu je pokládati též činnost, kterou výkon po právu má býti vynucen nebo již má býti zabráněno výkonu protiprávnímu. Osnova řeší tuto otázku tak, že stíhá jen zabránění výkonu, který náleží do rámce úřední povinnosti veřejného orgánu, dále vynucení výkonu, který by byl porušením této povinnosti, a nátlak činěný na orgán, aby vykonal svůj úkon v určitém smyslu. Úřední orgán tedy se chrání jen, pokud jeho výkon náleží povšechně do rámce jeho pravomoci, třeba v konkrétním případě orgán by nebyl příslušný nebo výkon kompetentního orgánu by byl materiálně protiprávní.

Toto rozřešení známého sporu sluší pokládati za nevhodnější, neboť bylo by kriminálně politicky nadměru povážlivé, kdyby zákon připustil násilí proti úřednímu úkonu z té příčiny, že orgán jej podnikající není v kon-

kretním případě příslušný nebo rozhodnutí jeho věcně pochybené. Dále sluší uvážit, že právní řád dává zpravidla zasaženým stranám možnost, dovolati se nápravy pořadem práva. Konečně je také teoreticky odůvodněno, aby vykonavatel veřejné moci byl pokládán za její orgán vždy potud, ale také jen potud, pokud se pohybuje aspoň povšechně v rámci své pravomoci. Jakmile vykročí z toho rámce, přestává býti orgánem veřejné moci; jeho útok proti jednotlivci je protiprávní a obrana proti němu, třeba násilná, musí býti považována za dovolenou podle obecných zásad o obraně (§ 24). Obtížím, jež při tomto vymezení nastanou v praxi hledíc k ustanovení § 20 v případě omylu pachatele a o rozsahu úřední povinnosti, nelze se vůbec uvarovati, nechceme-li v absolutistickém duchu § 81 tr. zák. 1852 učiniti orgány veřejné moci za všech okolností nedotknutelnými.

Osnova rozeznává jednak vynucení úkonu protiprávního, jednak omezení svobody orgánu moci veřejné v tom směru, že se přinutí k výkonu v určitém smyslu, třeba by tento výkon byl po právu. Sporádaný státní život, jehož podmínkou je svoboda orgánů moci veřejné u výkonu této moci, vyžaduje, aby omezování této svobody bylo, pokud jde o trestnost, upraveno podle jiných hledisek než omezení osobní svobody vůbec. Neboť nejde tu jen o omezení svobody úředníkovy, nýbrž i o vsazení do sféry vyhrazené veřejné moci.

Rozumí se, že slova „aby upustil od svého úředního výkonu“ se vztahují jak na případ, kdy má býti upuštěno od jednání, které se dosud nezačalo, tak i když má býti upuštěno od jednání již započavšího.

Poslední odstavec tohoto paragrafu má na mysli okolnost, že někdy příčinou násilného odporu bývá chování výkonného orgánu. Právě v případech, kdy výkonný orgán buď nejedná po právu nebo sice plní svou povinnost, zanedbává však při tom potřebnou a s plněním úřední povinnosti slučitelnou šetrnost k postižené osobě, kdy tedy hřeší na svou úřední nedotknutelnost, je třeba mírnějšího trestu, má-li býti získána možnost přísnějšího potrestání případů, kdy se v činu neprojevuje omluvitelná podrážděnost provokované osoby, nýbrž skutečný odpor proti státní moci. Toto zmírnění trestní sazby v uvedených případech hovoří též právní zásadě, která diktovala ustanovení § 24 odst. 2. o omluvitelném vykročení při obraně. Zmírnění trestu je možné ve všech případech, o nichž jedná § 181, tedy také v případě, že násilí směřuje k vynucení úředního výkonu a ne, jak ovšem bude pravidlem, jen k jeho zamezení. To je vyjádřeno obratem „nejedná po právu“, který se vztahuje také na případ, že orgán odpírá předsevzítí úřední úkon, k němuž jest povinen.

Mírnější případy zasažení do výkonu veřejné moci (mísení se do úředního výkonu podle § 160 rak. osnovy) mají se trestati podle § 18 osnovy přestupkového zákona, leč že by šlo o urážku orgánu moci veřejné (§ 182).

Urážka orgánu moci veřejné.

§ 182. Toto ustanovení jest aplikací § 300. na útoky proti orgánům moci veřejné při výkonu úřadu. Ohrožení samého výkonu jako při vmísení se podle § 18 osnovy přestupkového zákona tu třeba není.

Zneužití moci úřední.

§ 183. Obtíže, s nimiž zákonodárství, teorie i praxe zápasí, pokud jde o t. zv. delikty úřední, vyplývají částečně z toho, že tímto názvem se zahrnují jak obecné delikty, které byly usnadněny mocí úřední nebo při nichž byla tato moc prostředkem (t. zv. nepravé delikty úřední), tak i zvláštní delikty, jichž jen úředník se může dopustiti. Pokud pak jde o tuto druhou skupinu, vládně nejasnost ve příčině jejího ohraničení proti proviněním disciplinárním; jde totiž o to, zdali tyto pravé delikty úřední jsou jen kvalifikovaným druhem provinění

disciplinárních, či zda tu jde o jiný zájem, který těmito trestními hrozbami má dojíti ochrany.

Těmto nejasnostem snaží se osnova čeliti tím, že tak zv. nepravé delikty úřední vůbec vylučuje z oblasti úředních deliktů, zařadujíc podle příkladu § 44 nizozemského trestního zákona a § 181 něm. osnovy do obecné části zvláštní předpis o zvýšené trestnosti takových činů (§ 75 odst. 1. čís. 2).

Pokud jde o pravé delikty úřední, jest hlavním legislativním problémem, jak vymeziti kruh osob, jež těchto deliktů se mohou dopustiti. Řešení této otázky vyplývá ze stanoviska, jež zákon zaujímá v otázce, jaký právní statek má těmito trestními hrozbami býti chráněn. Je tu dvojí možnost. Zákon může chrániti prostředky trestního práva především zvláštní právní poměr mezi státem a jeho úředníkem. Pak vztahují se předpisy o úředních deliktech na všechny osoby, které jsou ke státu v tomto zvláštním veřejnoprávním poměru služebním, který právě má býti chráněn, ale také jen na tyto osoby. Zpravidla však zákonodárcové se nespokojují touto skupinou osob úředních, nýbrž kladou jim na roveň osoby, které nejsou v takovém služebním poměru jsou pověřeny úkolem, aby v tom či onom směru obstarávaly věci státní. Tím však již nastoupena je cesta k druhému hledisku, totiž, že se nechrání služební poměr úředníka ke státu, že trest tu není kriminálním ekvivalentem konvenční pokuty, kterou se zajišťuje někdy v soukromoprávních vztazích splnění povinnosti z námezdní smlouvy, nýbrž že má býti uplatňování státní vůle chráněno nejen proti útokům z vnějška, nýbrž i proti útokům osob, které jsou pověřeny úkolem, aby státní vůli tvořily neb uplatňovaly. Důvodem k trestání zneužití úřední moci podle tohoto názoru je, že osoba, která vystupuje jako orgán veřejné moci, místo aby své síly postavila do služeb zájmů obecných, staví moc, kterou k tomu účelu a jen k tomu účelu je vypravena, do služeb zájmů soukromých. Kruh osob, jež s tohoto hlediska se mohou dopustiti zneužití moci úřední, je ke kruhu osob, jež mohou porušiti svůj služební poměr ke státu, v poměru dvou se protínajících kruhů. Jsouť osoby, jež jsou úředníky v tom smyslu, že jsou ke státu ve veřejnoprávním poměru služebním, avšak nevykonávají státní moc. Tak úředníci státních podniků hospodářských. A na druhé straně právě nynější vlna demokratisace státní správy vynáší stále nové kategorie osob, které vykonávají státní moc, aniž jsou ke státu v poměru služebním. Tak porotci, členové komisí pro vyměňování daní, členové sborů samosprávných, obecní starostové a jiní. Z tohoto souboru státních orgánů je z důvodů systematiky vyloučiti jen členy sborů zákonodárných a voliče, a to pro zvláštní ráz činnosti těchto orgánů, jmenovitě proto, že tu nejde po výtce o uskutečňování vůle v zákonech již vyjádřené, nýbrž o tvoření této vůle; proto se musí stát chrániti přehmatů těchto orgánů zvláštními předpisy, třeba by některé z nich, jako zvláště předpisy o úplatkářství, byly u obou těchto skupin státních orgánů shodné.

Zařadivši pravé delikty úřední mezi delikty proti moci veřejné, naznačuje již osnova, že se přidržela eventuality druhé. To proto, že služební poměr mezi státem a jeho zaměstnanci je chráněn disciplinárním právem, jež dává státu dostatečnou moc, aby se ubránil takovým porušením povinností, při nichž by byl ohrožen právě jen zájem státu na plnění služebních povinností. Porušení povinností, jež by zároveň zakládalo obecný trestný čin, má, jak již uvedeno, býti postiženo ustanovením § 75 odst. 1. čís. 2. Tím se problém vymezení pravých úředních deliktů zhušťuje v otázku, jaká porušení úředních povinností vybočují již z interního poměru mezi státem a jeho zaměstnancem. Osnova pokládá za nejúčelnější stanoviti hranici tam, kde právní moc svěřená úředníkovi v zájmu veřejném staví se protiprávně do služeb soukromých. Tyto případy, kdy moc úřední slouží protiprávně egoistickým snahám soukromým, možno nejprůběhavěji označiti jako zneužití moci úřední. Osnova však nedoporučuje pojmouti slovo „zneužití“ do textu zákona, jako činí § 101 tr. zák. 1852,

§ 339 něm. tr. z. a čl. 276 švýc. osnovy, nýbrž užívá podobného obratu jako § 471 tr. zák. čl. V/1878, totiž „porušení úřední povinnosti“. Každé zneužití moci úřední je ovšem porušením úřední povinnosti, ale některá trestuhodná porušení úřední povinnosti by bylo lze označiti jako zneužití moci úřední jen při velmi extensivním a lidu ne srozumitelném výkladu slova „zneužití“. Jmenovitě porušení povinnosti opominutím, kde trestný čin záleží právě v tom, že pachatel ne užíil své moci, sotva by se rozumělo slovem zneužití. Toho dokladem je § 481 tr. zák. čl. V/1878 a § 167 rak. osnovy, které jsou nuceny postavit po bok zneužití moci úřední také její neuzítí.

Vedle porušení úřední povinnosti uvádí osnova výslovně zvláštní případ tohoto porušení, totiž porušení úředního tajemství, aby nevznikly pochybnosti, že i povinnost mlčenlivosti je povinností úřední.

Osnova, budujíc pojem zneužití úřední moci na porušení úřední povinnosti, vyvolává nebezpečí, že by pak celé disciplinární právo úřednické, jež přece vymezuje právní následky porušení úřední povinnosti, bylo přeneseno do trestního práva. Toto nebezpečí zažehnává osnova tím, že vymezuje úmysl, ve kterém porušení povinnosti se musí státi, má-li býti trestné: „opatřiti sobě nebo jinému neoprávněný prospěch nebo způsobiti škodu“. Ostatně náleží sem jen poruchy úředních povinností, nikoliv poruchy povinností stavovských, na něž disciplinární právo se rovněž vztahuje, na př. vykonávání neslučitelného vedlejšího zaměstnání, chování neslučitelné s důstojností stavu a p.

Dostatečně širokým vytyčením pojmu zneužití moci úřední zjednodušuje se celá soustava těchto deliktů, která v zákonech, v nichž tento základní úřední delikt není dosti široce vymezen, nutí ke kasuistice, vždy povážlivé, poněvadž nelze se při ní vyvarovati mezer. Tak není nutné zvláště uváděti porušení osobní svobody, práva domovního, jakož i tajemství listovního a telegrafního veřejným úředníkem podle X. hlavy trestního zákona čl. V/1878, protiprávné zabavení listin, porušení tajemství úředního a využití tajemství úředního podle § 170, 171 a 172 rak. osnovy, donucování v úřadě, ublížení na těle v úřadě, protiprávné zatčení, porušení práva domovního, použití donucovacích prostředků při vyšetřování, protiprávné zahájení vyšetřování, protiprávný výkon trestu, protiprávné opominutí trestního stíhání jakož i vybírání neoprávněných dávek podle § 339 až 346, 352 a 353 německého trest. zák., § 176, 177 a 178 německé osnovy a čl. 277 a 278 švýcarské osnovy (srv. též § 472—477 tr. zák. čl. V/1878). Neboť pokud tu nejde o činy, jež i podle obecného práva trestního jsou trestné, jsou těžko myslitelné bez úmyslu někomu způsobiti proti právu škodu; kde by pak tohoto úmyslu nebylo, vystačí se s potrestáním disciplinárním. Delikty pak úředníků dopravních, zvláště i poštovních a telegrafních, o nichž mluví na př. § 354 a 355 něm. tr. zák., § 200 a 201 tr. zák. čl. V/1878, § 180 něm. osnovy a čl. 286 a 287 švýc. osnovy, je lépe zařaditi mezi delikty proti řádu hospodářskému (§ 236), poněvadž tu nejde ani o výkon veřejné moci, ani nemusí jíti o osoby, jež jsou ke státu v poměru služebním. Zrada diplomatická podle § 353 a) něm. tr. zák. a § 179 něm. osn. zařaděna je mezi trestné činy proti republice (§ 139). Jiná prozrazení úředního tajemství (srv. čl. 284 švýc. osnovy), pokud právě nejsou zneužitím úřadu v hořejším smyslu, stačí stíhati disciplinárně. Prozrazení tajemství duchovním, advokátem, lékařem, o němž jedná § 328 tr. zák. čl. V/1878 a čl. 285 švýc. osnovy, náleží k trestným činům porušujícím soukromé tajemství (§ 340). Případ při častém přibírání laiků k úředním úkonům snadno možný, že by takový úředník tajemství, kterého se v úřadě doví, sice neprozradil, ale z něho těžil ve vlastním podniku, bude, pokud jej vůbec lze postihnouti, rovněž zahrnut ve zneužití moci úřední podle navrhované úpravy. Pokud konečně jde o neoprávněné omezení osobní svobody, neopráv-

něné obvinění z trestného činu a zasažení do práva domovního, budou to kvalifikované případy obecně trestných deliktů.

Zbývá tedy jen porušení práva asi ve smyslu § 336 něm. tr. z. nebo § 171 něm. osnovy (Rechtsbeugung). Tento případ chce osnova stíhati jako kvalifikovaný případ zneužití moci úřední uvedený v § 183 odstavci 2. Tímto ustanovením má býti zasaženo jen konečné rozhodnutí ve věci samé, poněvadž porušení povinností při pracích přípravných je dostatečně trestáno v odstavci prvním. Stylisace německého práva zdá se po dvojí stránce příliš úzkou. Především neobjímá případy, kdy správní úředník v řízení správním porušil zákon, ač je nepochybné, že ani správní úředník při svém rozhodování nesmí se řídití ničím jiným než právem. Ovšem pokud osnova stávi soudci na roveň veřejného úředníka povoláného k rozhodnutí ve věci samé, mohly by vzniknouti pochybnosti z toho, že ve správním právu jsou častější případy, kdy zákon přenechává rozhodnutí volné úvaze rozhodujícího státního orgánu. Nehledíc však na to, že i v zákonech, s nimiž soudce zpravidla pracuje, volná úvaha soudcovská nabývá stále většího rozsahu, nemůže uvedená okolnost ospravedlniti, aby správní úředník rozhodující nějakou spornou věc pořadem řízení správního směl beztrestně rušiti právo.

Druhý bod, v němž německá formulace porušení práva se jeví příliš úzkou, je ten, že stíhá jen případy, kdy soudce chce poškoditi některou stranu nebo jí prospěti. Osnova má za to, že není nijak odůvodněno, proč by měl bez trestu zůstati soudce, jemuž nejde o prospěch nebo škodu sporných stran, nýbrž někoho třetího.

Trestní hrozba na porušení práva je nutný korrelát neodvislosti soudcovské, která jí je chráněna proti těm, kdož by pod záminkou neodvislosti chtěli rušiti právo. Ovšem nemá-li neodvislost a neodpovědnost soudcovská býti tímto ustanovením příliš zúžena a nemají-li strany býti sváděny k tomu, aby užívaly obvinění soudce nebo správního úředníka z porušení práva jako posledního opravného prostředku ve svých prohraných přích, nutno toto ustanovení úzce vymeziti tak, aby se týkalo jen vědomého porušení práva, tedy rozhodnutí, o němž úředník ví, že se přiči zákonu.

Při rozhodování ve sborech je čin ovšem dokonán teprve tím, že dojde k rozhodnutí; do té doby může soudce své votum odvolati, ve kterémžto případě je beztrestný podle obecných zásad o ustoupení od pokusu.

Osobování si moci úřední.

Případ, že někdo si osobuje úřad, který nezastává, nemusí býti porušením povinností a nebyl by tudíž postižen ustanovením § 183. § 184.

Takový čin je možný: 1. jako překročení kompetence úředníkem nebo 2. jako podvodné vydávání se za úředníka osobou, která úředníkem není neb už není, nebo konečně 3. jako podniknutí úkonu, jenž nepatří vůbec do oboru působnosti některého úřadu.

V prvním případě je ovšem hranice mezi osobováním si a zneužitím moci úřední dosti nejistá, což však nebude mít praktických důsledků, poněvadž trestní sazba na oba činy je stejná. Druhý a třetí případ může konkurovati s podvodem a všechny tři případy mohou se sbíhati s jinými delikty, na př. s omezením osobní svobody nebo porušením práva domovního. Povšechně se liší druhý a třetí případ od podvodu jednak tím, že s podvodným úmyslem je tu spojen úmysl využití výhod, jež poskytuje úřední postavení, čímž jest odůvodněna přísnější sazba trestní, jednak také tím, že tu nemusí jíti o prospěch neb o škodu ma je t k o v o u.

Osobuje-li si vinník moc úřední v jiném úmyslu, než aby sobě nebo jinému opatřil prospěch nebo způsobil škodu, je čin — stejně jako neoprávněné užívání úředních odznaků — přestupkem (§ 20 osnovy přest. zákona).

Osobování si úřadu spočívá vždy toliko v úředním úkonu osobou neoprávněnou. Nenáleží sem tedy na př. případ, kdy někdo se vydává za vysokého úředníka, aby si získal nevěstu nebo její věno.

Značné rozpětí trestní sazby je odůvodněno tím, že jest určena stejně na poměrně nepatrné poklesky, jako na velmi vážné kopnickiády.

Případ uvedený v odst. 2. je kvalifikován jednak tím, že tu nejde o neoprávněný jednotlivý úkon moci veřejné, nýbrž o osobování si pravomoci, jednak tím, že toto osobování si pravomoci vztahuje se na zvláště důležité ústavní činitele a sbory úřední. Předpis je převzat z § 10 č. 2. zák. na ochranu republiky (srv. obdobný trestný čin proti vůli lidu podle § 167 odst. 2.).

Úplatkářství.

§ 185.

Při široké definici zneužití moci úřední (§ 183) jeví se úplatkářství jako speciální případ tohoto deliktu. Z důvodů uvedených u § 183 rozlišuje osnova také tu podplácení úředníka vůbec od podplácení soudce a úředníka rozhodujícího ve věci samé; z důvodů pak uvedených v hlavě o trestných činech proti vůli lidu (§ 171 a 176) i podplácení aktivní od podplácení pasivního. Mimo to je při pasivním podplácení soudce nebo veřejného úředníka povoláného k rozhodnutí ve věci samé odlišen případ porušení práva (rozhodnutí zákonu se příčí) od případu pouhého brání úplatků vůbec. To proto, že u této kategorie úředníků a soudců je třeba brániti již pouhému podezření úplatnosti, které by mohlo vzniknouti, i když by přijali prospěch majetkový, aby učinili rozhodnutí zákonu vyhovující. Jeví se tu tedy úplatek za rozhodnutí zákonu se příčí jako kvalifikovaný případ úplatkářství. Poněvadž u extranea bude těžko dokazovati vědomí, že rozhodnutí, jehož se domáhá úplatek, se příčí zákonu, mimo to pak, poněvadž trestní sazba za prosté uplácení soudce se zdá dostatečnou i pro případy aktivního podplácení při porušení práva, bude v takovém případě ten, kdo podplácí, trestán podle druhé aliney odstavce prvního, kdežto podplácený soudce bude v případě porušení práva trestný přísněji podle odstavce třetího.

Rozumí se, že také neučinění rozhodnutí je podle okolností pokládati za rozhodnutí. Rovněž se rozumí, že o podplácení možno vůbec mluvit jen tam, kde jde o porušení úředních povinností, nikoliv tam, kde jde o porušení povinností stavovských, třeba disciplinárně trestné. Nebude sem tedy náležeti na př. případ, kdy někdo slibem značnějšího honoráře chce pohnouti učitele, aby v jeho rodině uděloval soukromé vyučování, třeba by věděl, že to není učitelé dovoleno.

Cestný dar, poskytnutý třeba i soudci, sem ovšem nenáleží, poněvadž tu jednak nebude zpravidla vztahu k určitému rozhodnutí, jednak služební pragmatika dovoluje přijetí takového daru se svolením nadřízeného úřadu.

Vyjímaje případ soudce a úředníka jemu na roveň postaveného, je poskytování darů a přijímání jich tam, kde nejde o porušení povinnosti, považovati za pouhé disciplinární provinění. V rámci trestního práva jest těžko stanoviti rozdíl mezi obvyklým snad zproptným, jež někdy se dává úředníkům nejnižších kategorií, a trestným bráním darů v úřadě. Případy jsou tu tak různé a potřeba represe u různých kategorií veřejných úředníků tak rozdílná, že se tu doporučuje pružnější cesta stíhání disciplinárního.

Klamání orgánů moci veřejné.

§ 186.

Svoboda tvoření a uskutečňování státní vůle může býti omezována nejen násilím nebo využitkováním osobních slabostí jejich nositelů, nýbrž i omylem, do něhož tito nositelé byli ve zmíněném úmyslu uvedeni. To je patrně legislativním motivem různých trestních norem, jako utrhaní na cti podle § 209 tr. zák. 1852, křivého obvinění a zatajení vývodů podle § 227 až 230 tr. zák.

čl. V/1878 a podle § 164 a 165 něm. tr. z., křivého udání podle § 227 a nepravdivého omlouvání se porotců podle § 228 něm. osnovy, falešného lékařského vysvědčení podle čl. 218 švýc. osnovy, křivého obvinění a uvádění soudnictví v omyl podle čl. 267 a 268 téže osnovy nebo křivého obvinění podle § 187, 188 a 189 rak. osnovy.

Svobodu rozhodování státního jako předmět ochrany trestní je lišiti od jiných statků, jež těmito předpisy jsou chráněny, jako čest osoby křivě obviněné nebo její svoboda. Pokud i tyto statky jsou činem zasaženy, možno v tom viděti kvalifikační moment nebo také užiti ustanovení § 71 o souběhu.

Z těchto důvodů uznává osnova jen tři případy uvádění veřejné moci v omyl, totiž základní delikt klamání orgánů moci veřejné podle § 186, křivé svědectví podle § 187 a udavačství podle § 190, k čemuž neoznámení vývodů podle § 192 se poji jako zvláštní případ udavačství spáchaného opominutím.

Podle obdoby násilí proti orgánům moci veřejné (§ 181) a úplatkářství (§ 185), jež jsou jen jedním prostředkem k dosažení téhož cíle, k němuž míří i klamání orgánů moci veřejné, spočívá kriminální výsledek ve dvojím: buď v tom, že se zabrání výkonu úřednímu aneb že se naň vykonává nepřislušný vliv. Nemůže ovšem každé uvedení v omyl, jež se stane v naznačeném úmyslu, býti postiženo trestem; proto osnova uznává jen dva prostředky, jimiž čin může býti spáchán, totiž lest a tvrzení nepravdy tam, kde zákon ukládá povinnost říci pravdu.

Již toto osobování si nepřislušného vlivu na výkon moci veřejné má býti trestné podle odst. 1. a 2. Odstavec 3. uvádí pak kvalifikovaný případ, totiž, kde klamání orgánů je prostředkem k získání prospěchu nebo způsobení škody. Rozumí se, že také škoda způsobená státu sem náleží.

Uváděti zvláště případ vydávání nepravdivých vysvědčení lékařských a podobných, nepokládá osnova za nutné. Neboť, ví-li lékař, že se jeho vysvědčení má užiti ke klamání moci veřejné, dopouští se účastenství v trestné činnosti; neví-li to však, stačí takový čin stíhati jako přestupek (§ 24 osnovy přest. zákona).

Poslední odstavec tohoto paragrafu má zameziti kollisi mezi normami trestního práva justičního a normami trestního práva důchodkového nebo policejního. Myšlenka odůvodňující toto ustanovení jest, že v těch případech, kde trestní následky nepravdivého udání jsou již upraveny jinými obory právními, netřeba zakročení trestního soudu. Toto omezení však se vztahuje jen na případy tvrzení nepravdy (odst. 2.), nikoli však na případy lsti (odst. 1.).

Křivé svědectví.

Křivé svědectví je podle osnovy zvláštním případem uvádění úradů v omyl, takže tu souběh není možný. Jeho zvláštní trestnost je odůvodněna tím, že nepravdivé udání se tu děje ve zvláštních formách zavedených k zabezpečení pravdy zákonem.

Na rozdíl od uvádění úradů v omyl se tu nepožaduje úmysl působiti na rozhodnutí úřadu, nýbrž stačí vědomí, že se má užiti výpovědi jako průvodního prostředku. Tím řeší osnova spornou otázku, je-li křivým svědectvím nepravdivé udání generalii. Další rozdíl proti klamání orgánů moci veřejné je v tom, že tu je za trestné prohlášeno nejen konání, nýbrž i opominutí, totiž zamlčení pravdy. Aby bylo postiženo nejen křivé svědectví, nýbrž i nepravdivá přisežná výpověď strany vyslychané podle § 377 civilního řádu soudního (rak.), neuznává osnova výrazu „svědecká výpověď“, nýbrž stíhá každou výpověď, již má býti užito jako průvodního prostředku. Náleží sem tedy také výpověď znalce. Další podmínkou je, že vyslychaný je podle zákona povinen říci pravdu, aby předpis nebyl vztahován snad i na výpověď obviněného v řízení trestním. Byla-li by tedy při reformě civilního řádu soudního povinnost

§ 187.

V obou případech, kdy zákon stanoví povinnost upozorniti úřad na jeho omyl nebo dáti obviněnému nebo jeho obhájci možnost vyvésti úřad z omylu, uznává § 194 tytéž důvody omluvné jako § 191 při křivém svědectví a křivé přísaze. Jen proto, že norma je nová, jde § 194 o to dále, že v případech blízcích se stavu nouze, v nichž § 191 odst. 1 dovoluje jen zmírnění trestu, prohlašuje čin za úplně beztrestný.

Podobně jako ustanovení o udavačství nelze ani trestních hrozeb na neoznámení a zatajení vývodu užítí při činech stíhaných jen na obžalobu soukromou.

Úplata za křivé svědectví.

§ 195. Trestnost podplácení svědka není vyčerpána ustanoveními o návodu a psychickém pomáhání, zejména hledíc na to, že nutno je trestati i tehdy, následuje-li po činu.

Potrestání podle § 195 je možné i tam, kde ke svědectví nedojde, takže při souběhu § 187 a 195 nastane zvýšení trestní sazby podle zásad platných o konkurenci (§ 71).

Křivé svědectví za úplatu je tudíž fakticky kvalifikovným případem křivého svědectví.

Násilí proti svědkovi.

§ 196. Podle obdoby § 181 odst. 1. (násilí proti orgánu moci veřejné) je chrániti i svědka proti násilí, jehož by někdo užil proti němu za to, že vypovídal před soudem nebo jiným úřadem povolaným k rozhodování sporných věcí. Zpravidla tu půjde o pomstu toho, kdo výpovědí byl zasažen, ač to není nutné. Myslitelné je, že někdo užije násilí na př. proto, že byl k tomu najat.

Tímto ustanovením se ušetří uvádění zvláštního kvalifikovaného případu u jednotlivých deliktů, na př. u poškození na těle, poškození věci a j.; neboť tu bude užítí trestní sazby podle zásad o souběhu trestních zákonů (§ 71).

Potlačení nebo padělání listiny orgánem moci veřejné.

§ 197. Podle definice § 186 může klamání orgánu moci veřejné dopustiti se i úředník, na př. ten, jenž úředníku rozhodujícímu předloží nepravdivý zápis v úmyslu, aby působil na jeho rozhodnutí. U úředníka však je stíhati podobná jednání i v případě, že tu není zvláštního úmyslu rozhodného pro klamání moci veřejné, ani úmyslu, jaký se požaduje při zneužití moci úřední (§ 183), nebo vědomí, jehož je třeba při padělání listiny (§ 228: vědomí, že se má listiny užítí jako pravé). K těmto normám je § 197 v poměru obecné (subsidiární) normy ke zvláštní, takže tu nemůže dojít k souběhu.

Také nedbalé jednání bylo nutné prohlásiti tu za trestné, ovšem jen, jde-li o nedbalost hrubou.

Podobný trestný čin má na mysli § 348 něm. tr. zák., § 175 něm. osnovy a § 169 č. 2. a 3. rak. osnovy.

Nepravdivé ověření.

§ 198. Toto ustanovení je vzato z čl. 281 švýc. osnovy. Vztahuje se nejen na úředníky, nýbrž na všechny osoby, jež po zákonu požívají veřejné víry, na př. na notáře a osoby pověřené přezkoumáváním měř a vah. Také tento předpis je ke zneužití moci úřední v poměru obecnější normy. S úplatkářstvím konkurovati může; není tedy třeba po příkladu čl. 281 odst. 2. švýc. osnovy vytýkati jako kvalifikovaný případ falšování listiny za úplatu. Uváděti výslovně, že ustanovení se vztahuje i na nepravdivou legalisaci podpisu neb opisu, je zbytečné. Zajisté se vztahuje i na nepravdivý překlad tlumočnicka úředně pověřeného.

V § 199 až 201 pak 203 a 204 prohlašují se trestnými činy, jimž společně je ztěžování nebo znemožňování výkonu státní moci tím, že se dosahu státní moci odnímají osoby nebo věci, na nichž nebo jimiž má tato moc býti uplatněna.

Jde tu především o nadržování vinníku po spáchaném činu k tomu konci, aby ušel trestnímu stíhání, trestu nebo zabezpečovacímu opatření, uloženému soudem. Rakouská osnova rozkládá tuto činnost v několik skutkových podstat (§ 193, 194 a 195). Německý trestní zákon (§ 257) a tr. zák. čl. V/1878 (§ 374) zařadí tyto činy málo logicky mezi delikty majetkové, což německá osnova (§ 235 a 236) sice opravuje, ale také dosti nezdůrazňuje vztah těchto činů k výkonu státní moci.

Uniknutí zabezpečovacímu opatření uloženému trestním soudem bylo třeba zvláště vytknouti, poněvadž v obecné části se činí přesný rozdíl mezi těmito opatřeními a tresty.

Osnova trestá nadržování jen, jde-li o zločin nebo přečin, třeba by šlo o přečin stíhatelný toliko na obžalobu soukromou.

Mimořádné zmírnění dovolené v případě, že jde o osobu blízkou, činí možným též upustiti od trestu.

Byla-li pomoc poskytnutá po činu slíbena předem, bude vinník trestný podle okolností také pro účastenství (psychické pomáhání).

Vyproštění vězně.

Toto ustanovení odpovídá celkem § 447 tr. zák. čl. V/1878, čl. 274 švýc. osnovy, § 120 a 121 německého trestního zákona, § 236 něm. osnovy a § 199 rak. osnovy. Proti nadržování je tento předpis širší, protože se vztahuje na všechny tresty na svobodě, tedy také, byl-li trest uložen za přestupek, ba i na případ, byl-li kdo jiným veřejným úřadem než soudem neb orgánem moci veřejné zatčen neb umístěn v ústavě trestním, zabezpečovacím nebo výchovném nebo z důvodů veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdravotnictví v ústavě jiném. Ústavy výchovné bylo třeba uvést, aby byly postiženy také případy vyprošťování z nucených výchov, třeba by se konala v ústavě soukromém. Omezení při ústavě zdravotních bylo nutné proto, aby předpis nebyl vztahován na případy, když na př. někdo, kdo na ulici utrpěl úraz, byl policií dodán do nemocnice. (Jinak ovšem, byl-li tam dodán proto, že je stížen nakažlivou nemocí.)

Vyproštění vězně osobou úřední může býti zneužitím moci úřední. Zde bylo nutno uvést tento případ proto, aby byly postiženy i případy, kdy čin se stal vědomě nebo z hrubé nedbalosti, tedy bez úmyslu vězni způsobiti prospěch nebo státu škodu.

Pokud jde o osoby blízké, umožňují již obecné zásady o zmírnění trestu (§ 77 čís. 2.), aby se k jejich poměru k vyproštěnému přihlédlo; další zmírnění trestu nebylo uznáno za účelné.

Porušení úředního zabavení.

Tato norma spočívá na podobném zákonodárném motivu jako předešlá a má svůj vzor v § 3 zákona o maření exekuce z 24. května 1883, ř. z. 78, § 360 tr. zák. čl. V/1878, v § 136 a 137 něm. tr. zák. a § 201 rak. osnovy. Podstatně však liší se osnova v tom, že v rušení zabavení nevidí delikt proti zájmům jednotlivce, t. j. vymáhajícího věřitele, nýbrž proti výkonu státní moci. Proto stejně jako poškození, zničení neb učinění neupotřebitelnou věcí

zabavené se posuzuje odstranění nebo zničení úřední pečeti nebo jiného úředního znamení, jímž věc jest označena jako zabavená, a jednání v úmyslu zmařití nebo ztížití dosažení zákonného účelu zabavení trestá se jako případ kvalifikovaný.

Dalším důsledkem onoho zásadního názoru osnovy je, že rozšiřuje ochranu zabavení na všechny případy, kdy nějaká věc byla veřejnou mocí odňata dispozici oprávněného a zabezpečena pro výkon státní moci, tedy na př. když by byla studna v čas epidemie označena jako zamořená a zakázáno jí užívatí.

Důsledně sem patří také takové věci, k nimž podle ustanovení zákona přísluší státu nebo vůbec moci veřejné právo požadováci. Neodůvodněná různost a namnoze i přílišná přísnost trestních sankcí, obsažených v jednotlivých zákonech sem náležejících (srv. na př. zákon č. 117/1924 Sb. z. a nař. o požadování dopravních prostředků pro účely vojenské), vyžaduje jednotné blanketové normy s přiměřeným trestovým rámcem.

Ustanovení § 201 nelze pokládati za zbytečné a podle vzoru norského trestního zákona prostě vynechat; neboť i když čin bude zpravidla trestný jako krádež, zpronevěra nebo poškození cizího majetku, je v něm hrubší porucha právní, než při pouhém zasažení do práv soukromých. A pak sluší trestati také vlastníka věci, když sám činu se dopustí, protože je i v tomto případě veřejné moci stejně zabráněno věci nakládati.

Neoprávněné uveřejňování.

§ 202. Výkon státní moci může býti také ohrožen uveřejněním zpráv o mimořádném zařízení k udržení neb obnovení pokoje, ač to bylo úředně zakázáno, neb uveřejněním zpráv o určitých neveřejných úkonech zákonodárných sborů nebo jiného sboru neb úřadu vykonávajícího moc veřejnou nebo soudu.

První případ reprodukuje ustanovení § 23 al. 2 zákona na ochranu republiky. Druhý případ byl již nyní trestný, jednak podle § 309 tr. zák. 1852 a čl. VII, VIII zák. ze 17. prosince 1862, č. 8 ř. z. z roku 1863, jednak podle § 20 zák. čl. XXXIV/1897 a § 6 zák. čl. LIV/1912, a pokud jde o trestní řízení vojenské, podle § 263 a 264 voj. tr. ř.

Maření veřejné vyhlášky.

§ 203. Tato trestní hrozba směřuje k podobnému cíli jako ustanovení § 201 o porušení úředního zabavení. Norma není zbytečná, třeba by mnohdy konkurovala s jinými na př. delikty volebními, poněvadž čin může i bez této konkurence býti nebezpečný, na př. když někdo odstraní vyhlášku mobilisační nebo zničí vyhlášku o dni veřejné dražby a zabrání tak koupěchtivým, aby včas dražby se zúčastnili a pod. Trest peněžité byl stanoven pro případy zvláště lehké proto, že může jíti také o vyhlášky nepatrného významu.

Úmyslem vinníka musí býti ve všech případech zmařití nebo stížití dosažení účelu úředního opatření; není-li tu tohoto úmyslu, je čin přestupkem (§ 23 osnovy přest. zákona).

Vzpouora vězňů.

§ 204. Toto ustanovení má svůj vzor v § 200 rak. osnovy, § 189 něm. osnovy a čl. 275 švýc. osnovy. Stylisace byla přízpusobena § 206 (pozdvížení).

Ustanovení odst. 3. poskytující možnost dosáhnouti beztrestnosti včasným dobrovolným podobením, má usnadniti uklidnění vězňů ještě v poslední chvíli, než jejich shluknutí se stane skutečně škodlivým.

HLAVA DEVÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI OBEČNĚMU MÍRU A ŘADU.

V této hlavě jsou shrnuta jednak některá jednání, jimiž veřejný řád je porušován neb ohrožován, jednak některé formy jednání, jimiž jiné trestné činy se mohou státí zavržení hodnějšími proto, že zároveň ohrožují nebo ruší obecný řád.

Obecným řádem rozumíme tu soubor norem, jež zabezpečují klidné spoluzítí občanů, třeba by to nebyly veskrze normy právní. Jsou normy společenské, mravem sankcionované, jejichž zanedbání porušuje možnost klidného soužití více, než porušení některé normy právní. Sem náleží na našem kulturním stupni zvláště závazek snášlivosti k cizímu přesvědčení náboženskému, politickému, sociálnímu, dále závazek dbáti určitých citových momentů působících v mysli většiny lidí, na př. pokud jde o nakládání s mrtvolami a pohřbívání, konečně závazek respektovati určité projevy kolektivní vůle, jako vystupuje-li hlava státu nebo zákonodárny sbor nebo projevuje-li své mínění strana politická.

Tímto rozpětím pojmu veřejného řádu získáme vhodný předmět ochrany, jenž nám ukazuje, co je v jádru společného mnohým deliktům, jejichž systematické zařazení působí značné obtíže. To platí zvláště o deliktech náboženských.

Srocení.

Nejnižší stupeň ohrožení veřejného řádu může spočívatí ve shluknutí, poněvadž dav, jsa vznětlivější a méně odpovědný než jednotlivec v něm se ztrácející, snadno se dá strhnouti k činům, jichž pravděpodobně jednotlivci v něm sloučení o sobě by se nedopustili.

Ovšem nelze shluknutí samo o sobě prohlásiti za trestné, poněvadž utvoření davu na veřejném místě, ovládaného společnou snahou, může býti úplně legitimní, jsouc diktováno pohnutkami zcela nevinnými, jako je zvědavost (shluknutí, jež nastává ve velkých městech při každé pouliční nehodě) nebo snahami zcela nezávadnými, uplatňovanými v legitimních formách (demonstrace politické nebo sociální, pouliční přednášky nebo kázání).

Veřejnému řádu nebezpečným se stává shluknutí ve dvou případech: především, když se vymkne vlivu veřejné moci, t. j. když veřejná moc dav neovládne pouhým příkazem, a za druhé, když snahou, která dav slučuje, je snaha vykonati násilí. V tomto druhém případě pak dlužno zase se stanoviska trestnosti rozeznávati dva případy: když násilí míří proti osobám nebo věcem soukromým (pozdvížení) a když míří proti moci veřejné (vzbouření). V těchto posledních dvou případech třeba ostatně již určité formy přípravných jednání trestati, nemá-li trestní represe přijíti příliš pozdě.

Pokud jde o vymezení deliktu srocení, nepokládá osnova za nutno pojem shluknutí sám definovati. Netřeba se zajisté obávati, že by tento pojem byl chápán ve smyslu, v němž trestní zákon 1852 (§ 279 až 284) shluknutí chápe. Jmenovitě pak nepokládá osnova — stejně jako § 153 tr. zák. čl. V/1878 — za vhodné uváděti počet osob, jež se musí na tomtéž místě shromáždití, aby bylo možno mluvití o shluknutí. Každé takové číselné vymezení je nebezpečné proto, že svádí k mechanickému posuzování, kdy shluknutí je dáno, a odvrací pozornost od psychologických momentů, jež z několika osob na tomtéž místě shromážděných činí shluknutí. Co charakterisuje shluknutí, je právě nevymezenoost počtu účastníků, stálá možnost, že noví se přidají a jiní zase ubudou. Shluknutím tedy není uzavřená společnost, třeba četnější, dokud nepočítá s účastí osob jdoucích nahodile ko-

lem, ani větší množství osob, jež jsou organisovány tak, že určitá osoba je může ovládati, ovšem zase předpokládajíc, že nepřipouštějí k součinnosti nahodilé kolemjdoucí. V obou těchto případech může býti řeč o spáchání trestného činu větším počtem osob, nikoli však o shluknutí.

Jen v jednom směru, který ostatně je důsledkem tohoto stanoviska, pokládá osnova za vhodno shluknutí podrobněji vymeziti, totiž, že trestné je jen shluknutí v e ř e j n é. Veřejným je právě shluknutí tehdy, může-li se k němu připojiti osoba nezúčastněná. Shluknutí žáků ve škole, dělníků v dílně nepokládá osnova za shluknutí v technickém slova smyslu, poněvadž tu kruh osob, jež se mohou zúčastniti společného podniku, je předem vymezen. Jedinou výjimkou je shluknutí vězňů ve věznici, jež ale zakládá zvláštní delikt proti moci veřejné podle § 204. Naopak se zase nepožaduje, aby shluknutí se stalo na veřejném místě, poněvadž je dobře možno, aby lidé se shlukli i jinde, na př. v některé továrně a p.

Na rozdíl od § 68 a 269 tr. zák. 1852 i § 152 tr. zák. čl. V/1878, § 161 rak. osnovy a čl. 255 švýc. osnovy a podle vzoru § 116 něm. tr. zák., § 210 něm. osnovy a § 235 rak. osnovy nemíní osnova stíhati shluknutí jen v případě, když míří proti moci veřejné nebo jejímu orgánu, nýbrž nepřihlíží na tomto místě vůbec k tomu, z jakého podnětu shluknutí povstalo. To proto, že pokládá za nebezpečné každé shluknutí, jež se vymklo vlivu moci veřejné. Nemožno nikdy věděti, třeba by shluknutí bylo povstalo z pohnutky sebe nevinnější, kam zabočí, jakmile se dav stal renitentním proti orgánu moci veřejné.

Činnost trestná tu spočívá v neposlušnosti proti orgánu moci veřejné a jeví se v tom, že pachatel se „zúčastní“ shluknutí, v čemž jsou zahrnuti dva případy, totiž, že po výstraze ve shluknutí setrvá nebo že se teprve k němu přidá po tomto okamžiku. Stylisace osnovy snaží se také vyhnouti pochybnosti, jež vznikla v oblasti německého trestního práva, jak posuzovati případ, že shluknuvší se osoby se sice vzdálí z místa shluknutí, ale nerozejdou se, nebo naopak, že někdo se nevzdálí, ale tím právě míní vyhověti rozkazu, totiž nechce již nic míti s davem dále se valícím.

Vypočítavati, kolikrát orgán moci veřejné musí dáti rozkaz k rozchodu, nezdá se vhodným, poněvadž se tím otevírají dveře výmluvě, že pachatel některého rozkazu neslyšel. Podle osnovy má stačiti vědomí, že takový rozkaz byl dán.

Pozdvižení.

§ 206.

Shluknutí se stává pozdvižením, míří-li k tomu, aby se vykonalo násilí na osobě nebo věci. Je to tak zvané rušení zemského míru (Landfriedensbruch) § 123 něm. tr. zák., § 234 rak. osnovy a čl. 226 švýc. osnovy, částečně i § 209 něm. osnovy. Jméno „pozdvižení“ je vzato z výrazu „emeute“ francouzského textu švýcarské osnovy, poněvadž výraz „rušení zemského míru“ je příliš těžkopádný a lidu nesrozumitelný.

Na rozdíl i od švýcarské i od německé osnovy nepožaduje se, aby k násilí skutečně došlo, nýbrž jen, aby spáchané násilí bylo cílem, za nímž dav se shlukl. Výraz „rukou společnou“ má vyjádřiti psychickou disposici, jež se při shluknutí obyčejně vyjadřuje heslem „jeden za všechny a všichni za jednoho“ a jež, snižujíc vědomí individuální odpovědnosti, činí právě shluknutí nebezpečným. Ovšem je-li trestné již shluknutí za účelem násilí, musí tím spíše býti trestáno shluknutí, v němž k násilí již skutečně došlo, poněvadž to bývá kritický okamžik, kdy se vzdalují ti, v nichž je ještě vědomí osobní odpovědnosti, a naopak se ke shluknutí přidávají pochybná individua, číhající jen na příležitost k drancování. Také násilí, jakmile k němu došlo, působí na mnohé zvláštní přitažlivostí, probouzejíc v nich nejprimitivnější divoké instinkty.

Trestní sazba je rozpjata tak, aby soud mohl stupeň účastenství individuálně určit. Vyzvedati výslovně zvláštní trestní odpovědnost vůdců, nezdá se účelným, jednak pro nejasnost tohoto výrazu při neorganisaném davu, jaký tu předpokládáme, jednak proto, že ti, kdo pozdvižení vlastně zavinili, dovedou zpravidla přenechatí provedení lidem svedeným. Proto také se nedoporučuje — na rozdíl od vzpoury vězňů (§ 204) — slibovati beztrestnost tomu, kdo se vzdálí dříve, než k násilnostem došlo, poněvadž to bývají velmi často osnovatelé pozdvižení.

Vzbouření.

Vzbouření liší se od pozdvižení předmětem, na němž násilí má býti spácháno nebo bylo spácháno. Tímto předmětem je tu totiž prezident republiky nebo sbor zákonodárný, moc veřejná nebo její orgán. Od jiných případů násilí proti zákonodárným sborům, proti moci veřejné a jejím orgánům liší se vzbouření tím, že tu nemusí býti úmyslu uvedeného v § 167, 179 a 181. Je-li tu tento úmysl, nastává souběh trestních zákonů, pročež hledíc k § 71 nebylo nutno stanoviti u uvedených činů zvláštní moment kvalifikační záležející v tom, že násilí se stalo za shluknutí. Totéž platí jak při vzbouření, tak při pozdvižení, jestliže násilí záleží v ublížení na těle nebo na majetku. I tento případ je posuzovati podle zásad o souběhu trestních zákonů.

Pobuřování.

Tato trestní hrozba slučuje ustanovení § 279 tr. zák. 1852, ovšem pozměněné, s novou normou, která počítá se zjevem, nikoli ojedinělým, že osoby, jimž jde o rušení veřejného řádu, užijí shluknutí povstavšího snad z příčiny zcela nevinné k tomu, aby podnítily dav neschopný klidného uvažování k pozdvižení nebo vzbouření tím, že šíří v něm nepravdivé zprávy, na př. že někdo hodil na dav něco z okna nebo že některý úřad se chystá k nějakému nepopulárnímu opatření a p. Jakkoliv bývá těžko původ takových pobuřujících zpráv zachytiti, není to přece vyloučeno a je žádoucí, aby byla tímto ustanovením vstřípena úcta ku pravdě aspoň těm, kdo mají ke shluknuvšímu se davu proslovy veřejné a aby byli varováni před zahráváním si s davovými vášněmi, jež roznítiti je velmi snadno, nepadno však uhasiti.

Nedovolené ozbrojování.

Toto ustanovení má postihnouti další případ přípravného jednání k pozdvižení nebo vzbouření, ne-li ještě k nebezpečnějším činům proti státu. Stylisace je převzata z § 13 zákona na ochranu republiky.

Podněcování lidu.

Jednání, jímž veřejný řád může býti velmi hrubě porušen, je vybízení k hromadnému neplnění veřejnoprávních povinností a veřejné podněcování ke zločinu nebo přečinu.

Stylisace tohoto ustanovení byla převzata z § 16 zákona na ochranu republiky, při čemž ovšem výpočet zločinů a přečinů, při nichž veřejné podněcování je zvláště nebezpečné a tedy vyžaduje přísnějšího potrestání, přízpusoben byl vymezení jednotlivých deliktů v osnově.

Spolčení k trestným činům.

Tímto ustanovením mají býti zasaženy jak komplot, t. j. spolčení ku provedení určitého trestného činu, tak tvoření tlup za spácháním činů doposud individuálně neurčených. Zákonodárným motivem je tu postihnouti taková

spolčení nebezpečná pro obecný mír a řád dříve, než dospějí k praktické činnosti. Hledíc na to by šlo příliš daleko, kdyby takovéto úmluvy měly být trestány již v tomto stadiu v každém případě, t. j. ať jde o jakýkoli trestný čin. Osnova vypočítává tudíž taxative ony zločiny a přečiny, u kterých má být trestáno spolčení s jinými ke spáchání některého z nich nebo k páčání trestných činů toho druhu. Výrazem „s jinými“ je vyjádřen požadavek účasti aspoň tří osob, kdežto při úkladech o republiku a vyzvědačství (§ 2, § 3 odst. 3. a § 16 odst. 1. zákona na ochranu republiky) stačí spojení „s jiným“, tedy i s osobou jedinou, poněvadž tu jde o delikty zvláště těžké.

Poněvadž zde jednání v podstatě přípravné je formálně dokonáným trestným činem, bylo nutno výslovně vytknouti, že i tu je možno získati beztrestnost dobrovolným ustoupením podle zásad uvedených v § 19.

Nepřekážení trestného činu.

§ 212. Ustanovení § 25 o účastenství postihne sice velmi široký kruh osob, jež spolupůsobí při spáchání nebo ke spáchání trestného činu. Nezasáhne však přece případu, kdy někdo opomine překaziti zločin nebo přečin bez úmyslu pomocnického. A přece je nutno i takováto jednání stíhati, poněvadž jimi se porušují nejprimitivnější etické normy o vzájemné pomoci v nebezpečí. Z těchto úvah vyplynul předpis § 212, mající své předchůdce v § 212, 213 a 307 tr. zák. 1852 a § 12 zákona na ochr. rep. Má jím býti buzeno neb aspoň nahrazeno sociální cítění u lidí uvyklých bezcitně přihlížeti, páčali se bezprávi třeba nejhrubší, jen když se netýká jich samých. Poněvadž čin může vyplynouti z nízkého smýšlení, na př. ze zlomyslnosti nebo surovosti, dán na výběr i trest žaláře.

Neoznámení trestného činu.

§ 213. Veřejný řád může býti podstatně ohrožen tím, že veřejná moc včas se nedoví o chystaném trestném činu. Proto, jde-li o trestné činy zvláště nebezpečné uvedené v tomto paragrafu, jeví se nutností stíhati trestem opominutí trestný čin oznámiti, jak to činí již platné právo v § 12 zákona na ochranu republiky.

Schvalování trestného činu.

§ 214. Posilování zločinných tendencí, ať v jednotlivci nebo v širších kruzích, schvalováním trestných činů ohrožuje též veřejný řád a je nutno takováto jednání stíhati trestem. Potřeba tato vedla již k § 16 zákona na ochranu republiky, jehož stylisace se osnova přidržela.

Rozumí se, že náhrada za trest, o němž mluví třetí alinea odstavce prvního, může býti dána také tím, že se trest peněžité přímo u soudu zaplatí.

Poněvadž schvalování trestných činů velmi často bude jen opatrnou formou podněcování lidu, bylo i tu za kvalifikovaný případ prohlášeno schvalování činů, při nichž také podněcování je stíženo přísnější sazbou (§ 210 odst. 3.).

Vyhrožování.

§ 215. Tento trestný čin je znám již z § 99 tr. zák. 1852, § 126 něm. tr. zák., § 236 rak. osnovy a § 213 něm. osnovy. Případ vyhrožování celému kraji nebo místu trestá se pro svou zvláštní nebezpečnost přísnější sazbou. Části obyvatelstva míní se v odst. 2. jakákoliv skupina obyvatelstva, lišící se od ostatních na př. jazykem, náboženstvím, povoláním a pod.

Od vynucení (§ 310) a vydírání (§ 322) liší se tento trestný čin tím, že účelem vinníka tu není vynutiti nějaké konání, trpění neb opominutí.

Šíření nepravdivých zpráv.

Obyvatelstvo nějakého kraje nebo místa může býti znepokojeno nejen přímým vyhrožováním, nýbrž již i šířením nepravdivé zprávy. Potřeba trestati tyto činy vedla k § 18 zákona na ochranu republiky, který tu byl převzat.

Trestnost činu jest odstupňována jednak podle zavinění, jednak podle výsledku. Podle zavinění rozeznává osnova kulposní rozšiřování nepravdivé zprávy, t. j. případ, kdy pachatel rozšiřuje nepravdivou zprávu, ač nemá dostatečných důvodů pokládati ji za pravdivou, od případu, kdy rozšiřuje zprávu věda, že jest nepravdivá. Podle výsledku pak odlišuje osnova pouhé znepokojení obyvatelstva od přímého poškození bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku a klidného života hospodářského.

Násilí proti shromáždění.

§ 217. Veřejný řád toho vyžaduje, aby shromáždění a průvody po zákonu konané byly chráněny. Této potřebě hověl již § 4 zákona o útisku z 12. srpna 1921, č. 309 Sb. z. a n. a vlastně již § 15 zákona o ochraně svobody volební a shromažďovací ze dne 26. ledna 1907, ř. z. 18. Osnova rozlišuje v tomto směru násilí proti shromáždění od pouhého rušení výkonu práva shromažďovacího, jež stíhá jako přestupek v § 33 osnovy přest. zákona.

Veřejné štvání.

§ 218. Podobně jako svoboda shromažďovací musí býti chráněna také svoboda přesvědčení, ať se pak jeví přesvědčením národnostním, politickým nebo sociálním, i konečně rovnoprávnost obyvatelstva nehledíc na jazyk nebo rasu. Této potřebě slouží § 218 převzatý z § 14 zákona na ochranu republiky.

I tu se rozeznává veřejné podněcování k násilnostem nebo jiným nepřátelským činům (na př. bojkotu) proti skupinám obyvatelstva od násilností nebo jiných nepřátelských činů proti jednotlivci. Podněcování k násilnostem a jiným nepřátelským činům proti skupinám obyvatelstva ohrožuje již samo o sobě veřejný mír. Pokud jde o jednotlivce, jsou myslitelné případy, kdy obecný mír není ohrožen, a proto bylo tu zvláště vytknouti, že podněcováním musí býti ohrožen obecný mír. Tím je toto ustanovení proti § 14 č. 4. zákona na ochranu republiky zúženo.

Štvání proti jednotlivci se staví na roveň veřejné uvádění nepravdivých hanlivých skutečností o národnostech, politických stranách nebo sociálních třídách a veřejné zesměšňování a vydávání veřejnému opovržení jejich zařízení, zvyklostí nebo předmětů jejich úcty, děje-li se způsobem surovým. Je jistě plně odůvodněno brániti tomu, aby politické boje nenabývaly takových forem, jimiž by obecný mír byl ohrožován a nelze ani svobodou přesvědčení a svobodou vyznání odůvodniti a ospravedlniti rozšiřování nepravdy nebo surové zesměšňování zařízení, zvyklostí a pod. příslušníka protivné strany.

Hanobení veřejné moci.

§ 219. Veřejný mír vyžaduje, aby bylo dbáno aspoň určitou měrou vážnosti veřejné moci. Ani dovolená a v demokratickém státě ovšem také nutná kritika veřejné moci nesmí se zvrhnouti v nadávání nebo v nepravdivá hanlivá tvrzení. Arci je tu omezena trestnost na případy, že vinník nemá dostatečného důvodu pokládati tvrzení za pravdivé, a nemá tudíž býti trestné tvrzení, třeba nepravdivé, pro něž pachatel má dostatečné důvody. Neboť veřejný řád toho vyžaduje, aby nebyly lehkomyšlně šířeny hanlivé zprávy o veřejné moci; ale odůvodněná kritika veřejných poměrů musí býti v demokracii volná, byť i spočívala na omylu. Důkaz odůvodněného přesvědčení činí tedy beztrestným.

Otázka ochrany náboženství bývá z nejspornějších otázek při reformě trestního práva. Osnova staví se na stanovisko, že náboženství samo jako učení, jmenovitě víru v Boha, nelze a není vhodno trestním zákonem chrániti, poněvadž by tím byla ohrožena svoboda učení a svědomí i svoboda projevu mínění, zaručená § 117 až 125 ústav. listiny. Naopak zase nelze si tajiti, že útoky proti náboženství mohou vážně ohroziti obecný mír a že tedy je nutno jim brániti na ochranu samého veřejného míru.

Odлуka státu a církve, již některé strany se u nás domáhají, nepřekážela by nijak tomu, aby náboženství a náboženské společnosti byly chráněny zvláštními předpisy trestního zákona, jak ukazuje trestní právo Spojených států severoamerických, jež přes úplnou odľuku státu od církve náboženství chrání.

Důsledkem těchto úvah nepřijala osnova vůbec norem, jež se snaží poskytnouti trestní ochranu víře v Boha, jako činí § 122 č. 1. tr. zák. 1852, § 190 tr. zák. čl. V/1878, § 166 něm. tr. zák. a § 244 čl. 1. rak. osnovy. Neboť nehledíc na to, že pojmové vymezení těchto deliktů zavdává vždy podnět k pochybnostem tam, kde jde o otázku, zda se míní představa Boha konstruovaná určitou konfesí či představa podávaná tím neb oním systémem filosofickým, nezdá se státní trest býti vhodným prostředkem, aby učil lidi víře v Boha. Pokud pak, jako v německém a uherském právu, se požaduje vzbuzení veřejného pohoršení, je to vymezení příliš nejasné, nerozumí-li se tím právě porušení míru mezi občany. S tohoto stanoviska navrhuje osnova, aby víře v Boha se dostalo ochrany tím, že každý předmět úcty náboženského vyznání a každé jeho učení má býti chráněno proti projevům, jež nejsou výronem snahy uplatniti podle svého přesvědčení pravdu, nýbrž vyplývají ze surovosti nebo z nenávisti, a jejichž tendencí je zesměšnit nebo ponížiti vyznavače a tím buditi rŕznice mezi občany.

Stojí tedy osnova na stanovisku, že rušení míru náboženského je v podstatě odrůdou veřejného štvání, a proto také stylisticky přizpůsobuje § 220 ustanovení § 218.

Násilí nebo nepřátelským činům proti skupině obyvatel klade se tu na roveň násilné maření nebo ztížení náboženského úkonu, náboženského společenství. V tomto případě však žádá osnova, aby náboženské společenství, má-li požívatí proti jiným skupinám obyvatelstva této zvláštní ochrany svých náboženských úkonů, bylo s t á t e m u z n á n o. To jest ovšem jen objektivní podmínka trestnosti, poněvadž nelze od pachatele očekávati, že se napřed přesvědčí, zda určité náboženské společenství bylo již státem uznáno. Poskytnouti stejné ochrany náboženským společenstvím státem neuznaným zdá se býti povážlivé, neboť jednak jsou myslitelná hnutí, jež pod rouškou hnutí náboženského sama ruší veřejný mír a provokují tedy odpůrce, jednak každé vznikající náboženské hnutí musí počítati s odporem, než prokáže svou schopnost k životu tak, aby jí zákon poskytl zvláštní ochrany. Kriteřiem, od kdy tomu tak jest, může býti právě státní uznání, jehož podmínkou je jednak, že náboženské hnutí je již dosti silné, že se tedy útočníkovi nejeví jako pouhá libůstka jednoho nebo několika lidí, jednak že toto hnutí svými řády a svou organizači poskytuje zářuku, že nebude rušiti míru ve státě.

Na rozdíl od této ochrany náboženského společenství proti násilnému maření nebo ztížení jeho náboženských úkonů vztahuje se ochrana poskytovaná odstavcem 3. na jakékoli náboženské vyznání. Náboženské vyznání se tu staví po bok přesvědčení národnostnímu, politickému a sociálnímu a nepochybně ve státě zaručujícím svobodu vyznání (§ 121 ústav. listiny) musí býti každé vyznání stejně chráněno. Učením náboženského vyznání je soubor jeho věroučných zásad. Zařizením jsou zásady organizační; v každém společenství vytvořiti se určité zvyklosti a vzniknou určité předměty úcty a společenství

náboženská bývají zvláště citlivá tam, kde někdo dotýká se hrubě těchto zvyklostí nebo předmětů úcty. Proto chrání § 220 tyto zvyklosti, předměty úcty, učení a zařízení nejen proti surovému zesměšňování, nýbrž i proti šíření nepravdivých hanlivých skutečností o nich. Jest známo, jak šíření takovýchto zpráv, jako na př. bajky o rituelní vraždě, jest s to, aby ohrozilo veřejný řád.

Důsledkem svobody vyznání je též požadavek snášenlivosti náboženské. Proto v odst. 4. osnova stíhá hrubé neslušnosti, jimiž někdo ruší náboženský úkon náboženského společenství v úmyslu, aby projevil svou neúctu k náboženství. Opět se tu dostává ochrany jen náboženskému společenství státem uznanému. V tomto směru jsou — stejně jako v případě odstavce 2. — náboženské úkony společenství státem neuznaného dostatečně chráněny obecnými ustanoveními o osobní svobodě a o ochraně proti násilí i urážlivému jednání.

Zneuctění mrtvoly, pohřbiště, místa nebo předmětu bohoslužebného.

Hrubá neslušnost, i když se neděje v úmyslu projevití neúcty k náboženství a neruší se jí náboženský úkon, může mocně se dotknouti náboženského citu a býti tak podnětem k zneklidnění obyvatelstva, stane-li se na místě nebo na předmětu určeném pro výkon bohoslužby. I tu osnova míní tuto stupňovanou ochranu poskytnouti jen náboženským společenstvím státem uznaným.

Z podobných důvodů chce osnova stíhati i hrubou neslušnost na mrtvole, na popelu mrtvoly a na pohřbišti. Kdo odnímá mrtvolu, její části nebo popel z ní z držení oprávněného, ohrožuje obecný mír, i když se při tom nedopustí hrubé neslušnosti. Tomuto jednání klade odstavec 2. — následuje v tom zákon o pohřbívání ohněm ze 7. prosince 1921, č. 464 Sb. z. a n. — na roveň porušení úředního závěru popelnice. Poněvadž tu při konkurenci s delikty majetkovými nastává podle § 71 zvýšení trestní sazby, bylo možno trest proti uvedenému zákonu snížiti.

Rušení úředního jednání.

Z podobných motivů, ze kterých § 220 odst. 4. stíhá rušení náboženského úkonu hrubou neslušností v úmyslu projevití neúcty k náboženství, stíhá § 222 rušení úředního výkonu presidenta republiky a ostatních ústavních činitelů tam uvedených, děje-li se hrubou neslušností v úmyslu snížiti jejich vážnost (srv. § 20 zákona na ochranu republiky).

HLAVA DESÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY NA PENĚZÍCH, VEŘEJNÝCH LISTINÁCH, ZNÁMKÁCH A ZNAČKÁCH.

Důvod, proč osnova slučuje v této hlavě ustanovení o trestných činech na penězích s předpisy o trestných činech na veřejných listinách, známkách a značkách, je jak příbuznost předmětu ochrany, tak i podobnost trestné činnosti. Ve všech těchto případech se uplatňuje význam těchto důležitých zprostředkovatelů obchodních a právních styků a je nutno, aby trestní represí byla chráněna bezpečnost tohoto oběhu a důvěra, kterou při tom společnost byla chráněna. Trestná činnost pak je jak u peněz, tak i u veřejných listin, známek a značek v podstatě stejná a úmysl pachatelův všude mířící na oklamání. Kromě toho mnohé cenné papíry (na př. směnka, šek, některé dlužní úpisy a pod.) mají podobné určení jako peníze, jsouce prostředkem k získávání skutečných hodnot, ba mnohdy přejímají i samu funkci peněz.

Ovšem je nutno jednotlivá ustanovení od sebe oddělit, neboť trestnost deliktů na penězích pro jejich obecnou důležitost a rozšířenější oběh je větší, než u veřejných listin a známek.

Dodatkem připojuje osnova k těmto ustanovením o penězích a listinách předpis o porušení veřejné hranice nebo změně veřejné značky, neboť předpis tento chrání předměty, které se podobají jiným značkám tím, že zhušťují určitou myšlenku v symbol. Také jiné novější osnovy i zákony řadí tyto trestné činy k deliktům proti bezpečnosti listin. Rozšiřovatí proto podle vzoru některých z nich pojem listiny na tyto předměty ochrany není potřebí.

Pokud jde o padělaní peněz, byl vzat platný zákon č. 269/1919 Sb. z. a n. za podklad úpravy jen, pokud jde o rozdělení trestných činů podle způsobu činnosti; stylisací jednotlivých ustanovení bylo však nutno přizpůsobiti stanovisku osnovy.

Také však rozdělení podle způsobu trestné činnosti, jak je přijal platný zákon, bylo oprávněno potud, že není třeba, pokud jde o trestnost, rozeznávat mezi paděláním a porušením (pozměňováním) peněz. Je sice pravda, že pachatel, který peníze padělá a je tedy úplně nově zhotovuje, vyvíjí, podnikaje obtížnější práci, větší úsilí při útoku na chráněný právní statek, avšak naopak je zase technicky jednodušší pozměnění pravých peněz nebezpečnější, neboť útoky právě pro tuto větší snadnost se mohou častěji vyskytovat. Škoda, která společnosti vzniká, je pak při obojím způsobu trestné činnosti stejná. Proto velí generální prevence, aby pozměnění peněz bylo kriminálně hodnoceno stejně jako padělaní jich.

Získání kovu ze zlehčené mince (§ 7 uved. zákona) osnova nestanoví jako samostatný trestný čin, neboť není pro to kriminálně politické potřeby. Je to buď účastenství, dorozuměl-li se vinník se zlehčovatelem mince před jeho činem, buď ukrývačství podle § 329 nebo nabytí podezřelé věci podle § 63 osnovy přest. zákona, není-li tu takové předchozí dohody. Také v novodobých zákonodárných pracích vyjímajíc osnovu rakouskou nenalézáme podobného ustanovení.

Podle normy o padělaní peněz možno upravit i ustanovení o padělaní veřejných listin; při tom je jen třeba z důvodů technických některých změn, o nichž se děje níže ještě zmínka.

Osnova spokojuje se tu stanoviti pouze trestnost padělaní listin veřejných a jen některých důležitých listin soukromých, totiž posledního porizení, papírů znějících majetníku nebo převoditelných rubopisem a vkladních knížek peněžních ústavů. U těchto soukromých listin jeví se potřeba chrániti důvěru v ně kladenou stejně jako u listin veřejných, neboť jednak spočívá na této důvěře namnoze (zejména u směnek) podobný oběh, jaký je u některých veřejných listin neb i peněz, jednak může oklamáním této důvěry býti způsobena značná škoda.

Jiné soukromé listiny však zde chrániti třeba není. Jejich padělaní není téměř nikdy účelem samo o sobě, nýbrž jen prostředkem, kterým pachatel chce dosíci jiného cíle. Je-li tímto cílem trestný čin, je tu padělaní listiny jen přípravou k němu a nebylo by správné, kdyby zákon stanovil trestnost takového přípravného jednání, když tak jinde nečiní. Jiná je ovšem otázka, zda se nedoporučuje padělanou listinu pokládati u některých trestných činů za zvláště nebezpečný prostředek; tato otázka však musí se řešiti v každém jednotlivém případě zvláště.

Je-li takovým prostředkem ke spáchání jiného trestného činu padělaní veřejné listiny nebo některé z uvedených důležitých listin soukromých, pak ustanovení o souběhu trestných činů vyhovují zcela přiměřeným způsobem kriminálně-politické potřebě přísnějšího potrestání, vyplývající z toho, že tu vedle obecné důvěry v takové listiny se porušuje neb ohrožuje ještě jiný statek právní.

Peníze.

Rozsah pojmu „peněz“ a tím i obor trestní represe podle této hlavy zůstává stejný jako je v § 12 platného zákona č. 269/1919 Sb. z. a n. Kolků sloužících k okolkování peněz podle zákona č. 84/1919 Sb. z. a n. ovšem již chrániti není třeba. § 223.

Padělaní peněz.

K tomu, co bylo uvedeno v úvodě, sluší dodati: § 224.

Dá-li vinník do oběhu nepravý (t. j. padělaný nebo pozměněný) peníz, dohodna se s pachatelem před jeho činem, což zákon č. 269/1919 Sb. z. a n. výslovně trestá jako zvláštní zločin, je to podle stanoviska osnovy účastenstvím (§ 25) a není tudíž třeba zvláštního ustanovení. Udání nepravého penízu podle úmluvy učiněné s padělatelem po jeho činu je v osnově prohlášeno trestným v odst. 1. al. 2; při tom byla zvolena dikce širší, takže bude postižen trestem i ten, kdo jedná, nedohodnuv se přímo s padělatelem (srov. § 4 odst. 1. a 2. uved. zákona). Pro méně trestné případy je dán korektiv ustanovením § 226.

Opatření padělaných peněz (odst. 1. al. 3) zahrnuje i případ, který platný zákon výslovně uvádí, totiž dopravení padělků do území republiky.

Porušením (odst. 4.) je rozuměti i uzpůsobení peněz, vzatých z oběhu, aby měly vzhled peněz platných; zákon č. 269/1919 uvádí tento případ v § 2.

Čin je spáchán ve větším rozsahu (odst. 2.), i když padělán byl menší počet kusů značné hodnoty.

Zlehčení mince.

Jednotlivé způsoby trestné činnosti byly zde uvedeny odchylně od platného zákona (§ 3) stejným způsobem jako v § 224. § 225.

Udávání nepravých nebo zlehčených peněz.

Z § 4 platného zákona přejímá tu osnova jen odstavec třetí; prvé dva odstavce byly spojeny s ostatními případy padělaní a zlehčení peněz. Případy, že by někdo bez dohody s vlastním pachatelem udával padělané nebo zlehčené peníze, které neobdržel za vzájemnou hodnotu, jsou zajisté vzácné a obsahují v sobě tak nebezpečné ohrožení oběhu peněz jako vlastní padělaní. Jeví-li se v takových případech vinník méně trestný, může soudce tomuto požadavku vyhověti v mezích dosti širokých sazeb § 224 a 225. § 226.

Ustanovení platného práva doplňuje osnova tím, že rozšiřuje ustanovení o menší trestnosti na případy, kdy peníze padělané nebo zlehčené byly přijaty nebo vydány zástupcem, na př. obchodním zaměstnancem, což je jednání stejně menší kriminální závažnosti jako jednání toho, kdo sám nepravý peníz přijal (srv. § 222 č. 3. rakouské a § 247 německé osnovy).

Příprava padělaní peněz.

Ustanovení toto se liší od § 5 platného zákona v několika bodech. Nejprve je omezuje osnova na přípravu padělaní peněz, poněvadž ke zlehčení peněz není třeba zvláštních nástrojů nebo prostředků (zpravidla tu jde o opilování neb o chemické oslabování zlatých mincí). Také jiné zákonodárné práce vyjma osnovu německou (§ 252) obdobnou normu na zlehčení peněz nerozšiřují. § 227.

Naproti tomu pojímá sem osnova i trestnost návozu ke zhotovení neb užití nástrojů nebo prostředků. Charakteristika nástrojů nebo prostředků, kterou uvádí § 5 platného zákona slovy „které jsou nepochybně určeny k padělaní atd.“, je v osnově vyjádřena přesněji subjektivním stanoviskem vinníka.

Konečně přiznává osnova beztrestnost pachatele, který dobrovolně zamezí padělání peněz neb aspoň užití poskytnuté pomoci k tomu činu, jako činí v obdobných jiných případech (na př. § 149, 151, 152, 278, 297 a j.); aby se tím účelněji čelilo nebezpečí vznikajícímu z padělání peněz.

V pojmu „opatření“ nástrojů a prostředků je i pojem „prodávání“ jich a není proto třeba, aby zákon tuto činnost, zajisté stejně trestnou, výslovně uváděl.

Jevil-li by se čin účastenstvím na konkrétním padělání podle § 25, bylo by arcit' užití tohoto ustanovení.

Padělání listiny.

§ 228. K tomu, co bylo řečeno v úvodě o padělání veřejné listiny, sluší dodat, že ustanovení toto bylo omezeno na vlastní padělání a že opatření padělané listiny za účelem, aby se jí užilo jako pravé, a skutečné užití takové listiny jako pravé bylo normováno zvláště v § 230 společně s druhým případem trestného činu proti veřejným listinám, jejím vyloučením.

Paděláním je nejen zhotovení listiny nepravé, nýbrž i porušení právně závazného obsahu listiny pravé.

Nemůže býti pochybností, že zhotovením listiny nepravé je také, užije-li někdo k tomu listiny s cizím pravým podpisem, znamením ruky neb označením (srv. § 404 tr. zák. čl. V/1878). Učinil-li by to úředník v oboru své působnosti (na př. vyplnil-li by nesprávně list stranou podepsaný), bylo by užití ustanovení § 75 odst. 1. čís. 2., leč by šlo o zneužití moci úřední (§ 183).

Po příkladě osnovy švýc. (čl. 97) i rakouské (§ 207) byla stanovena definice veřejné listiny v podstatě souhlasně, jak to činí platné civilní řády soudní. Dodatku vylučujícího po příkladu osnovy švýcarské (čl. 97 čís. 5.) listiny, vydané správou hospodářského podniku nebo jiného veřejnoprávního celku ve své věci soukromoprávní, není zapotřebí, protože takové úřady nejsou podle § 13 úřady veřejnými, nejsou povolány k výkonu správy veřejné.

Cizozemské veřejné listiny je postavit na roveň listinám tuzemským pro jejich význam v našich obchodních a právních stycích; pro tento význam je nutno je chrániti neomezeně, t. j. bez podmínky recipacity nebo legalisace.

Norský trestní zákon (§ 182) a osnova rakouská (§ 209) stanoví menší trestnost pachatele, který jednal jediné proto, aby uplatnil svůj odůvodněný nárok neb aby se bránil proti nároku neodůvodněnému. Osnova tohoto příkladu nenásledovala hlavně proto, že by bylo ponecháno vinníku, aby nárok, o nějž jde, hodnotil jediné se svého subjektivního hlediska.

Vyloučení veřejné listiny.

§ 229. Vyloučení veřejné listiny na orgánu moci veřejné je speciálním případem klamání orgánu moci veřejné podle § 186.

Zvláštní toto ustanovení je odůvodněno jednak tím, že je to případ velmi příbuzný padělání listin, jednak že je třeba potírati také vyloučení listin na osobách požívajících po zákonu veřejné víry, které tu nejsou nutně orgány moci veřejné. Kromě toho je třeba stanoviti zvláště také trestnost toho, kdo si opatří takovou listinu k tomu konci, aby se jí užilo jako pravé, jakož i toho, kdo jí užije jako pravé (§ 230), a neposloužilo by jasnosti zákona, kdyby každá z obou norem byla umístěna v jiné hlavě. Konečně je také nutno vyloučení listiny trestati přísněji než prosté oklamání orgánů moci veřejné, neboť je to v podstatě čin stejně závaznosti jako padělání listiny.

Jinak však je možno znění tohoto ustanovení přizpůsobiti dikci § 186.

Opatření neb užití veřejné listiny padělané, vyloučené nebo nepravdivé.

Ustanovení tohoto je potřebí na účinnou ochranu důvěry v listiny veřejné zejména proto, že užitím listiny vyloučené je právě tak porušována tato důvěra jako užitím listiny padělané. § 230.

Z téhož důvodu bylo k normě o opatření a užití padělaných a vyloučených listin veřejných připojeno též ustanovení o stejné trestnosti opatření a užití vůbec veřejných listin nepravdivých, aby se bránilo hlavně zneužívání takových listin vzniklých omylem (srv. čl. 219 švýcarské a § 238 německé osnovy).

Padělání veřejné cenné známky nebo veřejné značky.

Pokud jde o trestnou činnost, je tato norma stylisována stejně jako padělání peněz (§ 224); podobně činí i jiné osnovy a novodobé trestní zákony. Ovšem trest tu byl — přiměřeně menší nebezpečnosti trestného konání — stanoven nižšími sazbami. Toliko živnostenské páchání, zde typické, bylo stíženo sazbou přísnější. § 231.

K ustanovení o padělání veřejných cenných známek (odst. 1.) bylo přiřadeno v odstavci třetím — na podnět vzatý z čl. 212 švýc. osnovy — padělání úředních pečeti a jiných veřejných značek, kterými se osvědčuje přijetí poplatku nebo jiný úřední výkon.

Citace § 228 odst. 4. ukazuje na dobu veřejnosti známek a značek s veřejností listin.

Opětne užití veřejné cenné známky již užitá je trestné jako přestupek osálení (§ 62 osnovy přest. zákona).

Příprava padělání listin, známek nebo značek.

Nebezpečí, které spočívá v padělání veřejných listin a do určité míry i známek a značek pro právní obchod, nutí, aby trestní represí byla postižena i příprava takového padělání. V tom následuje osnova příkladu novějších zákonodárných prací (srv. § 186 norského tr. z., čl. 213 švýc., § 216 rak., § 241 něm. osnovy). § 232.

Tato norma je upravena obdobně jako padělání peněz (§ 227). Nástroji lze tu rozuměti plotny, formy, razítka, pečeti a pod., jinými prostředky pak i zvláště upravený papír, na kterém se zhotovují listiny, a formuláře jich. (Německá osnova vypočítává v § 241 tyto pomůcky padělací výslovně.)

Porušení veřejné hranice nebo změna značky.

Jak již bylo řečeno v úvodě, řadí novější zákonodárné práce k deliktům listinným i porušení mezníků a úředních měřičských a pod. značek. V platném právu platí v tom směru zákon č. 254/1921 Sb. z. a n., který však zabíhá do zbytečné kasuistiky. Kriminálně politické potřebě se vyhoví úplně, shrnou-li se tyto případy po příkladu jiných zákonodárných prací v jednotnou širší normu. V ostatním se vystačí ustanovením § 11 zákona o státních hranicích z 30. června 1921 č. 245 Sb. z. a n., podle něhož ohrožení evidence státních hranic se trestá správními úřady. § 233.

Za to pojímá osnova do tohoto ustanovení výslovně i porušení jiných úředních značek zeměměřických než výtek triangulačních, dále úředních značek vyznačujících stav vodní a vůbec všech úředních značek důležitých pro veřejnou dopravu, které pro obecnou bezpečnost zasluhují zajisté stejné ochrany.

Po stránce subjektivní třeba je viny vědomé; spáchání z nedbalosti trestá se jako přestupek (§ 41 osnovy přest. zákona).

HLAVA JEDENÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI ŘÁDU HOSPODÁŘSKÉMU.

Do skupiny trestných činů proti řádu hospodářskému zahrnuje osnova různé trestné činy, jejichž společným znakem je, že se přiči normám, které umožňují a usnadňují život hospodářský. Ovšem umožňují a usnadňují hospodářský život také normy, jimiž se chrání vlastnictví, bezpečnost veřejná, jmenovitě bezpečnost majetku, důvěra ve veřejné i soukromé listiny, oběh peněžní atd. Má tedy skupina trestných činů v této hlavě shrnutých proti řadě jiných ráz subsidiární.

Tato skupina nezahrnuje ovšem všech trestných činů proti řádu hospodářskému. Mnoho takových deliktů jest a musí zůstati pojato do speciálních zákonů, jako na př. normy mající za účel ochranu práv immateriálních, zvláště práva patentního, známkového a vzorkového, do zákona o obchodních společnostech, o společenstvech atd., poněvadž velmi úzce souvisí s celou technickou úpravou právní materie v těchto zákonech zpracované. Za to některé typické machinace bursovní mohly býti přeneseny ze speciálních zákonů upravujících bursovní obchody do obecného zákona trestního. Při tom rozhodovalo stanovisko zaujaté v úvodě k této osnově, pokud jde o otázku „vpracování“ vedlejších zákonů trestních vůbec.

Zneužití pracovní síly osoby mladistvé.

§ 234. Nepravdivý vztah k životu hospodářskému může býti dán jednak tím, že někdo práci se vyhýbá, nebo tím, že naopak jiného nutí k práci nepřiměřené. První skupinu trestných činů osnova zachycuje v § 42—46 zákona přestupkového. Pokud však jde o zneužívání cizí pracovní síly jako deliktu hospodářského, je funkce trestního práva, hledíc k rozmanitosti hospodářského života, velmi omezena. Ochrana proti zneužívání cizí pracovní síly nemůže poskytnouti trestní zákon tou měrou, jak speciální zákony upravující poměry pracovní a ještě vydatněji kolektivní smlouvy a vůbec vliv organisací dělnických. Zákonná ochrana pracovní síly před zneužíváním spočívá především — nehledíc k řádu živnostenskému — na zákoně z 19. prosince 1918, čís. 91 Sb. z. a n. o osmihodinné době pracovní. Jako však již při vydání tohoto zákona, tak také nyní nejví se účelným tyto normy postavit pod sankci trestní, poněvadž praxe ukázala, že se tu vystačí s policejním předpisem trestním obsaženým v § 13 uvedeného zákona. Jen osoby mladistvé pokládá osnova za nutno zvláště chrániti. Jsou ovšem v zákoně ze 17. července 1919 čís. 420 Sb. z. a n. o práci dětí obsaženy určité omezující normy se sankcí policejního potrestání podle § 14 tohoto zákona. Osnova nepokládá za vhodné pojímati do trestního zákona tyto normy po vzoru § 394 rak. osnovy. Za to míní, že mladistvé osoby a to nejen do dokonání čtrnáctého roku, jež uvedený zákon chrání, nýbrž do šestnácti let, jest chrániti takového zaměstnávání, jež ohrožuje jejich zdraví nebo jejich tělesný nebo mravní vývoj. Hranice šestnácti let volena v souhlase s § 258 chránícím mladistvé proti zneužití pohlavnímu. Osnova nechce ovšem a nemůže postihnouti každé zaměstnání osob mladších šestnácti let, nýbrž omezuje trestní hrozbu jednak na činnost výdělečnou, jednak na veřejná představení, zejména produkce. V obou těchto případech spatřuje osnova moment trestnosti v ohrožení tělesného nebo mravního vývoje. V tom se stýká tento trestný čin jednak s překročením práva kárného (§ 287) a s týráním osoby mladistvé (§ 288), jednak se zanedbáváním povinné péče (§ 249) a s ohrožením těla podle § 52 osnovy přestupkového zákona. Proti všem těmto ustanovením má předpis § 234 ráz předpisu speciálního, takže souběh není možný. Za to je možný souběh se správními předpisy nahoře uvedenými. Do-

stupuje-li ohrožení stupně naznačeného v § 279 (ohrožení života), platí toto přísnější ustanovení.

Svedení k vystěhování.

Tento předpis jest jen přízpůsobením nynějšího § 33 zákona z 15. února 1922, čís. 71 Sb. z. a n. dikci této osnovy, při čemž se předpokládá týž pojem v y s t ě h o v á n í. Ustanovení odstavce prvního má ráz subsidiární proti přísnější hrozbě stanovené na podvod v § 324. § 235.

Porušení povinnosti orgánem dopravním.

Je-li porušením povinností orgány dopravními zasažena doprava tak, že tím jsou ohroženy život nebo zdraví lidí nebo veřejný provoz, budou příslušné činy trestány jako delikty obecně nebezpečné podle § 291—293. Jsou-li porušením takových povinností ohroženy zájmy majetkové, půjde o krádež nebo loupež kvalifikované podle § 316 odst. 1. al. 5 a § 323 odst. 2. al. 4. Pro tuto hlavu zbývá pak jen takové porušení povinností orgánem dopravním, které se dotýká dopravovaných zpráv. V tomto směru stýká se § 236 s 339 chránícím listovní tajemství, k němuž je v poměru normy speciální. Jinak reprodukuje § 236 v podstatě ustanovení § 16 zákona o telegrafech z 23. března 1923, čís. 60 Sb. z. a n. § 236.

Neoprávněný provoz telegrafní nebo telefonní.

V tomto paragrafu slučuje osnova trestní hrozby doposud obsažené v § 18 zák. o telegrafech z 23. března 1923 č. 60 Sb. z. a n. a v § 24 zák. z 20. prosince 1923, čís. 9 Sb. z. a n. z roku 1924, kterým se upravuje výroba, prodej a přechovávání radiotelegrafních a radiotelefonních zařízení, jakož i dovoz jejich z ciziny. Zvláštní ustanovení o vedlejších trestu na penězích a o propadnutí telegrafních a radiotelefonních zařízení jeví se zbytečným, hledíc k ustanovením § 48 a 62. Ukládati tu propadnutí obligatorně, nezdá se nutným, poněvadž tam, kde takovýmto zařízením by byl skutečně ohrožen veřejný zájem, jistě je soud prohlásí propadlými podle § 62. § 237.

Kvalifikovaný případ uvedený v odstavci druhém je nutným doplňkem případu ohrožení bezpečnosti republiky uvedeného v § 138 odst. 4., proti němuž jest v poměru subsidiarity.

Padělání zboží.

Dosavadní trestní právo zemí historických chránilo zákonem ze 16. ledna 1896, č. 89 ř. z. z r. 1897 o obchodě potravinami a některými předměty užitnými, dále zákonem z 25. října 1901 čís. 26 ř. z. z r. 1902 o obchodě máslem atd. a zákonem z 12. dubna 1907 čís. 210 ř. z. o obchodě vínem veřejnost toliko proti falšování potravin a určitých dosti úzce vymezených předmětů užitných, jež by mohly snad býti závadné s hlediska zdravotního. Toliko § 11 a 12 výše uvedeného zákona čís. 89/1897 stíhají v některých svých ustanoveních falšování vůbec, nehledíce na ohrožení zdraví z činu snad vznikající; ale tato ustanovení vztahují se jen na potraviny. Ještě nedokonalejší je v té příčině právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kde jde většinou jen o přestupky správní (zák. čl. XLVI/1895, zák. čl. XLVII/1908 a různá min. nařízení). § 238.

Osnova rozšiřuje podle vzoru čl. 131 a 132 švýc. osnovy ochranu veřejnosti na falšování zboží vůbec, vycházejíc z poznatku, že hospodářské zájmy nejen jednotlivců, nýbrž celé veřejnosti mohou býti podstatně zasaženy, rozšíří-li se v obchodě machinace, jimiž bezcenné nebo méněcenné zboží se průměrným konsumentům nabízí jako zboží cenné. Rychlé tempo dnešního ob-

chodu zvláště v přeplněných závodech velkého města nepřipouští již onoho bedlivého zkoumání zboží, kterým kupec se mohl dříve škody uchrániti. Osnova tudíž navrhuje, aby touto trestní hrozbou se dostalo ochrany obecnému zájmu na poctivosti v drobném obchodě tak, aby průměrný kupec, který věnuje zboží normální pozornost, nebyl klamán falešným nápisem na zboží nebo zvláštní úpravou jeho. Rozdíl od podvodu spočívá v tom, že se tu nevyžaduje vzbuzení omylu a majetkový prospěch nebo škoda. Stačí padělání zboží nebo chování zboží na prodej nebo jeho uvádění v oběh. Vědomí pachatelovo nemusí se tedy vztahovati na vzbuzení omylu v daném případě, nýbrž toliko na to, že označení neb úprava zboží jsou takové, že je tu možnost takového omylu.

Trestati také ne d b a l o s t, jako činí § 12 uved. zákona č. 89/1897 ř. z., nejeví se nutným.

Odkaz na průměrného kupce a obvyklou pozornost v legální definici padělání uvedené v odstavci druhém má poskytnouti soudu dosti volnosti, aby vyloučil z trestání označení třeba ne pravdivá, ale již vžitá, a úpravu, jež, třeba by dávala zboží výhodnější vzhled, nemůže oklamati toho, kdo věci věnuje pozornost, obvyklou při obchodech toho druhu.

Je-li padělanými předměty zároveň ohroženo lidské zdraví, nastává souběh s § 298.

Nekalá soutěž.

§ 239. V tomto paragrafu shrnuje osnova tři dosti různé skutkové podstaty, jimž je společné jen to, že snaží se charakterisovati machinace, jakých nepoctiví obchodníci užívají, aby seslabili hospodářskou sílu svých konkurentů. Je to jednak nemírné veřejné vychvalování vlastního zboží a služeb, jednak snižování zboží a služeb konkurentových, jednak svádění konkurentových zaměstnanců k nevěře vůči principálovi.

Ustanovení prvního odstavce souvisí těsně s paděláním zboží, o němž jedná § 238. Rozdíl spočívá v tom, že tu nejde o zhotovení neb úpravu zboží samého, nýbrž o jeho vyličování ve veřejném oznámení nebo vyhláše. Směřuje tedy toto ustanovení proti nepřiměřené reklamě, jež často se neštítí nejrhubších lží, aby jen obrátila pozornost obecnstva na určitý podnik a ztížila tak soutěž poctivých konkurentů, kterým pravdomluvnost brání užívati stejných prostředků. Některé zákony o nekalé soutěži, jako § 4 rak. zákona z 26. září 1923 čís. 501 spolkového zákoníku a § 4 německého zákona ze 7. června 1909 ř. z. 31, kasuisticky uvádějí lživá udání zakládající trestnost. Osnova má za to, že neomezí nepřiměřeně volnost a vynalézavost reklamy, zahrne-li podstatně případy hromadným označením, že nepravdivé udání „může při obvyklé pozornosti vzbuditi podstatně nesprávné mínění o jakosti, množství nebo hodnotě zboží nebo služeb“, pomíjejíc při tom jiné nepravdivé údaje, které by nebyly s to klamati průměrného kupce o podstatných vlastnostech zboží (jako uvedení některých vyznamenání nebo nepravdivé udání podnětu k výprodeji). Jako ve všech podobných případech pokládá osnova za vhodnější nebrániti předem judikatuře, aby mohla v rámci jejích ustanovení postihnouti dnes snad ještě neznámé formy úskočné reklamy. Stanoviti zákaz opětného uveřejnění závadné reklamy nemá osnova za potřebné, poněvadž stačí opětné potrestání vinníka podle § 239 odst. 1.; došlo-li pak hned v prvním případě k zabavení tiskopisu nebo k zákazu rozšiřování, bude lze stíhati i osoby, odpovědné podle zákona tiskového (§ 24 tisk. zák. 1862).

Druhá skutková podstata (odst. 2.) přízpůsobena jest utrhaní (§ 304), ovšem s tou úchytkou, že předmětem ochrany tu není čest, nýbrž důležité zájmy hospodářské, totiž úvěr, obchod, živnost nebo jiné povolání.

Třetí skutková podstata (odst. 3.), svádění k nevěře proti principálovi, přízpůsobena jest úplatkářství podle § 185 zase s tou úchytkou, že předmět

ochrany je tu stejný jako při skutkové podstatě druhé. Proti porušení tajemství obchodního podle § 341 jde tu o normu speciální.

Poněvadž v případech odst. 2. a 3. by mohly v trestním řízení na jevo přijíti věci těžce poškozující obchodní podnik, přenechává odst. 4. stíhání těchto činů obžalobě soukromé.

V odstavci pátém ukládá osnova zaměstnavateli pod trestní sankcí povinnost, aby svému zaměstnanci bránil v činnosti, kterou tento paragraf kvalifikuje jako nekalou soutěž; neboť jinak by trestní hrozba postihla sice přímého pachatele, nepostihla by však toho, kdo z činu má prospěch a proto k jeho páchání mlčky přihlíží. Obratu „ač o ní věděl“ užívá osnova jen pro názornost, ač se hledíc na formu viny (vědomost) rozumí sám sebou.

Zákon o ochraně známek a zákon z 20. prosince 1923 č. 5 Sb. z. a n. z r. 1924 o označování původu zboží mají zůstati zachovány jako speciální ustanovení proti padělání zboží a proti nekalé soutěži.

Pletichy obchodní.

Názvem pletichy obchodní chce osnova shrnouti skutkové podstaty, k nimž se dosud daly jen jednotlivé náběhy ve speciálních zákonech upravujících právní poměry obchodních a hospodářských organizací. Mínil se tím § 89 zák. z 9. dubna 1873, ř. z. 70 o společenstvech výtěžkových a hospodářských a § 123 zák. ze 6. března 1906 ř. z. 58 o společnostech s omezeným ručením. Jde o povinnost orgánů těchto sdružení líčiti ve zprávách určených pro veřejnost a úřady majetkový a obchodní stav organizace podle pravdy. Osnova má za to, že není vnitřního důvodu, aby tato zásada byla omezována na jmenované dvě formy organizační. Hledíc na velký význam, který pro dnešní hospodářský život mají všechny organizace povinné veřejně účtovat, a na praktickou nemožnost, aby jednotlivý účastník přezkoumával snad pravdivost údajů odpovědných orgánů, pokládá osnova za nutné, postihnouti obecnou normou všeliká nepravdivá příznivá vyličení majetkového stavu podniku povinného veřejně účtovat, která by odpovědní orgánové podniku učinili veřejnosti neb úřadu.

Pletichy bursovní.

Pokud jde o bursovní machinace, zná dosavadní právo zemí historických jen určitou ochranu při bursovním obchodě obilím podle zákona ze 4. ledna 1903, ř. z. 10. Podle vzoru § 391 a 392 rak. osnovy navrhuje osnova rozšířiti tuto ochranu na dva druhy bursovních machinací, ať jde o jakékoliv předměty, o nichž se činí bursovní obchody. Jde tu jednak o působení na bursovní ceny vzbuzením omylu, jednak o úplatkářství při bursovním zpravodajství. Úskočnému působení na bursovní ceny klade pak osnova na roveň úskočné svádění k úpisu, koupi nebo prodeji cenného papíru nebo jiného bursovního zboží.

Trest vyloučení z bursy náleží účelněji do bursovních řádů a nebyl zde proto uveden.

Porušení hranic.

Z hmotných podmínek hospodářského života zachycuje osnova na tomto místě jen majetek nemovitý, a to především zemědělský. To proto, že svou povahou tento nemovitý majetek poměrně nejsnáze je přístupný útokům, a že vyznačení vlastnických práv mezníky a podobnými značkami neposkytuje dostatečné ochrany tomuto majetku, nejsou-li trestně stíhány právě činy, jimiž by mezníky a podobné značky byly dotčeny.

Stylisace normy je přízpůsobena § 233, který upravuje porušení veřejné hranice a veřejné hraniční značky s tou úchytkou, že porušení mezníků a podobných značek, které mají zabezpečiti majetková práva, jest stíháno jako přečin toliko, je-li tu úmysl pro majetkové delikty charakteristický. Není-li tu takového úmyslu, stačí čin stíhati jako přestupek (§ 47 osnovy přest. zákona).

HLAVA DVANÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI RODINĚ.

Zvláštní trestní normy na ochranu svazku rodinného mají svou oporu v § 126 ústavní listiny, podle něhož manželství, rodina a mateřství jsou pod zvláštní ochranou zákonů.

Dvoji manželství.

§ 243.

Ve státním společenství, které pokládá monogamii za nepostrádatelný ethický a sociální základ spořádaného soužití, nepotřebuje trestní hrozba směřující proti dvojímu manželství zvláštního odůvodnění; neboť je sotva myslitelné, jakým jiným způsobem by bylo lze s účinkem vynutiti zachování zákazu dvojího manželství. Proto nalézáme takovou trestní hrozbu snad v zákonodárstvích i osnovách všech kulturních států uznávajících monogamii. Vedle uvedeného veřejného zájmu dochází tím ochrany i zájem druhého manžela.

Proto sluší prohlásiti trestným každého, kdo vejde v nové manželství prve, než jeho předcházející platné manželství bylo právoplatně rozvázáno, ať smrtí druhého manžela, ať rozloučením, a ovšem i toho, kdo jsa sám svoboděn s takovou osobou vejde v manželství.

Podmínkou je v obou případech, že v době činu bylo vinníku známo, že trvá dosud první platné manželství. Omyl v té příčině, to jest přesvědčení, že jest neplatné nebo že bylo již rozvázáno, na př. smrtí druhého manžela, činil by skutek arci beztrestným. Avšak beztrestný byl by i ten, kdo neznaje jistoty by si byl vědom možnosti, že první manželství je platné a že dosud není rozvázáno, ale nedbal by toho, třeba se mohl snadno přesvědčiti, jak ve skutečnosti věc se má. Tím by byla arci otevřena brána pro planou výmluvu vinníka, že se domníval, že první manželství jest neplatné nebo že bylo nějakým způsobem rozvázáno. Proto je, má-li hrozba mít účinnosti, kriminálně politicky nutno stihnouti trestem i h r u b o u n e d b a l o s t.

Trestný čin jest dokonán splněním formalit předepsaných pro manželskou smlouvu. Soužití s novým manželem jeví se pro neplatnost druhého manželství s hlediska právního toliko konkubinátem a nelze v něm tudíž spatřovati pokračování v trestném činu. Proto také není důvodu, pro který by měl počátek promlčení býti odsunut do té doby, kdy jedno z obou manželství bylo rozvázáno, jak činí na př. osnova švýcarská a německá.

Vymámení manželství.

§ 244.

Význam, který má manželství často pro celý život člověka, vyžaduje trestní ochrany proti takovým jednáním, jimiž by svolení k manželství bylo buď vynuceno neb úskočně vylákáno. Ve směru prvním postačí trestní hrozba na vynucení obsažená v hlavě o trestných činech proti svobodě. Pokud však jde o úskočné vylákání svolení k manželství, je třeba zvláštního ustanovení, už proto, poněvadž trestní hrozby na podvod a vymámení jsou zařaděny do hlavy o deliktech majetkových, kdežto zde majetkové zájmy nemusí činem býti dotčeny. Kromě toho nemohou hranice trestnosti u vymámení manželství býti tak široce vytyčeny jako u obou uvedených trestných činů. To z té příčiny, poněvadž zde vzniká mezi vinníkem a postiženým svazek manželský, který, třeba byl podle ustanovení občanského práva rozvazatelný, nemůže, dokud formálně trvá, zůstatí nepovšimnut, a to ani v zájmu postiženého manžela samého.

Osnova omezuje — podle příkladu uherského a německého trestního zákona a osnov německé i rakouské — prostředky, jimiž může býti spácháno vymámení manželství, na takové, jež podle občanského práva mohou vésti

k rozvázání manželství. Podle platného práva je to zejména způsobení omylu o osobě manželově a zamlčení těhotenství s jiným nebo jinaké překážky platnosti manželství. Podle zvolené formulace je podmínkou trestnosti, že druhá strana znajíc pravý stav věci by se nebyla k sňatku odhodlala.

Kdyby ošálení záleželo v zatajení vinníkova manželství dosud platně existujícího, byl by tu souběh s dvojím manželstvím podle § 243. Proto hledíc na ustanovení § 71 není třeba stanoviti zvláštní přísnější sazbu pro tento případ, jako činí platné právo (§ 208 tr. zák. 1852, § 251 tr. zák. čl. V/1878) a § 251 čís. 4. rakouské osnovy.

K trestnímu stíhání žádá osnova návrhu oklamaného manžela. Návrh přísluší manželů samému, je-li starší osmnácti let, a může býti odvolán (§ 28).

Vyloučení z ochrany poskytnuté touto normou může nebylo by odůvodněno, třeba je nepopíratelné, že následky činu pro ženu mohou býti těžší.

Některá práva i osnovy obsahují zvláštní trestní hrozby na vejiti v manželství se zatajením překážky oběma manžely, na spolupůsobení úředníka nebo duchovního při uzavření neplatného manželství anebo bez zákonného oprávnění podle příkladu platného práva a rakouské osnovy (srov. § 507 tr. zák. 1852, § 252, 253, 255 až 257 tr. zák. čl. V/1878, § 122 zák. čl. XXXI./1898 uh., § 253 rak. osnovy, k tomu také § 74 a 102 všeob. obč. zákona). Ale takových norem není potřebí hledíc na širší pojmu účastenství podle § 25, jakož i na ustanovení § 183, 184 a 186 (zneužití úřední moci, osobování si moci úřední a klamání orgánů moci veřejné).

Cizoložství.

Osnova zachovává trestnost cizoložství, jež jeví se na straně vinného manžela porušením věrnosti manželské, na straně jeho spoluvinníka zasazením do práva druhého manžela a u obou spoluvinníků kromě toho jako nepřímý útok na morální podklad soustavy monogamické. Tím padají námitky činěné tu i tam proti trestnosti cizoložství, vrcholící v tom, že věrnost manželská je povinností mravní, jejíž splnění nelze vynutiti trestem, a že trestní hrozby může býti zneužito k vydírání.

Trestání cizoložství není sice ve skutečnosti časté; za šestiletí 1913 až 1918 zaznamenává statistika toliko 353 odsouzení okresními soudy v zemích českých. Ale není vyloučeno, že trestní vyhrůžka sama vykonává v řadě případů svůj odstrašující účinek. Také by prohlášení cizoložství beztrestným mohlo sejmouti s činu pečeť zavržitelnosti mravní, kterou dojista dosud má.

Aby odstraněny byly pochybnosti vzešlé v platném právu, stanoví osnova výslovně, že cizoložství lze spáchatí toliko s o u l o ž í a že čin není trestný, bylo-li manželství v době činu právoplatně rozvedeno. Tomu na roveň klade osnova případ, že manželé bez formálního rozvodu upustili od manželského společenství (rozvod faktický). Podotknouti sluší, že tu společenství není míněno ve smyslu práva majetkového, jakož vůbec není zde řešena otázka cizoložství ve smyslu práva občanského.

Podmínky trestnosti a také trestní sazba jsou upraveny stejně pro muže jako pro ženy; privilegované postavení muže, uznávané zejména některými románskými právy v různých směrech, není nijak odůvodněno.

Favor matrimonii žádá, aby dispozice žalobním právem byla nepřetržitě za celého trestního řízení vyhrazena „urazenému“ manželů; proto, ačkoli cizoložství, jak výše bylo uvedeno, se dotýká aspoň nepřímo také zájmu veřejného, zůstává osnova stíhání s o u k r o m é o b ž a l o b ě manželově, ustanovující toliko, že lze od obžaloby ustoupiti až do právní moci rozsudku. Vyhraditi mu toto právo i po právní moci rozsudku není potřebí, poněvadž odsuzující rozsudek se stává vykonatelným proti manželů teprve právoplatným rozvodem nebo rozlukou manželství (§ 247). Hledíc na choulostivost a čistě osobní ráz

§ 245.

vztahů, jež tu docházejí ochrany, nelze v případě smrti oprávněného manžela dopustiti přechod jeho žalobního práva na jiné osoby; proto bylo nutno stanoviti pro tento případ úchylku od všeobecného ustanovení § 30 odst. 2.

Stíhání je vyloučeno, jestliže oprávněný výslovně prominul čin nebo dal předem k němu svolení (§ 29).

Osnova připouští vedle trestu vězení výběrmo trest peněžité; to ve shodě s platným trestním zákonem 1852, vedle něhož je možna přeměna vězení na trest peněžité, a s praxí, která mezi výše uvedenými 353 odsouzeními za šestiletí 1913 až 1918 zaznamenává neméně než 82 rozsudků znějících na peněžité trest.

Únos.

§ 246. § 96 trestního zákona 1852 slučuje dva podstatně různé případy. Únos dopouští se podle něho jednak ten, kdo unese osobu ženskou proti její vůli v úmyslu směřujícím k manželství nebo ke smilstvu, jednak i ten, kdo unese vdanou ženu manželovi, dítě rodičům, poručenice poručníku neb opatrovateli. Činnost v obou případech musí býti buď násilná nebo lstivá. V případě prvním děje se únos proti vůli osoby unesené, v druhém případě třeba s jejím svolením. V případě prvním směřuje tedy únos proti svobodě unesené ženy, a to hledíc k účelu činu proti její svobodě pohlavní; v druhém případě jde o zasažení do mocenské sféry otce, poručníka neb opatrovatele.

Zvláštní trestní hrozba na unesení nevdané ženy za účely pohlavními zakládá se na dávné tradici. Důvodně však sluší pochybovati o tom, je-li takové hrozby potřebí. Do očí bije, že omezuje se na únos ženy a na účel pohlavní, ačkoli patrně i unesení k jiným účelům, na př. za dosažením výkupného nebo za jiným zjištěným cílem by mělo býti stejné trestné, a to i když jde o muže. Než ve všech těchto případech lze vystačiti ustanoveními danými na ochranu osobní svobody, zejména ustanoveními o ujařmení a vynucení. Jde-li o účel zjištěný, mohou se uplatniti též normy o vydírání, podvodu a vymámení. Je-li účelem činu smilstvo, přistupují k tomu jako souběžná ustanovení o trestných činech proti mravnosti (třeba šlo jen o pokus), pokud není již v nich samých přihlíženo k násilí nebo lsti, jako tomu je na př. při násilném smilstvu a obchodu ženami. Hledíc na úpravu sazeb a možnost souběhu, je uvedenými normami postaráno o dostatečně přísné trestání únosu, a to v pojmovém rozsahu daleko širším než v uvedeném prvním případě § 96 tr. zák. 1852.

Z uvedených důvodů nepojímá osnova zvláštního ustanovení o únosu ženy proti její vůli k účelu pohlavnímu, přidávajíc se v té příčině ke stanovisku zákonodárství Belgie, Norska a některých kantonů švýcarských. Pokud pak jde o unesení vdané ženy s jejím svolením, poskytuje manželovi dostatečné ochrany trestní hrozba na cizoložství.

Ostatně vyskytují se oba případy únosu podle § 96 tr. zák. 1852 v praxi soudní celkem pořádku. V šestiletí 1913 až 1918 bylo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku pro únos odsouzeno toliko 68 osob. Podle zkušenosti jde v největší části případů o odvedení nezletilých dívek s jich svolením za účely pohlavními.

Výše uvedenými trestními vyhrůžkami na útoky proti svobodě a mravnosti jsou chráněny také osoby nezletilé. Aspoň není patrno žádný kriminálně politický důvod pro to, aby tato ochrana byla vázána na dosažení zletilosti nebo vůbec nějaké hranice věkové. Arci je-li takový čin spáchán na osobě nezletilé, má věc ještě jinou stránku. Takový čin jeví se totiž zároveň porušením svazku rodinného. Vinník zasahuje tím do mocenské sféry rodičů nebo poručníka a ohrožuje povážlivým způsobem řádnou výchovu nezletilce, jejíž podmínkou je právě nerušený výkon práv oteckých nebo poručnických. Proto je tu na místě trestní represe, i když takový zásah se stane se svolením nezletilého.

To platí ostatně nejen o nezletilých, nýbrž i o jiných nesvéprávných, pokud zákonnému zástupci přísluší péče o osobu nesvéprávného. Chráněn je tedy zejména i choromyslný, nikoli ale zletilý marnotratník.

Činnost může záležeti v únosu v užším smyslu, to jest ve vzdálení nesvéprávného z okruhu moci zákonného zástupce nebo také v zadržení jeho na místě ležícím mimo okruh této moci. Ale stejně trestný je i ten, kdo nesvéprávného přiměje k tomu, aby sám se vymkl moci svého zákonného zástupce anebo je mu k tomu nápomocen. Nerozhodné je, byl-li nesvéprávný odňat přímo zákonnému zástupci nebo pěstounu nebo jiné osobě, které byl nesvéprávnému dán do péče osobou oprávněnou neb úřadem, či pomohl-li vinník nesvéprávnému k útěku z výchovny neb ústavu choromyslných a pod. Je-li nesvéprávný v takovém ústavě držán z rozkazu veřejného, byl by čin trestný jako vyproštění vězně (§ 200).

Čin nemusí býti násilný nebo lstivý, a to ani proti unesenému ani proti osobě, jíž přísluší péče o něho. Bylo-li užito násilí nebo lsti, půjde podle okolnosti o souběh s trestným činem proti osobní svobodě nebo, jde-li o účel zjištěný, s trestným činem proti majetku, a jde-li o účel smilný, s trestným činem proti mravnosti, jak bylo výše uvedeno.

Zvláštní úpravy vyžaduje případ, stal-li se únos v úmyslu směřujícím k manželství ať vinníka samého, ať někoho jiného s osobou unesenou. Podle zkušeností dochází v takových případech často k manželství, a to se svolením osoby unesené a s dodatečným svolením zákonného zástupce nebo soudu. Proto vyžaduje favor matrimonii, aby, stal-li se čin v uvedeném úmyslu, trestní řízení bylo zavedeno jen na návrh zákonného zástupce, a došlo-li skutečně k manželství, jen na návrh nezletilého samého, je-li mu již osmnáct let. To třeba zde výslovně stanoviti, poněvadž jinak podle § 30 by byl oprávněn k návrhu vždycky zákonný zástupce, v jehož práva vinník zasahuje.

Poněvadž osobě oprávněné podle toho k návrhu bude častěji trestným činem po nějakou dobu zabráněno vykonati právo k návrhu, nemá tato doba býti včítána do lhůty k návrhu stanovené.

Společné ustanovení k § 244—246.

Některé trestní zákony i osnovy (§ 255 tr. zák. čl. V/1878, § 170 něm. tr. zák., § 338 něm. osnovy, § 252 rak. osnovy) stanoví jako objektivní podmínku trestnosti vymámení manželství, že manželství bylo pro zběhlý omyl nebo zatajenou překážku prohlášeno za neplatné. Jako důvod uvádí se, že potrestání manžela za trvajících společenství manželského vede k zotřetí proti a ztěžuje smír. Avšak tento důvod nelze uplatňovati ve prospěch manželova spoluvinníka. Kromě toho vede uvedená podmínka k důsledku, že musí před trestním řízením předcházeti vždy civilní spor o neplatnost manželství, čímž trestní řízení se příliš oddaluje. To však je vždy na pováženou už z důvodů procesních. Také by mohlo touto cestou dojiti ke kolisi rozsudků, kdyby totiž civilní soud manžela shledal vinným a trestní soud nikoli, kdežto předcházeli trestní řízení, je odsuzující rozsudek trestního soudu, pokud jde o důkaz a přičítání trestného činu, podle práva platného v zemích českých pro civilní soud závazný (§ 268 civ. řádu soudního). Nepochybno je též, že ke zjištění spáchaného trestného činu se hodí trestní řízení lépe než proces civilní.

Proto hledí osnova dosáhnouti toho, aby nedošlo k výkonu trestu proti manželovi za trvajících společenství, cestou jinou, totiž ukládajíc soudu, aby, nebylo-li by manželství v době odsuzujícího rozsudku prohlášeno ještě pravoplatně neplatným, vyslovil, že rozsudek nabude účinnosti proti odsouzenému manželovi jen, když manželství bude prohlášeno pravoplatně neplatným do roka po právní moci rozsudku. Poněvadž není vyloučeno, že ří-

zení před soudem civilním se protáhne bez viny žalujícího manžela, může soud na jeho žádost tuto lhůtu prodloužit. Toto ustanovení nevztahuje se ovšem na manželova spoluvinníka, u něhož není důvodu výše uvedeného. Takto je umožněno postiženému manželu dosáhnouti napřed rozsudku trestního soudu a když nabude právní moci, což ovšem nezávisí na splnění doložené podmínky, uplatňovati jej v řízení civilním. Promlčení výkonu odsuzujícího rozsudku za trvání civilního procesu je výslovným ustanovením § 35 odst. 2. čís. 3. vyloučeno.

Stejně důvody byly rozhodné pro to, že ustanovení § 247 bylo rozšířeno také na únos a na cizoložství, leč že u cizoložství bylo prohlášeno za rozhodné pravoplatné rozvedení nebo rozloučení manželství.

Dodání mladistvého do ciziny.

§ 248. Toto ustanovení bylo převzato z § 34 zákona o vystěhovalecvi z 15. února 1922, čís. 71 Sb. z. a n. Tento zákon prohlašuje čin za přešupek trestný tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců a vedle toho fakultativním peněžitým trestem do 20.000 Kč. Již výše této sazby vyžaduje, aby čin byl zařaděn mezi přečiny. Poněvadž pak může jíti o případy hrubé zjištnosti a provozování živnostenské (Nechanické harfenice!), připuštěn výběrmo trest žaláře.

Zanedbání povinné péče.

§ 249. Ustanoveními o trestných činech proti životu a tělu chránění jsou také nezletilí proti tělesnému týráni osobami, jimž přísluší péče o ně. Ale nezletilce třeba chrániti i proti následkům, jež by mohlo míti hrubé zanedbání samé povinnosti péče. Jak ukázaly zkušenosti učiněné v novější době dobrovolnými organizacemi pro péči o mládež, bývá uvedena povinnost zanedbávána častěji a hruběji, než se za to má. Mnoho takových případů zůstává ukryto před veřejností, která se doví zpravidla jen o případech nejkřiklavějších.

Pohnutky takového porušení povinnosti péče o nezletilého bývají různé: zahálčivost, ničemnost, zlomyslnost, mstivost a j. Vypočítávají je v zákoně, jak to činí zejména osnova švýcarská, nemá významu, poněvadž pohnutka je nerozhodná; stačí, že vinník vědomě zanedbá svou povinnost, kterou splniti při dobré vůli je mu možno. Aby pak přílišnou šíří hrozby nebyly postiženy také případy menšího významu, žádá osnova podle vzoru osnovy rakouské takové porušení, jež může míti za následek zpustnutí nezletilého.

V povinnosti péče je zahrnuta také povinnost k výživě. Že osnova ji přes to vytýká zvláště, má důvod svůj jednak v tom, že v té příčině trestní hrozbu omezuje jinak, totiž tak, že porušení povinnosti k výživě má býti trestné jen, když osoba, o níž jde, je tím vydána nouzi nebo musí býti podporována odjinud. Kromě toho mají tímto ustanovením — stejně jako podle osnovy švýcarské a německé — býti chránění nejen nezletilí, nýbrž i jiné osoby, jimž vinník je povinen poskytovat výživu nebo podporu. Není příčiny, proč by neměl trest stihnouti také na př. zámožného syna, který bezdůvodně odpírá živiti nebo podporovati své zchudlé rodiče. Zanedbání povinné péče o nemocného bylo by trestné jako ohrožení života (§ 279) nebo těla (§ 52 přest. zákona).

Nerozhodné je, zakládá-li se povinnost k péči, výživě nebo podpoře na výslovném ustanovení zákona, na pravoplatném soudním rozsudku nebo vůbec příkazu oprávněného úřadu, či byla-li převzata smlouvou. Takto bude postižen i pěstoun, který hrubě porušuje povinnosti, k jichž plnění se smlouvou zavázal.

Švýcarská osnova prohlašuje výslovně za trestné také rodiče, kteří se zbaví dítěte tím, že je odevzdají do trvalé péče osobě, u níž, jak jim známo, je mravně nebo tělesně ohroženo. Ale takové jednání je patrně již samo o sobě porušením povinné péče a tudíž trestné podle předcházejících ustanovení.

Rakouská osnova poskytuje zvláštní trestní ochranu těhotné, kterou zůstaví ten, jenž ji v tento stav přivedl, v nouzi nebo ve stavu bezpomoci způsobeném těhotenstvím nebo šestinedělím. Toto ustanovení bylo ve změněném znění převzato z osnovy švýcarské, která však mluví o porušení zákonného nebo smluvního povinnosti. Stanoviti takovou povinnost musí býti zůstaveno zákonodárství civilnímu. Pokud jím taková povinnost již jest nebo bude stanovena (srovnej § 167, 168 a 1328 obč. zákona upravené I. a III. dílčí novelou), bude její porušení — stejně jako porušení povinnosti smluvní — trestné již podle ustanovení předcházejících (porušení povinnosti výživy nebo podpory).

Jako typický případ porušení povinné péče k nezletilému uvádí osnova o dložení dítěte za tím účelem, aby vinník se ho zbavil. Z toho vyplývá, že pachatelem tu může býti jen osoba, která má povinnost o dítě pečovat. Odloženi sluší na roveň stavěti opuštění. Výslovně uvěsti odloženi je nutné, aby bylo zřejmo, že toto porušení povinnosti péče je již samo o sobě pokládáti za takové, kterým se dítě vydává v nebezpečí nouze nebo zpustnutí. Bylo-li při tom zároveň ohroženo zdraví nebo dokonce život dítěte, jde o souběh s ustanoveními o ohrožení těla nebo života (§ 71).

Případu § 249 odst. 1. dosti se blíží zanedbání nedospělého podle § 289. Rozdíl je zejména v tom, že u přečinu posléz uvedeného jde o vážné ohrožení zdraví nebo duševního vývoje nedospělého, dále že může býti spáchán jen na osobě mladší osmnácti let, že stačí nedbalost a konečně že třeba ke stíhání návrhu soudu poručenského. Zanedbání povinné péče podle § 249 nevyžaduje návrhu, poněvadž proti možnému soukromému zájmu na nestíhání stojí tu silnější veřejný zájem na tom, aby mládež nebyla vydávána v nebezpečí zpustnutí a tím zároveň v nebezpečí, že jednou případně veřejnosti na obtíž.

Zfalšování osobního stavu.

Předmětem ochrany je tu souhrn oněch práv, která vznikají pro jedince z jeho příslušnosti k určité rodině, zvláště práva na jméno, výživu a výchovu, práva dědického a j. Souhrn těchto práv bývá podle vzoru francouzského zákonodárství označován názvem „osobní stav“ (état civil).

Trestní zákon čl. V/1878 (§ 254) trestá toliko podvržení dítěte. To však je jen jeden z možných způsobů trestného útoku na uvedená práva. Trestní zákon z r. 1852 pak nemá vůbec zvláštního ustanovení o případech sem náležících, spokojuje se široce vytyčeným pojmem podvodu. Poněvadž ale podvod je v osnově zařaděn mezi delikty majetkové, kdežto zfalšováním osobního stavu mohou býti porušena i jiná práva, bylo nutno pojmouti do osnovy normu speciální podle příkladu jiných zákonů a osnov. Za trestnou se tu prohlašuje každá činnost, kterou má býti způsobeno utajení pravé rodinné příslušnosti jiného nebo její záměna za příslušnost k jiné rodině. To se může státi zejména zničením nebo paděláním listiny nebo vůbec potlačením pravých důkazů nebo nastrojením důkazů nepravých. Také podvržení dítěte je uvedeno jen příkladmo jako typický případ. Vůbec je způsob činnosti nerozhodný a rovněž je nerozhodná i pohnutka činu. Stal-li se čin paděláním listiny veřejné, byl by tu souběh s tímto deliktem; stal-li se za účelem zjištným, konkuroval by podvod. Hledíc k tomu bylo možno vyměřiti trestní sazbu níže, než činí na př. něm. tr. z. a něm. i švýc. osnova. Trest peněžitý byl výjimečně stanoven proto, že není vyloučeno spáchání z pohnutky šlechtěné, na příklad k tomu konci, aby byl utajen nemanželský původ dítěte.

Osnova trestá tu toliko záměnu a utajení cizího osobního stavu. Pokud jde o zfalšování vlastního stavu osobního, lze vystačiti s ustanoveními o podvodu, paděláním veřejné listiny a j.

HLAVA TRINÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI MRAVNOSTI.

Trestné činy proti mravnosti možno rozvrhnouti ve tři skupiny. Jednak jsou to útoky na pohlavní svobodu a čest k ukojení vlastního chtíče, jednak jest to nadržování smilstvu osoby jiné, zejména za účely zisknými, a konečně jsou to činy necudné, jimiž se porušuje neb ohrožuje veřejná mravnost. Osnova podržuje zásadně toto rozdělení; toliko vynucení smilstva, násilné smilstvo, zprznění, vymámení smilstva a vymámení soulože bylo nutno z důvodů technických upravit tak, že se těchto trestných činů dopouští i ten, kdo je spáchá k úkoji chtíče osoby třetí nevědoucí o donucení neb o jiné skutečnosti zakládající trestnost činu.

Bylo-li činem porušeno několik norem této hlavy, je užití ustanovení o souběhu (§ 71), arci jen když z obsahu a poměru norem, o které jde, nevyplývá, že sluší užití jen jedné z nich. Kdo na př. vlastní dceru mladší šestnácti let násilím donutí k souloži, porušuje činem svým ustanovení § 253, 258 i 259 a má mu býti vyměřen trest podle zásad o souběhu. Takové mnohonásobné porušení právního statku, chráněného těmito normami, v různých směrech může právě jen v mezích zvýšené sazby dojiti náležitého ocenění po stránce trestně právní.

Otázka, do kterého roku má býti mládež chráněna absolutně, to jest proti jakémukoli zneužití pohlavnímu, byla na rozdíl od platných trestních zákonů z r. 1852 a 1878, podle nichž je rozhodné dosažení roku třináctého, zodpověděna tak, že hranice absolutní ochrany byla posunuta na dokonaný rok šestnáctý. Důvody pro to budou uvedeny níže (u § 258). Arci jsou také osoby mladistvé (do 18 let) a osoby nezletilé (do 21 let) v některých směrech účastny zvláštní ochrany, jíž se jim dostává ve způsobě přísnějších trestních sazeb. Takovou zvýšenou ochranu poskytuje osnova ženám vůbec, záleží-li smilný útok v nemanželské souloži, hledíc na osudné následky, které může mít pro ženy právě tento způsob smilstva.

Za ženy sluší tu pokládati, není-li výslovně ustanoveno jinak, osoby ženského pohlaví nehlédíc na věk, tedy také dívky mladší šestnácti let.

Pokud jde o tresty, bylo uvážiti, neměly-li by trestné činy proti mravnosti býti pokládány šmahem za spáchané z nízkého smýšlení a tudíž trestány toliko žalářem. Osnova nepřiklonila se k tomuto mínění. Nelzeť ukojení pudu pohlavního, jež je pohnutkou aspoň první z uvedených skupin deliktů proti mravnosti, pokládati za motiv svědčící naprosto a za všech okolností o nízkém smýšlení. Může tu jíti o vybočení z mezí dovoleného následkem pohlavního předráždění při nezávadném jinak styku s druhým pohlavím. Někdy může tu býti také pohlavní perversita neb aspoň abnormita snad neprokazatelná. Proto stanoví osnova stejně jako při jiných trestných činech i zde zpravidla výběrmo žalář vedle vězení, zústavujíc soudci, aby rozhodl mezi těmito tresty přihlížeje k okolnostem případu. Při tom bude arci padati na váhu nejen povaha samého činu, nýbrž také dosavadní život vinníka a vůbec jeho kvalifikace morální, u těch činů pak, při nichž jest rozhodná určitá věková hranice oběti, i ta okolnost, zajisté významná pro posouzení velikosti viny, že věk její se blíží této hranici. Rovněž příležitost k činu, velikost pokušení a svedení jsou momenty, jež nesluší přehlížeti. Toliko při činech charakterisovaných ziskností nebo páchaním po živnostensku, jako při kuplířství, stanoven jen trest žaláře.

Byly-li činem způsobeny těžké následky, zejména smrt nebo těžké poškození nebo také nákaza pohlavní, může soud užití sazby o stupeň vyšší, předpokládajíc, že pachatel si byl vědom toho, že z činu jeho může tento vý-

sledek vzejíti. Je-li tu ale toto vědomí, potom stačí, že činem bylo způsobeno nebezpečí takového výsledku, třeba náhodou k němu nedošlo. Tato úprava je v plné shodě se všeobecným ustanovením § 16 a 17.

Otázka trestnosti homosexuality rozřešena je tak, že smilné činy mezi osobami téhož pohlaví jsou zásadně stejně trestné jako tytéž činy mezi osobami různého pohlaví. Kdy o homosexualitě platí ustanovení zvláštní, bude níže vyloženo.

Normami, o něž tu jde, jsou v zásadě stejně chráněny osoby ženské i mužské, pokud nejsou stanoveny výjimky. Jednou takovou výjimkou jest, že nemanželská soulož spáchaná na ženě je zpravidla trestná přísněji z důvodu již uvedeného.

Některé osnovy, zejména švýcarská a německá i norský trestní zákon stanoví, že trestnost některých činů proti mravnosti zaniká, došlo-li ke sňatku mezi vinníkem a osobou, na niž trestný čin byl spáchan. Osnova nepřijala takového ustanovení jednak proto, že by se v něm mohlo spatřovati aspoň nepřímé donucování ke sňatku, jednak proto, poněvadž téhož účelu, k němuž ustanovení to směřuje, lze dosáhnouti tím, že takový trestný čin se prohlásí za stíhatelný jen k návrhu a návrh za odvolatelný. Dojde-li ke sňatku, je nepochybno, že návrh nebude učiněn nebo že bude odvolán.

Smilstvo.

Smilstvem či smilným jednáním rozumí se jak mimomanželská soulož, tak i jiné jednání smilné, t. j. takové, jež má sloužiti k ukojení neb aspoň k podráždění pohlavního chtíče. Také smilné jednání mezi osobami téhož pohlaví sem náleží. Zdali donucená osoba je při tom aktivně zúčastněna či jen trpným objektem činu, takže smilný akt toliko dopouští, je lhostejno. Lze-li za mimomanželskou pokládati soulož mezi manžely po rozvedení manželství, jest otázka práva občanského, jejíž zodpovězení závisí na tom, zdali manželů přísluší ještě i po rozvodu právo na poskytnutí soulože.

Pojmové určení smilstva (smilného jednání) bylo pro svou důležitost pojato do samého zákona. Znak necudnosti byl vytčen výslovně, aby bylo vyvarováno možnosti pojímání sem jednání, jež mohou sloužiti k podráždění pohlavního pudu, ač nejsou o sobě necudná (na př. polibek, tanec).

Vynucení smilstva a násilné smilstvo.

Tyto dvě formy nejsilnějších útoků na pohlavní svobodu a čest jiného jsou v poměru speciality. Násilné smilstvo je zvláště kvalifikovaným, t. j. přísněji trestným případem vynucení smilstva. Jeho objektem může býti jen žena. Činnost záleží ve vynucení mimomanželské soulože. Prostředkem je tu násilí podle § 13 čís. 2., to jest násilí fysické nebo hrozba, že bude násilí na místě užito. Nerozhodno je, týká-li se hrozba osoby, jež má býti donucena, neb osoby blízké. Rovněž sem náleží podle § 13 čís. 2. způsobení stavu bezbrannosti, necht se stalo prostředky narkotickými, hypnotickými nebo jinými.

Každý jiný případ donucení ke smilnému jednání je trestný jako vynucení smilstva. Sem patří zejména donucení osoby mužského pohlaví k jakémukoli smilnému jednání, dále donucení ženy k jinému smilnému jednání než k mimomanželské souloži nebo sice k mimomanželské souloži, ale jiným způsobem než násilím. Takovým jiným způsobem může býti vyhrožování, které nedosahuje stupně násilí podle § 13 čís. 2., ale přece je kvalifikováno tak, jak toho vyžaduje § 310 k vynucení (nebezpečná vyhrůžka ve smyslu § 13 čís. 2.). Jeť vynucení smilstva zvláštní případ právě tohoto trestného činu. Platí tu tedy o pojmu donucení vše, co jest o něm řečeno v hlavě o deliktech proti svobodě. Zejména stačí vyhrůžka zlem, k jehož způsobení

jest vinník jinak oprávněn; neboť vyhrůžka je bezprávná hledíc na účel, k němuž jí bylo zneužito.

Jak již bylo uvedeno, je jak při vynucení smilstva tak i při násilném smilstvu nerozhodné, má-li býti vynuceno smilné jednání se samým pachatelem či s osobou jinou. Ve druhém případě bude tu zpravidla účastenství podle § 25. Když by ale smilník sám nevěděl o tom, že bylo užito násilí nebo vyhrůžky k umožnění jeho smilného činu, jest ten, kdo užil násilí nebo vyhrůžky, sám pachatelem.

Zprznění.

§ 254. Na rozdíl od terminologie trestního zákona 1852 a tr. zák. čl. V/1878 užívá osnova výrazu zprznění — stejně jako osnovy švýcarská, německá a rakouská — vhodněji k označení smilného jednání, které bylo umožněno zneužitím takového stavu osoby jiné, ve kterém ona není způsobilá činiti nebo vyjádřiti svůj odpor. Tento stav může býti způsoben poruchou vědomí (na př. opilostí, omámením prostředky narkotickými a pod.), ale i každým jiným způsobem, jímž napadené osobě je z n e m o ž n ě n o s e b r á n i t i. Rozhodné je toliko, že vinník nezpůsobil tohoto stavu sám v úmyslu směřujícím ke smilstvu, jinak by to bylo vynucení smilstva nebo smilstvo násilné.

Osobám bezbranným staví osnova na roveň osoby c h o r o m y s l n ě a b l b ě, poněvadž i ony jsou nezpůsobilé klásti odpor, ne-li z jiné příčiny, už proto, že nejsou si vědomy významu smilného jednání na nich žádaného.

Že stavu bezbrannosti bylo z n e u ž i t o, nelze říci, když osoba, o kterou jde, prve než nastal tento stav, svolila k smilnému jednání, na příklad když dvě osoby smluvivše jednání smilné, než k němu přistoupí, se opíjí nebo když muž pokračuje v pohlavním styku se svou družkou i potom, když upadla v choromyslnost.

Vymámení smilstva a vymámení soulože.

§ 255 a 256. Jako vynucení smilstva a násilné smilstvo jsou zvláštními případy vynucení (§ 310), tak zase vymámení smilstva a vymámení soulože mají svou obdobu v podvodu a vymámení (§ 324 a 325) aspoň potud, že prostředkem ke spáchání je stejně buď lest nebo zneužití slabomyslnosti nebo tísně.

Osoby stížené slabomyslností, která nedosahuje blbosti, nelze sice ve směru pohlavním chrániti toutéž měrou jako osoby blbě nebo choromyslné; neboť to by znamenalo zbaviti je úplně práva na ukájení pohlavního pudu. Každým způsobem sluší však poskytnouti jim trestní hrozbou ochranu proti z n e u ž i t í jejich slabomyslnosti ke smilstvu; neboť zkušenost učí, že právě takové osoby jsou pohlavním svodům zvláště přístupné. Takové zneužití by tu mohlo býti zejména, když by šlo o osobu, jež by pro slabomyslnost nebyla způsobilá ani postihnouti význam smilného jednání na ní žádaného.

Stejně trestným jako zneužití slabomyslnosti jeví se i zneužití tísně, nechť jde o tíseň hmotnou či o tíseň jiného způsobu, pokud arci tíseň nedosáhla svou intenzitou stavu bezbrannosti (§ 254) nebo pokud nebyla způsobena využitím úřední nebo služební odvislosti nebo jiné moci, kterou má vinník nad osobou, jíž bylo zneužito (§ 257).

I zde je přísnějším trestem vyznačeno vymámení soulože na ženě. Ještě přísnějším trestem je chráněna žena proti lstivému vyloučení soulože pod záminkou, že jde o soulož manželskou (§ 256 čís. 2.), na př. v ten způsob, že vinník nastrojí na oko sňatek a p. Nerozhodno je, zdali vinník vyvolá omyl úmyslně sám či využije-li omylu ženy povstalého jinak.

Uvážiti bylo, neměl-li by trestní zákon skýtati ochranu dívkám také proti nesvědomitému využitkování jejich nezkušenosti, jako činí zejména § 506 tr. zák. 1852, podle něhož se stíhá svedení ženy slibem manželství, který pak

zůstane nesplněn. Osnova nepřijala takového ustanovení, jež pokládá za zbytečné, jednak hledíc na zvýšenou věkovou hranici pro absolutní ochranu ženy ze 14 na 16 let, jednak proto, že činy, o něž jde, budou z části zachyceny hrozbou § 255 a 256 jako jednání lstivá. Ostatně jest známo z praxe, že právě ustanovení § 506 tr. zák. 1852 bývá na jedné straně zneužíváno k vydírání, kdežto zase na druhé straně vede ke snaze pošpinit v trestním řízení všemožně čest zmrhané dívky.

Jak vymámení smilstva, tak vymámení soulože jsou činy takové povahy, že někdy osoba, které bylo zneužito, může sama míti zájem na tom, aby nedošlo k trestnímu řízení. Proto dává se jí právo k návrhu. Je úvahy hodno, nemělo-li by jí býti dáno právo návrhu, i když nedokonala osmnáctého roku. Osnova však setrvala při všeobecném ustanovení § 30 odst. 3., podle něhož v takovém případě jest oprávněn k návrhu zákonný zástupce, což poskytuje lepší záruky, že rozhodnutí se stane bez ukvapení a po zralé úvaze.

Zneužití moci ke smilstvu.

Tato trestní hrozba má skýtati potřebnou ochranu osobám závislým proti smilným útokům právě těch, jejichž moci jsou podrobeny.

Závislost může býti založena zejména poměrem úředním nebo služebním, nechť jde o službu veřejnou či soukromou. Může to býti však také závislost hospodářská, na př. poměr pracovní. Osnova nerozeznává v té příčině, jde-li o moc právní či toliko faktickou — stejně jako při všeobecném trestném činu zneužití moci (§ 311), o jehož zvláštní případ tu jde.

Zde ale nestačí pouhá existence takového mocenského poměru jako u smilstva s osobou svěřenou (§ 260), nýbrž jest potřebí k trestnosti, aby tohoto poměru bylo z n e u ž i t o, t. j. využito k nátlaku na osobu odvislou, aby tím byla učiněna povolnou. Proto nebylo by možno stíhati podle tohoto ustanovení na př. milostný poměr vyvinuvší se ze vzájemné náklonnosti mezi představeným a osobou podřízenou bez jakéhokoliv takového nátlaku s jeho strany nebo docela z podnětu odvislé osoby samé.

§ 257. O návrhu platí zde totéž jako u vymámení smilstva a soulože.

Zneužití osoby mladší šestnácti let.

V trestním zákoně 1852 i v tr. zák. čl. V/1878 je stanoven dokonáný č t r n á c t ý rok jako hranice absolutní ochrany proti zneužití pohlavnímu. Také platné zákony jiných států uznávají tuto hranici; v některých je hranice ta vytyčena ještě níže, totiž mezi desíti a třinácti lety. Hledíc však na tendenci novodobého zákonodárství, nesoucí se k zesílení ochrany mládeže, sluší uvážiti, nedoporučovalo-li by se tuto hranici spíše zvýšiti, aspoň na š e s t n á c t ý rok, jak to činí na př. osnova švýcarská.

Pro podržení dokonáného čtrnáctého roku jako hranice absolutní ochrany mládeže proti smilným útokům nelze uplatňovati snad skutečnost, že dítě dokonáným čtrnáctým rokem vstupuje zpravidla ze školy do života, neboť to by vyžadovalo naopak spíše ještě účinnější ochrany jeho; rozhodovati mohla by však jednak úvaha, že absolutní ochrana osob starších čtrnácti let ve směru pohlavním by se neshodovala s právem občanským, dovolujícím v tomto věku vejíti ve sňatek, a pak také subjektivní stránka trestného činu, o něž jde. Hledíc k této stránce je totiž třeba, aby kritická věková hranice byla volena tak, aby ve většině případů bylo lze s pravděpodobností říci, že pachatel věděl, že jeho oběť této hranice dosud nepřekročila. To bylo by daleko častěji možno, setrvá-li trestní zákon při hranici čtrnácti let, než posune-li ji do výše, jednak hledíc k průměrnému tělesnému vývoji v těchto letech, jednak i proto, že věk čtrnácti let je rozhodným také v jiných směrech, na př. pro povinnou

návštěvu školní a důkaz, že vinníku taková okolnost byla známa, může přispět k jeho usvědčení.

Odhodlala-li se osnova přes to posunouti hranici absolutní ochrany mládeže na dokonáný šestnáctý rok, bylo pro to rozhodným poznání, že potřeba ochrany mladistvých mezi 14. a 16. rokem je v této kritické době pohlavního dospívání a nedokonaného dosud mravního vývoje spíše ještě větší než před tím. Chystanou reformou práva občanského má také dosažení způsobilosti k uzavření manželství býti posunuto na dokonáný 16. rok, čímž by vznikající nesoulad byl odstraněn. Poněvadž pak omluvitelný omyl o věku mladistvého má i nadále míti za následek beztrestnost, jak ihned bude vylouženo, netřeba se obávat nesrovnalostí, ani pokud jde o subjektivní stránku deliktu.

Trestnou je podle osnovy nejen mimomanželská soulož, nýbrž i jiné smilné jednání s osobou mladší šestnácti let, opět nehledíc k tomu, je-li aktivně či toliko pasivně zúčastněna. Trestným však má býti také zneužití takového mladistvého tím způsobem, že smilné jednání se vykoná před ním, děje-li se tak proto, aby právě tím pohlavní pud vinníka byl vzbuzen, zvýšen neb ukojen. Tento smysl má slovo „zneužití“ v § 258 odst. 2. Uvedené ustanovení nevztahuje se tedy na případ, kde dítě bylo jen mimoděk svědkem soulože, na př. následkem omezených poměrů bytových.

Užil-li vinník násilí, byl by tu souběh s trestními hrozbami § 252 a 253. Stejně je možný souběh s § 254 až 257.

Osnova prohlašuje za trestné také již samo svádění osoby mladší šestnácti let ke smilstvu, jež jinak, nevedlo-li k výsledku, by zůstalo jen jako pouhé přípravné jednání bez trestu. To činí proto, že většina případů smilstva s mladistvými se uskutečňuje právě svedením jich a že jsouce podle zkušenosti proti takovým svodům méně odolní, musí býti účinněji chráněni. Ostatně je takový čin trestný — arci jen jako přestupek — již podle § 20 čís. 2. platného zákona o potírání pohlavních nemocí z 11. července 1922, čís. 241 Sb. z. a nař.

K subjektivní stránce tohoto deliktu sluší ještě podotknouti toto: Kdyby trestní zákon stíhal toliko vinníka, jemuž je určité známo, že oběti jeho není dosud šestnáct let (vina vědomá), unikla by potrestání velká část případů, zejména všechny ty, kde pachatel se prostě o věk oběti nestaral, a to i když okolnosti v něm vzbuzovaly podezření, že oběť jeho chtěje dosud nevykročila z kritického věku. Bez trestným byl by na příklad i chlípník, jenž dívky se ani neotáže na její věk, ač vidí, že právě vychází z obecné školy a snad drží v ruce vysvědčení vykazující datum jejího narození. Proto osnova prohlašuje tu za trestnou také hrubou nedbalost, t. j. případ, kdy vinník sice nevěděl určitě, že mladistvé osobě není dosud šestnáct let, ale hledě na okolnosti byl si vědom možnosti toho; stanoví však, hledíc k menšímu stupni viny, mírnější sazbu trestní. Prohlašovati tu omyl vinníka o věku dítěte vůbec, tedy i omyl omluvitelný za nerozhodný, jak to činí na příklad norský trestní zákon, odporovalo by základním zásadám odpovědnosti za vinu.

Smilstvo s osobou příbuznou.

Smilstvo s blízkými příbuznými (zvané také krvesmilstvím), při němž chlípnost přehlásuje varovný hlas samé přírody, pokládá se ode dávna za čin ethicky zavržitelný. S hlediska kriminálně politického padá na váhu, že jím se porušuje čistota rodinného poměru, ba že může býti jím způsoben úplný rozvrat rodinný. Pokud jde o soulož, jsou rozhodné i důvody plemenné hygieny; neboť je známo, že děti rodičů z blízkého příbuzenství bývají zvýšenou měrou zatíženy rodovými vadami a nepříznivými dispozicemi.

Přes to vidíme, že některá zákonodárství, zejména románská, takových činů buď vůbec netrestají nebo — jako italský trestní zákon — jen, když jimi bylo způsobeno veřejné pohoršení.

Osnova trvá z uvedených důvodů při trestnosti takových činů, omezuje ji však na ascendenty, descendenty a sourozence plno- i polorodé, nechť jest příbuzenství manželské nebo nemanželské. Děti nevlastní a přijaté chráněny jsou jako osoby svěřené (§ 260).

Pro ascendenty je stanovena přísnější sazba, poněvadž zpravidla tu půjde o svedení osob svěřených jejich péči a o zneužití autority. To je také důvod, proč jiná smilná jednání než soulož prohlašují se trestnými toliko proti ascendentům, kdežto u descendentů a sourozenců je trestná jen soulož, hledíc k jejím možným následkům. Ale i tu nedospělý descendent nebo sourozenec, který byl k činu sveden, prohlašuje se namnoze bez trestným, tak zejména v tr. zákoně čl. V/1878 (§ 243), v norském trestním zákoně a v osnově švýcarské, rakouské i německé. Československá osnova tak nečiní, neboť z důvodů výchovných nedoporučuje se stanoviti bez trestnost již v samém zákoně. Poněvadž jde o osoby mladistvé, bude míti soud mládeže vždycky možnost od potrestání upustiti a užiti opatření výchovných.

Smilstvo s osobou svěřenou.

Osoba svěřená jinému ať k vychování, k vyučování nebo jinaké péči potřebuje zvláštní ochrany proti smilným útokům právě toho, komu byla svěřena. To proto, poněvadž takový poměr poskytuje již sám o sobě zvláště snadnou příležitost ke smilným činům, a dále, protože odolnost osoby svěřené proti necudným útokům osoby, již je svěřena, je nepochybně oslabena. Neboť s takovým poměrem je zpravidla spojena moc, ať právní, ať skutečná, nad osobou svěřenou a i kdyby toho nebylo, již sám poměr autority padá tu na váhu, poněvadž usnadňuje necudný čin. Osnova však nečiní podmínkou trestnosti, aby tohoto poměru bylo zneužito neb aspoň využito, jako tomu je u zneužití moci ke smilstvu, a to jednak proto, že důkaz této okolnosti by často byl obtížný a pak poněvadž čin zůstává hodným zavržení i trestu také, když podnět k němu vyšel od svěřené osoby samé.

Poměry svěřenosti, o něž tu jde, mohou býti velmi různé. § 260 zevrubně je vypočítává. Takový výpočet je žádoucí proto, poněvadž se doporučuje již v samém zákoně upozorniti na tento absolutní zákaz osoby, jichž se týče, a nečekati teprve na vývoj praxe, jež by všeobecnou normu vykládala.

V jednotlivostech sluší podotknouti:

K odst. 1. Hranice zletilosti, tedy nyní dokonáný jedenadvacátý rok, zvolena tu proto, poněvadž některé z uvedených poměrů, zejména poručenství, a tudíž i účinek jejich na vůli osoby svěřené trvají právě do této doby.

K odst. 2. Tu nerozhoduje, je-li ústavní zaměstnanec ustanoven trvale nebo jen dočasně. Náleží sem i osoba činná v ústavě toliko jako v úřadě vedlejší, zejména i ústavní lékař, třeba byl i jinak zaměstnán, a také vlastník ústavu, pokud jej sám řídí. Rozhodno je však, je-li osoba v ústavě chovaná svěřena právě péči nebo dozoru vinníka. Osoby mladší osmnácti let požívají však zvýšené ochrany proti smilným útokům v šech ústavních zaměstnanců, třeba jejich moci nepodléhaly.

Ke trestání smilstva mezi osobami blízkce sešvagřenými není naléhavé příčiny. Důvodů plemenné hygieny tu není a možnost rodinného rozvratu padá na váhu jen za trvání manželství; tu pak postačí ustanovení o trestání cizoložství.

Smilstvo s osobou téhož pohlaví.

Kde v předcházejících paragrafech jsou prohlášena za trestná jiná smilná jednání než soulož, nečiní se rozdíl, jde-li o smilstvo mezi osobami různého či § 261.

osobami téhož pohlaví; trestné je tudíž toto stejně jako ono. Potud je tedy homosexualita trestná. To jest úplně správné, protože není žádné příčiny jí v těchto směrech privilegovati. Zde však jde o otázku, má-li smilstvo mezi osobami téhož pohlaví býti trestné vůbec, tedy i když zde není kvalifikace, jaké vyžadují ustanovení § 252, 255, 256, 258—260.

Většina platných zákonů odpovídá na tuto otázku kladně. Některé z nich omezují však trestnost na smilstvo mezi muži (pederastii), při čemž ještě se jeví často tendence trestati jen akty podobné souloži, zejména typickou immisio in anum. Tak podle norského trestního zákona stíhá se jen smilstvo mezi muži, a to pouze, když toho vyžaduje zájem všeobecný. Některá zákonodárství, zejména románská, nemají ustanovení o všeobecné trestnosti homosexuality. Z osnov trestá rakouská smilstvo mezi osobami téhož pohlaví vůbec, osnova německá — stejně jako platný něm. tr. zákon — jen smilstvo mezi muži, švýcarská osnova jen kvalifikované případy homosexuality.

Pro všeobecnou trestnost smilstva mezi osobami téhož pohlaví uvádí se zejména, že jest to čin podle obecného přesvědčení vysoce nemravný, přičítá se lidské přirozenosti, že může ohrožovati i zdraví a že rozšíření této neřesti přináší s sebou nebezpečí sociální. Proti tomu uplatňuje se zase zejména, že trestní zákon není k tomu povolán, aby stíhal každou nemravnost, ježto by jinak musil trestati na příklad i onanii, a že trest lze připustiti jedině tam, kde necudným jednáním jsou ohroženy takové zájmy obecné, které i jinak sluší chrániti trestní hrozbou. Zvláště pak se ukazuje na to, že jde zpravidla neb aspoň z valné části o psychickou abnormitu (perversitu), která postiženému činí nemožným odolati pudu homosexuálnímu, že rozpoznání takových psychických abnormit od ostatních případů je obtížné, takže s vinníky by byly zasaženy i osoby nevinné a že trestem ztěžuje se jich léčení. Ba v poslední době je z některých stran zastáváno mínění, že příčinou takové abnormity může býti i úchylné fyziologické složení pohlavních orgánů (Kronfeld, Hirschfeld, Steinach).

Ačkoli vědecké badání v tomto směru se ještě nedodělalo nepochybných výsledků a lékaři i psychiatři sami nejsou o těchto otázkách jednotného mínění, přece již pouhá možnost, že tu jde třeba jen v části vyskytujících se případů o abnormitu psychickou nebo dokonce tělesnou, musí zákonodárce nabádati k opatrnosti, zvláště když je nesnadno rozeznati takové případy od ostatních. Tato možnost musí zákonodárce vésti k tomu, aby nerozšiřoval trestní hrozbu přes meze nevyhnutelnosti. Zejména nemůže pro něho býti jedině rozhodným, že smilstvo mezi osobami téhož pohlaví jest podle obecného přesvědčení čin mravně zavržitelný, nýbrž musí zkoumati právě tak jako u jiných činů, které zvláštní zájmy toho vyžadují, aby takové činy byly trestně stíhány a do jaké míry by měly býti trestány.

Homosexualita je nesporně neřest, která, kdyby se rozšířila, by nepochybně znamenala sociální nebezpečí. Proto sluší takovému rozšíření čeliti trestními hrozbami. To vyžaduje, aby proti nemravným útokům toho druhu byly předem chráněny osoby menší odolnosti, zejména děti a mladiství, osoby svěřené a odvislé, bezbranné a slabomyslné, rovněž i osoby příbuzné. Kromě toho musí každý býti chráněn proti násilí i donucení v tomto směru aspoň do té míry, jako proti jinakým necudným útokům. Toho dosahuje osnova prostě tím, že, jak již bylo uvedeno, upravuje příslušné zákonné skutkové podstaty tak, aby zasahovaly také činy homosexuální.

Má-li však býti úspěšně čeleno rozšíření této neřesti, třeba tyto skutkové podstaty doplniti ještě zvláštní trestní hrozbou, stanovíci trest na každé smilné jednání s osobou téhož pohlaví mladší osmnácti let, a prohlásiti za trestné také svádění takových osob k takovým jednáním, pokud arci tyto činy nejsou již trestné podle přísnějších ustanovení § 258, tedy pokud jde o osoby starší

šestnácti let, dále stíhati homosexualitu živnostenskou a živnostenské nabízení se ke smilstvu s osobami téhož pohlaví. Stanoviti v zákoně beztrestnost mladistvého, který k činu byl sveden, nedoporučuje se z důvodů uvedených u smilstva s osobou příbuznou. Trestný bude arci jen, spáchá-li homosexuální čin s jiným mladistvým nebo je-li tu jiná z kvalifikací výše uvedených.

Děje-li se svádění k činům homosexuálním v zájmu jiného, trestá se jako kuplířství podle § 263. Pokud by smilným jednáním mezi osobami téhož pohlaví byla porušena veřejná mravnost, bylo by trestné podle § 269.

Činiti rozdíl mezi homosexualitou mužskou a ženskou není kriminálně politicky odůvodněno.

Sluší připomenouti, že stanovisko, které osnova zaujímá podle toho, co tu bylo řečeno, v otázce trestnosti smilstva mezi osobami téhož pohlaví, došlo plného souhlasu druhého sjezdu československých právníků, konaného v Brně o letnicích r. 1925.

Pokud jde o druhý případ stíhaný v trestních zákonech jako smilstvo proti přirozenosti (sodomie), totiž smilstvo se zvířaty, poskytují platná zákonodárství přibližně týž obraz, jako pokud běží o smilstvo s osobami téhož pohlaví. Osnova německá je trestá, osnova švýcarská a rakouská nikoli. Československá osnova přiklonila se k mínění, že není naléhavé příčiny pro zvláštní ustanovení, jež by smilné činy se zvířaty prohlašovalo všeobecně za trestné. Jsou to zjevy, vyskytující se jen ojedinele, zvláště u pastevců jako výplodek samoty a dlouhé chvíle. Nebezpečí, že by se tato neřest rozšířila, není. Kdyby čin byl spáchán tak, že by tím byla ohrožena veřejná mravnost, byl by trestný podle § 269.

Pr znění mrtvol (nekrofilie) — třetí případ smilstva proti přirozenosti — trestá se jako zneuctění mrtvol (§ 221).

Společné ustanovení k § 252—261.

Podmínkou zvýšení sazby trestní tu je, že vinník si byl vědom, že způsobuje svým jednáním nebezpečí některého těžkého výsledku v zákoně uvedeného. Měl-li úmysl způsobiti takový těžký výsledek, nastává souběh s příslušným dolosním trestným činem proti tělu. § 262.

Kuplířství.

Osnova zahrnuje pod názvem kuplířství takovou činnost, kterou má býti nadržováno smilstvu jiné osoby. § 263 vypočítává typické způsoby této činnosti: svádění, zprostředkování, opatrování nebo poskytování příležitosti. § 263.

Pohnutkou takové činnosti bude zpravidla zjištěnost. Kuplíř vyhledává v nadržování smilstvu prospěch majetkový. Tento případ trestá se bezvýmínečně, a to, poněvadž jde o pohnutku nízkou, žalářem. Činí-li vinník z takové činnosti živnost, je trestný podle přísnější sazby.

Nadržování smilstvu jiného bez zjištěných úmyslů, na př. z přátelské ochoty, je zjev poměrně nečastý a proto nikoli sociálně nebezpečný. Z této příčiny netrestá se osnova všeobecně, nýbrž jen tam, kde je třeba zvláštní ochrany ohrožené osoby. Ta je žádoucí především hledíc na věk této osoby, ve kteréž příčině byla stanovena hranice 18 let jako přiměřená. Dále je třeba chrániti takové osoby, nad nimiž má vinník jakousi moc či aspoň autoritu, již by mohlo býti snadno zneužito. Toto nebezpečí je tu zvláště, když jde o vlastní manželku, dítě nebo vnuka (vnučku) vinníka, dále o osobu svěřenou jeho výchově, vyučování nebo péči nebo vůbec o nějaký poměr uvedený v § 260 nebo bylo-li zneužito poměru odvislosti úřední nebo služební nebo jinakého poměru mocenského (§ 257). Jeť na jevě, že, stíhá-li se trestem využit-

kování těchto poměrů pro své vlastní smilné jednání, nemůže býti méně trestné nebo beztrestné, když bylo takového poměru užito k nadržování smilstvu jiné osoby.

Znak úmyslnosti nadržování byl pojat do skutkových podstat odst. 1. až 3. tohoto paragrafu proto, aby nebyla postižena jednání povahy celkem nevinné, zejména na venkově se vyskytující, na př. když rodiče dovoluují ve svém bytě souložit dcery s jejím budoucím manželem.

Prohlašuje-li se trestným poskytování příležitosti ke smilstvu, je na snadě, že by toto ustanovení mohlo býti vztahováno také na toho, kdo osobě, která provozuje smilstvo, věda o tom poskytuje u sebe byt, ať jde o nájem či o podnájem. To však by vedlo k tomu, že by takové osoby bytu vůbec nenalezly anebo jen za cenu lichvářskou, reprezentující úplatu za risiko eventuálního potrestání. Proto osnova ustanovuje výslovně, že pouhé poskytování bytu je trestné jen tehdy, když by s ním bylo spojeno vykořisťování smilstva. Rozumí se, že takové vykořisťování je možné také ve formě zastřené, na příklad ve způsobě nepřiměřeně vysokého nájemného.

Ustanovením § 263 má býti stíženo jakékoli opatřování žen pro individuální smilné účely jiného, tedy i v tom případě, když taková žena má k takovému účelu býti dodána do ciziny. (Typický případ: dodání ženy do harému.) Proto bylo nutné ve smyslu mezinárodních ujednání, o nichž bude řeč u § 265, v § 263 stanoviti zvláště přísnou sazbu pro uvedený případ, nebezpečný tím, že taková žena v cizině se často ocitne v postavení bezpomocném. V takovém případě není arci vyloučen souběh s ujařmením (§ 308), na př. když žena byla do ciziny zavlčena a tam mocí zadržována.

Nadržování živnostenskému smilstvu.

§ 264. Udržování nevěstince je svou podstatou živnostenské nadržování smilstvu po živnostensku provozovanému.

Způsob, kterým si držitelé nevěstince zpravidla opatřují potřebný „provozovací materiál“, bude sice zpravidla obchodem ženami trestným podle § 265 nebo, děje-li se pomocí agentů, účastenstvím na tomto deliktu. Přes to ale nelze postrádati zvláštní normy, jak ji stanoví § 264, poněvadž taková činnost nebude vždy dokazatelná a poněvadž ze zkušenosti je známo, že držitelé bordelu si také vyměňují nevěstky prostě sebou bez účasti agentů. Poněvadž nevěstince byly podle § 14 zákona o potírání pohlavních nemocí z 11. července 1922, čís. 241 Sb. z. a n., zrušeny a jejich zřizování a udržování zakázáno, byla tím odstraněna dosavadní nesrovnalost, že činnost, zakládající podle zákona trestný čin, je úřadem bezpečnostním trpěna, ba docela policejními předpisy reglementována. Arci je nutno přiměřeně přísnou represí pečovati o to, aby dosavadní trpěné veřejné nevěstince nebyly nahrazeny bordely tajnými, pro svou nekontrolovanost tím nebezpečnějšími. Takovou represí chce osnova umožniti trestní sazbou § 264.

Obchod ženami.

§ 265. Ustanovením § 265 má býti trestně stížena ona typická činnost, známá pode jménem obchodu děvčaty či správněji obchodu ženami, která má za účel dodávati nevěstincům „materiál“. Poněvadž tento obchod neváže se hranicemi státu, nýbrž je veden ve značné míře také mezinárodně a tím jeho stíhání ztíženo, byla tato otázka již opětně předmětem jednání mezinárodních konferencí, zejména dohody pařížské z r. 1910 a ženevské z r. 1921. Hledíc k tomu, že Československá republika, vyhovujíc povinnosti vyplývající z čl. 20 mírové smlouvy St.-Germainské, přistoupila k dohodě ženevské (a tím nepřímou také k dohodě pařížské) ratifikací z 21. září 1923 vyhlášenou pod

čís. 123 Sb. z. a n. 1924, snažila se osnova ustanovení o obchodu ženami co možná přizpůsobiti obsahu uvedených dohod. V této příčině byla osnova předstížena již zákonem o vystěhovalectví z 15. února 1922 č. 71 Sb. z. a n., jehož § 35 upravuje právě také obchod ženami po stránce trestně právní. Ovšem bylo třeba tato ustanovení uvéstí ve shodu jak s obecnou částí osnovy, tak i s jejími ustanoveními o trestných činech proti mravnosti.

§ 35 zákona o vystěhovalectví jedná ve smyslu uvedených mezinárodních dohod toliko o dodání žen do ciziny, kdežto osnova stíhá také opatřování žen pro živnostenské provozování smilstva v tuzemsku. Okolnost, že žena určena je pro cizinu, je stížena jako případ zvláště nebezpečný přísnější trestní sazbou. Pojem ciziny je tu posuzovati s hlediska ženy a může tudíž padati pod tuto sazbu i dodání ženy z jiného státu do Československa. Další kvalifikační okolnosti odůvodňující přísnější sazbu jsou: věk ohrožené ženy — hranice 21 let zvolena ve smyslu dohody ženevské — a poměr ženy k viníkovi (stejně jako u kuplířství, § 263), dále zneužití moci, užití násilí, nebezpečné vyhrůžky nebo lsti a konečně spáchání po živnostensku.

O souběhu s ujařmením platí tu totéž jako v případě § 263 odst. 4.

V uvedených mezinárodních dohodách je vyjádřeno přání, aby pokud to podle platných zákonů je možno, byla prohlášena za trestná také jednání přípravná. Toho však není potřebí, hledíc k úpravě pokusu (§ 18) a širokému pojmu účastenství (§ 25). Účel, jehož tím má býti dosaženo, je ostatně daleko lépe vystižen tím, že prohlašuje se trestným také spojení k obchodu ženami (komplot a tlupa). Trest tu vyměřen stejně jako na jiná trestná spojení k trestným činům.

Požadavku uvedených dohod, že má býti umožněno stíhání obchodu ženami spáchaného v cizině, i když trestná činnost se rozděluje na několik států, je plně vyhověno ustanoveními § 6, 7 a 8.

Příživnictví.

Již § 5 předposl. odst. zákona z 24. května 1885 ř. z. 89 a § 4 zák. čl. XXI. z r. 1913 trestá typickou činnost známých individuů, jež hledají svou výživu v souspřežnictví s nevěstkami, poskytující jim za to svou ochranu. Osnova upravuje tato ustanovení vhodněji. Zejména přihlíží k tomu, že mnohdy bude těžko dokázati takovému souspřežníku, že se dává zcela nebo z části vydržovati nevěstkou z výnosu její smilné živnosti. Proto prohlašuje osnova, přidržujíc se vzoru osnovy švýcarské a německé, za trestného takového souspřežníka, který ze ziskovosti nebo jiné nízké pohnutky chrání nevěstku při vykonávání její smilné živnosti.

Že příživnictví může se dopustiti také manžel nevěstky, rozumí se samo sebou.

Společné ustanovení k § 263—266.

Jak již výše bylo řečeno, bývá účelem trestných činů uvedených v § 263 až 266 zpravidla prospěch majetkový, byť i nebylo vždy lze mluvit o ziskovosti. Aby mohl soud i v takových případech uznati vždy také na trest peněžité, bylo třeba všeobecným ustanovením § 267 doplniti pro uvedené případy předpis § 48.

Ohrožení veřejné mravnosti.

Ustanovení odst. 1. má sloužiti účinnějšímu potlačování pornografie účelnější úpravou předpisů § 248 tr. zák. čl. V/1878. Vzorem tu byly osnovy švýcarská, rakouská a německá.

Všeobecně uznaná potřeba účinnější ochrany osob nedospělých před zhoubným vlivem necudné literatury vyžaduje, aby ten, kdo prodává pornografické výrobky osobám mladším osmnácti let, byl stížen přísnějším trestem

aspoň potud, že vyloučen je trest peněžítý jako trest hlavní. Stejně trestným je ten, kdo mladistvým takové výrobky ke koupi nabízí, půjčuje nebo jim je jinak činí přístupnými (odst. 2.).

Ostatně může tu jíti nejen o spisy a vyobrazení, nýbrž i o jiné věci způsobilé hrubě urazití stud.

Veřejné necudné jednání.

§ 269. Ustanovení odst. 1. stíhá trestem každé veřejné necudné jednání, tedy i verbální, jež je způsobilé hrubě urazití stud, jak to v podstatě činí § 516 trestního zákona 1852 a § 249 tr. zák. čl. V/1878. Že osnova zde nemluví o jednáních smilných, nýbrž o jednáních necudných, vysvětluje se tím, že tu může jíti také o jednání, která nejsou trestná podle ustanovení předcházejících (na př. o onanii, manželskou soulož a j.).

Pohoršlivé vykonávání smilstva.

§ 270. Osnova staví se na stanovisko zaujaté již zákonem o potírání pohlavních nemocí z 11. července 1922, čís. 241 Sb. z. a n., že provozování živnostenského smilstva samo o sobě nemá býti trestně stíháno, nýbrž toliko výstřelky jeho, jimiž se ohrožují zájmy i jinak trestním právem chráněné. K tomu stačí celkem všeobecné skutkové podstaty trestního zákona. Tak zejména pokračování ve smilné živnosti po pohlavním onemocnění bude moci býti trestáno podle § 281, ohrožení veřejné mravnosti podle § 268. V § 270 připojena je ještě další skutková podstata převzatá z § 21 zákona o potírání pohlavních nemocí: pohoršlivé, byť i ne veřejné vykonávání smilstva.

Jako v § 269 jsou i zde osoby mladší osmnácti let chráněny přísnější sazbou proti pohoršování.

HLAVA ČTRNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A TĚLU.

Zabití a vražda.

§ 271 a 272. Podle trestního zákona 1852 je každé úmyslné usmrcení vraždou, kdežto zločin zabití je vlastně poškození na těle, jež mělo za následek smrt.

Tr. zákon čl. V/1878 prohlašuje — stejně jako trestní zákon německý — za dělidlo mezi vraždou a zabitím to, zdali čin byl spáchán s rozvahou či bez rozvahy. Tuto úpravu ale nelze doporučiti, poněvadž je nepochybné, že také vražda bez rozvahy může býti spáchána z pohnutek tak nízkých, že zasluhuje daleko přísnějšího trestu než usmrcení s rozvahou, jež nebylo právě spácháno z pohnutek nízkých. Z téhož důvodu nelze následovati osnovy švýcarské a rakouské, podle nichž zabití se vyznačuje tím, že bylo spácháno v omluvitelném (okolnostmi odůvodněném) prudkém hnutí mysli.

Naší osnově nabízí se vhodné dělidlo mezi vraždou a zabitím samo sebou: je to nízké smýšlení vinníka, tedy totéž dělidlo, které osnova zvolila za kritérium pro vymezení zločinů od přečinů. Z toho zároveň vyplývá, že vražda, t. j. úmyslné usmrcení spáchané z nízkého smýšlení je vždy zločinem, kdežto zabití, to jest úmyslné usmrcení z pohnutky nikoli nízké, lze trestati jen jako přečin.

Usmrcení je spácháno z nízkého smýšlení a je tudíž vraždou podle obecného ustanovení § 14 zejména také, když je prostředkem k vykonání neb usnadnění jiného vinníkovy zločinu, k zajištění prospěchu z něho neb uchrá-

nění vinníka před trestem. Arci může i úmyslné usmrcení, jež nebylo spácháno z nízkého smýšlení, se jeviti činem velmi těžkým a proto bylo určiti hořejší hranici trestní sazby na zabití přípustnou nejvyšší výměrou dočasného trestu vězení, t. j. na patnáct let. Nejvyšším trestem vraždy je doživotní žalář, poněvadž osnova trestu smrti zásadně nepřijala. Protože usmrcení z nízkého smýšlení mohou vykazovati značnou různost, pokud jde o stupeň trestuhodnosti, stanoví osnova, aby umožnila soudci správné vystižení viny, vedle trestu doživotního žaláře trest žaláře od 10 do 20 let. Hledíc na to a na širokou sazbu na zabití není třeba zvláštní sazby pro pokus, tím méně pro účastenství, při němž je přípustné snížení trestní sazby podle § 25.

Vůbec pak byly trestní sazby na zabití i vraždu vytyčeny dosti široce, aby soudce v mezích jich mohl přihlížeti ke zvláštnostem jednotlivého případu. To má také tu výhodu, že pak není třeba, aby v zákoně byly stanoveny pro jednotlivé případy sazby zvláštní, jak to činí jiné osnovy i zákony trestní. Zejména není takové zvláštní sazby potřebí pro ten případ, že čin byl spáchán se zvláštní krutostí, poněvadž takový čin zpravidla bývá spáchán z nízké pohnutky a potom je podle osnovy vraždou. Zpětnost je dostatečně vystižena ustanovením § 68. Jedině pokud jde o útoky na život presidenta republiky a jiných důležitých ústavních činitelů, bylo žádoucí podle vzoru platného práva (§ 7 zákona na ochranu republiky) stanoviti přísnější sazbu na zabití.

Trestní zákon čl. V/1878 a některé jiné zákony a osnovy stanoví zvláštní mírnou sazbu na usmrcení a žádost. Důvodem toho je jednak, že tu není vlastně úmyslu nepřátelského, znásilnění vůle k životu, a že zpravidla tu půjde o čin spáchaný z útrpnosti nebo v prudkém hnutí mysli vyvolaném takovou žádostí, tedy v přechodném, omluvitelném, mimořádném stavu duševním. Pro takový případ dovoluje však již § 77 podstatně snížití trestní sazby. Není tudíž ani pro tento případ potřebí zvláštní normy. Z téže příčiny bylo by také zbytečno, stanoviti zvláštní mírnější sazbu pro případ, že čin byl spáchán v prudkém hnutí vyvolaném těžkou křivdou (provokace), jak ji stanoví některé zákony a osnovy.

Úvahy hodno jest, nemělo-li by býti privilegováno usmrcení z útrpnosti, jak to vidíme v § 253 norského tr. zák., jež připouští mimořádné zmírnění, když kdo z útrpnosti usmrtí osobu beznadějně nemocnou. Osnova upravuje toto „privilegium euthanasie“ poněkud odchylně, rozšiřujíc je také na ten případ, že jde o jinak á tělesná muka, proti nimž není jiné pomoci, a pak stanovíc, že soudce tu má na vůli buď trest mimořádně zmírniti neb úplně upustiti od potrestání. Neboť jak by bylo možno trestati na příklad toho, kdo k úpěnlivé prosbě milované osoby, stížené nezhojitelnou bolestnou chorobou, usmrcením ukrátí muka její, nebo kdo totéž učiní, když je za to prosí nešťastník, jež při železniční nehodě octne se pod hořícími troskami a nemůže býti uchráněn jinak smrti uhořením? Připomenouti sluší, že je potřebí výslovného ustanovení o tomto případě, poněvadž tu nejde o záchranu nějakého právního statku a tudíž ustanovení § 23 o nouzi zde nelze užití, ač případ sám je stavu nouze zřejmě velmi blízký.

Zasluhuje úvahy, neměla-li by menší trestnost nebo beztrestnost v uvedeném případě býti učiněna závislou na tom, že usmrcení se stalo na opravdovce naléhavou žádost usmrceného, a na určité míře důkazů o tom nebo dokonce snad na svolení úředním. Osnova nestanoví takové podmínky, poněvadž jsou možné případy, kde by ani splněna býti nemohla. Ostatně se rozumí samo sebou, že důvod vyloučené trestnosti činu jinak trestného musí býti dokázán. Risiko, že pouhému, dostatečnými důkazy nepodepřenému tvrzení obviněného nebude uvěřeno a že jej stihne plný trest úmyslného usmrcení, bude pobídkou, aby jednajíc i bez předpisu zákona se postaral o to, aby jeho tvrzení nezůstalo neprokázaným. Toto risiko bude také účinnou zárukou, že tohoto ustanovení nebude zneužíváno.

Spolovina na sebevraždě.

§ 273.

Beztrestnost účastenství v sebevraždě jiného bývá odůvodněna tím, že také sebevražda sama jest beztrestná. To je však důvod čistě scholastický. S hlediska věcného sluší uvážiti, že takový čin projevuje nevážnost k životu, tedy k nejcennějšímu statku lidskému, a že je mravně zavržitelný. Proto vidíme, že v novějších zákonech a osnovách bývá účastenství na sebevraždě stíháno trestem. Také naše osnova přijala takovouto hrozbu trestní; nezvolila však pojmenování „úcastenství v sebevraždě“ (jako činí na př. osnova švýcarská a rakouská), jednak proto, že tu nejde o účastenství v technickém smyslu, když sebevražda sama je beztrestná, dále však z té příčiny, poněvadž osnova nechce stíhati každého účastníka, nýbrž toliko toho, kdo jedná ze sobectví nebo jiné nízké pohnutky. Proto zvoleno pojmenování „spolovina na sebevraždě“. Nemusí tu jíti právě jen o návod v obvyklém smyslu, nýbrž normou bude stížen zajisté i ten, kdo druhého dožene k sebevraždě jinakou činností (na př. podvodem, systematickým týráním a pod.), předpokládajíc, že se to stalo úmyslně a z pohnutky nízké. Za těchto podmínek bude lze podle okolností užití této normy i na souboj zvaný americkým; pro zvláštní ustanovení o něm podle příkladu § 285 odst. 2. trestního zákona čl. V/1878 a § 488 ruského trestního zákona z r. 1903 není naléhavé příčiny, již hledíc na vzácnost takových případů.

A ještě další omezení mimo nízkou pohnutku připojuje osnova, chtějíc vyhnouti se přepínání hrozby; trestá totiž vinníka jen v tom případě, když skutečně došlo k sebevraždě neb aspoň k pokusu o ni. Z toho vyplývá, že pokus činu je beztrestný.

Hledíc na nízkou pohnutku činu, pojatou do zákonné skutkové podstaty, je čin trestný toliko žalářem a to od 1 roku do 8 let.

Usmrcení dítěte.

§ 274.

Usmrcení dítěte je privilegovaný t. j. méně trestný případ úmyslného usmrcení. Důvod tohoto privilegia je jednak povahy objektivní, totiž ten, že jde o plod oddělující neb oddělivší se právě od těla matčina, takže čin blíží se vyhnání plodu, jednak povahy subjektivní, totiž onen zvláštní psychický stav, ve kterém matka při porodu se nalézá. Stav ten, jenž má příčinu svou ve fyziologických dějích s porodem spojených, oslabuje podstatně odolnost rodičky proti účinku vnějších okolností k činu pudících (nouze, strach před hanbou a j.). Důsledně je toto privilegium omezení na dobu, po kterou tento stav trvá. Tuto myšlenku, jež ostatně se shoduje s dosavadní judikaturou, snaží se § 285 německé osnovy vystihnouti stručněji slovy „při porodu nebo hned po něm“. Norvéžský trestní zákon (§ 234) určuje tuto dobu dokonce ciferně, totiž na 24 hodin, čímž ale vylučuje potřebnou individualisaci. Osnova chce formulací „v mimořádném stavu duševním vyvolaném porodem a okolnostmi, za nichž porod se děje,“ naznačiti, že soudce má při posuzování této otázky přihlížeti nejen k fyziologickým účinkům samého porodu na duševní stav matky, nýbrž i k celkové její situaci (opuštěnosti, nouzi, hrozící hanbě atd.).

Osnova rakouská stanoví ještě zvláštní mírnější sazbu pro případ, že matka jednala „v těžké nouzi neb aby zatajila své zneuctění“. V tomto případě postačí ale zajisté snížení sazby podle § 77 č. 2., nebude-li čin úplně beztrestný podle § 23 (nouze).

Podle § 25 odst. 3. platí privilegovaná sazba stanovená na usmrcení dítěte jen pro rodičku samu, účastník (tedy zejména i nemanželský otec, který by ji k tomu navedl) byl by trestný pro zabití nebo vraždu podle obecných ustanovení § 271 a 272. Italský trestní zákon z roku 1889 a jiná románská práva, spatřující důvod menší trestnosti činu v ohrožené cti matky a tím i celé rodiny (causa d'onore), rozšiřují toto privilegium důsledně i na blízké

příslušníky matky. Osnova nepřistoupila na tuto myšlenku, majíc za to, že tu lze vystačiti s ustanoveními o nouzi a o snížení sazby přípustným podle § 77 čís. 2., když čin byl spáchán pro mimořádný nátlak nebo v omluvitelném mimořádném stavu duševním.

Privilegující norma § 274 platí ovšem pro matku, i když v uvedené kritické době se toliko zúčastnila usmrcení svého děcka spáchaného jinou osobou. Hledíc na ustanovení § 25 odst. 1. bylo nutno to výslovně říci.

Osnova nevyjímá z privilegia mírnější sazby ani matky manželské, neboť uvedené motivy zákonodárné se hodí také na manželskou matku. Ostatně může ona i jinak se nalézati v témže postavení jako matka nemanželská, na př. je-li opuštěna manželem a pod.

Poněvadž čin může býti spáchán i z pohnutek nízkých, na př. sobeckých, bylo nutno stanovit výběrmo trest žaláře.

Poškození na těle.

Poškozením na těle rozumí se nejen zranění, nýbrž i způsobení škody na § 275 až 278. zdraví tělesném nebo duševním.

Pokud jde o vymezení od pouhého zlého nakládání čili — podle názvosloví zvoleného osnovou — ztýrání, jež trestá se jako ublížení na cti (§ 300), spatřuje trestní zákon 1852 (§ 411) kritérium poškození na těle v tom, že zůstavilo viditelné známky a následky. Osnova nepřijala tohoto kritéria; neboť viditelné známky a následky zlého nakládání mohou býti tak nepatrné, že by nebylo důvodné trestati již pro poškození na těle, a naopak může jíti o poškození dosti značné bez viditelných známek nebo následků. Vůbec pak nepokládá osnova za nutno ostře vytýčiti hranici mezi poškozením na těle a ztýráním, jednak pro obtíž takového vymezení, jež by uspokojovalo pro všechny tak různotvárné případy, jednak i proto, poněvadž z pojmu poškození na těle samého vyplývá, že musí jíti o poškození v á ž n é, takže možno posouzení jednotlivých případů v těchto mezích zůstaviti soudu.

Většina platných zákonů i osnov stanoví na poškození na těle celou řadu trestních sazeb, odstupňovaných namnoze podle tíže výsledku. Osnova, věrna svému subjektivnímu hledisku, tak nečiní. Zejména spokojuje se pouhou biparticií, odlišujíc toliko prosté poškození na těle od poškození těžkého. Vždyť podle zásady odpovědnosti za vinu může býti jediné rozhodno, zdali vinník takové těžké poškození obmyslel, nebo, pokud jde o poškození vědomé a nedbalé, předvídal nebo zaviněně nepředvídal. Proto prohlašuje osnova za těžká jen určitá typická značná poškození těla nebo zdraví, jichž povaha umožňuje v jednotlivém případě zkoumání tohoto subjektivního zavinění. Arci hledíc na obtíž úplného výpočtu bylo tu nutno připojiti všeobecnou doložku, již se prohlašuje za těžké poškození i každá jiná stejně těžká škoda na těle nebo na tělesném nebo duševním zdraví, tedy škoda rovnající se svou tíží případům v zákoně výslovně uvedeným.

Trestní sazba na prosté poškození byla stanovena tak, aby se hodila jak na případy lehčí (zejména i prudké hnutí mysli), tak i na případy těžší (na př. zranění vlastních rodičů a pod.). Poněvadž takové těžší případy budou zpravidla kvalifikovány nízkým smyšlením, budou stíženy žalářem, který hledíc na tuto možnost se stanoví výběrmo. Přísné trestní sazby na těžké poškození odůvodněny jsou tím, že jde, jak z výpočtu patrné, o velmi těžké poruchy způsobené úmyslně, to jest tak, že bylo přímo účelem vinníka způsobiti právě takovouto těžkou poruchu, na př. zmrzačení, zohyzdění, oslepení atd., což prozrazuje velmi silnou energii zločinnou. Podle imperativního ustanovení § 14. odst. 3. je jak při těžkém, tak i při prostém poškození užití přísnější sazby znějící na žalář, bylo-li prostředkem ke spáchaní neb usnadnění jiného zločinu, k zajištění prospěchu z něho neb k uchránění zločince před trestem.

Osnova uvádí toliko jediný kvalifikovaný případ u obou druhů poškození, totiž poškození nebezpečné, t. j. takové, se kterým je spojeno nebezpečí smrti a u poškození prostého také nebezpečí poškození těžkého. Tím arci není míněno všeobecné nebezpečí takového výsledku, které více či méně bývá spojeno s každým poškozením těla podle známého přísloví: vulnera non dantur ad mensuram; nýbrž míněno je nebezpečí takového výsledku odůvodněné zvláštní povahou činu nebo okolností, za kterých byl spáchán. Podmínkou užití přísnější sazby na tento případ stanovené arci je, že vinník věděl, že činem svým způsobuje nebezpečí takového těžšího výsledku. Podle § 17 pak platí tato sazba ovšem také, když takový výsledek skutečně nastal.

Ke stíhání prostého poškození na těle žádá osnova návrhu poškozeného, poněvadž může jíti o poškození dosti nepatrné nebo mohou tu býti i jiné okolnosti, pro něž veřejný zájem na stíhání ustupuje do pozadí (poškození v rodině a pod.). To arci neplatí o poškození nebezpečném, jímž projevuje vinník neváznost k životu lidskému.

Stanoviti mírnější trest pro poškození těla na žádost nebo se svolením podle příkladu rakouské osnovy nejví se nutným; neboť nejde-li o čin beztrestný (na př. transplantace) nebo jinak trestný (na př. poškození za vyhnutím se vojenské službě), lze vystačiti normální sazbou. Ostatně není takový čin, nehledíc na uvedené příklady, ani typický a jde-li o poškození prosté, nebude tu zpravidla návrhu poškozeného.

Poškození na těle presidenta republiky a jiných ústavních činitelů stíženo je přísnější sazbou jako již v platném právu (§ 8 zákona na ochranu republiky). Stejně jako vražda a zabití spáchané na těchto osobách byl i tento čin zařazen mezi ony, při nichž již nabízení se k činu je trestné, poněvadž činy ty dotýkají se nepřímě i důležitých zájmů republiky a nutno tudíž jim čeliti již v samém zárodku. Beztrestnost nabídky odvolané dříve, než vinník se dověděl o tom, že byla přijata, zakládá se na týchž kriminálně politických důvodech, jako beztrestnost pokusu při dobrovolném ustoupení. Přijetí nabídky nelze tu arci pojímati ve smyslu práva občanského.

Ohrožení života a těžké ohrožení těla.

§ 279. Jde o případy, kde vinník sice neměl úmyslu způsobiti smrt nebo tělesné poškození, kde ale věděl, že čin jeho takový výsledek mítí může (ohrožení vědomé), anebo kde to z nedbalosti nevěděl (ohrožení nedbalé). Z ustanovení § 22 vyplývá, že tu jde jenom o ohrožení bezprávné, t. j. s vyloučením takového, které je právním řádem dovoleno, zejména tedy takového, které je úměrné sociálnímu významu činu. § 279 mluví toliko o ohrožení, ale podle § 17 platí toto ustanovení i v tom případě, když by z činu skutečně vzešla smrt nebo poškození těla.

V jiných zákonodárstvích a osnovách bývají vedle takovéto obecné normy a někdy také místo ní obsažena ustanovení speciální, prohlašující za trestné určité způsoby ohrožení. Ale takové normy zvláštní nemohou nikdy nahraditi normu obecnou a vedle ní jsou větším dílem zbytečné. Sem patří zejména odložení dítěte podle § 149 a násl. trestního zákona 1852. V jiných zákonodárstvích bývá pojem tohoto trestného činu sice rozšířen, na př. v uher-ském a německém trestním zákoně (Aussetzung) a v ruském trestním zákoně (ostavlenie v opasnosti), takže může čin býti spáchán také na osobách dospělých, jež si samy nemohou pomoci. Přes to ale jeví se i pak taková speciální norma zbytečnou, poněvadž i tu je podstatné, že dítě nebo jiná osoba bezpomocná byly vydány v nebezpečí smrti a že pachatel si toho byl vědom. Arci je možno odložit dítě takovým způsobem, že nebezpečí života pro ně nevychází, na př. když matka odloživši dítě v úmyslu, aby se ho zbavila, vyčká

na místě, až dítě jest někým nalezeno a opatřeno. Avšak takový čin je trestný jako porušení povinností péče (§ 249). Bylo-li pak dítě zároveň vydáno nebezpečí smrti, je tu souběh obou norem (§ 71); proto není třeba stanoviti pro tento případ sazbu zvláštní.

Některé způsoby ohrožení života nebo těla, na př. v souboji, ve rvačce, usmrčení plodu a ohrožení pohlavní nemocí, činí osnova předmětem zvláštních norem, čehož důvody jsou vyloženy při jednotlivých těchto normách.

Ohrožení může býti — právě tak jako jiné trestné činy — spácháno nejen konáním, nýbrž také opominutím, totiž tím, že bylo opominuto pomoci někomu jinému v nebezpečí života nebo těla, ve kterém se octl bez příčinění vinníkova neb aspoň bez jeho zavinění. Podmínkou arci jest — jako vůbec při opominutí — že zde byla povinnost pomoci. Tato povinnost může vyplývati z výslovného ustanovení zákona (rodiče), ze smlouvy (chůva, ošetřovatel nemocných) nebo také z předcházejícího pozitivního konání, jímž bylo způsobeno nebezpečí bez zavinění jednajícího, na př. když lékař započav operaci odejde a tím způsobí nebezpečí vykrvácení pacienta. V té příčině není však třeba zvláštního ustanovení, neboť to vyplývá ze všeobecné zásady, že opominutí odvrátiti výsledek rovná se jeho způsobení konáním pozitivním jen, když tu byla povinnost výsledek odvrátiti. Ten, kdo jest povinen jiného chrániti, uvádí ho právě tím, že zanedbá tuto povinnost, v nebezpečí smrti nebo tělesné poruchy.

Poněvadž vědomé ohrožení života nebo těžké ohrožení těla může býti spácháno také z pohnutky nízké, je nutné dáti jako trest na výběr vězení nebo žalář. Sem náleží zejména případ § 14 odst. 3., kde ohrožení života nebo těla se stalo při spáchání jiného zločinu na př. násilného smilstva. Jednal-li vinník toliko nedbale, t. j. nevěděl-li, že ohrožuje, je pohnutka činu nerozhodná a proto stanoven toliko trest vězení.

§ 279 prohlašuje trestným způsobení nebezpečí těžkého poškození ve smyslu § 275 odst. 2. Ale trestati třeba také prosté ohrožení těla nebo zdraví, ať vědomé, ať nedbalé; to proto, že může jíti o nebezpečí dosti značné poruchy, které ale přece není ještě těžkým poškozením podle § 275 odst. 2. Kdyby nebylo takové všeobecné normy, bylo by třeba celé řady norem speciálních, jež takto se stávají zbytečnými. Ostatně obsahuje již platné právo (§ 335 a 431 tr. z. 1852) takové všeobecné zákazy ohrožení, aniž lze říci, že by tím státní trestní moc nějak byla přepínána. I zde trestá se jen ohrožení bezprávné (§ 22), ovšem také v tom případě, když došlo ke skutečné poruše tělesné (§ 17). Čin je trestný jen jako přestupek (§ 52 osnovy přest. zák.) a pouze na návrh osoby ohrožené nebo poškozené. Přísněji je trestný, měl-li vinník zvláštní povinnost k opatrnosti, ať tato povinnost vyplývá z jeho povolání, živnosti nebo z jiného právního důvodu.

Opominutí záchrany.

Jak právě bylo uvedeno, trestá se ten, kdo opomine jinému pomoci v nebezpečí pro život nebo tělo, měl-li pro svůj zvláštní poměr k ohroženému povinnost poskytnouti mu pomoc, podle všeobecných zásad tak, jako by sám byl toto nebezpečí způsobil. Kdo však nemá takové zvláštní povinnosti, byl by beztrestný, a to i kdyby mohl poskytnouti pomoc snadno a bez nebezpečí pro sebe neb osoby sobě blízké. Osnova soudí, že sluší i takové opominutí trestně stíhati, jde-li o nebezpečí života, neboť je nejen vysoce nemravné, nýbrž svědčí také o zvláštní neváznosti k nejcennějšímu právnímu statku — lidskému životu. Kdo vidí někoho tonouti a moha jej zachrániti prostě tím, že mu hodí provaz nebo prkno, jež má po ruce, neučiní toho, osvědčuje tím takový nedostatek sociálního smýšlení, takovou bezcitnost, že lze pokládati za

§ 280.

plně odůvodněno, když zákon hledě k hodnotě ohroženého statku snaží se tu trestní hrozbou vynutiti jednání sociální.

Pomoc může podle okolností záležeti také v tom, že se přivolá přispění odjinud aneb učiní oznámení, a není tudíž potřeba o těchto možnostech zmiňovati se v zákoně zvláště, jak to činí rakouská osnova (§ 314) a ruský trestní zákon (§ 291).

Rozumí se, že nelze žádati přispění pod trestem od někoho, když by to bylo spojeno s nebezpečím pro něho samého. Osnova rakouská a německá přijímají toto omezení výslovně do zákona. Ale ustanovení to je příliš úzké, poněvadž mohou býti i jiné důvody omlouvající nepřispění, na př. kdyby tím kdo vydal v nebezpečí svého blízkého příslušníka. Zajisté sluší tu uvážiti všechny okolnosti jednotlivého případu a podle nich rozhodnouti, je-li z těchto okolností slušné, žádati od určité osoby přispění.

Osnova omezuje trestnost na případ, když ohrožený zahyne neb alespoň když utrpí vážný úraz. Je to sice úchylnka od zásady odpovědnosti za vinu, ale žádoucí zde proto, poněvadž jinak i v případě, když ohrožený byl někým jiným zachráněn nebo sám se zachránil, by musili přece býti poháněni k odpovědnosti všichni, kdož při tom byli a pomoci neposkytli, rozhodnutí pak otázky, bylo-li jich pomoci potřeba či-li nic, by mohlo činiti obtíže.

Jako trest ukládá osnova toliko vězení. Je sice také myslitelné, že takové opominutí se stane z pohnutky nízké, na př. škodolibosti; ale takové případy nejsou typické. Pravidelnou pohnutkou činu bude tu nedostatek altruismu, netečnost k cizímu utrpení a jest obava, že by i v tom mohla býti spatřována nízká pohnutka a uznáno na žalář, kdyby byl výběrmo přípustný.

Vůbec je potřeba opatrnosti při úpravě této hrozby, platnému právu neznámé. Proto také nebyla rozšířena na jiné případy kromě nebezpečí smrti, jak to na př. činí osnova švýcarská (čl. 301). Příklad, kde řidič nebo vlastník vozidla bezdůvodně odepře poskytnouti pomoc tomu, kdo byl vozidlem zraněn, bude moci býti zpravidla posuzován podle § 280 a u řidiče, který svým jednáním nebezpečí způsobil, podle § 279.

Ustanovení § 280 vztahuje se ovšem také na opominutí záchrany lidí octnuvších se v nebezpečí následkem nehody postihnuvší loď při plavbě. Proto zvláštní ustanovení podle vzoru § 446 rakouské osnovy je tu zbytečné.

Kdo překáží jiným při pracích záchranných, činí se trestným podle § 279. Neboť je nepochybné, že nebezpečí způsobuje také ten, kdo nebezpečí jinak vzniknuvší zvyšuje nebo kdo zamezuje jeho odstranění. To platí ovšem také o překážení v pomocné akci při nebezpečí obecném. Proto není potřeba zvláštního ustanovení pro tento případ, jak je má na příklad § 432 rakouské osnovy.

Ohrožení pohlavní nemocí.

§ 281.

Jak bylo výše uvedeno, může i způsobení tělesné nemoci zakládati poškození na těle, ba i těžké poškození na těle (§ 275) a může tudíž způsobení nebezpečí takové nemoci pro jiného býti trestné jako prosté nebo těžké ohrožení na těle. Z toho vlastně vyplývá samo sebou, že také způsobení pohlavního onemocnění jiného aneb nebezpečí takového onemocnění má býti stejně trestné. Nelišíť se pohlavní nemoc nijak od jiných nemocí, naopak, jak učí věda lékařská, mívají choroby pohlavní, zejména příjice (syphilis) a kapavka (tripper, gonorrhoea), pro postiženého tak těžké následky, že jimi někdy trpí po celý život. Rozdílu činiti nemůže, že náказа tu se děje obyčejně souloží, tudíž při ukájení pudu pohlavního, nehledíc ani na to, že přenesení této nemoci stykem mimopohlavním bylo zejména v poslední době válečné a poválečné, jak známo, zjevem velmi častým.

Vlastně by tedy nebylo ani potřeba zvláštního ustanovení o trestnosti ohrožení nemocí pohlavní, nýbrž bylo by možno spokojiti se ustanoveními

obecnými. Že přes to takové zvláštní ustanovení bylo do osnovy pojato, stalo se proto, aby byla vyloučena každá pochybnost o trestnosti takového činu, jež by mohla vzniknouti, zejména když nyní, jak známo, takové činy zůstávají beztrestnými, ačkoliv i platný zákon jich trestání umožňuje.

Zákonná podstata skutková převzata byla z § 18 zákona o potírání pohlavních nemocí z 11. července 1922, čís. 241 Sb. z. a n. Trestným se prohlašuje již samo ohrožení ve shodě se zásadním subjektivním stanoviskem osnovy. To je nutné také proto, aby mohl býti trestem stížen pohlavně nemocný již za to, že věda o svém onemocnění soulož vykonává, poněvadž důkaz, že pohlavní nemoc byla způsobena právě touto souloží, činí v praxi obtíže.

Trestní sazba vědomého ohrožení pohlavní nemocí rovná se té, jež je stanovena na vědomé těžké ohrožení těla. Výběrmo stanovený žalář nebyl zde přijat proto, poněvadž neúmyslné ohrožení pohlavní nemocí z pohnutky nízké je atypické. V takových případech půjde zpravidla o úmyslné způsobení nákazy, kdež pak sluší ovšem užití ustanovení o úmyslném poškození těla.

Že se žádá návrh na stíhání, byla-li činem ohrožena osoba blízká (§ 13 čís. 3), zakládá se na stejných důvodech jako týž požadavek u jiných trestných činů spáchaných mezi takovými osobami.

Související přestupek obsahuje § 53 osnovy přest. zákona: přijetí nebo propůjčení služby přes hrozící náказu.

Souboj.

Ode dávna snažila se trestní zákonodárství vypleniti nešvar souboje, nerozpakujice se sahati k trestům nejpřísnějším, nevyjímajíc ani trestu smrti. Čeho nedosaženo ani nejpřísnějšími hrozbami, podařilo se, jak se zdá, samo sebou vlivu světové války. Souboj stal se zjevem tak ojedinělým, že zpráva o takovém případě patří k největším vzácnostem. Důvod tohoto zjevu sluší patrně hledati v úplném přehodnocení hodnot způsobeném válkou. Zejména přispěl k tomu demokratický duch nové doby, jenž zatlačil předsudek zvláštní cti určitých stavů.

Přes to nemůže nový trestní zákon postrádati ustanovení o souboji, jež je nutné, aby generálně prevenčním vlivem svým čelilo opětnému zahnízdění se tohoto zla, a pak také proto, že není možno se spokojiti s obecnými ustanoveními o poškození a ohrožení těla a života, nýbrž třeba stanoviti některé úchylnky od těchto zásad. Tyto úchylnky, jež mají v celku ráz privilegia, pokud jde o trest, mají důvod svůj jednak v tom, že tu jde o zápas ovládaný určitými pravidly, jednak také v tom, že odpůrce svoluje k svému ohrožení a že vinník se tu též sám vydává v nebezpečí života, aby učinil zadost domnělým požadavkům cti. Není tu tedy zpravidla pohnutky nízké. Proto osnova podle příkladu jiných osnov a zákonodárství, spokojujících se tu trestem nezneuctujícím (custodia honesta), stanoví na souboj toliko trest vězení.

Délka trestu vězení je vyměřena stejně jako na vědomé ohrožení života a těžké ohrožení těla, jímž souboj v podstatě se jeví. Stanoviti zvláštní sazbu pro studentské „mensury“ hledíc na to, že tu nebezpečí usmrcení bývá sníženo ochrannými opatřeními, není příčiny. S hlediska odpovědnosti za vinu není také důvodu určiti přísnější sazbu pro případ, že při souboji došlo k usmrcení nebo těžkému zranění; neboť nebezpečí takového výsledku je při souboji vždycky. Ani v tom případě nebyla by přísnější sazba odůvodněna, když by některý z účastníků takový výsledek skutečně obmyslel. Vždyť takový úmysl má zpravidla každý duelant, už proto, aby sám ušel tomuto osudu.

V té příčině je tedy souboj zřejmě privilegován proti úmyslnému usmrcení nebo zranění za jiné příležitosti. Avšak podmínkou tohoto privilegia jest, že zápas se děje podle obvyklých pravidel soubojových, jež zavazují obě strany. Proto kdyby některý z účastníků tato pravidla vědomě po-

rušil, aby svého odpůrce usmrtil nebo zranil, je trestný podle obecných ustanovení o úmyslném usmrcení nebo zranění arci jen, jsou-li přísnější než trestní sazba souboje.

V analech souboje zaznamenány jsou případy, ve kterých byly smlouveny takové podmínky, při nichž (jako na př. střílení z bezprostřední blízkosti) je předem jisto, že aspoň jeden z účastníků přijde o život. Aby takový souboj byl ztížen, stanoví osnova přísnější trest pro případ, že takové podmínky byly smlouveny. S tím souvisí i přísnější ustanovení o účastenství v takovém souboji, o němž níže bude ještě řeč.

Ale nejen souboj, k němuž skutečně došlo, má být trestný. Osnova trestá — stejně jako platné právo a jiná zákonodárství i osnovy — již pouhé vyzvání jiného na souboj. To jest odůvodněno tím, že v takovém jednání jest obsaženo vyzývání k trestnému činu. Důsledkem toho jest i trestnost vyzvaného, který přijme takové vyzvání, a to stává se trestným již samým přijetím. (Podle tr. zákona 1852 je vyzvaný trestný teprve, když k souboji se dostaví.) Trest je tu arci mírnější než na skutečný souboj. Ustanovení, že vinník, který ustoupí dobrovolně od souboje prve, než počne, není trestný, přispěje zajisté často k tomu, že ke skutečnému souboji nedojde. Poskytnouti beztrestnost také protivníku, jenž k souboji byl ochoten, jako činí německá osnova, pro to není dostatečného důvodu. Naopak vědomí vyzývajícího i vyzvaného, že odpůrce nedostavením se může zprostiti trestu, kdežto on sám by trestným zůstal, bude pro oba tím silnější pobídkou k tomu, aby se k souboji nedostavili.

Otázkou jest, mají-li býti také trestny ony osoby, které podle soubojových pravidel byly spolúčinné při souboji neb aspoň při jeho smlouvení, jako úmluvčí (Kartellträger), sekundanti, svědci a lékaři. Neboť ačkoli činnost těchto osob zakládá nepochybně účastenství ve smyslu § 25, přece nelze z hlediska kriminálně politického přehlédnouti, že tyto osoby zpravidla se přičiňují o to, aby k souboji nedošlo neb aby aspoň jeho následky byly zmírněny. Proto osnova prohlašuje tyto osoby za trestné pro účastenství v souboji jen, když buď k němu podněcovaly, a kromě toho také v případě svrchu uvedeném, když totiž spolupůsobily k umlvení nebo při umlvení podmínek, ze kterých je patrné, že má býti aspoň jeden ze zápasníků usmrcen. Toto ustanovení platí důsledně i pro každého jiného účastníka souboje ve smyslu § 25, na př. pro toho, kdo vědomě poskytl místnost pro souboj.

Podle rakouské osnovy trestá se také ten, kdo jinému hrozí opovržením, aby ho pohnul k souboji, a kdo jinému prokazuje opovržení, protože se vyhnul souboji. Ale takové jednání je buď trestné jako účastenství v souboji, jak právě o tom byla řeč, nebo jako urážka, anebo jde patrně o imponderabilia, jež nelze zachytiti trestní hrozbou.

Bližšího určení pojmu souboje v zákoně není potřebí. Samozřejmým znakem souboje jest, že děje se se zbraněmi při souboji obvyklými.

Rvačka.

Není příčiny, pro kterou by ten, kdo se zúčastní rvačky a při ní někoho usmrtí nebo zraní nebo při tom spolupůsobí, měl býti posuzován zásadně podle jiných ustanovení než ten, kdo učinil totéž při jiné příležitosti.

Avšak ze zkušenosti je známo, že mnohdy nelze dokázati, který z účastníků rvačky je vinen usmrcením nebo zraněním ve rvačce způsobeným. Proto vidíme, že mnohé trestní zákony i osnovy obsahují zvláštní ustanovení o rvačce, zakládající se v podstatě na *presumpci viny*, vyvratitelné nebo také nevyvratitelné. Sem náleží zejména také ustanovení § 143 a 157 platného trestního zákona 1852, vedle něhož je v takovém případě vinen zločinem těžkého poškození na těle, kdo na usmrceného nebo těžce zraněného „vztáhl ruku“ v úmyslu nepřátelském, třeba by se dalo dokázati, že tím tento výsle-

dek způsoben nebyl. Ale pro takové *presumpce viny* není místa v právu trestním. Vždyť jde o to, aby skutečný vinník byl zjištěn a podle míry svého zavinění potrestán. Generální prevence vykonáním trestu na nevinném jest ne-spravedlivá, speciální prevence proti němu zhola bezúčelná.

Než takových *presumpcí* není v případech, o které jde, ani potřebí, předpokládáme-li, že jsou náležitě upravena ustanovení o ohrožení života a těla. Neboť pak je možno činy nebezpečné pro život nebo tělo, spáchané za rvačky, zachytiti přiměřeným trestem, třeba se nedalo dokázati, že takovým činem bylo způsobeno příhodivší se usmrcení nebo zranění, a ovšem i tehdy, když takový výsledek vůbec nenastal. K tomu tedy stačí obecné ustanovení o ohrožení života a těla.

Než s hlediska zásady odpovědnosti za vinu nemůže býti námitky proti tomu, aby bylo zvláštní normou prohlášeno za trestné již samo účastenství na rvačce, stalo-li se způsobem, s nímž bývá obyčejně spojeno nebezpečství pro život nebo tělesnou integritu jiných. To lze říci zejména, když někdo se zúčastnil rvačky s nástrojem nebezpečným pro život nebo tělo lidské, ať již se takovým nástrojem k tomu účelu opatřil dříve či dostal-li se do jeho držení teprve za rvačky, na př. vytrhnuv jej odpůrci nebo soudruhu, jestliže ho v tomto případě skutečně užil. Takovým nástrojem může býti na př. také kapesní nůž, ale i ulomená noha židle, sklenice a p. Bylo-li by jednání přísněji trestné podle obecných ustanovení o úmyslném usmrcení a poškození neb o vědomém ohrožení (§ 271, 272, 275—277, 279), jest ovšem užiti těchto ustanovení.

Rváči řemeslní budou moci dojíti zaslouženého přísného potrestání podle ustanovení o zpětnosti (§ 68).

Některé osnovy vyjímají výslovně z trestnosti toho, kdo byl stržen do rvačky bez své viny a zejména také toho, kdo toliko se brání nebo kdo „rozbraňuje“. Osnova nepokládá takové ustanovení za potřebné, poněvadž z obecných zásad vyplývá, že účastenství ve rvačce, má-li býti trestné, musí býti zaviněno.

Stejného ustanovení jako o rvačce je z týchž důvodů potřebí také pro případ, když několik osob podniklo vědomě společný útok na jednotlivce. Arci byl-li v takovém případě napadený usmrcen nebo zraněn, jsou všichni účastníci jako vědomí spolupachatelé odpovědni nerozdílně za celý výsledek.

Usmrcení plodu.

Zákonodárce, který si klade otázku, zdali a do jaké míry má trestem stíhati § 285 a 286. vyhnání plodu, musí předem obrátiti svou pozornost na jeden důležitý zjev, totiž ten, že toto zlo, přes to, že v platném zákoně je stíháno tresty velmi přísnými, ve skutečnosti bují v míře snad ještě větší, než jak se obecně za to má. Avšak trestní norma, která z větší části zůstává jen na papíře, je způsobilá ohroziti vážnost zákona. Proto musí zákonodárce v takovém případě tím pečlivěji uvážiti, má-li při takové trestní hrozbě setrvati a čeho tím vlastně chce dosáhnouti.

V širokých vrstvách je dosud zakořeněno přesvědčení, že žena počavší má morální povinnost plod donositi a že porušení této povinnosti je čin nemravný. To je moment, který, třeba nedostačoval sám k trestnosti usmrcení plodu — neboť morálka a trestní právo se, jak známo, vždy nekryjí — přece není pro zákonodárce bez významu. Ani to není rozhodující, že trestní hrozbou se tu chrání plod, tedy budoucí člověk, když to, co se chrání, není přece v době činu ještě samostatnou bytostí, nýbrž „pars corporis“ ženy a jde o to, aby dispoziční právo její touto částí vlastního těla bylo pod trestem omezeno. Třeba tu přímo označiti ony konkrétní právní zájmy, které takovou hrozbou mají dojíti ochrany.

V té příčině sluší na prvním místě uvést i zdravotní a životně ohrožená a má, jež vyhnáním plodu mohou být ohroženy. Jak učí věda lékařská, může přerušeni těhotenství vésti ke značným poruchám organismu, často i trvalým, a mnohá těhotná zaplatila takové zasažení svým životem. S tohoto hlediska by arci bylo otázkou, možno-li trestati i těhotnou samu, pokládáme-li jinak ohrožení i poškození sebe samého za beztrestné; dojista by nebylo lze trestati přerušeni těhotenství se svolením těhotné vykonané lege artis odborníkem, poněvadž, třeba nebylo zcela bez nebezpečí, toto nebezpečí není — zejména v prvních měsících těhotenství — zajisté větší než při porodu.

Měly-li by býti i tyto případy trestné, musí býti ještě jiný právní statek činem dotčen. Jako takový právní statek se uvádí státní zájem populace. Nelze zajisté upříti, že umělé potraty prováděné rozsáhlou měrou mohou vésti k podstatnému zmenšení počtu obyvatelstva. Arci mohlo by býti pochybné, lze-li tento moment uplatňovati v době, kdy státní území nestačí k výživě nynějších obyvatel, kdy rozmáhá se nezaměstnanost a kdy tisícové opouštějí každoročně svou vlast, aby hledali lepší existenci v cizině. Ale i kdybychom k tomu hledíce dospěli k důsledku, že stát nemá té doby značnějšího zájmu na početnosti svého obyvatelstva, zbývala by ještě otázka, jak by se utvářila situace, kdyby přerušeni těhotenství bylo bez omezení dáno na vůli těhotným a zdali by potom neklesla populace tou měrou, že by tím byla ohrožena vojenská pohotovost státu, světovou válkou dosti značně oslabená. S tohoto hlediska záleželo by arci toliko na potomstvu tělesně i duševně zdatném a ani za této podmínky nebylo by lze žádati donošení plodu od ženy, která povinnost svou vůči státu určitým počtem porodů již vykonala.

Ze všech těchto úvah vyplývá, že se doporučuje trvati na zásadné trestnosti vyhnání plodu, avšak nikoli bez omezení, nýbrž že sluší připustiti výjimky v těch případech, ve kterých uvedené zájmy činem dotčeny nejsou, jakož i v těch, ve kterých by trestní hrozba podle obecného přesvědčení zůstala bezúčinnou. Podle těchto hledisek jsou upravena ustanovení osnovy o vyhnání plodu.

Dosavadní pojmenování „vyhnání plodu“ bylo nahrazeno názvem „usmrcení plodu“; to proto, poněvadž čin může býti spáchán nejen vyhnáním plodu, nýbrž také jeho usmrcením v těle mateřském. Tím má také býti zdůrazněno, že při tomto trestném činu je podstatné, že plod byl usmrcen, takže pouhé způsobení předčasného porodu dítěte živého není s tohoto hlediska trestné.

Tím se tedy řeší známá sporná otázka platného práva. Jiná taková pochybná otázka je, kdo je vlastně pachatelem, když jiná osoba vyžene plod se svolením těhotné anebo jí v tom pomáhá. Tato pochybnost se řeší v osnově v ten smysl, že v takovém případě tato osoba i těhotná jsou spolupachateli.

Pro těhotnou stanovena mírná trestní sazba hledíc k psychickému stavu, ve kterém účinkem těhotenství se nalézá (obdoba usmrcení dítěte). Pro jině pachatele platí sazba přísnější a dán na výběr i trest žaláře hledíc k tomu, že pohnutka činu může býti také nízká, na př. zjištěno. Ještě vyšší sazba a rovněž výběrmo vězení i žalář stanoveny jsou pro toho, kdo plod usmrtí bez svolení těhotné. Pro zpětné a živnostenské vyháněče nebylo třeba stanoviti zvláštní sazby, neboť tu dostačí ustanovení § 68 a 75 odst. 1. čís. 3. Také nebyla stanovena přísnější sazba pro případ, že činem byla způsobena smrt těhotné, a to důsledně ve shodě se zásadou odpovědnosti za vinu, hledíc k tomu, že ohrožení zdraví a života těhotné je již důvodem trestnosti činu.

K jednotlivým případům, v nichž usmrcení plodu se svolením těhotné se prohlašuje beztrestným, sluší podotknouti:

1. Osnova nevyklučuje beztrestnost usmrcení plodu v případě nouze, jsou-li zde její podmínky, zejména přímo hrozící nebezpečí pro nějaký právní statek jinak neodvratitelné (§ 23). Zvláštní případ nouze je, když přerušeni

těhotenství se děje na záchranu matky od smrti nebo těžké škody na zdraví. Tu však je třeba výslovného ustanovení zejména proto, že by nebylo účelné vyžadovati zde nebezpečí přímo hrozící. Má býti možné zakročiti hned v prvých měsících těhotenství, když ještě umělý potrat je poměrně snazší, je-li nepochybné, že by matce při porodu hrozilo nebezpečí smrti nebo těžké škody na zdraví. Také nemá býti beztrestnost vyloučena, kdyby bylo možno odvrátiti nebezpečí to jinými zákroky, jež — jako císařský řez a symphyseotomie — bývají spojeny se značnými útrapami tělesnými pro těhotnou a mohou býti neméně nebezpečné než porod sám.

2. Nebylo by slušné žádati na ženě, aby plod donosila, stalo-li se oplození násilím. Sotva by se našel soudce, jenž by v takovém případě chtěl pro vyhnání plodu trestati. Osnova staví tomu na roveň, když oplození se stalo zprzněním, t. j. trestným zneužitím ženy choromyslné nebo blbě nebo ženy, která je v bezvědomí nebo jiném stavu bezbrannosti, nebo když bylo zneužito dívky mladší šestnácti let. Zde arci rozhodují již také důvody hygieny plemenné, poněvadž dítky takových matek bývají podle zkušenosti tělesně méněcenné.

3. V této souvislosti bývá žádáno, aby bylo dovoleno také přerušeni těhotenství způsobeného mužem choromyslným a to rovněž z důvodů plemenné hygieny. Osnova pokládá, hledíc k předeslaným všeobecným úvahám, požadavek tento za oprávněný, dává však příslušnému ustanovení širší rozsah, zařadujíc pod ně i všechny ostatní případy, kde je odůvodněna obava, že narozené dítě bude těžce zatíženo ať duševně, ať tělesně. Neboť jaký může společnost míti zájem na tom, aby přicházela na svět takováto méněcenná individua, jež jiným jsou jenom břemenem? Usmrcením plodu ušetří se tu útrapy jak rodině, tak i dítěti samému a veřejnosti podle okolností náklad vydržování.

4. Osnova chce zprostiti povinnosti donositi plod také ženu, která má již určitý počet dětí, o něž se má starati, nebo která aspoň má za sebou určitý počet porodů a nalézá se v takových poměrech, že by nebylo slušné žádati na ní, aby plod donosila. Osnova pokládá v té příčině za přiměřený počet tří dětí nebo pěti porodů. Poměry, k nimž tu je přihlížeti, mohou býti jak tělesný stav a věk ženy, tak i poměry majetkové, poměry výživy a jiné, při čemž má býti vodítkem úvaha, zda by za těchto poměrů bylo možno ještě čekati zrození zdatného potomstva i jeho řádné vychování.

Bylo by myslitelné učiniti beztrestnost v uvedených případech závislou na tom, že podmínky beztrestnosti budou ještě před zasažením zjištěny úřední cestou. Osnova tak nečiní, poněvadž v případě čís. 1. může jíti o zasažení neodkladné, kdežto v případě čís. 2. až 4. by se žena sotva chtěla podrobiti takovému řízení a raději by se odhodlala k vyhnání pokoutnímu. Uvážiti bude však, nemělo-li by průvodním nařízením býti postaráno o instituci, jež by byla povolána zjišťovati podmínky beztrestného vyhnání plodu, kdyby si toho těhotná sama přála, chtějíc se takto uchránit před nebezpečím trestního stíhání. Jinak bude na lékaři dožádaném za zavedení umělého potratu, aby, nechtěl-li by se také sám vydati tomuto nebezpečí, si zjednal vhodným způsobem jistotu, že zde jsou podmínky beztrestnosti, a bylo-li by to pochybné, aby zasažení odepřel.

Je totiž podmínkou beztrestnosti ve všech uvedených případech, že přerušeni těhotenství bylo vykonáno se svolením těhotné lékařem. Bylo-li provedeno jinou osobou, je trestná nejen tato osoba, nýbrž i těhotná, s jejímž svolením se tak stalo. Neboť osnova chce v zájmu těhotných samých vyloučiti každé zasahování nelékaře pro nebezpečí s tím spojené. Přerušeni těhotenství, provedené lékařem na záchranu těhotné bez jejího svolení, může ovšem — stejně jako svémocné léčení — zakládati přestupek proti svobodě (§ 57 osnovy přest. zák.).

Zákonné zaručení beztrestnosti v případech, ve kterých jest odůvodněna s hlediska kriminálně politického, přispěje k zvýšené účinnosti trestní hrozby v případech ostatních. Vědomí, že vyhnání plodu provedené nelékařem jest bezpodmínečně trestné, způsobí pravděpodobně, že těhotné budou se s takovými žádostmi obracet spíše na lékaře, kteříž budou takto míti příležitost poučením i radou varovati nejen před usmrcením plodu, jež by bylo podle zákona trestné, ale i před následky dovoleného vyhnání.

Případy, které osnova doporučuje vyjmouti z trestní hrozby, jsou takové, které nelze jí vůbec postihnouti. Vyhrožovati v takových případech trestem, znamená toliko vhnání těhotné do rukou nezkušených a nesvědomitých pomocnic a tím je vydávati nebezpečí těžké poruchy zdraví, ne-li nebezpečí smrti.

Osnova přípustivši uvedené výjimky z trestnosti usmrcení plodu, zakládající se, jak viděti, jednak na indikaci lékařské, jednak na důvodech ethických a sociálních, jednak na zřetelech hygieny plemenné, soudí, že šla v té příčině po nejzašší meze, po které lze jíti, nemají-li býti ohroženy důležité zájmy, o nichž svrchu byla řeč. Osnova odmítá zejména podnět, aby bylo prohlášeno za beztrestné a tudíž za volné každé vyhnání plodu, jež stalo se do určitého začátečního období těhotenství (na př. jak bylo z některých stran navrhováno, do tří měsíců); to proto, poněvadž hledíc k obtížím, jež by způsobilo zjištění, zdali přerušení těhotenství se stalo právě ještě v tomto období, by nebylo vyloučeno zneužívání této volnosti i v pozdějším stadiu. Ostatně by tímto ustanovením bylo umožněno v uvedeném období přerušiti každé těhotenství, což mohlo by vésti k povážlivým následkům výše uvedeným.

Nelze pominouti mlčením, že stanovisko zaujaté osnovou v otázce trestnosti vyhnání plodu došlo zásadního souhlasu v resoluci přijaté na druhém sjezdu československých právníků konaném v Brně o letnicích r. 1925.

Souvislý přestupek obsahuje § 54 osnovy přest. zákona: veřejné nabízení prostředků nebo pomoci k usmrcení plodu. Stíhati trestem také veřejné nabízení prostředků k zamezení oplození, jak to činí na př. osnova švýcarská, pro to není dostatečných důvodů.

Překročení práva kárného, týrání osoby mladistvé, zanedbání osoby mladistvé.

§ 287 až 290.

Tělesné káraní nesmí ani od toho, komu přísluší, býti vykonáváno způsobem, jímž by zdraví káraného mohlo utrpěti vážnou újmu. Bylo-li vinou kárajícího vykročeno z těchto mezí, nemůže právo kárné býti důvodem pro vyloučení trestnosti.

Otázku, komu náleží právo tělesného káraní, osnova neřeší, zůstávajíc to jiným oborům právním (právu občanskému a živnostenskému, řádům služebním a j.).

Zvláštního ustanovení o týrání osob mladších osmnácti let a nelidském nakládání s nimi je třeba proto, aby mohly býti postiženy také případy, kdy právo tělesného káraní vůbec nepřísluší nebo kde týrání a zlé nakládání se neděje u výkonu tohoto práva (animo corrigendi).

Stejně trestné jako překročení práva kárného musí býti i zanedbání nedospělého osobou, která má o něho pečovati, je-li tím vážně ohroženo jeho zdraví nebo duševní vývoj.

Tyto činy jsou vesměs přečiny, poněvadž musí býti dána možnost náležitého potrestání takových činů někdy velmi trestuhodných a pak poněvadž je žádoucí, aby zůstaly příkázány soudům (zejména soudům mládeže), i když by přestupky přešly do trestního práva správního. Trest peněžitého stanoven byl výbermo, poněvadž někdy by přísnějším trestem postavení nedospělého mohlo býti jen ještě zhoršeno. Způsobil-li vinník činem svým vědomě nebo

z nedbalosti nebezpečí smrti nebo těžkého poškození káraného nebo jednal-li přímo v úmyslu, aby mu způsobil vážnou škodu na těle nebo na zdraví, sluší užiti obecných ustanovení § 275, 276 a 279. Tato ustanovení úplně stačí šíří svých sazeb ve spojení s institucí podmíněného odsouzení ke správnému vystižení zvláštní povahy takových činů vůbec i okolností jednotlivého případu.

Poněvadž zájem samého poškozeného může toho vyžadovati, aby trestní řízení nebylo zaváděno, prohlašují se tyto činy za delikty návrhové. Právo k návrhu dává se tu poručenskému soudu, který zpravidla dobře zná rodinné i jinaké poměry rozhodné pro posouzení otázky, doporučuje-li se trestní řízení zavést. Forma návrhu byla zvolena proto, aby nebylo možno bez podnětu poručenského soudu trestní řízení ani zahájiti. To jest ostatně odůvodněno tím, že soud tu vlastně zastupuje zájmy soukromé.

HLAVA PATNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ.

Ohrožení obecné.

Pod názvem „trestné činy obecně nebezpečné“ vidíme v jednotlivých zá- § 291 a 292. konodárstvích i osnovách shrnutu pestrou směsicí různých činů ohrožujících bezpečnost lidského života, těla, zdraví i majetku. Zpravidla bývá to žhářství, způsobení povodně, způsobení výbuchu a vůbec nebezpečné užití traskavin, tu i tam také otrava studní, způsobení zřícení budovy, porušení uznaných pravidel stavitelských, ohrožení provozu železnice, plavby a j. Při tom znak obecného ohrožení bývá brzy výslovně vztýkán, brzy toliko předpokládán. Podmínky trestnosti i trestní sazby vykazují značné rozdíly, aniž jsou patrné postačitelne toho důvody.

A přece musí zákonodárci, který chce trestní hrozbou dosáhnouti účelné ochrany proti činům obecně nebezpečným, zásadně býti lhostejno, jak takové nebezpečí bylo způsobeno. Neboť jaký by v tom mohl býti s hlediska kriminálně politického rozdíl, byly-li lidské životy nebo cizí majetek ohroženy ohněm či vodou, porušením provozu dráhy nebo pravidel stavitelství atd.? Z toho vyplývá, že musí býti snahou zákonodárce, aby všechny případy, o které tu jde, obsáhl jednotící obecnou normou, vhodným způsobem upravenou. Normy takové nebylo by lze postrádati, ani kdyby po způsobu jiných zákonů a osnov byly vytyčeny zvláštní normy na jednotlivé způsoby obecného ohrožení, na př. žhářství, způsobení povodně, užití traskavin a j. Neboť poněvadž pro mnohotvárnost života a stále pokračující rozvoj prostředků technických jest nemožný výpočet vyčerpávající, byly by případy v zákoně neuvedené beztrestné. Naopak norma obecná činí zbytečnými normy speciální, pokud není zvláštních důvodů k podržení jednotlivých z nich.

Předem arci jest nutno ujasniti si objektivní i subjektivní stránku deliktů obecně nebezpečných, poněvadž právě nejasnost v té příčině panující je příčinou uvedených nesrovnalostí v platných zákonech i v osnovách.

Hledíc na stránku objektivní je sice shoda v tom, že k pojmu obecného nebezpečí je třeba ohrožení cizího majetku ve větším rozsahu. Pokud však jde o ohrožení života, těla nebo zdraví lidského, spokojují se trestní zákony namnoze ohrožením i jediného člověka (tak také judikatura rakouského nejvyššího soudu k § 85 b a § 87 tr. zák. 1852), ačkoli nemůže býti pochybnosti o tom, že způsobení nebezpečí pro život nebo tělesnou integritu toliko jediného člověka je vždy ohrožení individuální, nikoli obecné. Ani kdyby tento člověk byl individuálně neurčitý,

nemění se tím na věci nic. Neopatrné postavení květináče na okně není obecným ohrožením, když jím může být zraněn jen jediný člověk, ačkoli to může být kterýkoli chodec, jenž právě jde mimo. Naopak zase je tu nebezpečí obecné, když ohrožení byli všichni cestující na lodi (na př. potopením lodi), ačkoliv to jsou osoby individuálně určité. Vždyť jde tu o kategorii činů, které zákonodárce chce zvláště přísně potrestati pro značné, někdy takměř nedozírné škody, které jimi mohou být způsobeny. Z toho vysvítá, že pojem obecného nebezpečí, má-li pro zákonodárce v tomto směru být upotřebitelný, musí být čistě kvantitativní.

Určiti ciferně, kolik lidí musí být ohroženo, aby bylo možno mluvit o nebezpečí obecném, je právě tak obtížné jako určiti takto rozsah majetku, který musí být ohrožen. Zpravidla tu budou rozhodné i ostatní okolnosti činu. Kdo na př. způsobil nebezpečí udušení dvou lidí, kteří sami spí v místnosti, nezpůsobil jistě nebezpečí obecné; ale zajisté je způsobil ten, kdo vrhl pumu na dva lidi jdoucí po ulici, poněvadž není vyloučeno, že někdo v kritickou dobu zabočí z jiné ulice nebo vystoupí z domu nebo bude zasažen uvnitř domu. Proto spokojuje se osnova tím, že žádá k obecnému ohrožení, aby bylo uvedeno v nebezpečí více jiných, t. j. od vinníka rozdílných lidí, čímž podle obecné mluvy se rozumí aspoň tři.

Arci musí jíti o nebezpečí závažné, tedy o nebezpečí smrti nebo těžkého poškození na těle (§ 275 odst. 2.). Jde-li toliko o nebezpečí prostého poškození, lze vystačiti se zvýšenou sazbou na ohrožení individuální (§ 52 osnovy přestupkového zákona).

Po stránce subjektivní může být jedině rozhodné, věděl-li vinník, že svým činem způsobuje nebezpečí obecné (ohrožení vědomé) či zdali to svou vinou nevěděl (ohrožení nedbalé). Aby ohrožení bylo přímo účelem činu (ohrožení úmyslné), aniž bylo účelem zároveň způsobení poruchy, není typické a netřeba tudíž k této možnosti přihlížeti; takové ohrožení bylo by tedy podle § 17 odst. 2. trestné jako ohrožení vědomé (srov. odůvodnění u § 17).

Arci je pojem vědomého obecného ohrožení takto získaný velmi široký. Náleží sem stejně, když někdo z pouhého pohodlí nebo lehkomyšlnosti odhodí hořící sirku poblíž otevřeného sudu prachu nebo benzínu, jako když někdo tak učiní v úmyslu, aby tím způsobil výbuch nebo požár. Mezi těmito případy je velmi značný rozdíl, hledíme-li na stupeň trestnosti. Ale nebylo by správnou příčinu tohoto rozdílu hledati jedině v subjektivní stránce, totiž v úmyslu způsobiti výbuch nebo požár. Neboť úmysl způsobiti výbuch má na př. také dělník v lomu, který chce dynamitem roztrhnouti skálu, nebo ten, kdo chce takto strhnouti dům, aby na jeho místě postavil nový, a požár zakládá úmyslně také ten, kdo zapálí budovu, aby tím v noci za povodně umožnil akci zachraňovací, aby dal znamení trosečníkům na moři nebo aby zničil zamořenou budovu. Všichni tito mohou při tom vědomě ohrožovati lidské životy nebo cizí majetek ve velkém rozsahu; a přece může se, jak je viděti, jednati také o případy méně trestné, ba i zcela beztrestné (nouze). Proto vytyká-li osnova v druhém odstavci § 291 úmyslné způsobení požáru, výbuchu nebo povodně, úmyslné porušení provozu železnice, vodoplavby nebo vzduchoplavby a stíhá-li takové činy přísnější trestní sazbou, spočívá příčina toho v tom, že jde o zvláště nebezpečné způsoby ohrožení obecného. Toto zvláštní nebezpečí jeví se jednak ve značné pravděpodobnosti poruchy, kteráž zpravidla takový čin provází, jednak ve velkém, někdy přímo nedohledném rozsahu takové poruchy. Arci bylo tento příkladný výpočet důsledně doplniti všeobecnou doložkou, vedle které sluší uvedené přísnější sazby užití také ve všech ostatních případech, kde obecné ohrožení se stalo způsobem zvláště nebezpečným. Rozumí se, že v případech uvedených v § 231 odst. 2. požadavek jednání úmyslného se vztahuje toliko na způsobení požáru,

výbuchu, povodně atd., kdežto, pokud jde o způsobení obecného nebezpečí, stačí i zde vina vědomá.

Z toho, co uvedeno, vyplývá také, že trestní sazby na vědomé ohrožení obecné, a to jak základní, tak i zvýšená, musí být velmi široké, aby postihly všechny případy pod ně náležející. Zejména musí v obou případech vedle trestu vězení být výběrmo připuštěn trest žaláře hledíc na to, že takové činy mohou být spáchány z nízkého smýšlení.

Pro posouzení, je-li tomu tak, bude v první řadě rozhodný účel takového činu. Účel ten může být zcela nezávadný, ba i altruistický (jako v některých případech svrchu uvedených), může to ale být také účel přímo zločinný, jako na př. pumový atentát na jednotlivce, při němž bylo ohroženo více lidí, nebo samožhářství za účelem podvodu pojišťovacího. Je-li čin obecně nebezpečný takto prostředkem ke spáchání jiného úmyslného trestného činu, není ovšem příčinou, proč by se nemělo užití ustanovení § 71 o vyměřování trestu při souběhu trestních zákonů.

Bylo-li obecné ohrožení způsobeno toliko nedbalostí, sluší připustiti i trest peněžítý, vyjímajíc případ, že vinník měl zvláštní povinnost opatrnosti, na př. zřízenec podniku dopravního a p.

Ohrožení veřejného provozu.

Hledíc k důležitosti, jakou má pro veřejnost řádný provoz veřejného telegrafu, telefonu, pošty, železnice a jiných veřejných ústavů dopravních a rovněž i provoz zařízení sloužících k opatrování vody, světla, tepla nebo síly pro obecnou potřebu, je nutno provoz těchto podniků a zařízení chrániti trestní hrozbou proti vědomému i nedbalému porušení neb ohrožení. Zvláštní normy je tu potřebí z té příčiny, poněvadž takovou poruchou nemusí nutně být způsobeno obecné nebezpečí, t. j. nebezpečí smrti nebo těžkého poškození více jiných lidí nebo pro cizí majetek ve větším rozsahu, takže by v takovém případě nebylo lze užití uvedených norem o obecném ohrožení. Těchto norem jest arcí užití, bylo-li takovým činem způsobeno nebezpečí obecné.

Netřeba podotýkati, že čin může být spáchán nejen poškozením věcí určených ke chráněnému provozu, nýbrž i na př. obsazením nebo jinakým zneužitím podniku, jímž se odnímá provozu pravidelnému.

Porušení povinnosti při obecné nouzi.

Světová válka i doba poválečná jasně ukázaly potřebu trestní hrozby, kterou by byli postiženi ti, kdož ze zjištěných neb jakýchkoli jiných důvodů poruší za obecné nouze, nastalé nebo hrozící, svou povinnost k dodávce nebo dopravě potravin nebo jiných předmětů potřeby, ačkoli je jim známo, že tím ztěžují nebo zcela znemožňují odvrácení neb aspoň zmírnění obecné nouze. Nerozhodno je, zdali jde o povinnost dobrovolně převzatou proti veřejnému úřadu neb orgánu, či o povinnost uloženou po zákonu. Stejně musí být trestný i ten, kdo odepře za stejných okolností jakoukoli jinou pomoc k odvrácení nebo zmírnění obecné nouze, a to i v tom případě, když mu tato pomoc po zákonu sice nebyla uložena, ale přece byla taková, že hledíc na okolnosti lze její poskytnutí od něho slušně žádati. Ustanovení to je důsledným doplňkem předpisu, který stíhá trestem opominutí záchrany jednotlivce (§ 280).

Poněvadž nepůjde zpravidla o přímé nebezpečí pro životy lidské, jako při obecném ohrožení, zvolena byla sazba mírnější. Hledíc však na to, že čin může vyplynouti z nízkého smýšlení, na př. z hrubé zjištěnosti, připuštěn výběrmo trest žaláře.

Důležitost zájmů, o něž jde, vyžaduje, aby byla trestná i nedbalost, nechť se týká nesplnění povinnosti nebo nevědomosti o obecné nouzi nastalé nebo hrozící.

Tato ustanovení jsou míněna pro doby normální. Platnost přísnějších ustanovení § 3 až 5 zákona ze 17. října 1919, č. 568 Sb. z. a n. o trestání válečné licho, přihlížejících k mimořádným poměrům doby poválečné, není tím dotčena.

Rozšíření nakažlivé nemoci nebo škodlivého živočicha.

§ 295.

Tento trestný čin je zvláštním případem obecného ohrožení (§ 291, 292). Učiní jej předmětem zvláštní normy jevílo se žádoucím předem z té příčiny, poněvadž činy, o něž jde, byly podle dosavadního práva buď zcela beztrestné, nebo pokud byly vůbec trestné, byly upraveny způsobem nedostatečným. Zejména stíhá § 383 tr. z. 1852 upravený zákonem ze 14. dubna 1913, ř. z. 67 a stejně § 316 tr. zák. čl. V/1878 činy, jimiž se způsobuje nebezpečí rozšíření přenosné nemoci lidské, toliko s hlediska nedbalosti, ačkoli je nepochybné, že tu může jít o vědomé ohrožení spáchané z pohnutek nízkých, na př. ze msty nebo zistnosti. (Příklad: nesvědomitý lékař, jenž by sám rozšiřoval nakažlivou nemoc, aby si rozšířil svou praxi.)

Proto se doporučuje nespokojiti se normou o ohrožení obecném, nýbrž trestnost takových činů upravití ustanovením zvláštním. To má ale ještě důvod další. Jinými činy obecně nebezpečnými, jako způsobením výbuchu, povodně atd. uvádí se v nebezpečnosti zpravidla více lidí, snad celé množství najednou, kdežto zde při rozšiřování nakažlivých nemocí trestným jednáním neb opominutím se způsobí obyčejně nákaza jedné osoby, ze které pak choroba se přenáší dále. Z toho je viděti, že rozšíření nakažlivé nemoci tvoří jakýsi přechod mezi ohrožením individuálním a ohrožením obecným. Přes to jest trestní sazba na tento čin ustanovená táž jako při obecném ohrožení, jemuž se čin podle okolností může tíhou vyrovnati po stránce subjektivní i objektivní. Toliko ohrožení p o h l a v n í n e m o c í bylo pro zvláštní ráz svůj přičleněno k ohrožení individuálnímu, k němuž se přimyká i trestní sazba.

Jako v normě o ohrožení obecném je sloučeno a toutéž trestní sazbou stíženo ohrožení lidí i ohrožení cizího majetku ve velkém rozsahu, tak i zde se stíhají stejnou sazbou i činy, jimiž se způsobuje nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci d o m á c í c h z v í ř a t, kterými se rozumí všechna užitečná domácí zvířata včetně psů, koček a drůbeže (srov. § 1. zákona z 6. srpna 1909, ř. z. 177). To je zajisté plně odůvodněno, máme-li na mysli, že z takových nakažlivých nemocí zvířecích vzchází velmi značné škody pro zemědělství, a že tím může býti způsobena nejen citelná ztráta na národním jmění, nýbrž i výživa obyvatelstva ohrožena. Ostatně může již podle platného práva rozšíření nakažlivé nemoci zvířecí zakládati zločin (§ 67 zákona z 6. srpna 1909, ř. z. 177).

Osnova rozšiřuje trestní ochranu také na ryby a zvěř, ovšem ne jako na předmět kratochvíle lovecké, nýbrž jako na předmět potřeby, jehož důležitost pro zásobování obyvatelstva ukázala se zřetelně za světové války. Týž důvod mluví pro to, aby také r o s t l i n y důležité pro zemědělství a lesy byly chráněny proti zavlékání a rozšiřování všelikých škodlivin. To mohou býti nejen nakažlivé nemoci, nýbrž i viditelní živočišní přinášející zkázu, na př. révokaz, bekyně (mniška) sosnová a j. Zpustošení rozsáhlých komplexů lesních způsobené právě v poslední době bekyní je dojistá výmluvným důkazem toho, jakou měrou je potřebí takové trestní ochrany proti ohrožování vědomému nebo nedbalému. Proto osnova mluví nejen o nakažlivých nemocích, nýbrž, prohlašuje za trestné vůbec činy, jimiž bylo způsobeno nebezpečí r o z š í ř e n í š k o d l i v ý c h ž i v o č i c h ů. Normou takto všeobecně stylisovanou bude právem postižen i ten, komu by napadlo at pro kratochvíli nebo z jiných důvodů rozšířiti v našich krajích snad nějakou šelmu nebo jiné zvíře nebezpečné nebo škodlivé. Známo, že takovým způsobem došlo k rozšíření ondatry (krysy

pižmové) a jakých škod tento živočich nadělal. Proto je nutno pomýšleti v trestním zákoně i na takovéto případy.

Pojem nakažlivých nemocí lidských a zvířecích v zákoně se blíže neurčuje. Zákony i nařízení daná na potírání těchto nemocí obsahují sice výpočty nemocí, na něž se vztahují; srov. pokud jde o nemoci lidské, § 1 zákona ze 14. dubna 1913, ř. z. 67, podle něhož výpočet ten může býti rozšířen nařízením, a pokud jde o nemoci zvířecí, § 16 zákona z 6. srpna 1909, ř. z. 177. Osnova nedovolává se výslovně těmto ustanovením, ačkoli je jisto, že pro praxi budou rozhodná. To proto, aby trestní normě byla zachována potřebná pružnost. Od přílišného rozšiřování normy chrání subjektivní náležitost, aby vinník věděl, že jde o nemoc nakažlivou pro lidi, zvířata, rostliny atd., aneb aby nedbalostí zavinil svou neznalost toho.

Za trestné se prohlašuje jednání věd o m é nebo n e d b a l é. Je-li úmyslné, t. j. bylo-li přímo účelem pachatele způsobiti poruchu, je tím založen souběh s trestními hrozbami na úmyslné činy proti životu, tělu nebo majetku.

Norma upravená podle zásad zde vytyčených poskytuje zároveň jak theoreticky správnou, tak prakticky upotřebitelnou směrnici pro vymezení příslušnosti s p r á v n í c h ú ř a d ů, pokud jde o nezachování příkazů a zákazů daných jednak zákony, jednak nařízením vydanými podle nich na zamezení a potlačení přenosných nemocí lidských a zvířecích. Vymezení této příslušnosti proti kompetenci soudní v platných zákonech dříve rakouských je celkem libovolné a nelze v něm postřehnouti nějaké vůdčí myšlenky. Osnova vychází ze zásady, že uvedené příkazy a zákazy sluší pokládati za předpisu pořádkové a jich potrestání zůstaviti úřadům správním; jen kdyby jich přestoupením bylo vědomě nebo z nedbalosti způsobeno nebezpečnost zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci, má čin býti trestný soudem podle ustanovení § 295. Když na př. někdo nezachová předpisů daných o dobytčích pasech a dobytče, jehož se přestupek ten týče, je zdravé, bude potrestán jen pro přestupek správním trestem povahy pořádkové. Je-li ale zvíře stíženo nakažlivou nemocí, bylo-li tedy převáděním zvířete způsobeno nebezpečí rozšíření této nemoci a vinník o tom věděl nebo z nedbalosti opominul se o zdravotním stavu zvířete přesvědčiti, bude trestný soudem podle ustanovení § 295. Tato zásada má platiti také o přestoupení zákazu obsaženého v § 399 tr. z. 1852 (prodej neohledaného masa), kteréž za tou příčinou se včleňuje do § 13 zákona z 6. srpna 1909, ř. z. 177.

Podle této směrnice upraví osnova zákona úvodního ony vedlejší zákony trestní, o něž tu jde, zejména zákon z 19. července 1879, ř. z. 108 o povinnosti desinfekce při dopravě dobytka železnicemi a loďmi, upravený zákonem z 6. srpna 1909 ř. z. 184, zákon z 29. února 1880, ř. z. 37 o zamezení a potlačení pádu dobytka upravený zákonem z 6. srpna 1909, ř. z. 180, zákon z 6. srpna 1909, ř. z. 177 o zamezení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích a zák. čl. VII/1888 uh. Při tom bude dáno správnímu úřadu také právo vysloviti propadnutí zvířat a jiných předmětů způsobilých šířiti nákazu i v případech dosud soudům vyhrazených. Propadnutí má býti přípustné také jako opatření samostatné, kdyby stíhání neb odsouzení vinníka nebylo možné. Zákon ze 17. srpna 1892, ř. z. 142 o plicní nákaze dobytka, upravený zákonem z 6. srpna 1909, ř. z. 182 a zákon z 14. dubna 1913, ř. z. 67 o zamezení a potírání přenosných nemocí nevyžadují žádné výslovné změny.

Společné ustanovení k § 291, 292, 293 a 295.

Ustanovení o účinné lítosti bylo odůvodněno u pokusu (§ 19).

§ 296.

Příprava trestných činů obecně nebezpečných.

Jako již platný zákon o třaskavinách z 27. května 1885, ř. z. 134 (§ 6), obsahují i zákony a osnovy jiných států zvláštní ustanovení o trestnosti toho,

§ 297.

kdo zhotovuje neb opatřuje třaskaviny, jež jsou určeny k páčání zločinů. Široké vytýčení pojmu účastenství v § 25 osnovy a zejména i nezávislost trestnosti účastníka na vykonání trestného činu pachatelem činí takovou zvláštní normu zbytečnou, pokud jde o podniknutí individuálně určité, jež právě § 25 předpokládá. Ten však, kdo zhotovuje neb opatřuje třaskaviny ne pro určité zločinné podniknutí, nýbrž tolika věda zcela všeobecně, že jich má být užito k trestným činům obecně nebezpečným, byl by bez zvláštního ustanovení beztrestný. To by bylo tím více na pováženu, poněvadž taková činnost může svým rozsahem být daleko nebezpečnější než ojedinělé spáchání samého činu obecně nebezpečného.

Proto osnova přijala takovou příslušnou trestní hrozbu, rozšířivši ji však důsledně vůbec na prostředky k páčání trestných činů obecně nebezpečných, uvedených v § 291, 293 a 295. Tyto prostředky mohou být sice velmi různé, ale omezení leží právě v podmínce, že vinníku musí být známo, že jich má být užito k páčání takových trestných činů. Stejně trestným prohlášen jest ten, kdo dává návod k zhotovení neb užítí takového prostředku věda, že tohoto návodu má být použito k páčání uvedených obecně nebezpečných deliktů.

Nerozhodné jest, zdali vinník takové prostředky zhotovuje neb opatřuje pro jiného či pro sebe, takže tu i přípravné jednání pro vlastní čin trestný je v tomto směru za trestné prohlášeno.

Ustanovení o účinné lítosti je obdobné jako při účastenství (§ 25).

Přestupky proti ustanovení § 1 zákona o třaskavinách z 27. května 1885, ř. z. 134 a proti nařízením podle něho vydaným příkázou se úvodním zákonem, hledíc k tomu, že jde o předpisy povahy pořádkové, úřadům správním, kterým má náležeti i výrok o propadnutí třaskavin, jich součástek i předmětů a zařízení určených k jich výrobě, a to, i když vinník nemůže být stíhán neb odsouzen. Ostatní trestní ustanovení tohoto zákona, vztahující se na delikty trestné soudem, se zruší úvodním zákonem, poněvadž byla vpracována, pokud bylo žádoucí je podržeti, do trestního zákona.

Ohrožení zdraví předměty potřeby.

§ 298.

Kasuistická trestní ustanovení zákona z 16. ledna 1896, č. 89 ř. z. z roku 1897 o obchodě s potravinami a některými předměty potřeby, zákona z 25. října 1901, č. 26 ř. z. z r. 1902 o obchodě s máslem, sýrem, přepuštěným máslem, vepřovým sádlem a jejich náhražkami, zákona z 12. dubna 1907 ř. z. 210 o obchodě s vínem, vinným moštem a vinným rmutem a zák. čl. XLVII r. 1908 uh. o falšování vína byla tu shrnuta v jediné ustanovení stíhající trestem toho, kdo vědomě nebo z nevědomé nedbalosti ohrožuje zdraví lidské bez rozdílu, děje-li se to výrobou potravin nebo jinakých předmětů potřeby, jich upravováním, uchováváním, prodejem nebo jinakým uváděním v oběh.

Pokud jde o pojem „předmětů potřeby“ nevztahuje se osnova ani zde — z důvodů uvedených při rozšiřování nakažlivých nemocí — na výpočet § 1 zákona o potravinách z r. 1896, vycházejíc při tom z názoru, že za předmět potřeby sluší pokládati všechny věci (ovšem s vyloučením věcí nemovitých), které slouží přímo nebo nepřímo k ukájení lidských potřeb (srov. čl. I. § 1 zákona o trestání válečné lichvy ze 17. října 1919, č. 568 Sb. z. a n.). Žádoucího omezení dochází pojem ten objektivně v kriteriu, že věc musí být lidskému zdraví škodlivá, subjektivně pak v požadavku, že vinník musí o této škodlivosti vědět nebo zaviněně nevědět.

Škodlivost předmětů potřeby pro zdraví lidské sluší posuzovati podle účelu, k němuž jsou určeny nebo jemuž pravděpodobně budou sloužiti. Osnova švýcarská (čl. 200) stanoví tak výslovně. Naše osnova nepokládá to

za nutné, poněvadž se to rozumí samo sebou, stejně jako i to, že také vina pachatelova musí se na tento moment vztahovati.

Trestní sazba byla zde stejně upravena jako při rozšíření nakažlivých nemocí. Fakultativní kumulace trestu peněžitého stanoví se tu proto, aby mohlo být uznáno na tento trest, i když tu není podmínek § 48. Neboť trestné činy, o něž tu jde, bývají zpravidla páčány za dosažením výhody majetkové, třeba nebylo možno vždy zjistiti, že pohnutkou byla hrubá ziskost.

Poměr mezi soudnictvím trestním a správním byl zde upraven podle stejné zásady jako při rozšiřování nakažlivých nemocí a podle toho budou změněny v osnově úvodního zákona také vedlejší trestní zákony svrchu uvedené. Pokud tyto zákony stíhají také padělání potravin a jiných předmětů potřeby, náleží příslušná ustanovení do hlavy trestných činů proti pořádku hospodářskému (§ 238); je-li činem zároveň ohroženo lidské zdraví, sluší užiti ustanovení o souběhu trestních zákonů.

Ohrožení domácích zvířat krmivem.

Osnova pokládá za nutné potírati zvláštní normou trestní i přípravu a prodej krmiva určeného pro domácí zvířata, jímž by zdraví jich mohlo trpěti. Toto ustanovení je důsledné hledíc k ustanovení o trestnosti rozšiřování přenosných nemocí zvířecích. Odůvodněno je důležitostí, kterou má chov domácích zvířat pro výživu obyvatelstva, jak se zejména za světové války jasně ukázalo. Také švýcarská osnova obsahuje takové ustanovení (čl. 202). Trestní sazba jest tu, pokud jde o hořejší hranici, nižší než na ohrožení lidského zdraví předměty potřeby, hledíc k tomu, že takové činy nejsou tak nebezpečné povahy, jako jde-li o potraviny určené pro potřebu lidí.

§ 299.

HLAVA ŠESTNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI CTI.

Nemůže být pochybné, že čest jak ve smyslu vědomí vlastní hodnoty, tak i ve smyslu dobrého jména či pověsti, již kdo u jiných požívá, jest právním statkem neméně cenným než jiné, jež požívají ochrany trestního zákona, zejména než majetek neb integrita tělesná a že tudíž zasluhuje aspoň stejnou ochranu.

Z mnohých stran slyšeti je hlasy, že ochrana cti, již poskytuje platné právo, je nedostatečná a že by měla být zvýšena. Tomu sluší v leckterých směrech přiznati oprávněnosti. Avšak zákonodárce musí dbáti toho, aby této ochrany zase nepřepjal, poněvadž by tím mohlo být bezdůvodně omezeno právo volného projevu a veřejné kritiky.

Přihlížejíc k tomu, je-li projev cti se dotýkající tolika zcela všeobecnou pohanou či obsahuje-li tvrzení určitých skutečností a v tomto druhém případě je-li urážlivé tvrzení vědomě nepravdivé čili nic, dospívá osnova ke tripartici: ublížení na cti, urážka a utrhaní.

Ublížení na cti.

Toto ustanovení je všeobecnou normou, která stíhá trestem každé poškození cizí cti ať skutkem, ať slovem, pokud není urážkou neb utrhaním. Je tedy ublížení na cti k urážce a utrhaní v poměru subsidiarity. Výpočet uvádějící nadávku, ztýránání a vyhrůžku ztýráním navazuje, jak je viděti, na ustanovení § 496 tr. z. 1852, a to za tím účelem, aby praxí usnadněn byl přechod

§ 300.

k právu novému. Ale výpočet tento je toliko příkladný; neboť ublížení na cti může býti způsobeno i jinak, na př. naplívnutím, posuňkem. Sem náleží také uvádění v posměch (§ 491 tr. zák. 1852, případ druhý), stalo-li se bez uvádění skutečností. O vymezení proti poškození těla bylo promluveno u tohoto deliktu.

Zákonná podstata skutková je proti § 496 tr. zák. 1852 rozšířena také v tom směru, že ublížení na cti nemusí se státi veřejně nebo před více lidmi. Nelze pochopiti, proč by stejně trestný neměl býti i ten, kdo dá jinému několik políčků mezi čtyřma očima, zejména když to dozná nebo sám se tím před jinými ještě pochlubí. Jde tedy patrně jen o to, je-li ublížení na cti dokazatelné.

Ale na druhé straně je zákonná podstata skutková proti uvedenému § 496 tr. z. 1852 zúžena potud, že nestačí sám fakt nadávky, políčku atd., nýbrž že podmínkou trestnosti jest, aby takovým činem bylo zasaženo ublíženo na cti. To je omezení ve směru objektivním i subjektivním. Objektivně musí býti čin sám i okolnosti takové, že lze říci, že napadenému bylo ublíženo na cti, s u b j e k t i v n ě pak je potřebí vědomí jednatelova, že jeho čin je této povahy. Tím je dána soudci možnost, aby správně řešil případy, jež nynější praxi činí tolik obtíží, na př. když ze školáků, kteří se snad denně rvou, nebo z navštěvovatelů kořalny, u nichž je zakořeněným zvykem počítavati se titulaturami ne právě lichotivými, některý pojednou si vzpomene podati žalobu pro ublížení na cti anebo když někdo nezbedného chlapce, jenž mu zlomyslně potřísnil oděv, vyplísni nebo tělesně pokárá a je pak od něho žalován. Také otázka, může-li ublížení na cti býti spácháno na dítěti a na choromyslném, dá se podle ustanovení takto upraveného řešiti individuálně, t. j. podle okolností případu. Rovněž stává se zbytečným zvláštní ustanovení o tom, když čin je vyprovokován nepřístojným chováním druhého, jehož pak hanlivý výrok je pouhou, snad poněkud drsnou kritikou.

Ublížení na cti je kvalifikováno — jako všechny trestné činy proti cti — jako přečin a stíženo stejnou trestní sazbou jako urážka, poněvadž může jíti o činy zasluhující trestu stejně přísného.

§ 19 zák. čl. XLI/1914 uh. dovoluje po příkladu německého trestního zákona, aby, bylo-li ublížení na cti na místě oplaceno, soudce upustil od potrestání proti jednomu nebo podle okolností i proti oběma vinníkům (kompensace při retorsi). Podle německého tr. zákona je takováto kompensace možná také u prostého poškození na těle. Osnova této instituce nepřijala ani při ublížení na cti, ani při úmyslném poškození těla, poněvadž takové ustanovení by mohlo přispěti k zesurování mravů. Ostatně trestní sazba stanovená na ublížení na cti, možnost odsouzení podmíněčného a zejména také ustanovení § 29 odst. 3. o žalobní lhůtě je s to zameziti, aby pravý vinník unikl beztrestně a aby strana méně vinná byla stížena trestem příliš přísným.

Urážka.

§ 301. Urážka liší se od ublížení na cti tím, že obsahuje tvrzení nějaké skutečnosti cti se dotýkající. To může býti obvinění z nějakého činu nečestného nebo nemravného, třeba to nebyl právě čin trestný; a ovšem může to býti také tvrzení skutečností vztahujících se na život rodinný nebo vůbec soukromý, dotýká-li se cti jiného. Jak z toho viděti, jsou v urážce zahrnuti případy, o nichž jedná § 487, 488 a 489 tr. zák. 1852. Zda-li obvinění z vlastnosti nebo smýšlení hodných opovržení, o němž mluví § 491 tr. zák. 1852, je uvedením skutečnosti či pouhou pohanou, tedy ublížením na cti podle § 300, jest otázka, kterou podle správné judikatury nejvyššího soudu je rozhodnouti hledíc na okolnosti jednotlivého případu. Ukazuje-li takové obvinění z vlastnosti nebo smýšlení hodných opovržení přímo na nějakou skutečnost

(srov. § 13 odst. 1. uved. zák. čl. XLI/1914 uh.), rovná se ovšem uvedení skutečnosti.

Osnova však nespécialisuje do té míry jako trestní zákon 1852, nýbrž užívá — přibližujíc se v tom § 1 zák. čl. XLI/1914 uh. — všeobecného pojmu „uvedení skutečnosti“ a vedle toho vytýká toliko obvinění z určitého jednání jako nejvýznačnější případ uvedení skutečnosti. Žádá pak k urážce obvinění z takového činu nebo tvrzení jiné skutečnosti takové, „že tím jest ohrožena čest jiného“. Touto formulací má býti vyjádřeno, že rozhoduje jak obsah, tak i forma projevu. Zda-li čest byla projevem ohrožena, posoudí soudce podle všech okolností případu. Proto na př. tvrzení, že někdo spáchal trestný čin, nemusí zajisté nutně zakládati urážku, poněvadž jsou i takové činy, jichž spácháním nemusí nijak trpěti čest pachatelova (na př. souboj, delikty politické).

Osnova mluví všeobecně o ohrožení cti, nečiníc žádného rozdílu, zdali urážka je způsobilá snížití uraženého v mínění veřejnosti vůbec nebo toliko v očích některé vrstvy, na př. oné třídy obyvatelstva, k níž uražený svým povoláním náleží. Že zde může rozhodovati jen ethické přesvědčení širokých kruhů a ne odchylné mínění nějakého nepočetného, dokonce snad protizákonného sdružení (na př. lupičské tlupy), netřeba snad ani podotýkati.

Osnova nežádá, aby urážka se stala veřejně nebo před více lidmi, ba — na rozdíl od osnovy švýcarské a rakouské — nečiní ani podmínkou, aby se stala před třetí osobou. Neboť nehledíc ani na to, že zasluhuje ochrany i právní statek cti ve smyslu vědomí vlastní hodnoty mravní, sluší přihlížeti k možnosti, že i urážka, učiněná přímo uraženému mezi čtyřma očima nebo v uzavřeném dopise, může se dostati na vědomí třetí osoby hned nebo později. Bylo by pak porušením zásady odpovědnosti za vinu, kdyby v tom případě, že by se tak skutečně stalo, urážka byla trestnou a jinak nikoli. Zústaviti stíhání takových urážek úřadům správním (policejním), jako tomu je dosud, se nedoporučuje hledíc na povahu těchto trestných činů. Nezbyvalo by tudíž než takové činy, kdyby se nepokládaly za urážku, stíhati jako ublížení na cti, čímž by vinník byl zbaven možnosti zprostiti se trestu důkazem, že obvinění je pravdivé nebo že je důvodně za pravdivé pokládal.

Některé zákony i osnovy, zejména rakouská a německá, vyjímají z trestnosti výslovné projevy učiněné za splněním povinnosti nebo výkoném práva, na př. obvinění vznesené úřední osobou povolanou ke stíhání trestných činů, důtku udělenou služebním představeným, výpověď svědka nebo řeč obhájce dotýkající se jiné osoby a pod. Ale takové projevy, pokud ani obsahem ani formou nevybočují z mezí účelem vytyčených, náležejí k jednáním právním, jejichž beztrestnost je všeobecně uznána v § 22.

Po stránce subjektivní nežádá osnova ve shodě s platným právem úmyslu urážlivého (animus injuriandi); stačí, že vinníku bylo známo, že svým projevem ohrožuje čest jiného (vina vědomá).

Důkaz pravdy a důkaz důvodného přesvědčení.

Osnova rozeznává — stejně jako trestní zákon 1852, avšak odchylně od zák. čl. XLI/1914 uh. — důkaz pravdy a důkaz důvodného přesvědčení podle toho, dokáže-li se objektivní pravda toho, co bylo tvrzeno, či toliko, že ten, kdo tvrzení pronesl, byl v době, kdy tak učinil, přesvědčen o jeho pravdivosti a že pro toto přesvědčení měl dostatečné důvody. Ten i onen důkaz stačí k beztrestnosti, nestalo-li se urážlivé tvrzení veřejně. V tom shoduje se osnova v podstatě s platným tr. zákonem 1852. Osnova nemohla se odhodlati k tomu, aby v této příčině stanovila přísnější podmínky beztrestnosti za zesílením ochrany cti, jak z některých stran se navrhuje a jak také v některých osnovách se činí, a to zejména v tom směru, aby důkaz pravdy byl vy-

loučen, když urážlivé tvrzení se vztahuje na skutečnosti života rodinného nebo vůbec soukromého. Bylo by povážlivým přepínáním trestní moci zakazovati pod trestem každé sdělení o soukromém životě jiného, jež se dotýká jeho cti, třeba by bylo pravdivé a třeba se sdělení stalo v soukromém rozhovoru, snad zcela důvěrném. Známo, že rodinné a podobné události uvedené povahy bývají často předmětem rozhovoru celého města a sluší vážně o tom pochybovati, že by tomu bylo lze zabrániti ustanovením trestního zákona. Je-li ale takové sdělení beztrestné, když je pravdivé, pak odporovalo by zásadě odpovědnosti za vinu trestati je v tom případě, když bylo učiněno v přesvědčení o jeho pravdivosti nikoli lehkověžném, nýbrž opírajícím se o dostatečné důvody, tedy v omluvitelném omylu. Kdo lehkověžně klep dále šíří, toho nechť stihne zasloužený trest.

Jinak když takové sdělení se stalo veřejné. Tu musí každé urážlivé tvrzení, tedy nejen týká-li se věcí soukromých, bezvýmínečně býti trestné, není-li veřejné přednesení tak, jak se stalo, tedy obsahem i formou odůvodněno oprávněným zájmem veřejným nebo soukromým. V takovém případě nemůže osvobodovati ani důkaz pravdy, ba nesmí býti ani připuštěn. Tento důkaz může míti význam jedině, když uveřejnění urážlivého tvrzení se stalo za uplatněním oprávněného zájmu veřejného anebo takovétož zájmu soukromého, na příklad za účelem oprávněné kritiky úředního jednání veřejného funkcionáře nebo k obhájení vlastní cti atd. Kdežto ale důkaz pravdy v takovém případě úplně zprošťuje viny, může míti důkaz odůvodněného přesvědčení tu jenom ten význam, že soud neuzná na trest, a i to jen v tom případě, když obžalovaný před soudem výslovně uznal, že tvrzení jeho je nepravdivé. To sluší zajisté žádati v zájmu cti toho, kdo byl takto veřejně bezdůvodně napaden. Procesním důsledkem bude také to, že takto napadený nebude povinen nésti útraty trestního řízení, jichž náhradu mu ukládati by tu dojistá nebylo slušné.

Takto upravenou normou je poskytnuta dostatečná ochrana také životu rodinnému a vůbec soukromému proti nezřízeným útokům, zejména přihlížíme-li k dosti širokému smyslu, jež § 13 čís. 6. příkládá pojmu veřejného spáchání, pojímajíc v to mimo spáchání rozšířeným tiskopisem každý takový jiný způsob, že čin může býti postřehnut větším počtem osob. Takto budou postiženy zaslouženým trestem ty případy, kde uveřejnění urážlivého tvrzení se stalo bez potřeby jen za tím účelem, aby čest napadeného byla pokálena. Zejména bude moci býti potrestán pro urážku i ten, kdo jinému vytýká veřejně trestný čin snad před dlouhou dobou spáchaný nebo vytrpěný nebo prominutý trest jen za tím účelem, aby ho potupil; pročež zvláštního ustanovení o tomto případě po způsobu § 497 tr. zák. 1852 není zapotřebí.

Zprošťující výrok soudce a také již upuštění od potrestání v případě, že urážející byl z dostatečných důvodů přesvědčen o pravdivosti svého obvinění nebo tvrzení, mohlo by vzbuditi nesprávné domnění v očích veřejnosti, že urážka jest odůvodněna. Proto osnova ukládá soudci, aby v takovém případě vyslovil v rozsudku, že obvinění nebo tvrzení nebylo prokázáno. Došel-li ale soud ku přesvědčení, že obvinění nebo tvrzení je nepravdivé, má to vysloviti v rozsudku ať zprošťujícím ať odsuzujícím. Tu je arci podmínkou, že prováděn byl důkaz pravdy neb aspoň důkaz důvodného přesvědčení. Obě má soud vysloviti netoliko snad jen v odůvodnění, nýbrž přímo ve výroku rozsudečném. (Upravitel opravil prostředky proti tomuto výroku je věcí trestního řádu.)

Ustanoveními o důkazu pravdy nechce osnova průvodní břemen o přesunutí na obviněného. To by odporovalo základní zásadě trestního řízení, že vina musí obviněnému býti dokázána. Soud má jako v jiných případech i tu zkoumati z povinnosti úřední, je-li obvinění nebo tvrzení pravdivé

čili nic. Omezení sluší tu stanoviti v zájmu cti napadeného toliko v tom směru, že prováděti důkaz pravdy obvinění je přípustné jenom, když obžalovaný se dovolává pravdivosti svého tvrzení, tedy když v tomto smyslu důkaz pravdy nabízí. To platí, jak se samo sebou rozumí, stejně o důkazu důvodného přesvědčení. Bude věcí soudce, aby zamezil zbytečné ostouzení žalobce prováděním důkazu pravdy v případě, kde k osvobození nestačí. Tam, kde ani důkaz pravdy nezbavuje viny, nelze vůbec dovoliti, aby byl prováděn. Tak bylo by v případě urážky veřejné, kdyby bylo nepochybné, že uveřejnění není odůvodněno oprávněným zájmem veřejným nebo soukromým.

Byl-li někdo obviněn z činu trestného, pokládá se důkaz pravdy za provedený předložením odsuzujícího rozsudku. Tím nemá však býti vyloučen jiný způsob důkazu, zejména hledíc k možnosti, že k trestnímu řízení neb odsouzení nemůže dojiti pro překážky právní nebo faktické. Vysloviti opačnou zásadu o rozsudku osvobuzujícím nebylo by správné, poněvadž důvody osvobození mohou býti různé.

Urážka presidenta republiky.

§ 11 zákona na ochranu republiky převzal již, pokud jde o zákonnou skutkovou podstatu urážky presidenta republiky, v podstatě ustanovení návrhu této osnovy o urážkách vůbec. Proto bylo možno urážku presidenta republiky upravitel v rámci všeobecných ustanovení osnovy o trestných činech proti cti. Formálně tvoří urážka presidenta delikt zvláštní a proto bylo možno podržeti dosavadní pojmenování tohoto deliktu, třeba že zde pod tímto pojmenováním je zahrnuto i to, co jinak se nazývá ublížením (§ 300).

Ustanovení uvedeného § 11 zákona na ochranu republiky bylo jen potud rozšířeno, že presidentu se poskytuje ochrana proti ublížení na cti — stejně jako každému jinému občanu — i když se nestalo před dvěma nebo více lidmi. Arci stíhá se čin i v tomto případě obžalobou veřejnou.

Stejně jako se již stalo v citovaném § 11 zákona na ochranu republiky, stanoví se přísnější trestní sazba na případy hrubé urážky uvedené v § 303 a vylučuje se důkaz pravdy i důkaz důvodného přesvědčení. Toliko když veřejný žalobce vznese obžalobu pro utrhaní z toho důvodu, že obvinění je lživé (§ 304), musí ovšem obviněnému býti povolen důkaz, že tvrzení jemu za vinu kladené se zakládá na pravdě neb aspoň, že byl přesvědčen o jeho pravdivosti.

Přísné tresty stanovené v § 304 na utrhaní vůbec postačují, i když utrhaní bylo spácháno proti presidentu republiky. Arci stíhá se utrhaní v takovém případě obžalobou veřejnou (§ 306).

Utrhaní.

Jak bylo řečeno výše, třeba je k urážce vedomí urážejícího, že svým obviněním nebo tvrzením ohrožuje čest jiného. Na skutečnost, že obvinění nebo tvrzení je nepravdivé, se vědomí to vztahovati nemusí; vždyť tato skutečnost není ani objektivním znakem urážky hledíc k tomu, že ani důkaz pravdy nezprošťuje v každém případě viny.

Věděl-li vinník, že urážlivé tvrzení je nepravdivé, stává se urážka utrhačnou a zasluhuje nepochybně přísnějšího pokárání. Ten, kdo vědomě mluví nepravdu, aby pošpinil čest jiného, dopouští se činu mravně zavrhovatelného a musí býti potrestán podle přísnější sazby, zejména v takovém případě, když čin byl spáchán z pohnutky nízké, což bude asi pravidlem. Proto musí na takové činy býti stanoven výběrmo trest žaláře a tím soudu býti dána možnost takový čin prohlásiti za zločin.

Zvláště přísný trest je stanoviti pro ten případ, jedná-li utrhač podle promyšleného plánu, směřujícího přímo k tomu, aby zničil dobré jméno jiného,

§ 303.

§ 304.

aby rozvrátil jeho rodinný život nebo podkopal jeho občanské postavení. Proto byla pro tento případ stanovena přísnější sazba. Duševní útrapy i hmotné újmy, jež bývají způsobeny napadeným takovýmito zavržitelnými činy, mohou býti daleko citelnější než škody způsobené útoky na jiné právní statky, na př. na tělo, svobodu, majetek; a jsou-li tyto útoky podle okolností zločiny, není důvodů, proč by zákonodárce měl se vyhýbatí této kvalifikaci při nezřízených, podlých útocích na čest.

Pokuta.

§ 305. Podle obdoby práva civilního, které dovoluje, aby tomu, kdo byl poškozen na těle, byla přisouzena přiměřená částka za utrpenou bolest fysickou, stanoví osnova, že tomu, kdo byl zasažen urážkou neb utrhaním, může, žádá-li za to, býti přiznána pokuta do výše 100.000 Kč jako náhrada za utrpené útrapy psychické. To jest zajisté požadavkem slušnosti, který byl již uznán i jinde, zejména v právu anglickém (libel), ale částečně také platným právem (§ 39 tisk. zák. čl. XIV/1914 uh., § 28 zák. čl. XLI/1914 uh., § 17 tiskové novely čís. 124/1924 Sb. z a n.; srov. také § 41 vládní osnovy tiskového zákona č. tisku 2042 posl. sněmovny r. 1921). Návrh na přiznání pokuty musí se státi před vynesením rozsudku, aby o něm mohlo býti rozsudkem rozhodnuto. Přiznáním takové pokuty není dotčeno právo na náhradu majetkové škody činem způsobené.

Obžaloba.

§ 306. Ublížení na cti, urážka i utrhaní stíhají se na obžalobu soukromou, a to i když utrhaní je zločinem; neboť i v takovém případě ustupuje zájem státu na potrestání před zájmem toho, jemuž bylo ublíženo a jemuž tudíž musí býti zůstaveno i tu posouditi zejména také, nebyl-li by snad jeho zájem ještě více poškozen trestním stíháním.

Byla-li spáchána urážka neb utrhaní p r o t i z e m ě l é m u, přiznává se žalobní právo týmž osobám, které jsou oprávněny vstoupiti v právo žalobní, když ten, kdo byl za živa uražen, zemře před uplynutím žalobní lhůty (§ 30 odst. 2.). Toto ustanovení sluší rozšířiti také na urážku a utrhaní spáchané proti nezvěstnému; neboť i zde to je stejně odůvodněno. Na ublížení na cti se toto ustanovení nevztahuje, poněvadž není naléhavé přičiněti chrániti zesnulého proti pouhým nadávkám nebo podobným pohanám nedosahujícím stupně urážky.

Ze zásady, že trestné činy proti cti se stíhají jen na obžalobu soukromou, uznává osnova výjimku, jde-li o presidenta republiky (srov. výše § 303). Další výjimka platí, pokud jde o urážky (§ 301) a utrhaní (§ 304), spáchané p r o t i o r g á n u v e ř e j n é m o c i v době, kdy konal svůj úřad nebo svou službu nebo pro tento výkon (na př. ze msty, hněvu atd.). Neboť tu může veřejný zájem žádati, aby byla podána obžaloba, i kdyby uražený orgán veřejné moci ji sám podati nechtěl. Proto nestačí tu ustanovení § 46 posl. odst. tr. ř. 1873, podle něhož může státní zástupce převzít zastupování soukromého žalobce k jeho žádosti, nýbrž je nutno vyhraditi veřejnému žalobci samostatné právo obžaloby, toliko s tím omezením, že může právo to vykonati jen se svolením úřadu představeného uraženému a pouze v téže lhůtě, ve které by mohl podati obžalobu uražený sám. U b l í ž e n í n a c t i (§ 300), spáchané proti orgánu veřejné moci ve službě, trestá se jako přečin proti veřejné moci a jejím orgánům (§ 182).

Urážlivé útoky na zákonodárné sbory, soudy, správní i vojenské úřady a sbory trestají se jako přečin proti obecnému míru a řádu (§ 219). Také jinak lze urážlivé útoky na hromadné osoby trestati jen v případech v zákoně výslovně uvedených. Arci mohou takové útoky býti podle okolnosti trestné

jako útoky proti jednotlivcům v takových kolektivitách sjednoceným nebo je zastupujícím.

Poškození hospodářské pověsti (úvěru) může zakládati trestný čin proti řádu hospodářskému (§ 239 odst. 2.); porušení tajemství lékaři atd. (§ 498 a 499 tr. z. 1852) může býti trestné podle § 340.

§ 1339 ob. obč. z., stanoví příslušnost správních úřadů k trestání ublížení na cti, pokud nenáleží k pravomoci soudní, sluší zrušiti hledíc na to, co bylo uvedeno nahoře u § 300 a 301. Tím stává se zbytečným také ustanovení § 1340 jednající o náhradě škody v takových případech.

HLAVA SEDMNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI OSOBNÍ SVOBODĚ.

Činy, jež jsou shrnuty do této skupiny, mají to společné, že jimi proti právně se omezuje zásadní volnost každého uplatňovati svou vůli. Bylo by arci marné chtít chrániti trestním zákonem svobodu vůbec. To není možno proto, že společenský život právě v tom spočívá, že si vzájemně svou volnost omezujeme, tedy vzájemně na tvorbu své vůle působíme. Přes to problém deliktů proti svobodě netkví tak v předmětu ochrany, jako ve výběru prostředků, jimiž lze omeziti cizí vůli a jejichž užití má býti postaveno pod trestní sankci. Úkol tento je ztížen tím, že pro velkou část trestných činů vůbec je omezení svobody v uvedeném smyslu průchodným stadiem při porušení jiných právních statků. Proto ustanovení této hlavy jsou jakýmsi doplňkem k ostatním hlavám osnovy, zachycující ty případy trestného omezování cizí vůle, jež nejsou již postiženy jinými předpisy.

V tomto směru se osnova zásadně uchyluje od většiny dosavadních zákonodárství v tom, že vylučuje z této hlavy činy, při nichž vlastním motivem ke kriminalisaci není ochrana svobody, nýbrž ochrana jiných právních statků. Tak zvláště ony činy, jimiž tak zv. pohlavní svoboda ženy má býti chráněna, zařaduje osnova mezi trestné činy proti mravnosti (hlava třináctá), a delikty, jimiž otcovská nebo poručenská moc je zasažena (na př. únos) mezi trestné činy proti rodině (hlava dvanáctá).

Má-li se ochraně svobody rozuměti tak, že se jí v určitých směrech a proti určitým útokům chrání volnost se rozhodovati, dlužno přihlédnouti k rozdílu, s nímž se setkáváme, pokud jde o intenzitu vůle, která má býti omezena. Neboť jest jisto, že vůle stejně jako jiné schopnosti se teprve postupně vyvíjí, a že vůli ještě nevyvinutou nebo zesláblou možno omeziti prostředky, jež na normální vůli by nepůsobily. Z tohoto důvodu bylo nutno vedle násilí a nebezpečné vyhrůžky (§ 13 čís. 2.) postavit jako prostředky, jimiž cizí vůli lze omeziti, také lest (§ 13 čís. 1.), dále zneužití tísně, nevědomosti nebo nezkušenosti, v některých případech i zneužití slabomyslnosti druhého nebo moci, kterou vinník nad ním má, ať po právu nebo ve skutečnosti. Otázka, kdy schopnost volní možno pokládati za tak vyvinutou, že je způsobilým předmětem této skupiny deliktů, není osnovou řešena a přenechává se jako čistá quaestio facti zjištění soudcovu v každém jednotlivém případě.

Otrokářství.

Ačkoliv novější zákony počínající trestním zákoníkem německým (§ 234) a italským (§ 145), nemají zvláštního ustanovení po způsobu § 95 tr. zák. 1852 a přes minimální praktický význam takového ustanovení, jeví se žádoucím, aby toto nejzávažnější omezení osobní svobody bylo do zákona po-

§ 307.

jato. To proto, že sloučí-li se otrokářství po vzoru německém a italském s loupeží lidí, dává se této trestní hrozbě příliš široké rozpětí, jež je pak těžko jednotnou trestní sazbou obsáhnouti, leda že se tak omezí, jako v německém trestním zákoně, kde pak zase nepostihuje mnohé případy, v nichž trestní represe je žádoucí.

Zvláštní ráz tohoto deliktu přináší s sebou, že tu nelze přihlížeti k užitému prostředku, takže sem náleží i jednání, jež by se dalo s vůlí oběti. Mimo to uznává osnova za nutno postihnouti i určité přípravné jednání k otrokářství ve vlastním slova smyslu, totiž spojení k provozování obchodu otroky.

Kvalifikační momenty uvedené v odst. 2. nevyžadují podrobnějšího odůvodnění.

Ujařmení.

Málo srozumitelný výraz „loupež lidí“ nahrazuje osnova výstižnějším výrazem „ujařmení“.

Výraz „moc zahraniční“, jehož užívá § 90 tr. zák. 1852 i § 318 rak. osnovy, zdá se příliš mlhavým a neúčelným vymezením stavu, do něhož oběť tímto činem má být vydána, zvláště proto, že kulturními národy ochrana osobní svobody i cizincovy tak je zabezpečena, že okolnost, že někdo proti své vůli se octne v zahraniční moci, ještě neznamená stav bezradnosti a bezpomoci. Ostatně zahraniční mocí je pro cizince i moc našeho státu a jistě není intencí zákona, aby vydání cizince naší státní moci pokládal za loupež lidí. Účelnějším se zdá podle vzoru § 234 něm. tr. zák. položit důraz na stav bezpomoci (hilflose Lage), a zajisté i vydání zahraniční moci jen potud možno subsumovati pod loupež lidí, jde-li právě o uvedení v tento stav bezpomoci. Také vydání v zahraniční moc vojskou nebo námořní, o níž se § 90 tr. zák. 1852 i § 318 rakouské osnovy zmiňují, je zbytečno výslovně vytýkat. Mnohem důležitější je místo těchto případů dnes jistě již málo praktických formulovati normu tak, aby postihovala také obchod ženami, zlo, jak učí zkušenost, velmi rozšířené, k jehož trestnímu stíhání se naše republika zavázala ve čl. 20. smlouvy St.-Germainské, při čemž může arci dojít k souběhu s ustanovením § 265 (srv. odůvodnění tohoto paragrafu).

Konečně podobné poměry, jako při zavlčení člověka do ciziny, vyskytují se i v tuzemsku. Proto rozšiřuje osnova normu tak, aby postihovala všechny případy, kdy někdo byl vydán v takové postavení, v němž mu je znemožněno nebo ztíženo se osvoboditi. Není pochyby, že osvobození se je ztíženo i tehdy, byl-li někdo zavlčen do krajiny, kde se s nikým nedomluví a fakticky nemůže se dovolati zakročení buď úřadů místních nebo diplomatického neb konsulárního zástupce republiky. Vymezovati podrobněji, v čem omezení svobody tu spočívá, zdá se věci nemožnou hledíc na mnohotvárnost poměrů, jež tu mohou nastati. Proto se osnova omezuje na povšechnou charakteristiku právě uvedenou, již jest doplniti tím, že oběti je znemožněno nebo ztíženo se osvoboditi, čímž je zároveň vyjádřeno, že činem byla o svobodu připravena. Právě výraz „osvoboditi“ ukazuje, že tu jde o svobodu ve smyslu volnosti uplatňovati svou vůli, pokud jde o změnu postavení, tedy nejen o možnost změny místa, nýbrž i o možnost určovati si podmínky svého života, a že tato volnost jest odňata nebo zmenšena vnějšími překážkami. Tomu, kdo jiného uvedl v takové postavení, je na roveň klásti toho, kdo jej v tomto postavení zadržuje, což státi se může i opominutím, je-li tu právní povinnost jej osvoboditi.

Na rozdíl od otrokářství i od omezení svobody podle § 309 omezuje osnova normu taxativním výpočtem způsobů, jimiž čin může být spáchán. Násilí a lest, jež byly doposud uváděny jako způsoby, kterými lze provést loupež lidí, tu nestačí, poněvadž častější jsou případy ne méně trestuhodné, kdy pachatel využívá nevědomosti a nezkušenosti své oběti. Nevědomosti a

nezkušenosti klade se na roveň „tíseň“ (Zwangslage, contrainte), totiž případ, kdy odolnost oběti je nadnormálně snížena buď tělesným nebo duševním stavem osobním (ochromením, slepotou, mimořádnou rozrušeností) nebo mimořádnými poměry hospodářskými.

Omezení svobody.

Při širokém rozpětí ustanovení o ujařmení budou jím postiženy mnohé případy, jež dnes se posuzují podle § 93 tr. zák. 1852 nebo § 323 tr. zák. čl. V/1878; jiné budou zasaženy normou § 309. Pojem v e z n e n í, jehož tento paragraf užívá, je blíže vymezen tím, že jest uveden jen jako jeden ze způsobů, jimiž lze omeziti svobodu pohybu. Jak dlouho toto omezení musí trvati, abychom mohli mluvit o tomto trestném činu, je quaestio facti. Jistě tu nestačí omezení svobody na několik okamžiků, jaké se vyskytuje jako průchodní stadium nejen při deliktech pohlavních, nýbrž i při činech zcela nezávadných.

Na rozdíl od ujařmení nezáleží tu na užitém prostředku, jen ovšem se musí omezení svobody díti proti právu.

Dva případy, kdy omezení svobody jest po právu, a kdy je tedy nelze trestati, uvádí odstavec 2., totiž omezení svobody osoby podezřelé ze zločinu nebo přečinu a osoby přímo se chystající způsobiti škodu na životě nebo značnou měrou na zdraví nebo majetku, třeba by tu, jako při sebepoškození, nešlo o činnost trestnou. Při výkladu tohoto ustanovení je srovnati § 58 osnovy přestupkového zákona, z něhož je patrné, že omezení svobody je zcela beztrestné jen tehdy, oznámí-li se bez odkladu bezpečnostnímu úřadu.

Tam, kde jest právní povinnost umožniti druhému svobodu pohybu (na př. u ošetřovatele osoby ochromené), může ovšem čin býti spáchán i opominutím.

Činnost charakterisující omezení svobody podle § 309 ukazuje proti ujařmení mnohem menší energii zločinnou, což se jeví také v nižší sazbě trestní.

Vynucení.

Vynucení je definováno v moderních trestních zákonech téměř shodně (srv. § 240 něm. tr. zák., § 154 ital. tr. zák., § 312 něm. osnovy a čl. 156 švýc. osnovy). Jen § 321 rak. osnovy se uchyluje jednak tím, že v trestní sazbě rozoznává násilí a hrozbu násilím od hrozeb jiným protiprávným zlem, jednak v tom, že uznává vynucení za trestné jen tam, kde bylo vynuceno konání, trpění neb opominutí, k němuž oběť nebyla povinna. Z podobných arci důvodů německá osnova (§ 312 odst. 2.) zdůrazňuje případ, že někdo hrozí trestním udáním nebo jinou újmu na cti nebo dobré pověsti, aby druhého pohnul k tomu, by mu byl po vůli ve věci přičíci se dobrým mravům.

Zdá se však, že tato kasuistika není na prospěch věci. Především nelze pochopiti, proč by měl trestu ujíti ten, kdo jiného nutí násilím k splnění jeho povinnosti. Případy, že někdo má právo k tomu cíli násilím užiti, jsou beztoho vyloučeny tím, že násilí, má-li býti trestné, musí se státi proti právu (§ 22). Kde tomu tak je, bude rozdíl, zda toto protiprávné omezení svobody se stalo k vynucení práva či ne, uvážen zajisté soudcem v mezích trestní sazby, která proto vytyčena dosti široce. Nelze však povšechně říci, že násilí, jež se stalo k vynucení práva, by bylo z všech okolností mírněji trestné, nebo že by vůbec mělo trestu ujíti. Požadavek protiprávnosti násilí řeší též otázku, kterou má patrně na mysli osnova německá, když totiž vinník má sice právo způsobiti ono zlo, kterým hrozí, použije však tohoto práva jako prostředku k cíli, k němuž mu toto právo dáno není. Neboť protiprávné jest zajisté i násilí, k němuž sice abstraktně jsem oprávněn, jehož však za daných okolností zne-

§ 309.

§ 310.

užívám. Omeziti pak toto zneužití práva na cíle dobrým mravům se přičítí, nepřispívá k vyjasnění věci, poněvadž zpravidla ono jednání, jež má být vynuceno, nebude se dobrým mravům přičítí o sobě, nýbrž právě svou motivací, totiž svou nedobrovolností. Ostatně přihlíží osnova k potřebě, již předpis německé osnovy chce vyhověti, v širším ještě rozsahu novou trestní hrozbou § 311.

Zneužití moci.

§ 311.

Tu jde o rozšíření principu uznávaného dosud jen někdy při pohlavních deliktech, totiž trestnosti t. zv. zneužití autority. Osnova klade zneužití úřední nebo služební odvislosti na roveň zneužití moci, kterou jinak pachatel má nad obětí, a to bez rozdílu, zda tuto moc má po právu nebo jen ve skutečnosti.

Proti vynucení je norma omezena na případy, kdy jde o získání protiprávního prospěchu nebo způsobení protiprávní škody, poněvadž jinak by snadno byly zasaženy i případy, kdy představený vymáhá toliko drsnější snad formou splnění povinnosti.

Útisk.

§ 312.

Zásadně omezení cizí vůle jest za všech okolností trestné toliko, děje-li se násilím nebo nebezpečnou vyhrůžkou (§ 310). Omezení svobody jinými prostředky má být trestáno jen, vyžadují-li toho zvláštní okolnosti. Vedle případu, o němž jedná § 311, totiž zneužití moci k získání protiprávního prospěchu nebo protiprávnímu způsobení škody, jde tu o vykonávání vlivu na cizí vůli v zájmu náboženském nebo politickém.

Tato myšlenka se projevila již v § 1 zákona z 12. srpna 1921 čís. 309 Sb. z. a n. Zesurovení prostředků politických a stranických bojů, které jako následek války potrvá asi ještě déle, činí žádoucím, aby i v té příčině individuální svoboda byla chráněna. Proto jako prostředky, jimiž v uvedeném směru lze trestně působiti na cizí vůli, vypočteny jsou nejen zneužití moci, nýbrž i lest, zneužití tísně, slabomyslnosti a nezkušenosti, tedy všechny prostředky, kterými lze působiti na cizí vůli, vyjímajíc násilí a nebezpečnou vyhrůžku, jimiž se páše vynucení (§ 310).

Rušení míru domovního.

§ 313.

Podstatnou součástí osobní svobody jest, aby člověk byl mezi svými čtyřmi stěnami jist před obtěžováním cizích osob. Proto stíhá osnova tři případy protiprávního omezování této svobody, totiž vniknutí násilím, vniknutí proti vůli oprávněného výslovně projevené a zdržování se v místnosti, ač pachatel byl oprávněným vyzván, aby se zdálil. Tímto vymezením způsobu provedení má být zabráněno, aby snad pod tento předpis nebyly vtahovány případy kriminálně politicky rozdílné, na př. když někdo se dá zavřítí v bytě, aby tam spáchal trestný čin, nebo přivede-li si služebná bez vědomí svých zaměstnavatelů hosta do svého pokoje.

Na rozdíl od § 83 tr. zák. 1852 rozšiřuje však osnova v duchu § 323 rak. osnovy a § 310 něm. osnovy ochranu i na místa, kde oprávněný vykonává své povolání.

Poněvadž i při tomto vymezení by jako rušení míru domovního mohly být stíhány případy, u nichž toto jednání proti vůli oprávněného jest okolnostmi omluvitelné, dává odstavec 2. soudci možnost, aby upustil od potrestání. Naopak lze trestní sazbu zvýšiti, vykoná-li čin vinník se zbraní nebo ve společnosti několika spoluvinníků (odst. 3.). Podle okolností může dojít k souběhu s trestnými činy proti životu a tělu, pozdvižením (§ 206), vzbouřením (§ 207) a jinými.

Obžaloba.

§ 314.

Poněvadž toliko oprávněný může posouditi, zda protiprávním vniknutím nebo setrváním v cizí místnosti je zasažena osobní svoboda, vyžaduje se ke stíhání činu jeho návrhu. Není však návrhu třeba v případě kvalifikovaného rušení míru domovního podle § 313 odst. 3.

Vztahy, které podle § 13 čís. 3. charakterisují poměr mezi osobami blízkými, přinášejí s sebou, že případy vzájemného omezování svobody vůle jsou tu častější. Zasahovati do nich státní mocí mohlo by se počítovati jako bezdůvodné zakalování těchto poměrů. Proto, jde-li o osoby blízké, stíhá se i omezení svobody, vynucení, zneužití moci i útisk toliko na návrh.

Ustanovení o zastavení běhu lhůty k podání návrhu spočívá na stejném důvodu jako při únosu (§ 246).

HLAVA OSMNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI MAJETKU.

Do této skupiny jsou zařaděna neoprávněná zasažení do majetkové sféry jiného, při nichž by pro jich sociální nebezpečnost pouhá civilně právní sankce se jevila nedostatečnou.

Sociální nebezpečnost vyžadující represe trestně právní leží u některých těchto zásahů v povazu užitého prostředku: násilí, lsti, zneužití důvěry a j. U jiných jest to úmysl vinníka, který dodává činu jeho zvláštní asociálnosti; u některých pak jsou oba tyto momenty kombinovány. Typický bývá tu zejména úmysl opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva, nebo způsobiti jinému protiprávní škodu. Takovýto úmysl jest u velké části majetkových deliktů přímo pojmovým znakem, takže, není-li tu takového úmyslu, jednání buď není trestné aneb je aspoň méně trestné do té míry, že zpravidla není zahrnuto týmž pojmenováním jako jednání charakterisované oním úmyslem.

Vůbec snaží se osnova majetkové delikty roztržiti tak, aby to vyhovovalo právnímu cítění obecnému a aby zejména pod pojem deliktů povahy difamující — jako zejména krádež a podvod — nepadaly trestné činy, jež podle obecného mínění této povahy nemají, jako pytláctví, polní a lesní pých, neoprávněné užití automatu nebo prostředku dopravního a pod.

Hledíc k tomu, že delikty majetkové nemusí vždy vyvěrat z nízkého smýšlení vinníkova (příklad: krádež nebo zpronevěra spáchaná z nouze, k záchraně blízké osoby a pod.), připouští osnova zásadně také trest vězení; klade však trest žaláře zpravidla na místo první, chtějíc tím naznačiti, že spáchání z nízkého smýšlení pokládá za případ pravidelný a že tudíž užití trestu vězení bude zpravidla nutno odůvodniti zvláštními okolnostmi (srov. odůvodnění § 14).

Poněvadž jde o delikty majetkové, zdálo by se jaksi přirozeným, aby hodnota věci nebo výše škody byla učiněna měřítkem trestnosti, podle kteréhož by byly odstupňovány trestní sazby, jako to vidíme v platném právu. Osnova nepřijala tohoto měřítko přidržujíc se v té příčině některých novějších trestních zákonů a osnov. Neboť bývá často věci náhody, jak velký jest vinníkův zisk z trestného činu (krádež kapesní nebo na věcech zavřených) nebo škoda činem způsobená. Odporovalo by tudíž zásadě odpovědnosti za vinu v osnově důsledně provedené, kdyby takováto náhodná okolnost měla rozhodovati o výši trestní sazby. Tam, kde úmysl vinníkův směřoval k zisku zvláště značnému, jako tomu je na př. u řemeslného vylupování pokladen, bude lze zpravidla užití vyšší trestní sazby z jiného důvodu.

Ostatně jest pro stupeň antisociálnosti majetkových deliktů spíše než absolutní velikost způsobené škody rozhodno, jak citelná je škoda pro poškozeného. Vinník, který připraví chudšasa o poslední groš, jeví se nám dojísta daleko trestnějším než ten, kdo milionáři vezme částku snad tisíckrát větší. Proto osnova prohlašuje u většiny majetkových deliktů za kvalifikační okolnost, uvedl-li vinník poškozeného svým činem do těžké tísně. Při tom jest ovšem po stránce subjektivní podmínkou, že vinník si byl toho vědom, že čin jeho bude mít tento následek.

S tím souhlasí a nepotřebuje tudíž zvláštního odůvodnění, že osnova takové činy, při kterých jde o věc nebo výkon hodnoty nepatrné neb téměř žádné, kvalifikuje zpravidla jako pouhé přestupky a že připouští v případech hodných zvláštního povšimnutí i upuštění od potrestání.

Od trestního zákona 1852 uchyluje se osnova také v tom, že — stejně jako tr. zákon čl. V/1878 — nepřijala beztrestnost při účinné lítosti projevivší se včasnou náhradou škody způsobené trestným činem na majetku. Pro toto stanovisko mluví to, že náhrada škody také u jiných deliktů nezprošťuje trestu, že někdy nezávisí na vinníku, zdali je mu možno škodu nahraditi, a že by takto byl privilegován i ten, za něhož někdo jiný škodu nahradí, což se nedá zpravidla kontrolovati. Proto vidíme, že také jiná zákonodárství a osnovy neuznávají tohoto důvodu omluvného, kterým ostří trestní hrozby může býti povážlivě otupeno, a to i v tom případě, kdyby beztrestnost byla učiněna závislou na tom, že škoda byla nahrazena prve, než vinník zvěděl, že čin jeho je odhalen, poněvadž tento moment bude zpravidla těžko zjistiti.

K deliktům majetkovým jsou přiřaděny také delikty úpadkové (upravené nyní úvodním zákonem ke konkursnímu a vyrovnacímu řádu z r. 1914 a pro Slovensko a Podkarpatskou Rus v § 414—416 tr. zákona čl. V/1878 a zák. čl. V/1916 uh.), jichž charakteristickým znakem jest, že směřují proti věřitelům; utvořiti z nich zvláštní skupinu, není potřeby ani pojmově, poněvadž to jsou v podstatě delikty majetkové, ani technicky pro neveliký počet těchto trestných činů.

Krádež.

§ 315 a 316. Krádež jest podle osnovy charakterisována jednak činností jednak úmyslem vinníka.

Činnost záleží v odnětí věci, to jest v takovém jednání, kterým se věc z držení dosavadního držitele převádí v držení vinníka nebo někoho jiného. Tím jest dána odpověď také na otázku, kdy čin je dokonán. Že věc se odnímá z držení jiného (pojímajíc držení jako možnost nakládání s věcí ve smyslu přirozeného pojímání poměrů životních), nebylo třeba říci výslovně; neboť jednak se to rozumí samo sebou, jednak mohlo by to zavdati příčinu k pojímání tohoto výrazu v technickém smyslu práva občanského a tím i k zatahování kontroverzí pojících se k tomuto výrazu v oblasti tohoto práva. Rovněž by se tím mohla státi pochybnou otázka, možno-li krádež spáchat na mrtvole (na př. na věcech jí do hrobu daných), kterouž otázku osnova chce řešiti ve smyslu přisvědčivém (srv. § 316 odst. 2.). Konečně se tím umožňuje správné řešení sporné otázky, je-li trestati jako krádež t. zv. furtum usus, t. j. případ, kde vinníkovi jde jen o to, aby věci jinému uzmuté užíval, totiž řešení v tom smyslu, že bude záviseti na okolnostech jednotlivého případu, lze-li v takovém jednání spatřovati odnětí volné dispozici držitelově.

Vytýkati výslovně, že odnětí se musí státi bez přivolení držitele, pokládá osnova rovněž za zbytečné, hledíc na ustanovení všeobecné části o beztrestnosti jednání právního (§ 22).

Úmysl vinníka musí se nésti k tomu, „aby opatřil sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva“. Tento úmysl je pro krádež charakteristický. Odnětí věci k jinému účelu může býti trestné jinak, zejména jako

poškození majetku (§ 328) nebo jako svévole (§ 59 přest. zákona), ale nikoli jako krádež. Stylistic „aby tím opatřil sobě...“ je vyjádřeno, že nežádá se, aby prospěch majetkový záležel v obohacení se substancí věci, což by předpokládalo, že věc musí míti objektivní směnnou hodnotu. To proto, poněvadž i věci nemající takové hodnoty mohou míti značnou subjektivní hodnotu pro držitele a mohou také pro vinníka býti vhodným prostředkem k obohacení. Není příčiny, proč by na př. měl býti trestán pro krádež ten, kdo vezme ze šatny kus oděvu, nikoli však ten, kdo vytáhne jinému z kapsy lístek, na který si pak oděv ze šatny vyzvedne. Vždyť i v tomto druhém případě jsou charakteristické znaky krádeže, totiž odnětí věci a úmysl zisťný; a stejně tomu jest také v případě, když někdo vezme odpůrci ve sporu o dědictví průvodní listinu, aby se neprávem domohl dědictví. Vůbec zůstává krádež trestnou jako krádež, i když předmětem jejím jest nástroj sloužící ke spáchání jiného trestného činu. Nehledíc k takovým případům bude odnětí věci bezcenné, to jest nemající objektivní směnné hodnoty, zpravidla beztrestné, už proto, že lze s důvodem předpokládati svolení držitele neb aspoň omyl vinníka v té příčině.

Předmětem krádeže může býti jen věc cizí. Osnova to vytýká výslovně, aby nebylo pochybnosti, že nelze se dopustiti krádeže odnětím věci vlastní ani v tom případě, když by jiný měl právo věc míti v držení. Má-li odnětím věci výkon tohoto práva býti zmařen, může čin býti trestný jako poškození majetku (§ 328).

Otázku, zdali elektřina a jiné přírodní síly mohou býti předmětem krádeže, řeší osnova výslovně ve smyslu přisvědčivém, arci s omezením na přírodní síly člověkem vyrobené nebo zachycené. Ostatně může se tato otázka vyskytnouti také u jiných trestných činů, zejména u zpronevěry (§ 317), utajení (§ 320), poškození majetku (§ 328) a ukrývačství (§ 329). Proto bylo příslušné ustanovení pojato do části obecné (§ 13 č. 5.).

Základní trestní sazba na krádež (žalář od jednoho měsíce do tří let nebo vězení od 14 dnů do tří let) jest upravena tak, že lze jí vystačiti také v četných případech, které podle platného práva jsou kvalifikovány přísnějším trestem. Proto mohla osnova podstatně omeziti počet případů vyžadujících zvýšeného rámce trestového.

Případy, ve kterých osnova stanoví zvýšenou trestní sazbu (žalář od šesti měsíců do pěti let nebo vězení od tří měsíců do tří let), lze podle důvodu vyžadujícího přísnější represe roztríditi na tři skupiny.

V některých případech jest totiž vyšší trestní sazba odůvodněna potřebou zvýšené ochrany věcí, o které jde, buď že to jsou věci zvlášt značné ceny pro společnost nebo že krádež na nich spáchaná by urážela náboženský cit nebo že jde o věci zvlášt snadno přístupné a tudíž o značnou příležitost ke krádeži. Do této skupiny náleží krádež na věcech veliké hodnoty, zejména vědecké neb umělecké, spáchaná ve sbírce veřejně přístupné; krádež na věcech určených k bohoslužbě v budově určené k těmto účelům a krádež na předmětech sloužících k odvrácení nebo zmírnění obecného nebezpečí, jako požáru a povodně, nebo k záchraně při něm.

Druhá skupina se vyznačuje zvláštním poměrem vinníka k předmětu krádeže, poměrem, který dodává věci jaksi povahy věci svěřené neb aspoň usnadňuje vinníku přístup k ní. Do této skupiny náleží krádež spáchaná osobou, zaměstnanou při provozu veřejného telegrafu a telefonu, pošty, železnice nebo jiného veřejného ústavu dopravního nebo při podniku pro opatřování vody, světla, tepla nebo síly pro obecnou potřebu, na věci sloužící k provozu podniku nebo na věci podnikem dopravované nebo jemu svěřené. Také sem patří krádež, kterou páše osoba, povoláná k výkonu veřejné moci, při výkonu svého úřadu nebo zneužívajíc svého úřadu nebo práva s ním spojeného.

Třetí skupina je charakterisována způsobem provedení svědčícím o zvýšené zločinecké energii a nebezpečnosti vinníkově. Sem náleží krádeže spá-

chané způsobem zvláště nebezpečným nebo drzým. Také by sem bylo lze vřaditi krádež na věcech zavřených platného práva; osnova upravuje však tento kvalifikační moment jinak, vytýkajíc to, co právě jest rozhodné pro zvýšenou trestnost, totiž že vinník, aby se k věci dostal, překoná závažnou překážku neb užije zvláštního násilí, dovednosti neb úskoku. Tím je uvedená kvalifikace platného práva značně rozšířena — budeť sem náležeti na př. i krádež spáchaná vplížením — částečně ale také zúžena, poněvadž nebude sem padati případ, kde věc jest sice zavřena, ale kde vinník mohl snadno závěru odstraniti, na př. když klíč visí na zamčených dveřích (srov. § 336 č. 3. a 4. tr. zák. čl. V/1878).

Konečně obsahuje osnova i tři případy zvláště kvalifikované (žalář od jednoho do osmi let nebo vězení od jednoho do pěti let). Tato přísná sazba jest určena zejména pro krádež se zbraní jako způsob krádeže zvláště nebezpečný. Tím je míněn případ, když vinník se opatří zbraní nebo jiným prostředkem k násilnému překonání nebo zamezení odporu. Je-li několik společníků, stačí, byl-li i jen jediný z nich takto zbraní opatřen, k tomu, aby i ostatní byli trestní podle přísnější sazby, ačli ovšem jim tato okolnost byla známa. Podmínkou jest, že opatření zbraní se stalo právě k uvedenému účelu, to jest v úmyslu užití jí v případě odporu k jeho překonání nebo k jeho zamezení. Bylo-li zbraně k uvedenému účelu skutečně užito, byl by čin loupeží (§ 323).

Toutéž zvýšenou trestní sazbou mají býti stíženy i známé hyeny bojiště, to jest ti, kdož okrádají padlé nebo zraněné na bojišti, a také ti, kdo využívají ke krádeži požáru, povodně, železniční srážky nebo jiného podobného neštěstí, a konečně i ti, kdo páchají krádeže po živnostensku nebo jako členové tlupy. V posledním případě stačí, že vinník jest členem tlupy mající za účel páchání trestných činů — třeba ne právě jen krádeží — a že jako člen takové tlupy spáchal krádež, o kterou jde. Důkazu, že také jiní členové tlupy se činu zúčastnili, netřeba. Důkaz ten činil by často také obtíže.

Že osnova nepřijala hodnotu věci ukradené jako podklad pro odstupňování trestních sazeb, nahradivši ji kvalifikačním momentem těžké tísně způsobené činem poškozenému, bylo řečeno již výše. Tíseň nemusí býti toliko povahy hospodářské, nýbrž rozumí se tím tíseň vůbec.

Zpronevěra a nepoctivá správa.

Zpronevěra liší se podle osnovy od krádeže toliko tím, že předmět trestného činu je v době jeho spáchání v držení vinníka, byv jemu svěřen. To má za následek, že znak odnětí věci obsažený v definici krádeže bylo nahraditi znakem přisvojení si věci. Tím rozumí se takové naložení věci, ke kterému je oprávněn toliko vlastník.

Jako pro krádež, tak je i pro zpronevěru podstatný úmysl opatřiti sobě nebo jinému neoprávněný prospěch majetkový. Není-li tohoto úmyslu, může čin býti trestný jako poškození majetku (§ 328) nebo jako svévole (§ 59 přest. zákona).

Tím, že osnova omezuje zpronevěru na přivlastnění si cizí věci movité, vylučuje z této normy jiné předměty majetkové, zejména pohledávky a práva, na rozdíl od jiných osnov, na př. rakouské osnovy, která totiž pojmový znak „věc“ nahrazuje znakem „k u s m a j e t k o v ý“. Tím vznikající mezeru vyplňuje § 318 osnovy, který pode jménem „n e p o c t i v é s p r á v y“ postihuje trestem toho, kdo má povinnost spravovati majetek nebo právní věci jiného, poruší tuto povinnost na jeho škodu. Kdežto podle trestního zákona 1852 jest možné stíhání toliko jednotlivých případů toho druhu (tak zejména mohou podle § 102 d býti stíháni advokáti a jiní zmocněnci, podporující odpůrce na škodu své vlastní strany, pro zločin zneužití moci úřední, což jest

ovšem zcela nevhodné rozšíření tohoto pojmu), obsahuje trestní zákon čl. V/1878 v § 361 až 364 — a stejně i osnova švýcarská, rakouská a německá — ustanovení o zločinu a přečinu nevěrné správy povahy všeobecné, které ovšem bylo náležitě upraveno. Zejména bylo třeba omeziti normu na typický úmysl buď opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva, nebo způsobiti jinému škodu. Tento „jiný“ může arci býti také osoba rozdílná od toho, o jehož majetek nebo právní věc jde.

Povinnost, která se činem porušuje, může býti založena buď smlouvou neb úředním příkazem (jako u poručníka neb opatrovníka) anebo může se zakládati přímo na ustanovení zákona. Výslovným ustanovením odstavce druhého byla norma vztažena také na porušení povinnosti rozhodčím při rozhodování věci; to proto, poněvadž rozhodčího nelze pokládati za orgán moci veřejné ve smyslu § 13 č. 7., takže by nebylo lze užití ustanovení o zneužití moci úřední.

Ustanovením o nepoctivé správě je také dána možnost vhodného řešení nad míru sporné otázky zpronevěry věcí zastupitelných, která činí theorii i praxi značné obtíže. Tyto obtíže mají své kořeny v právu občanském, podle něhož ten, kdo smísí cizí věci zastupitelné s vlastními, nabývá vlastnictví oněch. Vyžaduje-li tedy zpronevěra přivlastnění si věci cizích, lze mluvit v takovém případě o zpronevěře jen, když ten, jemuž věci zastupitelné byly svěřeny, měl již v době, kdy je smísil s vlastními, úmysl ony věci nevrátiti nebo vůbec nenaložiti jimi tak, jak k tomu byl povinen. Neměl-li v uvedené době tohoto úmyslu, nýbrž pojal-li jej teprve později, nedopouští se zpronevěry, ale může se státi trestným pro nepoctivou správu, je-li totiž jeho účelem, opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch nebo způsobiti jinému škodu.

Dolejší hranice trestní sazby na nepoctivou správu jest o něco nižší než při krádeži a zpronevěře hledíc na to, že sem mohou padati i případy povahy lehčí; v případech zvláště lehkých připouští se i trest peněžité. Z téhož důvodu stíhá se nepoctivá správa, nejde-li o případ kvalifikovaný, jen na návrh poškozeného (§ 338).

Z kvalifikovaných případů uvedených v § 319, společných pro zpronevěru i nepoctivou správu, jsou některé stejné neb obdobné s trestnějšími případy krádeže (jako způsobení těžké tísně, zneužití úřadu nebo úředního příkazu), kdežto jiné jsou nově připojeny (značné poškození většího počtu osob a užití listi, aby mohlo býti pokračováno v trestné činnosti po delší dobu). V těchto dvou posledních případech má osnova zejména na mysli známé typické případy malversací v ústavech peněžních a p.

Utajení.

Kdo si přivlastní věc nalezenou nebo došlou ho omylem, dopouští se podle § 201 c) trestního zákona 1852 podvodu, který je při hodnotě nad 200 Kč zločinem. Trestní zákon čl. V/1878 (§ 365 až 368) má správněji pro tento případ zvláštní normu pode jménem „bezprávného přivlastnění“. Osnova zvolila podle vzoru ruského trestního zákona z r. 1903 pojmenování „u t a j e n í“ a rozšiřuje zákonnou skutkovou podstatu podle příkladu švýcarské a rakouské osnovy vůbec na cizí věci movité, které se dostaly do moci vinníkovy bez přivolení oprávněného.

Tím se liší utajení od zpronevěry, se kterou se jinak úplně shoduje, zejména jak pokud jde o činnost (přivlastnění si věci), tak i pokud jde o úmysl; neboť i k utajení vyžaduje se úmysl vinníka, opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva. Není-li tu tohoto úmyslu, mohl by čin býti trestný jako poškození majetku (§ 328) neb aspoň jako svévole (§ 59 přest. zákona).

§ 320.

Trest jest úměrně k povaze činu mírnější než při krádeži a zpronevěře; zejména je dovoleno v případech zvláště lehkých uložit trest peněžité.

Stanoviti zvláštní normu na přisvojení si pokladu, nedovolené podle občanského práva, nepokládala osnova — stejně jako platný trestní zákon 1852, avšak na rozdíl od § 366 tr. zákona čl. V/1878 — za potřebné.

Pytláctví.

§ 321. Vyhovujíc lidovému nazírání a řídíc se zák. článkem XX/1883 uh. a jinými zákony a osnovami, zejména rakouskou a německou, vyjímá čs. osnova pytláctví z normy o krádeži, pod kterouž podle trestního zákona 1852 náleží, a konstruuje je jako samostatný delikt, který nemá toho zneuctvujícího významu jako krádež.

K tomu mohla se osnova tím spíše odhodlati hledíc na zvláštní povahu předmětu. Jde totiž o zvěř a ryby, které dosud nejsou ve vlastnictví nikoho, nýbrž k nimž jinému přísluší podle zákona o honitbě a rybolovu toliko výhradné právo okupační. Mimo to nebývá pohnutkou činu vždy zjištnost, nýbrž často jen lovecká vášeň.

Z těchto důvodů je také trestní sazba mírnější než u krádeže, trest vězení uveden na prvním místě a v případech zvláště lehkých možno uložit trest peněžité. Z téže příčiny vyžaduje osnova ke stíhání návrhu (§ 338). Momenty kvalifikační nepřijaty. Pro typické u tohoto deliktu páchání po živnostensku postací zvýšení trestní sazby podle § 75 č. 3.

Trestní hrozba vztahuje se výslovně jen na taková zvířata (zvěř, ptactvo, ryby), na něž má jiný právo lovu, která tedy jsou podle zvláštních zákonů nebo nařízení předmětem výhradného práva okupačního. „Škodná“ takto nechráněná musí býti pokládána za res nullius a nepožívá ochrany trestního zákona.

Vydírání.

§ 322. Vydírání shoduje se s vynucením (§ 310) potud, že u obou jde o donucení jiného k nějakému konání, trpění neb opominutí, jež stalo se buď násilím nebo vyhrůžkou. „Trpění“ bylo převzato z platného trestního zákona 1852 vedle „opominutí“ proto, poněvadž opominutí předpokládá povinnost ke konání, takže by tím nebyly vystiženy všechny případy zasluhující trest. Pojmy násilí a nebezpečné vyhrůžky jsou vysvětleny v § 13 č. 2. (srv. k tomu odůvodnění tohoto paragrafu).

Oba uvedené trestné činy liší se od sebe toliko tím, že k vydírání je potřebí stejného úmyslu jako ke krádeži, zpronevěře a jiným majetkovým deliktům, totiž opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva. Tím je vydírání platného tr. zákona 1852 (§ 98) rozštěpeno podle vzoru novějších trestních zákonů a osnov na dvě zákonné skutkové podstaty, totiž právě na vydírání a vynucení. Vydírání jeví se proti vynucení normou speciální a nabývá povahy deliktu proti majetku.

Důsledně je vydírání podle osnovy dokonáno nikoli již násilím nebo vyhrůžkou (jako podle tr. z. 1852), nýbrž teprve vynucením konáním, trpěním neb opominutím.

Žádá-li osnova úmysl opatřiti sobě nebo jinému neoprávněný majetkový prospěch, vylučuje tím z pojmu vydírání případy, kde donucování má jiný účel. Tyto případy budou samy sebou padati pod ustanovení § 310 o vynucení. To platí zejména také o případech, kde účelem donucení jest způsobiti jinému majetkovou škodu. Proto není tu potřebí obdobné paralelní normy, jakou je poškození majetku (§ 328) v poměru ke krádeži, zpronevěře, utajení a podvodu.

Trestní sazba na vydírání jest vyšší než na vynucení, hledíc na to, že pohnutkou bude zpravidla zjištnost; proto také položen žalář na místo první.

Protože u tohoto trestného činu je spáchání po živnostensku typické, je na ně stanovena zvláštní sazba zvýšená a omezená na žalář, takže živnostenské vydírání bude vždy zločinem. To je plně odůvodněno nebezpečností řemeslných vyděračů. Jiného kvalifikačního momentu osnova nepřijala, poněvadž lze úplně vystačiti s ustanovením o trestání deliktů souběžných v případě, že by trestným činem byla porušena ještě jiná norma trestní.

Loupež.

Loupež jeví se v podstatě kombinací krádeže a vydírání. S oběma má společný úmysl, totiž opatřiti sobě nebo jinému neoprávněný majetkový prospěch, s krádeží také to, že vinník tohoto prospěchu dosahuje odnětím cizí věci movité.

Stejně jako u krádeže nezáleží ani na tom, zdali vinník se obohatil přímo podstatou odňaté věci nebo si opatřil majetkový prospěch teprve pomocí této věci (na př. pomocí uloupených listin). Z toho vyplývá, že uloupená věc nemusí míti obecnou směnnou hodnotu.

Znakem loupeže jest, že vinník se zmocňuje věci násilím. Tím rozumí se podle § 13 č. 2 také vyhrůžka bezodkladným násilím a způsobení stavu bezbrannosti, nikoli však — na rozdíl od vydírání — jiná vyhrůžka. Jeví se tedy loupež zvláštním případem vydírání a je kvalifikováno jako delikt majetkový stejně jako toto. S tím souhlasí, že osnova klade — stejně jako § 344 tr. zák. čl. V/1878, avšak na rozdíl od tr. z. 1852 — dokonání loupeže teprve do doby, kdy vinník již se věci zmocnil.

Nezáleží na tom, zda-li lupič násilím donutí svou oběť k tomu, aby mu věc vydala, či k tomu, aby dopustila, aby si ji vzal sám. Násilí musí směřovati proti osobě, což právě charakterisuje intenzitu zločinné vůle vinníkovy. Pouhé vytrhnutí věci z ruky napadeného bez poškození jeho osoby nebylo by tedy loupeží, nýbrž jen krádeží. Bylo-li užito takového násilí, jež by samo o sobě zakládalo trestný čin proti bezpečnosti života nebo těla (§ 271, 272, 276, 279), bylo by užiti ustanovení o souběhu.

Jak právě bylo řečeno, jest větší trestnost loupeže oproti krádeži odůvodněna větší zločinnou energií vinníka a tudíž i jeho zvýšenou nebezpečností, jevíci se právě v tom, že se nerozpakuje užiti násilí proti osobě, aby se zmocnil cizí věci. Než stejně značnou zločinnou energii a tudíž i nebezpečnost projevuje zloděj, který přistižen byv při krádeži užije násilí proti osobě, aby se udržel v držení kradené věci. Proto osnova stíhá takový čin stejně přísně, prohláshujíc jej (v souhlasu s § 345 tr. zák. čl. V/1878) přímo za loupež. Styliací „a by ukradená věc mohla býti dopravena v bezpečí“ má býti umožněno stejně přísné potrestání v tom případě, že by věc dopravil v bezpečí někdo jiný než ten, kdo užil násilí. Užil-li přistižený zloděj násilí proti osobě z jiným účelem, zejména k tomu konci, aby mohl sám utéci, bylo by lze odsouditi jej toliko pro krádež a pro souběžný jiný trestný čin spáchaný násilím proti osobě. To jest odůvodněno tím, že tu zločinná energie je podstatně menší než v případě dříve uvedeném.

Základní trestní sazba na loupež (žalář od jednoho do dvanácti let nebo vězení od šesti měsíců do deseti let) je dosti široká, aby mohla postihnouti i těžké případy loupeže. Pro případy zvláště těžké platí sazba vyšší (žalář od jednoho do dvaceti let nebo vězení od jednoho do patnácti let). Některé z těchto případů jsou obdobny kvalifikačním momentům při krádeži: loupež na bojišti nebo s využitím neštěstí, loupež spáchaná po živnostensku neb od člena tlupy nebo vůbec způsobem zvláště nebezpečným. Jako typický, zvláště nebezpečný způsob spáchání jest vytčeno spáchání loupeže za jízdy dráhou nebo jiným podobným prostředkem dopravním. Rovněž další kvalifikační moment, totiž jednání se zvláštní surovostí neb ukrutností, je zjevem při loupeži dosti často se vyskytující.

Podvod a vymámení.

§ 324 a 325.

Z pestré směsice trestných činů, které platný trestní zákon 1852 směřuje pod pojmenováním „p o d v o d“, vyhrazuje osnova toto jméno toliko pro ony činy, které jsou charakterisovány jednak lstivým jednáním, jednak úmyslem vinníka, opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva. Tím jest odůvodněno zařazení tohoto deliktu mezi trestné činy proti majetku. Od jiných deliktů toho druhu liší se podvod tím, že prospěch majetkový tu vyplývá z dobrovolného jednání, trpění neb opominutí poškozeného samého, vyvolaného ovšem lstí vinníkovou.

Kdežto tr. zák. 1852 klade na roveň vzbuzení omylu a využití omylu jinak povstávajícího, žádaje, aby to i ono se stalo lstivým způsobem, normuje osnova každý z obou těchto případů pro sebe zvlášť. K podvodu vyžaduje, aby omyl byl vzbuzen vinníkem samým, kdežto zneužití omylu vzniklého bez příčinění vinníka k uvedenému účelu zjištěnému činí předmětem zvláštní normy pode jménem „v y m á m e n í“; při tom staví vedle zneužití omylu také zneužití slabomyslnosti, nezkušenosti, pověrčivosti a tísně. (Tíseň neomezuje se ani zde na tíseň hospodářskou). To činí osnova proto, poněvadž vinník, který chce se domoci majetkového prospěchu tím, že úmyslně k tomu konci vyvolá svou vlastní činností omyl jiného, projevuje mnohem větší intenzitu zločinné vůle než ten, kdo toliko využije nahodivšího se omylu. Tento rozdíl má být vystižen jednak přísnější trestní sazbou na podvod, jednak také tím, že toto pojmenování se vyhrazuje případu na prvním místě uvedenému. Jak patrné je tu tedy rozdíl obdobný jako mezi násilným smilstvem nebo vymámením smilstva a zprzněním (§ 252 až 254).

Využití omylu musí býti ú s k o ů č n é: tím chce osnova říci, že nestačí pouhé pasivní chování k nahodivšímu se omylu druhého, tedy pouhé nevyvětlení jeho, pouhé neupozornění druhé strany, leč by to snad bylo povinností nebo hledíc ke zvyklosti nebo jiným okolnostem by bylo lze na vinníku to slušně žádati.

Stejně jako podvod jest vymámení dokonáno, když vyvoláno bylo konání, trpění neb opominutí, o něž jde, třeba ještě majetkový prospěch získán nebyl.

Nebylo-li účelem činu získati neoprávněný majetkový prospěch, nýbrž způsobiti jinému škodu, byl by čin trestný jako poškození majetku (§ 328).

Osnova rakouská (§ 361) a německá (§ 256) uvádějí jako zvláštní případ p o j i š ť o v a c í p o d v o d s p á c h a n ý s a m o z h á ř s t v í m (srv. k tomu § 170 tr. zák. 1852 a § 382 tr. zák. čl. V/1878). Osnova pokládá to za zbytečné. Neboť neučinil-li samožhář ničeho více, než že zapálil vlastní věc, nepůsobiv tím nebezpečí požáru pro majetek cizí, není potřeby trestní represe; podnikl-li však další kroky k dosažení náhrady škody od pojišťovny, bude jeho jednání nepochybně trestné jako podvod neb aspoň jako pokus podvodu.

Z kvalifikačních momentů při podvodu je typické pro tento čin vydávání se za orgán moci veřejné nebo předstírání příkazu veřejného úřadu. Přísnějším trestem stanoveným — stejně jako při zpronevěře a nepoctivé správě — na případ, že byl značnou měrou poškozen větší počet osob, bude lze postihnouti známé dosti časté případy podvodů bankovních, jimiž trpí citelné ztráty celá řada akcionářů, vkladatelů a jiných věřitelů.

U vymámení lze hledíc k tomu, co bylo výše uvedeno, vystačiti sazbou jedinou a v případech zvlášť lehkých připustiti místo vězení trest peněžitý.

Lichva.

§ 326.

Cís. nařízení z 12. října 1914, ř. zák. 275 o lichvě, platné dosud na území mimo Slovensko a Podkarpatskou Rus, jež recipovalo v podstatě ustanovení rakouské vládní osnovy z r. 1912, liší lichvu ú v ě r o v o u a v ě c n o u podle toho, děje-li se při poskytování nebo prodlužování úvěru či při právním jed-

nání, jež má za předmět nabytí nebo zcizení věci nebo práva. Rozdíl, který se činí v doktríně mezi lichvou úvěrovou a věcnou, není tím přesně vytyčen, poněvadž i věci nebo práva může býti nabyto na úvěr. Důvodem, proč se činí tento rozdíl v uvedeném cí. nařízení, je, že lichva věcná je trestná jen, byla-li spáchána p o ž i v n o s t e n s k u. Příčina tohoto omezení leží, jak se dovídáme z vysvětlivek k rakouské vládní osnově, v novotě této hrozby.

Mezi tím poučila nás světová válka o tom, že lichva věcná, především lichva s předměty potřeby, je daleko nebezpečnější než lichva úvěrová; vřdyť právě v této oblasti se daly nejhrubší výstřelky lidské hrabivosti, a to i od lidí, kteří se takovými obchody dříve nezabývali. Ostatně důkaz, že čin se stal po živnostensku, činí často obtíže, takže, je-li trestnost věcné lichvy omezena na páchaní živnostenské, mnohý trestuhodný čin zůstane bez trestu. Někdy také úvěrová lichva se páše v rouše lichvy věcné. Příklad: lichvář prodá „výhodně“ uchazeči o půjčku na úvěr skvost, aby si jeho dalším prodejem opatřil peníze.

Z těchto důvodů je kriminálně politicky nezbytno, aby podle vzoru osnovy švýcarské a německé byla rozšířena trestnost lichvy věcné také na spáchání ojedinělé, čímž zaručeno je potrestání i pro ten případ, kdyby nebylo možno provéstí důkaz, že vinník je živnostenským lichvářem.

Tím jest umožněno upravití pojem trestné lichvy jednotnou formou, souhlasnou s lichvou práva civilního (§ 1 uvedeného cí. nařízení 1914). Žádoucím jevílo se toliko, nehledíc k některým změnám stylistickým, (tak bylo zejména nečeské slovo „nápadný“ ve spojení „nápadný nepoměr“ nahrazeno slovem „hrubý“), omeziti normu na právní jednání, při nichž jde o plnění mající hodnotu majetkovou. Tím vylučuje se užití normy na případy, v nichž nepoměrnost vzájemného plnění by se nedala snadno zjistiti.

Trestní sazba jest upravena tak, že stačí také pro případy kvalifikované podle § 3 uved. cí. nařízení z r. 1914. Toliko způsobení těžké tísně poškozeného bylo třeba stihnouti přísnější sazbou — stejně jako u jiných deliktů proti majetku — a rovněž případ spáchání po živnostensku, který při lichvě je typický.

P a l i c h v a, záležející ve vědomém nabytí neb uplatňování lichvářské pohledávky, trestá se stejně jako v platném právu trestem stanoveným pro lichváře samého.

Ustanovení § 6 uvedeného cí. nařízení z roku 1914 stihá trestem toho, kdo sobě dal zajistiti plnění závazku čestným slovem od někoho, pro něhož porušení čestného slova může míti za následek ztrátu veřejného úřadu nebo služby. Toto ustanovení nebylo převzato. Neboť jde-li o smlouvu povahy lichvářské, stačí trest stanovený na lichvu, kdežto jinak není proč trestati. Ostatně nemá toto ustanovení pro dnešní dobu praktického významu.

Jiná zjištěná jednání směřující k využití lehkomyšlnosti nebo nezkušenosti jiných, pro něž bývají v jiných osnovách obsaženy zvláštní trestní hrozby, jako svádění nezletilých k dělání dluhů (§ 374 něm. osnovy) a svádění k spekulaci s cennými papíry nebo zbožím (§ 387 rak. osnovy, čl. 135 švýc. osnovy), jsou dostatečně postížena ustanoveními § 325 (vymámení) a § 328 (poškození majetku).

Poškození věci.

§ 85 a § 468 tr. zák. 1852 prohlašují za všeobecně trestná jen taková poškození cizí věci, která se stala z l o m y s l n ě. Co tento výraz tu má znamenati, jest v theorii i praxi velmi sporno. Mínění, že zlomyslnost vyžaduje nepřátelského smýšlení proti poškozenému, že tedy znamená tolik asi jako škodolibost, zúžuje přespříliš dosah trestní hrozby. Jiní žádají ke zlomyslnosti úmysl přímý, vylučující úmysl eventuální. Judikatura nejvyššího soudu spo-

§ 327.

kojuje se s obyčejným úmyslem, žádajíc však mimo to vědomí bezprávnosti činu. Podobně žádá i § 418 tr. zák. čl. V/1878 objektivní bezprávnost činu.

Avšak zajisté nelze tu žádati bezprávnosti ani v subjektivním ani v objektivním směru o nic více, ale také o nic méně než u jiných deliktů. Jako jiná jednání, prohlášená zákonem za trestná, na př. úmyslné usmrcení člověka, tak může i úmyslné poškození cizí věci býti podle okolností právné a tudíž bez-trestné; na př. bylo-li spácháno v obraně nebo v nouzi; a stejně může ten i onen čin býti trestný, ač byl vykonán za nějakým účelem sociálním (na př. usmrcení nebezpečného zločince, zničení věci škodlivé), nejsou-li tu právě podmínky obrany nebo nouze. V tom nelze spatřovati žádnou zvláštnost poškození věci. A stejně nemá tu ve směru subjektivním ani omyl o právnosti jiného významu než u jiných trestných činů.

Osnova omezuje trestné poškození věci po stránce subjektivní na jednání úmyslné; to znamená, že nestačí tu vědomí vinníka, že svým jednáním věc poškozuje — neboť tím by se dosah normy rozšiřoval daleko nad hranici potřeby — nýbrž že poškození, to jest způsobení stavu, kterým věc trpí škodu, musí býti účelem vinníkova jednání. Je-li tu jen vina vědomá, lze trestati toliko pro svévoli (§ 59 přest. zák.).

Činností záleží v poškození nebo zničení věci. Otázku, lze-li tento delikt spáchatí také tím, že věc se učiní bez porušení substance neupotřebitelnou, (na př. pustí-li kdo ptáka, rybu nebo jiné zvíře na svobodu, vypustí-li tekutinu a pod.), řeší osnova výslovně ve smyslu přisvědčivém.

Předmětem je toliko cizí věc. Poškození nebo zničení vlastní věci může však podle okolností zakládati jiný delikt, zejména poškození majetku, stalo-li se za tím účelem, aby byl zmařen výkon nějakého práva jiné osoby (§ 328 odst. 2.).

Rakouská osnova (§ 406) prohlašuje poškození nebo zničení vlastní věci za trestné také, jde-li o věc značné umělecké nebo vědecké hodnoty neb o přírodní statek chráněný zákonem nebo nařízením. Takové ustanovení nebylo přijato, poněvadž se nedoporučuje předbíhati v tomto směru zákonu o ochraně památek.

Pro zvláště lehké případy, které jsou myslitelné hledíc na povahu tohoto trestného činu, připouští osnova trest peněžité. Kvalifikační momenty jsou převzaty z § 316, uvádějícího přísněji trestné případy krádeže, arci jen potud, pokud pro poškození věci mají význam.

Poškození majetku.

Poněvadž krádež, zpronevěra, utajení, podvod a vymámení předpokládají vesměs, jak bylo výše uvedeno, že vinník jedná v úmyslu, aby opatřil sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva, je třeba komplementární normy, která by prohlašovala za trestnou tutéž činnost i v tom případě, že úmysl vinníkův nesměřuje k obohacení, nýbrž kde jedná za jiným účelem.

Osnova prohlašuje taková jednání za trestná jako poškození majetku, ale toliko v tom případě, když účelem vinníka jest, aby způsobil jinému proti právnímu majetkovou škodu. Tento účel přibližuje se svou asociálností účelu zničení. Není-li tu žádného z těchto dvou typických účelů, může vědomé poškození cizího majetku, bylo-li způsobeno odnětím nebo přivlastněním si cizí věci movité, býti trestáno jen jako svévole (§ 59 přest. zákona).

Ve výpočtu činností, kterými lze spáchatí poškození majetku (§ 328 odst. 1.), není uvedeno poškození a zničení cizí věci, protože je předmětem zvláštní normy (§ 327).

Poněvadž ustanovení o poškození věci postihuje toliko toho, kdo poškodí věc cizí, neposkytuje ochrany proti vlastníku samému, který zničí, poškodí

nebo neupotřebitelnou učiní vlastní věc a tím zmaří úplně nebo částečně výkon nějakého práva k věci. Jde tu zejména o právo požívací, užívací, zástavní a retenční. Rovněž nejsou tato práva chráněna proti zmaření jich výkonu odstraněním neb odnětím věci. Poněvadž ochrana civilně právní pro takové případy nedostačuje, poskytuje osnova podle vzoru čl. 128 švýc. osnovy, § 375 rakouské osnovy, § 289 německého trestního zákona a § 386 německé osnovy (srv. také § 368 tr. zák. čl. V/1878) ochranu trestní hrozbou § 328 odst. 2. Tato hrozba postihuje však nejen vlastníka věci, nýbrž i každého jiného, pokud by čin jeho nebyl trestný již jako poškození věci podle § 327, tedy zejména kdyby se stal se svolením vlastníka. Podmínkou je arci, že vinník jednal v úmyslu, aby způsobil proti právu majetkovou škodu. Zda-li jde o věc movitou či nemovitou, nečiní rozdíl. Jde-li o věc již úředně zabavenou, konkurowalo by porušení úředního zabavení (§ 201).

Měl-li by čin na sobě znaky poškození věřitele podle § 330, slušelo by užiti tohoto ustanovení.

Ukrývačství.

Trestní zákon z r. 1852 trestá toho, kdo ukryje, na se převede nebo zastaví věc pocházející z trestného činu jen, jde-li o několik málo deliktů, totiž o krádež, zpronevěru a loupež. (V tr. zák. čl. V/1878 je připojeno ještě vydírání.) Osnova má v soulase s novějšími trestními zákony a osnovami za to, že není důvodu, proč by neměla taková činnost býti trestná, i když jde o věci nabyté jiným trestným činem, na př. podvodem, utajením a pod.; neboť i v takovém případě stěžuje se takovou činností vlastníku věci její znovunabytí, což právě je kriminálně politickým důvodem trestnosti takového činu. To vyjadřuje případně lidové přísloví pravíc, že kdyby nebylo přechovávačů, nebylo by zlodějů. Proto také čin je správně zařazen mezi delikty majetkové.

Hledíc na tento důvod trestnosti nemůže býti rozhodno, vztahuje-li se činnost ukrývače přímo na věc nabytou trestným činem či na to, co pachatel získal jejím prodejem nebo výměnou nebo co jinak za ni si opatřil.

Slíbil-li ukrývač pachateli před činem, že věc ukryje, zcizí atd., může býti trestný pro intelektuální pomáhání (účastenství ve smyslu § 5 tr. zák. 1852 a § 69 č. 2. tr. zák. čl. V/1878). V takovém případě by ovšem následující skutečné ukrytí věci nemohlo býti trestáno ještě zvláště jako ukrývačství, stejně jako by nemohl býti trestným pro ukrývačství jiný účastník nebo pachatel sám. Proto bylo nutno výslovně říci, že pro ukrývačství jest trestný také ten, kdo by pachateli nebo jinému účastníku pomáhal věc zciziti, zastaviti neb ukryti.

Po stránce subjektivní stačí vědomí, že jde o věc nabytou zločinem nebo přečinem neb o věc, kterou pachatel si za ni opatřil; hrubá nedbalost v této příčině může býti trestná toliko jako přestupek nabytí podezřelých věcí (§ 63 přest. zákona).

Jaký jest účel jednání ukrývače, je nerozhodné. Zejména nezáleží na tom, jedná-li v úmyslu zničení nebo chce-li toliko zajistiti pachateli prospěch z jeho činu. Rozdíl, který v té příčině činí rakouská osnova (§ 413), pokud jde o trest, není odůvodněn. Jest však možno, že účelem jednání ukrývačova je toliko, aby pachatel ušel trestnímu stíhání a trestu. Tu je zřejmo, že čin přestává býti deliktem majetkovým a že se kvalifikuje jako nadřzování (§ 199), které v tomto směru se tedy jeví jako lex specialis. Ostatně je trestní sazba na oba tyto delikty stejná. Rozdíl je toliko v tom, že § 199 privileguje osoby blízké, kdežto § 329 zase obsahuje přísnější sazbu na ukrývačství provozované po živnostensku. Tento rozdíl však je plně odůvodněn povahou obou trestných činů.

§ 329.

§ 328.

Kdežto ustanovení trestního zákona čl. V/1878 o podvodném a nedbalém úpadku (§ 414 až 417) jsou sepsána v podstatě podle zastaralých ustanovení německého konkursního řádu z roku 1877, došly úpadkové delikty v Rakousku úpravy cis. nařízením z 10. prosince 1914, ř. z. 337, zavádějícím nové řízení konkursní, vyrovnací a odpůrcí, a to v podstatě podle vládní osnovy trestního zákona z r. 1912.

Uvedené cis. nařízení, jímž dílem nově vsunuty, dílem nově upraveny (§ 205 a), § 205 b), § 485, § 486, § 486 a), § 486 b) a § 486 c) tr. z. 1852, spatřuje podle vzoru zákonodárství poloostrova iberského a zákonů románsko-amerických podstatu úpadkových deliktů v zaviněném poškození věřitelů zmařením nebo ztenčením jich uspokojení a činí v té příčině rozdíl mezi poškozením úmyslným a nedbalým. Zároveň odstraňuje z dřívějších ustanovení o nedbalém úpadku domněnky viny, prohlašuje trestným také poškození cizích věřitelů, nadržování věřiteli, nedostatečné vedení obchodních knih a různé pletichy v řízení konkursním a vyrovnacím i při obchodním dozoru. Není pochybnosti, že lze těchto ustanovení užití jako vhodného podkladu pro novou úpravu; arci je třeba revise jich v některých směrech. Této revise vyžaduje zejména subjektivní stránka trestných činů, o něž jde, hledíc k nové úpravě, již se dostalo v osnově formám viny. Dále třeba prozkoumati poměr mezi úmyslným úpadkem a mařením exekuce. To stane se u jednotlivých deliktů, jichž právě se tyto otázky týkají.

Všeobecně jest třeba odpověděti na otázku, vyžadují-li delikty zvané úpadkovými mnohosti věřitelů. Připomínky k rakouské vládní osnově z r. 1912 a k svrchu uvedenému cis. nařízením z r. 1914 (Denkschrift) k této otázce podle svých vzorů, zákonodárství iberských a románsko-amerických, přisvědčují. Toto mínění, hájené i v theorii, tkví kořeny svými v tradičním názoru, jenž spatřuje podmínku pro užití příslušných trestních hrozeb ve formálním neb alespoň materiálním úpadku vinníka, vidí předmět ochrany v právu věřitelů na rovnoměrné uspokojení z konkursní podstaty a vylučuje tudíž důsledně případ, má-li dlužník věřitele toliko jediného.

Ale toto mínění nelze v této všeobecnosti hájiti. Vždyť některé trestné činy, o něž tu jde, zejména podvodný úpadek, nepředpokládají, jak všeobecně se uznává, ani formálního úpadku dlužníka (prohlášení konkursu) ani úpadku materiálního (předlužení). Také nelze se dopátrati příčiny, proč by proti nekalým manipulacím dlužníka neměl býti chráněn i věřitel jediný. Vždyť by pak o trestnosti činu rozhodovala okolnost často náhodná, má-li dlužník v kritické době věřitelů několik nebo jen jediného věřitele (na př. když by jeden věřitel byl právě skoupil všechny ostatní pohledávky). Nebylo-li by lze v takovém případě užití jiné trestní normy, zejména ustanovení o podvodu nebo maření exekuce, bylo by jednání dlužníka beztrestné jen proto, že je tu věřitel toliko jediný.

Z těchto důvodů žádá osnova mnohosti věřitelů jen tam, kde tento požadavek vyplývá z povahy samého deliktu, na příklad u nadržování věřiteli (§ 331). Jinak poskytuje jedinému věřiteli tutéž ochranu jako mnohosti věřitelů. Proto také stačí, když i jen někteří z věřitelů jednáním dlužníka byli poškozeni. Ba nevadilo by ani, kdyby jednáním jeho byl poškozen toliko jediný, na příklad kdyby ostatní došli uspokojení z jednotlivých předmětů majetkových, k nimž měli právo přednostní. Neboť ve všech těchto případech jde o jednání v podstatě stejně trestné a bylo by pochybením proti základní zásadě v osnově zastávané činiti trestnost závislou na okolnosti často náhodné, byli-li nekalou manipulací dlužníka zasaženi všichni věřitelé jeho či toliko někteří nebo dokonce jen jeden z nich.

Neposledním důvodem pochybností a nesrovnalostí, vznikajících v platném právu v uvedené příčině a ještě v jiných směrech, je nevhodné jméno hlavního z deliktů úpadkových, ú p a d k u p o d v o d n é h o. Nevhodné proto, že, jak řečeno, nevyžaduje pojem tohoto trestného činu ani úpadku formálního, ani materiálního (úpadek na oko!), aniž činnosti podvodné (poškození věci!). Proto osnova vzdávajíc se tohoto tradičního názvu nazývá čin, o který jde, prostě poškozením věřitele, vystihujíc tím lépe jeho podstatu, a úpadek nedbalý nazývá analogicky n e d b a l ý m poškozením věřitele. Hledíc pak na to, že také jméno celé skupiny „delikty úpadkové“ z téhož důvodu je nevhodným, zařazuje osnova tuto skupinu prostě tam, kam náleží, totiž k deliktům majetkovým.

Poškození věřitele.

Tento trestný čin jest upraven — stejně jako v § 205 a) tr. zák. 1852 — jako trestná p o r u c h a; vyžaduje, aby aspoň jeden věřitel utrpěl škodu zmařením nebo ztenčením svého uspokojení. Po stránce subjektivní žádá § 205 a) „úmyslu“. Otázkou je, stačí-li k tomu vědomí vinníka, že činem svým způsobuje věřitelům škodu, či musí-li býti poškození věřitelů přímo účelem jeho jednání. V prvním případě dospíváme de lege lata k hodně širokému pojmu podvodného úpadku, zejména uvážíme-li, že by pak stačilo jakékoli zmenšení vlastního jmění, jež se stalo u vědomí, že se tím poškozuji věřitelé. Kdo však žádá jednání přímo zamířené na poškození věřitelů jako na účel činu, vystihuje tím jen jeden z možných případů, totiž jednání ze zlomyslnosti (na př. když dlužník se chce takto svým věřitelům pomstít). To však není případ právě častý. Účel vinníka bývá zpravidla jiný, totiž aby si při katastrofě něco uchránil a tím si zajistil fond pro další existenci. Ze věřitelé při tom budou poškozeni, je mu sice známo, ale celkem lhostejné. Účelem činu jeho toto poškození věřitelů rozhodně není. Kdyby bylo možno, aby při tom vyvážli bez pohromy, bylo by mu to snad ještě milejší.

Jak viděti, sluší tu spokojiti se, pokud jde o zmaření nebo ztenčení uspokojení věřitele, v i n o u v ě d o m o u, jsou-li jen v normě správně vytyčeny oba typické účely jednání, totiž buď opatřiti sobě nebo někomu jinému prospěch majetkový, na který nemá práva, nebo způsobiti proti právu majetkovou škodu. Tato úprava má tu praktickou výhodu, že netřeba s trestním řízením vždy vyčkávat, až ukončením vleklého často řízení konkursního se prokáže, zdali věřitelé byli skutečně poškozeni nekalou manipulací dlužníka, nýbrž je možno, je-li prokázán úmysl, trestati aspoň pro pokus.

Jakým způsobem uspokojení věřitelů se maří nebo ztenčuje, je nerozhodno. Výpočet § 205 a) je jen formálně vyčerpávajícím; všeobecná doložka „nebo jinak své jmění zmenší“ činí jej ve skutečnosti toliko příkladným. Věřitele nelze poškoditi jinak než zmenšením jmění svého t. j. snížením aktiv nebo zvýšením pasiv, skutečným nebo na oko. Proto osnova správně dává výpočtu i vně formu výpočtu toliko příkladného.

S podvodem (§ 324), vymámením (§ 325) a poškozením majetku (§ 328 odst. 1. al. 2.) shoduje se poškození věřitele v účelu: opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na nějž není práva, nebo způsobiti někomu proti právu majetkovou škodu. Způsob činnosti nemusí však u poškození věřitele býti lstivý; je-li, vzchází zdánlivý souběh trestních zákonů. (Příklad: věřitelé se dali zfalšováním knih pohnouti k vyrovnání pro ně nevýhodnému; švýcarská osnova stanoví zbytečně pro tento případ ve čl. 147 zvláštní normu o vyloučení vyrovnání). Tento souběh sluší řešiti ve prospěch poškození věřitele jako normy speciální. Arci nutno pak v zákoně učiniti opatření, aby trest mohl býti stejně přísný jako při podvodu. Proto stanoveny stejné trestní sazby základní a převzaty také kvalifikace § 324 odst. 2., pokud zde mají význam.

Jako další kvalifikační případ, typický při podvodném úpadku, připojeno zničení, poškození, odstranění a padělání obchodních knih nebo jiných dokladů o obchodování za zakrytím svého provinění.

Jde o to, vytknouti správně poměr poškození věřitele a maření exekuce. Rozdíl ten neleží ve způsobu činnosti, (přirovnáme-li výpočet různých způsobů činnosti v § 205 a) a v § 1 zákona o maření exekuce z 25. května 1883, ř. z. 78, vidíme, že tyto výpočty se takměř shodují), nýbrž tento rozdíl vyjadřuje se zpravidla tak, že činnost u poškození věřitelů směřuje ke zmaření nebo ke ztenčení uspokojení věřitelstva jako celku nebo některé jeho skupiny, kdežto při maření exekuce směřuje jednání jen proti jednotlivému věřiteli. Maření exekuce podle platného práva předpokládá exekuci již vedenou neb aspoň hrozící. Ale pojem „hrozící exekuce“ se podle zkušenosti v praxi příliš rozšiřuje. Podle judikatury hrozí exekuce na př. také tomu, kdo má ve určitý čas platiti umíní si, že nezaplatí. Takový výklad mohl by ale ve svých důsledcích vésti k povážlivému ohrožení akční volnosti dlužníkovy. Věřitel mohl by pouhým podáním žaloby, dokonce snad pro pohledávku dosti nepatrnou, dosáhnouti toho, že by dlužník se musil zdržovati jakékoli dispozice kterýmkoli kusem svého majetku, neměl-li by se vydávati v nebezpečí trestního stíhání. Nemá-li nastati tento hospodářsky povážlivý následek, sluší chrániti jednotlivého věřitele jen proti takovým manipulacím dlužníka, kterými se jeho uspokojení maří nebo ztenčuje. K tomu ale postačuje úplně norma o poškozování věřitelů ve znění daném jí osnovou, jímž právě se poskytuje ochrana i jednotlivému věřiteli.

Jinak se má věc, jestliže právo věřitele na uspokojení se konkrétně s o v a l o v určitém majetkovém předmětu dlužníkově, jinými slovy, má-li jednotlivý věřitel zvláštní právo na uspokojení z určitého majetkového kusu, nechť tohoto práva nabyl smlouvou či výrokem soudu a nechť jde o věc movitou či nemovitou. Toto právo zasluhuje ochrany před dispozicemi dlužníkovými, jimiž má býti zmařeno, třeba se tím nemařilo zároveň uspokojení věřitele, poněvadž tu je dostatečně jinaké jmění dlužníka. Proto chrání osnova zástavní právo věřitelovo stejně jako právo poživací, užívací a retenční (§ 328 odst. 2.). Bylo-li však již zřízeno nucené právo zástavní nebo povolena nucená správa nebo nucená dražba (§ 87, 97, 133 exekučního řádu), je čin trestný také jako porušení úředního zabavení podle § 201, chránícího zároveň autoritu soudu. Rovněž může nastati souběh s poškozením věřitele, jsou-li zároveň splněny znaky tohoto deliktu.

Jak vyplývá z toho, co uvedeno, není potřebí zvláštní normy o maření exekuce po způsobu platného práva.

Poškození věřitelů může se dopustiti i jiná osoba, než dlužník sám. To může býti nejen jeho zákonný zástupce, zmocněnec neb obchodní jednatel — o těch jedná § 336 — nýbrž i kdokoli jiný, na př. některý člen rodiny a pod. Ustanovení o účastenství (§ 25) tu nestačí, poněvadž předpokládá, že tu je pachatel, v jehož činu se druhý toliko účastní, kdežto zde onen „jiný“ může jednati úplně na svou pěst. Proto vidíme, že císařské nařízení z r. 1914 má v § 205 b) pro tento případ zvláštní ustanovení. Toto ustanovení je ale pochybeno, pokud hledá kritérium v tom, že vinník tu jedná n e d o h o d n u v s e s p a c h a t e l e m. Neboť jednak účastenství nepředpokládá dohody s pachatelem a pak dohoda, i když se stala, nemusí býti vždy toho rázu, aby bylo lze dlužníka pokládati za pachatele. Také není důvodu pro omezení, pokud jde o způsob činnosti, vynecháním jinakého zmenšení jmění. I znění švýcarské osnovy (čl. 140) trestající třetího, jenž vykoná čin v e p r o s p ě c h d l u ž n í k a, je příliš úzké; neboť čin může býti vykonán také ve prospěch jiné osoby nebo jen za poškozením věřitele. Proto osnova slučuje poškození cizích věřitelů s poškozením věřitelů vlastních v jedinou normu. Podle okolností jed-

notlivého případu bude rozhodnouti, kdo z obou je pachatelem, zdali dlužník nebo extraneus, a kdo jen účastníkem či jsou-li oba spolupachateli.

Nadržování věřiteli.

Ustanovení § 485 trestního zákona 1852 jest pochybeno, pokud žádá, aby dlužník nadržující jednomu ze svých věřitelů jednal přímo za tím účelem (in der Absicht!), aby poškodil jiné své věřitele. To by patrně předpokládalo jednání zlomyslné, tedy případ zcela atypický. Pravidelně bude tu účelem vinníka, aby některému věřiteli poskytl výhodu na škodu ostatních, na př. členů své rodiny nebo z přátelské ochoty a pod. Sluší se tedy spokojiti s v ě d o m í m vinníka, že svým činem maří nebo zkracuje uspokojení jiných věřitelů. Případ jest, jak viděti, velmi blízký poškození věřitelů. Zvláštnost jeho záleží jednak v tom, že činem se favorisuje jeden z věřitelů, takže zpravidla se celkový stav majetku dlužníka tím nemění, (na př. když dlužník z hotovosti zaplatí některou pohledávku), a dále, že trestnost není vyloučena tím, že věřitel má právo na poskytnutou výhodu.

Pravidelný případ takového nadržování jest zaplacení nebo zajištění pohledávky věřitelovy. Ustanovení, že není trestný věřitel, který přijme zaplacení nebo zajištění pohledávky jemu příslušející, bylo převzato z platného práva (§ 485 odst. 2. tr. zák. 1852). Nebylo by slušné trestati toho, kdo ne učinil nic více, než že přijal to, co mu po právu náleží. Je-li pohledávka jeho také již splatná, je nerozhodno. Nelze-li takového věřitele trestati pro účastenství v nadržování, může býti tím méně trestný pro účastenství v poškození věřitele (§ 330). Bylo tudíž toto ustanovení rozšířeno i na tento trestný čin (§ 332).

Nedbalé poškození věřitele.

Tento trestný čin liší se od poškození věřitele podle § 330 toliko subjektivní stránkou: nevyžaduje viny vědomé a určité kvalifikovaného účelu, nýbrž stačí tu nedbalost. Aby však bylo vyvarováno zbytečnému přepětí trestní hrozby, jež by mohlo vésti k spoutání hospodářské podnikavosti a volnosti pohybu, vyžaduje osnova n e d b a l o s t i h r u b ě, t. j. třeba, aby dlužník věděl, že svým nehospodárným jednáním může poškoditi své věřitele neb aspoň některého z nich. Nebyl-li si vědom možnosti tohoto výsledku, nemá býti trestný.

I jinak vyказuje osnova u tohoto deliktu proti platnému právu (§ 486 tr. zák. 1852) některé změny.

§ 486 správně nespokojuje se ohrožením věřitelů, nýbrž trestá teprve poruchu, t. j. žádá pod č. 1., aby dlužník způsobil svým činem svou neschopnost platební a pod čís. 2., aby poškodil své věřitele nebo jich část. A přece v obou případech nemůže jíti o nic jiného než o poškození věřitelů zmařením nebo ztenčením jich uspokojení stejně jako při vědomém poškození věřitelů (úpadku podvodném). Osnova odstraňuje tuto zbytečnou úchytku svádějící k omylům, přizpůsobujíc normu vědomému poškození věřitelů. Tím vyplňuje zároveň mezeru v 486 č. 1., který prohlašuje trestným jen z p ů s o b e n í nezpůsobilosti platební, nikoli její z v ý š e n í, takže by nehospodárná jednání tam uvedená nebyla trestná, stala-li se po nastalé již nezpůsobilosti platební.

Tím také je umožněno spojení obou případů § 486. Jeť sice výpočet různých způsobů činnosti pod č. 1. toliko příkladný, kdežto výpočet pod čís. 2. chce vyčerpávati. Ale nelze viděti důvodu, proč by jiné dispozice dlužníkovy věřitele poškozující, než ty, které jsou uvedeny pod čís. 2., měly býti bez-trestné toliko z té příčiny, že staly se po nastalé již nezpůsobilosti platební. Proto jest výpočet škodlivých dispozic v osnově veskrze toliko příkladný. Výpočet § 486 čís. 1. byl vhodnější úpravou zkrácen.

§ 331.

§ 333

Z § 486 čís. 2. převzato bylo také zaplacení a pojištění dluhu. Zaplacením nebo pojištěním dluhu po nastalé nezpůsobilosti platební může býti spácháno také nadřezování věřiteli (§ 331). Tu však vyžaduje se úmysl určitému věřiteli poskytnouti výhody na úkor ostatních.

Ze dlužník není trestný za jednání dovolená řádem vyrovnacím (§ 486 posl. odst.), rozumí se podle § 22 samo sebou.

Ustanovení o obchodním dozoru byla zrušena vládním nařízením ze 4. čerence 1919, čís. 365 Sb. z. a n., pročež osnova se o něm již nezmiňuje.

Případy přísněji trestné jsou stejné jako při vědomém poškození věřitelů. Vynechán toliko zvláště prohnáný nebo jiný zvláště nebezpečný způsob spáchání, který u jednání nedbalého je atypický.

Nepořádné účetnictví.

§ 334.

Jak při vědomém, tak při nedbalém poškození věřitele stanoví osnova přísnější trestní sazbu pro případ, že dlužník zničí, poškodí, odstraní nebo padělá své obchodní knihy, aby tím zakryl své provinění nebo stav svého jmění. Zdali je vinník podle zákona povinen obchodní knihy vésti, je zde nerozhodno. Tímto ustanovením má se čeliti typickému úskoku úpadců, kterým bývá znemožněno jich usvědčení. To předpokládá arci, že se podaří dokázati jejich vinu jiným způsobem. Nepodařilo-li by se to, zůstala by i jejich nekalá manipulace s obchodními knihami bez potrestání. Proto prohlašuje osnova již samo zničení, odstranění nebo padělání obchodních knih za trestné. Podmínkou jest arci v tomto případě, že dlužník má podle zákonného ustanovení povinnost vésti obchodní knihy. Má-li dlužník tuto povinnost nebo povinnost zdělati v určité době účetní rozvahu svého jmění, trestá se — stejně jako dosud podle § 486 a — již také za porušení této povinnosti.

V obou případech váže osnova — právě tak jako platné právo — trestnost na objektivní podmínku, že dlužník se stal insolventním. To proto, poněvadž, nedošlo-li k insolvenci, není proč se zabývat nepořádky u vedení knih.

Uvedenými ustanoveními nemá býti snad stanovena domněnka viny v trestním právu nepřipustná, nýbrž má býti prostě trestáno porušení povinnosti, které již samo o sobě ohrožuje bezpečnost věřitelů.

Úplatkářství v řízení vyrovnacím nebo konkursním.

§ 335.

Z pletich v řízení vyrovnacím nebo konkursním, jež § 486 b) trestního zákona 1852 stíhá trestem, podržuje osnova toliko aktivní a pasivní podplácení věřitele za tím účelem, aby hlasoval v určitém smyslu neb aby nehlasoval nebo za to, že tak hlasoval nebo nehlasoval. Úprava § 335 vystihuje všechny tyto možnosti, zahrnujíc i hlasování o nuceném vyrovnání, jež je v § 486 b) tr. zák. 1852 zbytečně upraveno zvláště, k tomu ještě neúplně, poněvadž není pomýšleno na úplatu za hlasování proti vyrovnání a za zdržení se hlasování.

Vedle věřitele uvádí osnova také jeho zástupce, poněvadž by jinak zástupce, přijavší úplatek pro sebe, byl beztrestný.

§ 486 b) tr. zák. 1852 vyhrožuje pod čís. 4. trestem také některým funkcionářům v řízení vyrovnacím a konkursním, totiž vyrovnacímu správci, členu poradního sboru v řízení vyrovnacím, správci podstaty a členu výboru věřitelů v konkursu, berou-li úplatu na škodu věřitelů. Ale všechny jmenované funkcionáře je pokládati za orgány moci veřejné podle § 13 čís. 7 odst. 2. Neboť je přibírá soud na pomoc při výkonu své pravomoci (§ 30 a 36 vyrovnacího řádu, § 80 konkursního řádu). Výbor věřitelů v konkursu je sice zpravidla volen, ale soudem potvrzován; také může býti soudem zatímně zřízen. Jeho úkolem je dohlížeti na správce podstaty a jej podporovati (§ 88 a 89 konkursního řádu). Je tedy také členy tohoto výboru považovati za orgány moci veřejné.

Proto platí pro všechny tyto funkcionáře ustanovení § 185 o úplatkářství orgánů moci veřejné a není tudíž potřebí zvláštní normy, zejména když není žádné příčiny, pokud jde o trest, je nějak privilegovati. Tím je zaručeno také potrestání toho, kdo je uplácí, což podle platného práva je pochybné, poněvadž § 486 b, čís. 4. o aktivním podplácení se nezmiňuje.

Uplatňování nepravé pohledávky za zjednáním si nepřislušného vlivu v řízení vyrovnacím nebo konkursním (§ 486 b) čís. 1.) bylo by klamáním orgánů veřejné moci podle § 186.

Společné ustanovení k § 330 až 335.

Toto ustanovení bylo převzato z § 486 c) tr. zák. 1852. Toliko výpočet „společnost, společenstvo nebo spolek“, který není vyčerpávající, byl vhodně doplněn. Zdůrazniti sluší, že toto ustanovení není lex specialis, nýbrž je důsledek všeobecné zásady, že societas delinquere non potest. Proto nebylo by správné činiti z tohoto ustanovení argumentum a contrario pro jiné delikty, u nichž osnova nemá takového výslovného ustanovení. § 336.

Pletichy při dražbě.

Tímto ustanovením přijatým podle vzoru § 299 italského trestního zákona a § 383 rakouské osnovy mají býti potírány známé pletichy při dražbách, mající za účel vyloučiti soutěž a tím umožniti vydražení za levnější peníz. Ustanovení vztahuje se jen na dražby veřejné. Aby nebyly zasaženy případy povahy nevinné, žádá osnova úplatku neb užití prostředku úskočného a klade dokonání teprve do doby, kdy činnost potkala se s úspěchem aspoň u jedné osoby. § 337.

Podáváním rozumí se také další podávání; hrozba postihuje tedy také případ, když má býti dosaženo upuštění od další účasti v dražení.

Obžaloba.

Povaha majetkových deliktů toho vyžaduje, aby stíhání jich, byly-li spáchány na osobě blízké, bylo učiněno závislým na návrhu této osoby. To netýká se ovšem trestných činů proti věřitelům, kde jde zpravidla o poškození většího počtu osob. Také sluší z tohoto ustanovení vyjmouti loupež, hledíc na tíži tohoto trestného činu. § 338.

V každém případě, nechtě tedy byl poškozen kdokoli, vyžaduje osnova návrhu ke stíhání nepoctivé správy (§ 318) a pytláctví (§ 321), leč by šlo o případy nepoctivé správy trestné přísněji podle § 319.

HLAVA DEVATENÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PORUŠUJÍCÍ SOUKROMÉ TAJEMSTVÍ.

Pro úvahu, má-li býti utvořena zvláštní skupina trestných činů, kterými se porušuje soukromé tajemství, je rozhodné faktum, že hlavní delikt, porušení listovního tajemství, svou podstatou nezapadá do rámce žádné z ostatních skupin. Mohou tu býti dotčeny různé právní statky: čest, majetek i osobní svoboda (na př. může vyražení tajemství vésti k trestnímu stíhání). Ale všem činům, o něž tu jde, je společné, že někdo neoprávněně vniká do cizí sféry zájmové, kterou sama ústavní listina chrání jako nedotknutelnou, ať jde při tom o jakýkoliv právní statek.

Je-li proto záhodno stanoviti delikt porušení listovního tajemství samostatně, je důsledné přiřaditi k němu i všechny jiné trestné činy, kterými je

dotčeno jinakým způsobem soukromé tajemství, zejména vyzrazení takového tajemství osobou, které bylo svěřeno hledíc k jejímu postavení veřejnému, a vyzrazení tajemství obchodního.

Kvalifikovati porušení listovního tajemství po příkladu osnovy švýcarské jako přestupek, (čímž by pak bylo možno rozdělití ostatní případy v hlavy jiné), se nedoporučuje, poněvadž neoprávněné vniknutí do listovního tajemství je více než pouhé překročení zákazu: porušujíc právo zaručené ústavou a ohrožujíc i jiné právní statky, má ráz kriminální.

Platné právo rozlišuje, pokud jde o trestnost, mezi porušením tajemství listovního (zák. čís. 42/1870 ř. z. a § 200 a 327 tr. zák. čl. V/1878) a neoprávněným otevřením telegramů (§ 16 a 17 zák. čís. 60/1923 Sb. z. a n.), avšak není příčiny, proč by měl telegram od vyzrazení a zneužití býti chráněn jinak než sdělení, které se stalo v jiné formě. Proto staví osnova neoprávněné otevření telegramu a dopisu nebo jiné písemnosti vedle sebe.

Porušení listovního tajemství.

§ 339.

Obojí platné právo se v úpravě tohoto ustanovení od sebe podstatně liší. Právo dříve rakouské spokojuje se tím, že prohlašuje trestným pouze otevření a odcizení dopisů a jiných zapečetěných písemností v úmyslu porušiti jejich tajnost (§ 1 zák. čís. 42/1870 ř. zák.), kdežto ustanovení trestního zákona čl. V/1878 (§ 200 a 327) stíhá širšími výrazy každé zmocnění se uvedených písemností a stanoví i trestnost uveřejnění a zneužití tajemství, jehož se vinník zmocnil tímto způsobem. Úmyslu porušiti cizí tajemství vyžaduje tr. zák. čl. V/1878 pouze u zmocnění se písemnosti, nikoli též u jejího otevření.

Osnova přiklonila se v podstatě k úpravě podle trestního zákona čl. V/1878.

Zejména převzala normu o zneužití tajemství, do něhož se někdo vetřel (odst. 2.), liší se však v tomto bodě od svého vzoru tím, že stíhá jen takového vinníka, který jedná v úmyslu opatřiti sobě nebo jinému prospěch, na který nemá práva, nebo způsobiti jinému proti právu škodu, a že trestá se nejen uveřejnění, nýbrž každé rozšiřování. Bez omezení uvedeným subjektivním znakem bylo by toto ustanovení zbytečně široké, neboť by bylo podle něho trestné i sdělování skutečností nezávažných, a tam, kde by bylo třeba širší ochrany, je po ruce ještě ustanovení o ochraně cti, které zde může konkurovati.

Naopak zase se doporučuje stíhati každé rozšiřování proto, že chránění zájmů soukromých se může dotknouti také již, uvádí-li se tajemství ve známost více lidí soukromým sdělováním.

Využití tajemství znamená zhodnocení tajemství na prospěch vinníka nebo někoho jiného.

Rozšiřování a využití listovního tajemství je v podstatě ovšem činem trestnějším než pouhé jeho porušení. Tomu hová osnova tím, že toto rozšiřování a využití může býti trestné i jako zločin a že je tu vyloučen trest peněžité.

Další odchylka od dosavadního práva spočívá v tom, že je prohlášen trestným také ten, kdo otevře cizí zamčenou schránku v úmyslu, aby zvěděl obsah písemnosti tam uložené. Výrazem „z a m č e n á s c h r á n k a“ nutno rozuměti každé takové opatření, kterým se písemnost zabezpečuje proti nepovolání tím, že se jim klade v cestu závažná překážka (srov. § 316 odst. 1.).

Norský trestní zákon (§ 146) stíhá také neoprávněné zničení, zatajení nebo zadržování cizího písemného sdělení; osnova tohoto ustanovení nepotřebuje, ježto takové jednání lze postihnouti jako delikt majetkový.

Rovněž není třeba, aby byla stanovena zvýšená trestnost veřejného úředníka, který se dopustí porušení listovního tajemství v oboru své působnosti,

jak činí § 200 tr. zák. čl. V/1878, neboť tomuto zajisté správnému kriminálně politickému požadavku vyhoví úplně ustanovení § 75 odst. 1. čís. 2.

Vyzrazení soukromého tajemství.

Také toto ustanovení nalézá se již v platném právu (§ 498 a 499 tr. zák. 1852, § 328 a 329 tr. zák. čl. V/1878) a vyskytuje se ve všech moderních zákonodárných pracích. O věci samé není sporu: uznává se všeobecná potřeba i trestně chrániti soukromé tajemství, které zvedí osoby určitých veřejných povolání při jich výkonu, buď tím, že je samy seznají nebo že je jim svěřeno v důvěře v mlčenlivost, která je povinností jejich povolání. Mínění se rozcházejí pouze o tom, které osoby mají býti v tuto normu zahrnuty. Trestní zákon 1852 omezuje se na lékaře, pomocnice k porodu a lékárníky. To se již dávno pocituje nedostatečným a novější zákony (také tr. zák. čl. V/1878) rozšiřují povinnost mlčenlivosti i na veřejné úředníky, právní zástupce a duchovní, ba italský trestní zákon (čl. 163) ji ukládá každému, komu se dostalo vědomosti o cizím tajemství hledíc na jeho stav, živnost neb umění.

Takové přílišné rozšíření chová však v sobě nebezpečí, že může vésti k nejistotě u výkonu veřejného povolání a k bezdůvodnému stíhání. Proto se doporučuje rozšířiti sice platné normy i na jiná povolání, ale pouze na taková, pro něž platí povinnost zachovávatí tajemství. Zároveň je však nutné vytknouti vedle nich výslovným výpočtem taková povolání, u nichž se nejčastěji naskytá příležitost vnikati do soukromého tajemství, které se jinak zpravidla úzkostlivě tají. Podle příkladu osnovy švýcarské (čl. 285) a rakouské (§ 403) byli sem pojata i studující lékařství, kteří stýkajíce se s nemocnými mívají příležitost zvědět cizí tajemství.

Z formulace normy jde na jevo, že povinnost mlčenlivosti trvá, i když zmíněný poměr přestal, což švýcarská osnova uznala za vhodné výslovně potknouti.

Povinnost zachováti cizí tajemství musí však míti meze tam, kde v kolisi zájmů vítězí silnější zájem, jehož ochrana nezbytně vyžaduje, aby cizí tajemství bylo porušeno. To uznávají všechny moderní zákonodárné práce (zejména i osnova rakouská, švýcarská a německá, srov. také § 7 zákona o potírání pohlavních nemocí č. 241/1922 Sb. z. a n.). Silnější je vždy zájem veřejný; při kolisi zájmů soukromých musí se oba střetnouti se zájmy zvláště odvážití s povšechného hlediska slušnosti a spravedlnosti. To vyjadřuje osnova v odstavci třetím; slovo „p o k u d“ zvoleno tu úmyslně, aby bylo zřejmo, že vyjevení tajemství musí býti odůvodněno, jak pokud jde o míru, tak pokud jde o způsob, jakým se stalo.

Vyzrazení obchodního tajemství.

Toto ustanovení je platnému právu neznámo; ale potřeba normy, chránící obchodní a výrobní tajemství, se všeobecně pocituje. Důkazem toho je, že snad všechny novodobé zákonodárné práce vykazují takovou normu.

Ustanovení, které zde osnova navrhuje, sestává ze dvou částí: v první se stíhá vyzrazení obchodního a výrobního tajemství, v druhé se trestá využití takového tajemství vyzrazeného nebo podlouduňě vypátraného.

Vyzrazení obchodního a výrobního tajemství předpokládá, že vinník má povinnost zachováti tajemství buď podle zákona neb úředního příkazu nebo ze smlouvy. Pokud jde o povinnost ze zákona nebo z úředního příkazu, náležejí sem všechny osoby, které seznají tajemství při své úřední činnosti: živnostníci inspektoři a jiné dohlédací orgány, soudce, úředník vyměřující daně, znalec, zkoumající obchodní knihy, a j. Smlouvou mohou býti zavázáni k zachování obchodního nebo výrobního tajemství jmenovitě dělníci, úředníci a jiní zaměstnanci.

§ 340.

§ 341.

Po stránce subjektivní je třeba, aby vinník vyzrazující tajemství věděl, že se ho má využití v cizím podniku. Uvedené omezení se doporučuje také proto, že se tím vymezuje určitou měrou o sobě dosti neurčitý pojem obchodního a výrobního tajemství, neboť jen takové tajemství potřebují trestní ochrany, kterých se může v jiném podniku využití na škodu oprávněného.

Chrániti tajemství ještě také tehdy, kdy již zmíněná povinnost mlčenlivosti pominula, jak činí norský trestní zákon v § 294, stanově při tom lhůtu dvou let po opuštění závodu, se nedoporučuje, neboť by to jednak naráželo na veliké obtíže v praxi, jednak by tím byla v mnohých případech nespravedlivě omezována poctivá výdělečná činnost toho, kdo vystoupiv ze závodu, hodlá samostatně pracovati. Stanovit tuto povinnost musí se přenechat smlouvě, ač-li zákon neuzná za nutné ji ve speciálním případě sám uložit. Tu pak ovšem nastupuje trestní ochrana podle § 341.

Využití obchodního tajemství neoprávněnou osobou prohlašuje osnova, za trestné ve dvou případech, totiž:

1. bylo-li toto tajemství vyzraženo trestným způsobem, o jakém právě byla řeč, ať měl vinník na tomto vyzrazení přímou účast čili nic, a

2. vetřel-li se vinník do tajemství způsobem podloudným, na př. když se dal k tomu konci najmouti do podniku pod cizím jménem a pod.

Tím jsou přesněji vyjádřeny případy, o nichž se zmiňuje osnova rakouská (§ 404) i švýcarská (čl. 139).

Z trestní represe musí však býti vyloučen případ, že někdo využitkoval obchodního tajemství, o němž se dověděl řádným způsobem nebo náhodou, neboť taková ochrana by šla příliš daleko a vedla by k pronásledování i toho, kdo se dopátral tajemství vlastním poctivým úsilím.

Obžaloba.

§ 342.

Všechny delikty uvedené v této hlavě jest stíhati pouze na soukromou obžalobu, což je v soulase s dosavadním právním stavem i tím, že ve všech těchto případech je dotčen po výtce zájem soukromý. Výjimku z důvodu, že tu vystupuje do popředí zájem veřejný, učiniti nutno v případě, že čin spáchala osoba povoláná k výkonu veřejné moci a to buď při výkonu svého úřadu nebo zneužívajíc svého úřadu nebo práva s ním spojeného.

Zákon přestupkový.

ČÁST OBECNÁ.

Zákon přestupkový má býti ve své obecné části svou povahou speciální. Proto se uplatní tam, kde stanoví odchylku. Jinak budou platiti ustanovení trestního zákona o zločinech a přečinech, leč by se tento zákon omezoval výslovně nebo svým smyslem jen na zločiny a přečiny. Tak tomu bude zejména tam, kde je řeč pouze o „zločinech a přečinech“, na rozdíl od případů, kde se mluví všeobecně o „trestných činech“.

Pokud jde o zvláštní část, je posouditi z obsahu i vzájemného poměru jednotlivých norem zákona přestupkového k souvislým normám trestního zákona o zločinech a přečinech, jde-li o poměr speciality, takže by případy zahrnuté normou přestupkového zákona se jevily privilegovanými — jako na př. odcizení (§ 60 přest. zák.) a lesní i polní pych (§ 61 přest. zák.) proti krádeži (§ 315 tr. zák.) neb ošálení (§ 62 přest. zák.) proti podvodu (§ 324 tr. zák.) a vymámení (§ 325 tr. zák.) — či je-li ustanovení přestupkového zákona subsidiární, t. j. zamířené jen na případy, které nezakládají podle souvislé normy trestního zákona zločin nebo přečin, jako na př. ohrožení těla (§ 52 přest. zákona) proti těžkému ohrožení těla (§ 279 tr. zák.). Otázka ta nemůže činiti obtíží. V jednotlivých případech je vyřešena výslovně; na př. v § 22 přest. zák. (nadržování vězni) proti § 199 tr. zák. (nadržování), z čehož ovšem nelze činiti závěr a contrario pro jiné případy.

Je uznanou zásadou mezinárodních smluv, že vydávání vinníků cizímu státu má se omeziti na trestné činy těžší; proto je nutné výslovně vyloučiti možnost, aby někdo byl vydán pro pouhý přestupek.

Tato ustanovení byla odůvodněna na příslušných místech trestního zákona o zločinech a přečinech (u § 15, 18, 25, 33 a 34).

Z obojího způsobu rehabilitace, výmazu a zahlazení odsouzení (§ 37 a 38 tr. zák.), přijala osnova pro přestupky o sobě jen zahlazení odsouzení, které vyznačí soud sám v záznamech o trestech, uplynula-li tři léta od vykonání trestu, aniž byl vinník v této době znova odsouzen. Byl-li v této době odsouzen za přestupek, platí zásada, že zahlazena mohou býti jen všechna tato odsouzení najednou, podobně jako je tomu při výmazu odsouzení podle § 37 tr. zák., a lhůta pro zahlazení se prodlužuje na pět let od výkonu posledního trestu.

Byl-li však vinník odsouzen také pro zločin nebo přečin, nedovoluje osnova zahladiti jeho odsouzení pro přestupek zvláště, nýbrž toto odsouzení může se vymazati i zahladiti za podmínek výše uvedených jen, když se zároveň podle § 37 a 38 tr. zák. vymazují nebo zahlazují všechna odsouzení pro zločin nebo přečin. Naopak nevymazané nebo nezahlažené odsouzení pro přestupek ne-

§ 1.
Obecná
zásada.

§ 2.
Vydání cizímu státu.

§ 3 až 5.
Vina. Pokus a účastenství, Promíčení.

§ 6.
Výmaz a zahlazení odsouzení.

vadí tomu, aby bylo vymazáno nebo zahlazeno odsouzení pro zločin nebo přečin.

§ 7 až 9. Ustanovení těchto paragrafů byla odůvodněna již u § 41 až 47 tr. zák.
Vazba. Trest peněžitý. Vnucená práce.

§ 10 a 11. O těchto ustanoveních stala se zmínka již nahoře u § 61 a 63 tr. zák.
Zároveň ho- stinců. Uve- řejnění roz- sudku

§ 12. Obecné pravidlo o ukládání trestu obsažené v § 64 odst. 1. tr. zák. platí také, jde-li o přestupek. V § 12 dána je soudci toliko směrnice pro případy, v nichž má výběr mezi vazbou a trestem peněžitým, a to v ten rozum, že má uložit zpravidla vazbu, byl-li čin spáchán z nízké pohnutky.

§ 13. Zmírnění trestu. O ustanovení tohoto paragrafu stala se zmínka u § 76 až 79 tr. zák. Ustanovením odst. 2. mají soudy býti upozorněny, že, dovoluje-li přestupkový zákon hledě k polehčujícím okolnostem upustiti od potrestání, je v tom obsaženo také oprávnění pro soudce snížit trest vazby o stupeň neb uložit místo vazby trest peněžitý.

§ 14. Podmínečné odsouzení platí to, co je ustanoveno v trestním zákoně o zločinech a přečinech (§ 82 násl.). Pouze je zde určena kratší doba zku- odsouzení. šebná, t. j. od 1 do 3 let.

§ 15. Důvody pro tato ustanovení jsou uvedeny u § 41 až 43 a § 120 až 122
Výkon vazby. tr. zák.

Vazba jako trest za přestupky bude vykonávána zpravidla v samovazbě. Obligatorně je výkon její v samovazbě nařízen tam, kde jde o to, aby nebyly živly zachovalé kaženy zkušenými zločinci. Vůdčí myšlenkou výkonu vazby je, že tu jde o pouhé omezení svobody.

ČÁST ZVLÁŠTNÍ.

§ 16. Porušení vojenských opatření. Ustanovení prvního odstavce je shodné s § 24 čís. 2. zákona na ochranu republiky. Pouze bylo nutno doplniti je předpisem o trestnosti toho, kdo vkročí na místo, kam je přístup z důvodů vojenských zakázán, neboť tento zákaz má pro účely vojenské stejnou závažnost jako zákazy obsažené v § 24 čís. 2. zákona na ochranu republiky a potřebuje proto také stejné ochrany.

V odstavci druhém se chrání tak řečená věčná mobilisace a její účelné provedení. Norma zde obsažená, jejíž vzorem je čl. 325 osnovy švýcarské, nahrazuje všeobecným zněním speciální ustanovení, jakým je § 48 zákona čís. 117/1924 Sb. z. a n. o požadování dopravních prostředků pro účely vojenské.

§ 17. Porušení tajemství volebního. Poněvadž náš volební řád vybudován je na myšlence voleb tajných, nutno chrániti také volební tajemství. Osnova označuje činnost, směřující k opatření si znalosti o cizím volebním tajemství, výrazem „vetřiti se“, poněvadž jím se asi nejlépe vystihuje myšlenka, že tu musí jíti o neoprávněné opatření si vědomosti o tom, jak jiný volil nebo zamýšlí voliti. Zvláště v zájmových sku- pinách, jako mezi úřednictvem některého úřadu, dělnictvem některé továrny, je značné pokušení zjišťovati při volbách, jak kdo míní voliti nebo volil, a ohrožuje se tu svoboda rozhodnutí, třeba by se nevykonával přímo na voliče nátlak.

§ 18. Vmísení se do úředního výkonu. Toto ustanovení je doplněk § 181 osnovy tr. zák. (násilí proti moci ve- řejné), k jehož odůvodnění budiž zde odkázáno. U srovnání s přestupkem

hrubé neslušnosti podle § 32 osnovy přestupkového zákona sáhá tu ochrana orgánů moci veřejné dále, a to proto, že tu jde o orgány více vydané v nebezpečí neoprávněného se vměšování v jejich úkony, než jsou ústavní činitelé, kteří jsou chráněni předpisem o hrubé neslušnosti. Rozumí se, že vmísení se nemůže dopustiti ten, proti komu úkon míří.

Tímto ustanovením se doplňuje norma § 190 osnovy tr. zák. o udavačství. Vedle klamání úřadu lživým oznámením trestného činu bez obvinění určité osoby bylo nutné prohlásiti za trestné též lživé obvinění sebe sama. Užitím slova „lži v ý“ má býti vyjádřeno, že obvinění musí býti v obou případech v ě d o m ě křivé.

Tu jde o doplnění předpisu § 184 osnovy tr. zák. o osobování si moci úřední, na který zde budiž odkázáno.

Čin tento byl prohlášen již za trestný v § 16 čís. 3. zákona na ochranu republiky; norma nyní navrhaná je ovšem širší, vztahujíc se na všechny zločiny a přečiny.

Za zprostředkování nedovoleného styku vězňů s vnějším světem, zejména styku písemného, je možno nyní trestati toliko disciplinárně, a to ovšem jen zřízence ústavní nebo jiné, kteří jsou podrobeni kázeňské moci svých představených. Extraneus nemůže býti pro takový čin potrestán, ačkoliv je to, jak známo, zjev dosti častý a mohou býti vážně poškozeny veřejné zájmy. Tak sluší zejména zprostředkování t. zv. „motáků“ vyšetřovancům trestati, i když by nebylo možno užiti ustanovení § 199 osnovy tr. zák. o nadřzování.

V Anglii i jiných státech se stihá takové jednání přísnými tresty a stejně trestá se přísně i ten, kdo opatří vězni nějaký nedovolený předmět, zejména alkoholní nápoj nebo kuřivo, je-li to platnými předpisy zakázáno.

Proto bylo nutno zařaditi vhodné ustanovení trestní alespoň do zákona přestupkového.

Pokus je třeba trestati, poněvadž vyjdou na jevo zpravidla jen případy nepodařené a ustanovení to by tudíž bylo jinak téměř bezvýznamné.

Při revisi trestního řádu bude třeba učiniti opatření, aby tento přestupek mohl býti proti zřízencům ústavním zejména v lehčích případech trestán tresty disciplinárními, jež mohou býti stejně citelné, ba podle okolností i citelnější a účinnější, než trest pro přestupek uložený soudem a mají tu výhodu, že uklá- dání a výkon jejich nezasahuje tak rušivě do života ústavního jako trestní řízení a výkon trestu u soudu.

Přestupek tento liší se od přečinu maření veřejné vyhlášky podle § 203 osnovy tr. zák. tím, že se tu nedostává vztahu k výkonu státní moci, nýbrž čin se trestá jako pouhé přestoupení zákazu.

Potřeba tohoto ustanovení byla odůvodněna u § 186 osnovy tr. zák.

Přestupek tento má býti sankcí k předpisům o povinném hlášení. Druhá alinea trestá sice nesprávné udání jména, zaměstnání a bydliště, tím však již klade meze zvědavosti orgánů bezpečnostních.

Tyto paragrafy jsou sankcemi k jednotlivým příkazům a zákazům daným trestním soudem. Ustanovení o zastavení vydávání periodického tiskopisu pro neuveřejnění rozsudku (§ 63 osnovy tr. zák.), na něž by tu ještě bylo lze po- myšleti, patří do zákona tiskového.

§ 19. Nepravdivé udání.

§ 20. Vydávání se za osobu úřední nebo vojenskou.

§ 21. Rozšiřování obrazu zločince.

§ 22. Nadřzování vězni.

§ 23. Porušení úřední vyhlášky.

§ 24. Nepravdivé osvědčení.

§ 25. Nesprávné hlášení.

§ 26 až 30. Porušení zá- povědi ho- stinců, povin- nosti při vnu- cené práci, zákazu vyko- návati živ- nost a zame- zení výkonu trestu peně- žitého.

§ 31. Toto ustanovení má nahraditi zastaralé nařízení ministerstva spravedlnosti Pokoutnictví, z 8. června 1857, ř. z. 114.

§ 32. Tímto ustanovením se doplňuje § 222 osnovy tr. zák. (rušení úředního jednání) a § 220 odst. 4. téže osnovy (rušení náboženského míru) v tom směru, že se postihuje rušení úředního výkonu ústavních činitelů nebo náboženského úkonu náboženského společenství hrubou neslušností, i když tu není urážlivého úmyslu vyžadovaného v těchto paragrafech.

§ 33. Rušení výkonu práva shromažďovacího. Toto ustanovení doplňuje § 217 osnovy tr. zák. (násilí proti shromáždění) tím, že výkon práva shromažďovacího chrání i proti hrubé neslušnosti a jiným typickým způsobům, kterými podle zkušenosti svoboda shromažďovací bývá nejčastěji ohrožována. Stylisace připojuje se v podstatě k § 4 zákona o útisku z 12. srpna 1921, čís. 309 Sb. z. a n. Netřeba zvláště vytýkati, že za nařízení osob povolaných k řízení schůze, vztahující se na udržení pořádku, je považovati i výzvu, aby se vzdálily osoby, jež nejsou oprávněny se zúčastniti.

V posledním odstavci tohoto paragrafu bylo výslovně vytknuto, že shromáždění nebo průvod řídití mohou jen osoby, které oprávnění účastníci tímto úkolem pověřili, poněvadž nejsou vzácné případy, kde do shromáždění vnikne tak značný počet neoprávněných účastníků, že při volbě předsednictva přehlasují účastníky oprávněné a dají potom shromáždění zcela jiný ráz, než bylo zamýšleno.

§ 34. Neposlušnost při porušení veřejného pokoje. Toto ustanovení nahražující dosavadní § 283 tr. zák. 1852 snaží se jen jasněji vyjádřiti, že tu se trestá nejen neuposlechnutí nařízení jednotlivého orgánu, vztahujících se na udržení neb obnovení pořádku, nýbrž i neuposlechnutí obecných předpisů, vydaných k těmto cíli mocí veřejnou.

§ 35. Bezdůvodné způsobení poplachu. Tímto ustanovením má býti umožněno stíhání hrubého nešvaru, který zvláště ve velkých městech způsobuje mnohdy obecný nepokoj i značné útrapy veřejným zařízením.

§ 36. Vybízení k přestupkům. Tento doplněk § 210 osnovy tr. zák. (podněcování lidu) je převzat z § 15 čís. 4. zákona na ochranu republiky.

§ 37. Opilství. Trestání opilství podle § 523 tr. zák. 1852 je případem odpovědnosti za nezaviněný výsledek. V duchu celé osnovy snaží se § 37 postihnouti opilství jako trestný čin, při němž vina spočívá v kulposním ohrožení cizích právních statků, veřejného míru nebo veřejné mravnosti.

Kdo, maje před sebou výkon vyžadující opatrnosti, vědomě nebo z nedbalosti se uveďe ve stav opilosti a tím ohrozí tělesnou bezpečnost jiného, bude trestný již podle ustanovení o deliktech proti životu a tělu neb o deliktech obecně nebezpečných.

Podotčeno budiž, že opítí jiného je trestné částečně již podle práva platného (§ 85 přest. zák. čl. XL/1879; srv. také § 1 zákona na zamezení opilství z 19. června 1877 ř. z. 67 daného pro Halič).

Ustanovení § 10 o záповědi hostinců vztahuje se i na tento přestupek. To bylo nutno výslovně stanoviti, poněvadž nemírné pití alkoholních nápojů není tu příčinou trestného činu, nýbrž v něm právě leží trestná činnost sama.

§ 38. Týránív zvířat. Vyhovujíc jemnějšímu citění nynější doby a řídíc se příkladem novějších trestních zákonů a osnov, chce naše osnova soudně stíhati týránív zvířat, doposud trestné jen policejné (min. nařízení z 15. února 1855, ř. z. 31, k tomu pro Čechy vyhláška místodržitele z 31. května 1902 z. z. 45 a § 86 přest. zák. čl. XL/1879, náležející rovněž ku příslušnosti úřadu správního).

Odstavec druhý tohoto paragrafu má odstraniti zejména pochybnosti o trestnosti vivisekce. Je to blanketový předpis, který má umožniti, aby po-

kusy na živých zvířatech i jiné snad nutné úkony, jimiž zvířatům se působí bolest a muka, byly omezeny na míru nezbytně nutnou pro zájmy vědecké a jiné důležité zájmy.

Tento paragraf reprodukuje ustanovení § 359 tr. zák. 1852, ale omezuje je na ohledače mrtvol, k jehož povinností náleží oznámiti úřadu, když při ohledání mrtvoly zjistí okolnosti, odůvodňující nebo potvrzující podezření, že smrt byla způsobena trestným činem. Pro rozšíření této normy na jiné zdravotnické osoby, zejména lékaře, lékárníky a porodní pomocnice, není důvodu.

Nesprávné udání doby smrti při ohledání mrtvoly (§ 375 tr. zák. 1852) bude lze trestati jako klamání moci veřejné (§ 186 osnovy tr. zák.).

Účel tohoto ustanovení je chrániti občany možné škody, která jim snadno může vzejíti z mýlky, vznikající ze záměny určitých předmětů za peníze a veřejné cenné známky. Podobné ustanovení nalézáme již v § 325 tr. zák. 1852, v § 2 zák. čl. XXXVII/1897 i v jiných zákonodárných pracích trestních.

Ustanovením tímto má býti postiženo jednání z nedbalosti, které je normováno v § 233 osnovy tr. zák. jako přečin nebo zločin v případě, že je vědomé. Důležitost předmětů zde uvedených vyžaduje zajisté, aby byly předměty tyto chráněny i rušivých činů z nedbalosti.

Tuláctví, žebrota a zahálčivost, tedy činy stíhané dosud podle zákona z 24. května 1885 ř. z. 89, ponechává osnova jako přestupky, poněvadž ustanovení o zpětnosti v obecné části trestního zákona o zločinech a přečinech, jmenovitě ustanovení § 69, umožňují tyto kriminálně politicky velmi závažné činy stíhati přiměřeněji než dosavadní právo. Naopak zase pokládá osnova za příliš kruté, nepřihlíží-li dosavadní právo, vyjímajíc dovolávání se veřejné dobročinnosti, k motivům tuláctví, žebroty a zahálčivosti. Osnova tu pokládá za rozhodné ty vlastnosti, které podle § 53 osnovy tr. zák. odůvodňují odkázání do robotárny, ovšem ukazuje-li povaha činu na tu neb onu vadu charakteru vinníkova.

Důsledně pak v § 46 se snižují při těchto činech, jimiž typicky se projevují vlastnosti indikující robotárnu, podmínky odkázání do tohoto ústavu stanovené v § 53 osnovy tr. zák.

Ustanovení § 44 o pomáhání k žebrotě bylo vsunuto na toto místo proto, aby mohl býti zrušen celý zákon z 10. května 1873 ř. z. 108.

Toto ustanovení je doplněk k přečinu porušení hranice podle § 242 osnovy tr. zák., k jehož odůvodnění tu budiž odkázáno.

Tímto kulposním přestupkem doplňuje se zločin a přečin padělání zboží podle § 238 osnovy tr. zák.

Ustanovení § 522 tr. zák. 1852 o hazardních hrách se ukázalo v praxi příliš širokým a proto málo účinným. Osnova snaží se učiniti normu tuto v praxi účinnější tím, že přesněji vymezuje motivy, jež odůvodňují trestnost hazardní hry. Je to jednak ohrožení vlastního majetku nebo výživy vlastní a rodiny, jednak poskytování příležitosti nebo prostředků k takovýmto hrám pro hospodářský život nebezpečným a konečně živnostenské provozování hazardních her. V tomto třetím případě nebere osnova tou měrou jako v prvních dvou v ochranu majetkové zájmy hráče proti hráčské jeho vášni, nýbrž chce stíhati osoby, které, provozující po živnostensku hry, při nichž zisk spočívá více na náhodě, než na dovednosti hráčské, svádějí jiné, zvláště nezkušené

§ 39. Porušení povinnosti ohledače mrtvol.

§ 40. Napodobení peněz a veřejných cenných známek.

§ 41. Nedbalé porušení veřejné hranice nebo změna značky.

§ 42 až 46. Tuláctví, žebrota, pomáhání k žebrotě, zahálčivost.

§ 47. Hraničný pynch.

§ 48. Prodej padělaného zboží.

§ 49. Hazardníhra.

venkovany a mládež, k tomu, že časem propadnou hráčské vášni, jež může pak ohrozit i hospodářskou jejich potenci. Poněvadž však je těžko předem vymezit rozdíl mezi hazardní hrou a nevinnou zábavou, upravuje osnova tento třetí případ normou blanketovou, přenechávajíc správním úřadům, aby podle svých zkušeností neb i místních poměrů prohlásily určité hry za hazardní.

§ 50.
Užití ne-
správných
výkazů.

Toto ustanovení má postihnouti známé úskoky, jichž se dopouštějí zvláště tuláci a podobná individua, aby dosáhli zaměstnání nebo zaopatření, užívajíc k tomu konci listin nepravých nebo zneužívajíc listin pravých. Má se tu do-
stati nejen ochrany zaměstnavatelům, nýbrž i orgánům a institucím, zří-
zeným k zaopatřování osob veřejné pomoci potřebujících, jako noclehárnám
pro tovaryše, nemocnicím, útlukům a pod. Čin tento bude se velmi často stý-
kati s podvodem (§ 324 osnovy tr. zák.), vymámením (§ 325 osnovy tr. zák.)
nebo trestnými činy na penězích, veřejných listinách, známkách a značkách
podle § 228, 229 a 230 osnovy tr. zák. Liší se od nich tím, že se tu nepožaduje
úmyslu pro tyto delikty charakteristického. Hledíc na to sluší vytknouti,
že má toto ustanovení ráz subsidiární.

Vlastnímu pachateli bylo na roveň postaveni toho, kdo jinému k uvede-
nému účelu přenechává nepravou listinu, poněvadž jsou myslitelné případy
trestuhodné, kdy nepůjde o účastenství ani o nepřímé pachatelství.

§ 51.
Vyzývání
ke smilstvu.

Stejně jako podle § 20 čís. 1. zákona o potírání pohlavních nemocí z 11. čer-
vence 1922, čís. 241 Sb. z. a n. dopouští se přestupku, kdo způsobem, který
je s to, vzbuditi pohoršení neb uraziti stud, se nabízí nebo vybízí ke smilstvu.
Podmínkou je, že se to děje veřejně (§ 13 čís. 6. osnovy tr. zák.). Stejně je
trestný pro přestupek i ten, kdo uveřejní oznámení, jímž má býti zprostřed-
kovan smilný styk.

Osnova švýcarská stíhá pro přestupek také toho, kdo s úmyslem ne-
cudným se veřejně dotěrně chová k ženě, ač mu k tomu nedala podnětu. Česko-
slovenská osnova nepřijala podobného ustanovení, jež by mohlo snadno se
státi prostředkem k vyděračství. Ostatně postačí ustanovení § 269 osnovy tr.
zák. a § 51 přest. zák. k postižení hrubších výstřelků v uvedeném směru.

§ 52.
Ohrožení
těla.

Toto ustanovení bylo odůvodněno již u § 279 osnovy tr. zák.

§ 53.
Přijetí nebo
propůjčení
služby přes
hrozící
nákazu.

Toto ustanovení je převzato z § 19 zákona o potírání pohlavních nemocí
z 11. července 1922, čís. 241 Sb. z. a n. toliko s tím rozdílem, že první případ
se týká (stejně jako § 379 tr. zák. 1852) nejen příjce, nýbrž také ostatních
pohlavních nemocí i jiných nemocí nakažlivých; to proto, poněvadž tu jde
o ochranu kojenců, kteří takovými nemocemi jsou ohroženi daleko více než
osoby dospělé. Hledíc k ustanovení § 3 přest. zák. trestá se tu také jednání
nedbalé a to prohlašuje se již samo přijetí nebo propůjčení takového místa za
trestné. Došlo-li ke skutečnému ohrožení, platí ustanovení § 281 osnovy
tr. zák.

§ 54.
Nabízení pro-
středků nebo
pomoci k
usmrcení
plodu.

Toto ustanovení bylo vysvětleno již u § 285 a 286 osnovy tr. zák.

§ 55.
Nedovolené
podávání
alkoholních
nápojů.

Již zákon ze 17. února 1922, čís. 86 Sb. z. a n., kterým se omezuje podá-
vání alkoholních nápojů, zakazuje podávati jakékoliv alkoholní nápoje osobám
nepřekročivším šestnáctý rok ve veřejných místnostech, na výletišcích, poutích
a pod. Přestoupení tohoto zákona trestá se úřady správními. Osnova pokládala
za nutné jednak ke zvýšení ochrany mládeže, jednak hledíc na citelné následky,
které může míti odsouzení pro živnostníka (§ 4 odst. 2. uved. zák.), příkázati

řízení pro tento přestupek soudům. Stejně si počínají ostatně také jiné trestní
zákony a osnovy, jmenovitě osnova švýcarská (čl. 297) a rakouská (§ 470).
Trestní hrozba je v souhlase s uvedeným zákonem z roku 1922 (§ 2) styliso-
vána tak, že postihuje nejen toho, kdo sám podává alkoholní nápoje mladist-
vému, nýbrž i výčepníka neb obchodníka, jeho odpovědného zástupce, rodiče
a pěstouny a vůbec osoby, které mají povinnost činu zabrániti, pokud ovšem
jim lze klásti za vinu aspoň nedbalost.

Odnětí živnostenského oprávnění dovoluje již platné právo (§ 85 přest.
zák. čl. XL/1879, § 4 uvedeného zákona z roku 1922).

Trestní ochrana byla rozšířena také na osoby již opilé, které stejně jako
nedospělci potřebují této ochrany proti zjištění prodavačů lihovin. To je
ostatně již platným právem na Slovensku a Podkarpatské Rusi (§ 85 přest.
zák. čl. XL/1879). Připojenou další trestní hrozbou má býti postiženo podá-
vání lihových nápojů v drobném prodeji na dluh, děje-li se takovou měrou, že
ohrožuje hospodářskou existenci dlužníka. Stylisace zvolena tu obdobná jako
při hazardní hře (§ 49).

Tento paragraf reprodukuje především trestní ustanovení § 343 tr. zák. § 56.
1852 proti t. zv. m a s t i č k á r s t v í, arci po náležité úpravě. Rozhodné má Nedovolené
býti nedostávající se zákonné oprávnění, což je posouditi podle zvláštních
předpisů o tom daných (srv. zákon z 15. července 1919, čís. 419 Sb. z. a n.).
Poněvadž ustanovení § 343 tr. zák. 1852 nemohlo podle učiněných zkušeností
častěji býti užito jen proto, že se nedalo dokázati, že za výkon byla vzata
úplata, nevyžaduje osnova, aby nedovolené léčení se dalo po živnostensku,
nýbrž má stačiti, když se vykonává j a k o p o v o l á n í, třeba bezplatně.

Dále prohlašuje se za trestné také veřejné nabízení se k ne-
oprávněnému léčení.

Třetí alinea se týká léčiv t a j n ý c h t. j. takových, jichž složení je ne-
známo. Prodej takových léčiv byl zakázán patentem z 25. listopadu 1775 a
trestán podle § 354 tr. zák. 1852. Osnova rozšiřuje trestnost i na toho, kdo
taková léčiva oznamuje v tiskopise. Totéž platí o léčivech a přípravcích zapo-
věděných řádně vyhlášeným nařízením příslušného úřadu.

Trestní hrozbou obsaženou v alinei čtvrté má býti obecnost chráněno
proti poškozování dryáčnickým vychvalováním často bezcenných léků a method
léčebných v inserátech.

Rakouská osnova zakazuje v § 466 čís. 2. a 3. pod trestem také neoprávněné
hypnotisování a narkotisování, jakož i nebezpečný vědecký pokus na člověku.
Osnova nepřijala takového ustanovení, poněvadž tu lze vystačiti s obecnými
ustanoveními o ohrožení života a těla.

Jiné případy příbuzné, jež trestati se jeví žádoucím, bude lze stíhati jako
ohrožení zdraví předměty potřeby (§ 298 osnovy tr. zák.) nebo podle okol-
ností jako nekalou soutěž (§ 239 odst. 1. osnovy tr. zák.).

Osobní svoboda může býti zasažena i úkonem léčebným, děje-li se proti
vůli léčeného. Aby snad tyto případy nebyly vztahovány mezi případy ome-
zení svobody, vynucení nebo zneužití moci, trestné jako zločin nebo přečin,
byla pro ně konstruována zvláštní norma přestupková. U osob mladších šest-
nácti let, choromyslných, blbých aneb vůbec nezpůsobilých projevíti svou vůli
nebo v bezvědomí se nacházejících, je třeba přivolení zákonného zástupce,
nebo jiné osoby, v jejichž jsou péči.

Toto ustanovení bylo vysvětleno u § 309 odst. 2. osnovy tr. zák.

Bylo již uvedeno v odůvodnění hlavy o zločinech a přečinech proti ma-
jetku, že osnova neužívá zásadně hodnoty věci nebo výši škody jako měřítko
pro trestnost těchto deliktů. To by vedlo k tomu, že i zcela nepatrná poškození
majetku by byla trestána jako zločin nebo přečin. Proto je potřebí zvláštního
§ 57.
Svémocné
léčení.
§ 58.
Svémocné
věznění.
§ 59 až 67
Přestupky
proti majet-
ku.

ustanovení o tom, že činy vztahující se na věc nebo výkon ceny nepatrné trestají se toliko jako přestupky (§ 65) a že nemá-li věc nebo výkon téměř žádné ceny, soud může od potrestání upustiti (§ 66).

Tato ustanovení nemohou se ovšem vztahovati na činy proti majetku, které již svou povahou vyžadují přísnější represe, jako loupež, vydírání, podvod, vymámení, lichva a delikty úpadkové.

Také pokud jde o krádež, nestačí k tomu, aby čin byl prohlášen za pouhý přestupek (odcizení), nepatrná cena věci, nýbrž vyžaduje se mimo to, aby čin byl spáchán z lehkomyšlnosti nebo z bídý za tím účelem, aby vinník věc sám spotřeboval neb aby ji přenechal k těmž konci jinému bez úplaty (§ 60). Osnova má tu na mysli zejména drobná odcizení potravin nebo jiných předmětů potřeby vystavených před krámu a pod. I lesní a polní puch vyjímá se z pojmu krádeže a trestá se jako zvláštní přestupek (§ 61). To se shoduje se základní myšlenkou osnovy, netrestati jako krádež činy, které obecně mínění za krádež nepokládá. V obou uvedených případech může soud od potrestání upustiti, jde-li o věc nepatrné ceny nebo jsou-li tu jiné okolnosti hodné zvláštního povšimnutí. Také u přestupků § 59, 62 a 63 může soud od potrestání upustiti, jde-li o věc nebo výkon nemající téměř ceny (§ 66).

S povahou činů kvalifikovaných jako přestupky proti majetku souhlasí, že osnova vyžaduje ke stíhání jich n a v r h u (§ 67), vyjímajíc arci ty z nich, při nichž by tato náležitost vedla téměř ve všech případech k beztrestnosti, jako by tomu bylo při nabytí podezřelých věcí (§ 63) a při nedbalém nadržování trestným činům (§ 64).

K jednotlivým ustanovením sluší ještě podotknouti:

§ 59. Svévole. Tento přestupek má s některými zločiny a přečiny proti majetku (zejména s krádeží, zpronevěrou, utajením, poškozením věci a s poškozením majetku) společnou činnost, totiž způsobení majetkové škody odnětím, poškozením, zničením, zmařením nebo přivlastněním si cizí věci movité. Liší se však od nich tím, že tu není úmyslu vinníka opatřiti sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva, nebo způsobiti škodu. Arci musí tu býti vědomí, že se způsobuje škoda majetková.

§ 62. Ošálení. V tomto paragrafu je shrnuta řada drobných nepoctivostí, které mají sice na sobě znaky podvodu (§ 324 osnovy tr. zák.) neb aspoň vymámení (§ 325 osnovy tr. zák.), kde ale přes to by se neshodovalo s právním cítěním obecným, kdyby měly býti trestány jako uvedené delikty. Zpravidla při nich nejde o zvláštní lstivost, nýbrž spíše o využitkování nahodivší se příležitosti, a také ve většině případů neběží o škodu pozitivní, nýbrž o ušlou úplatu za nějaký výkon. Sem patří na př. vloudění se k nějakému představení, užití prostředku dopravního neb automatu, učinění útraty v hostinci a pod. bez poskytnutí stanovené úplaty, ač vinníku je známo, že takový výkon se poskytuje jen za neodkladnou úplatu. Totéž platí také o opětném užití veřejné cenné známky (§ 231 osnovy tr. zák.).

§ 63. Nabytí podezřelých věcí. Bylo vysvětleno již u § 329 osnovy tr. zák., že tento přestupek, známý již tr. zákonu 1852 (§ 477) i přest. zák. čl. XL/1879 (§ 129), liší se od ukrytější formou viny (místo viny vědomé hrubá nedbalost).

§ 64. Nedbalé nadržování trestným činům. Toto ustanovení je v podstatě převzato z § 469 tr. zák. 1852. Bude možno s prospěchem ho užití také, když nebude lze dokázati vinníku, že jde o úmyslné podporování zloděje.

Přehled trestních sazeb trestního zákona o zločinech a přečinech.

Žalář	Vězení	Peněžitý trest	Kdy lze užití § 78	V paragrafech
10 až 20 let nebo na doživotí				272
10 až 20 let nebo na doživotí	8 až 15 let nebo na doživotí			136(2), 138(1)
	8 až 15 let nebo na doživotí			271(2)
5 až 20 let nebo na doživotí	3 až 15 let			152(1)
5 až 20 let	3 až 15 let			136(1), 151(2), 154(2), 224(2)
2 až 20 let	1 až 15 let			153(2), 323(2)
2 až 20 let	6 měsíců až 10 let			291(2)
	3 až 15 let			271(1)
5 až 12 let				307(2)
5 až 12 let	3 až 10 let			137, 138(1), 138(2)
2 až 12 let	1 až 10 let			207
2 až 12 let	1 až 5 let			275(3)
1 až 12 let	6 měsíců až 10 let			167(1), 323(1)
1 až 12 let	3 měsíce až 5 let			291(1)
2 až 8 let				307(1), 308(2)
1 až 8 let				273, 322(2)
2 až 8 let	1 až 5 let			138(2), 139(1), 140(1), 152(1)
1 až 8 let	6 měsíců až 8 let			225(1)
1 až 8 let	1 až 5 let			137, 316(2)
1 až 8 let	6 měsíců až 5 let			151(1), 153(1), 154(1), 167(2), 168, 179(2), 183(2), 184(2), 185(3), 206, 207, 209, 224(1), 253

Žalář	Vězení	Peněžitý trest	Kdy lze užíti § 78	V paragrafech
1 až 8 let	6 měsíců až 3 roky			171(1), (2), 187(2), 190(2) 274, 275(1), 285(3), 308(1)
6 měsíců až 8 let				265(2)
6 měsíců až 8 let	3 měsíce až 5 let			204(2), 254(2)
	3 měsíce až 5 let			282(2)
6 měsíců až 8 let	14 dnů až 3 roky			276(2), 279(1)
1 měsíc až 8 let	14 dnů až 3 roky			295(1), 298(1)
1 až 5 let				231(2), 265(3), 329(3),
1 až 5 let	6 měsíců až 3 roky			138(3), 139(1), 140(1), 144(1) 152(2), 160(3), 161(1), (2), 256(2)
6 měsíců až 5 let				263(4)
6 měsíců až 5 let	3 měsíce až 5 let			158(1), 158(2)
6 měsíců až 5 let	3 měsíce až 3 roky			138(4), 156, 179(1), 210(3), 212(2), 225(1), 228(2), 252(2), 258(3), 316(1), 319, 324(2), 326(2), 330(2)
1 měsíc až 5 let	14 dnů až 3 roky			169, 211, 278(1), 322(1),
1 až 3 roky				266
1 až 3 roky	6 měsíců až 3 roky			224(3)
6 měsíců až 3 roky				239(2), 263(3), 264
1 měsíc až 3 roky				261(2), 265(1), 304(2)
6 měsíců až 3 roky	3 měsíce až 3 roky			141(1), 181(2), 200(2), 235(2), 237(2), 256(1), 258(1), (2), 259(2), 260(3), 293(2), 327(2)
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 3 roky			154(1), 158(3), 159(1), 161(3), 170, 172(1), 176(1), (2), 180, 183(1), 185(1), (2), 186(3), 187(1), 189(1), 190(1), 192(2), 195(1), (2), 196, 197(1), 198, 200(1), 201(2), 204(1), 206, 208, 209(1), (2), 214(2), 215(2), 218(1), 220(1), (2), 227(1), 229, 230, 243(1), (2),

Žalář	Vězení	Peněžitý trest	Kdy lze užíti § 78	V paragrafech
				252(1), 254(1), 255(1), 257(2), 258(4), 259(1), 260(1), (2), 261(1), 263(1), (2), 285(2), 297(1), 311, 315, 317
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 3 roky		§ 78	173, 174, 177, 184(1), 199(1), 213(1), 228(1), 238(1), 244(1), 246(1), 250, 309(1), 310, 325, 329(1), (2), 331
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 1 rok		§ 78	318(1), (2), 327(1)
6 měsíců až 3 roky	3 měsíce až 1 rok			328(3)
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 1 rok			330(1)
	3 měsíce až 3 roky			333(2)
	14 dnů až 3 roky			258(5), 281(1), 282(1), 292(2)
	14 dnů až 3 roky	peněžitý trest		279(2)
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 1 rok			138(4), 142(1), 181(1), 233(1) 236(2), 324(1), 326(1)
1 měsíc až 3 roky	14 dnů až 6 měsíců			193, 293(1), 299(1)
1 měsíc až 1 rok	14 dnů až 6 měsíců			139(2), 140(2), 143(1), 151(3), 152(3), 158(2), 160(1), (2), 186(1), (2), 188, 209(4), 216(2), 216(3), 217, 219(2), 225(3), 232(1), 235(1), 239(2), 240, 241(1), 242, 248, 257(1), 259(3), 276(1), 285(1), 303(2), 304(1), 335(1), (2), 339(2)
1 měsíc až 1 rok	14 dnů až 6 měsíců		§ 78	138(5), 142(2), 175, 192(1), 203, 210(1), (2), 212(1), 214(1), 215(1), 218(2), 220(3), 221(1), (2), 231(1), 233(2), (3), 234, 239(3), 249, 312, 313(1) 320, 321, 328(1), (2)
	14 dnů až 1 rok	peněžitý trest		292(1)
	14 dnů až 6 měsíců			155, 157, 187(3), 268(2), 269(2), 270(2), 280, 282(4), 284, 333(1)

Žalář	Vězení	Peněžitý trest	Kdy lze užít § 78	V paragrafech
	14 dnů až 6 měsíců	peněžitý trest		143(2), 145(1), 154(3), 182, 187(3), 189(2), 197(2), 200(3), 201(1), 202(1),(2), 205, 216(1), 219(1), 220(4), 222, 226(1), (2), 235(1), 236(1), 237(1), 239(1), 241(2), 243(3), 245(1), (2), 268(1), 269(1), 270(1), 281(2), 287, 288, 289, 293(3), 294(1), (2), 295(2), 298(2), 299(2), 300, 301, 334, 337, 339(1), 340(1), (2), 341

OBSAH.

Trestní zákon o zločinech a přečinech.

ČÁST OBECNÁ.

HLAVA PRVNÍ.

TRESTNÍ ZÁKONY.

1. Bez zákona není trestu	8
2. Časová působnost trestních zákonů	8
3. Změna v oprávnění k žalobě	8
4. Osobní a místní působnost trestních zákonů. Osoby vojenské	10
5. Trestné činy spáchané na území republiky nebo proti jejím zájmům	10
6. Trestné činy příslušníků republiky v cizině	10
7. Trestné činy cizinců v cizině	10
8. Místo činu	12
9. Následky odsouzení v cizině	12
10. Vydání cizimu státu	12
11. Vydání republice	12
12. Obecná ustanovení	13
13. Výklad některých slov	13

HLAVA DRUHÁ.

TRESTNÉ ČINY.

Oddělení I.

Rozdělení trestních činů.

§ 14. Zločiny, přečiny, přestupky	15
---	----

Oddělení II.

Podmínky trestnosti.

15. Vina	18
16. Těžší výsledek	23
17. Ohrůžení	23
18. Pokus	24
19. Dobrovolné ustoupení	27
20. Omyl o právnosti činu	27
21. Příčetnost	32
22. Bezprávnost činu. Jednání právné	34
23. Nouze	34
24. Obrana	35
25. Účastenství	36

26. Obžaloba. Veřejná obžaloba	38
27. Zmocnění	40
28. Návrh	41
29. Soukromá obžaloba	41
30. Společná ustanovení k § 28 a 29	44

Oddělení III.

Zánik trestnosti a trestu.

31. Smrt vinníka	45
32. Udělení milosti	46
33. Promlčení stíhání	47, 49
34. Jak se přerušuje promlčení stíhání	49
35. Promlčení výkonu	51
36. Jak se přerušuje promlčení výkonu	51
37. Výmaz odsouzení	53
38. Zahlázení odsouzení	53
39. Zrušení výmazu a zahlázení odsouzení	53
40. Promlčení následků odsouzení	55

HLAVA TŘETÍ.

TRESTY A ZABEZPEČOVACÍ OPATŘENÍ.

Oddělení I.

Druhy trestů a zabezpečovacích opatření.

41. Tresty hlavní. 1. Žalář	57
42. 2. Vězení	57
43. Místo výkonu	57
44, 45. 3. Trest peněžitý	58
46. Jak se užívá trestů peněžitých	58
47. 4. Vnucená práce	60
48. Tresty vedlejší. 1. Trest peněžitý	60
49. 2. Zabráni	60
50. 3. Zostření trestů na svobodě	61
51, 52. 4. Ztráta čestných práv občanských	61
53. Zabezpečovací opatření. 1. Odkázání do robotárny	62
54—57. 2. Odkázání do ústavu pro choré vězně	62
58. 3. Odkázání do přechovatelny	64
59. 4. Vypovězení	64
60. 5. Ztráta živnosti nebo zákaz povolání	64
61. 6. Zároveň hostinců	65
62. 7. Propadnutí	65
63. 8. Uveřejnění rozsudku	65

Oddělení II.

Ukládání trestů.

64. Obecné pravidlo	65
65. Započítání vyšetřovací vazby	66
66. Započítání trestu	66
67. Neurčité odsouzení	66
68. a 69. Zpětnost	67
70. Zločiny a přečiny trestanců doživotních	68
71. Souběh trestných činů. a) Trest úhrnný	69
72. b) Trest dodatný	69
73. Souběh rozsudků	69
74, 75. Zvýšení trestní sazby	70
76, 77. Snížení trestní sazby	70
78. Přeměna trestu	70
79. Mimořádné zmírnění trestu	70
80. Souběh důvodů pro užití sazby vyšší a nižší	70
81. Výběr trestních sazeb	70

Oddělení III.

Podmínečné odsouzení.

82. Kdy lze odsoudití podmíněčně	71
83. Kdy nelze odsoudití podmíněčně	71
84. Doba zkušební	71
85. Opatření v době zkušební	71
86, 87. Účinek podmíněčného odsouzení	71
88. Účinek osvědčení	71
89, 90. Kdy se nařídí výkon rozsudku	71
91, 92. Podmínečný odklad zabezpečovacích opatření	72

HLAVA ČTVRTÁ.

VÝKON TRESTŮ A ZABEZPEČOVACÍCH OPATŘENÍ.

I. Orgány pověřené výkonem. (§ 93—98.)	73
93. Ministerstvo spravedlnosti.	
94. Ústřední rada pro výkon trestů.	
95. Dozorčí rada a komisař ústavu.	
96. Vězeňský soud.	
97. Komisař a jiné orgány soudních trestnic.	
98. Ústavní zaměstnanci.	
II. Obecné zásady o výkonu trestů na svobodě a zabezpečovacích opatření. (§ 99—108.)	75
99. Domácí řád.	
100. Náklady výkonu.	
101. Zaměstnání vězňů.	
102. Výkon trestu v zabezpečovacím ústavě.	
103. Péče o propuštěné.	
104. Tresty kárné.	
105. Pravomoc vězeňského soudu.	
106, 107. Opravné prostředky.	
108. Užití zbraně nebo mimořádné moci.	
III. Výkon trestu v káznici. (§ 109—114.)	77
109. Účel káznice.	
110. Příkazování trestanců do káznic.	
111. Šat a práce.	
112. Kázeňské třídy.	
113. Přeložení do nižší kázeňské třídy.	
114. Polepšovna dospělých.	
IV. Výkon trestu ve věznici. (§ 115—119.)	79
115. Účel věznice.	
116. Úlevy pro politické vězně.	
117. Výkon trestu na bývalých káráncích.	
118. Šat a práce.	
119. Podmínečné propuštění.	
V. Výkon trestu v soudní trestnici. (§ 120—123.)	79
120. Výkon žaláře.	
121. Výkon vězení.	
122. Samovazba.	
123. Výkon trestu vnucené práce.	
VI. Výkon zabezpečovacích opatření. (§ 124—128.)	80
124. Robotárna.	
125. Ústav pro choré vězně.	
126. Přechovatelna.	
127. Zároveň hostinců.	
128. Ochranný dozor. Dozor na výkon živnosti nebo povolání.	
VII. Výkon trestu na majetku. (§ 129, 130.)	80

VIII. Podmínečné propuštění. (§ 131—135.) 80

- § 131. Kdy je možné.
- § 132. Doba zkušební.
- § 133. Opatření v době zkušební.
- § 134. Kdy se propuštění odvolá.
- § 135. Následky osvědčení a neosvědčení.

ČÁST ZVLÁŠTNÍ.

HLAVA PÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI REPUBLICĚ.

§ 136. Úklady o republiku	82
§ 137. Příprava úkladů o republiku	83
§ 138. Ohrožení bezpečnosti republiky	84
§ 139. Prorada	85
§ 140. Zrada státního tajemství	85
§ 141. Sdružování státu nepřátelské	86
§ 142. Hanobení republiky	86
§ 143. Ohrožení neutrality	87
§ 144. Úklady o cizí stát	87
§ 145. Hanobení cizího státu	87
§ 146. Ztráta čestných práv občanských	88
§ 147. Vypovězení	88
§ 148. Zabraní majetku	88
§ 149. Účinná lítost	88
§ 150. Promlčení	89

HLAVA ŠESTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI NÁRODNÍ OBRANĚ.

§ 151. Válečné škůdnictví	90
§ 152. Vyzvědačství	90
§ 153. Přeběhlictví	91
§ 154. Porušení povinnosti k válečnému úkonu	91
§ 155. Nedovolené zpravodajství	91
§ 156. Nedovolené najímání vojska	92
§ 157. Nedovolený vývoz zbraní.	92
§ 158. Účast v porušení vojenské služební povinnosti	92
§ 159. Nadržování vojenskému zločinci	92
§ 160. Vyhnutí se branné povinnosti	93
§ 161. Maření branné povinnosti	93
§ 162. Doba válečná	93
§ 163. Ztráta čestných práv občanských	93
§ 164. Vypovězení	93
§ 165. Zabraní majetku	93
§ 166. Promlčení	93

HLAVA SEDMÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI VŮLI LIDU.

§ 167. Násilí proti ústavním činitelům neb osobování si jich moci	94
§ 168. Zfalšování rozhodnutí zákonodárného sboru	95
§ 169. Násilí nebo lest proti členu zákonodárného sboru	96
§ 170. Zneužití mandátu	97
§ 171. Úplatkářství u výkonu mandátu	97
§ 172. Maření veřejných voleb	98
§ 173. Násilí nebo lest proti voliči	100
§ 174. Násilí nebo lest při ucházení se o volbu	100
§ 175. Nedovolené působení na voliče	100

§ 176. Úplatkářství při volbě	100
§ 177. Podvod volební	101
§ 178. Ztráta volebního práva	101

HLAVA OSMÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI MOCI VEŘEJNÉ A JEJÍM ORGÁNŮM.

§ 179. Násilí proti moci veřejné	102
§ 180. Zfalšování rozhodnutí moci veřejné	103
§ 181. Násilí proti orgánu moci veřejné	103
§ 182. Urážka orgánu moci veřejné	104
§ 183. Zneužití moci úřední	104
§ 184. Osobování si moci úřední	107
§ 185. Úplatkářství	108
§ 186. Klamání orgánu moci veřejné	108
§ 187. Křivé svědectví	109
§ 188. Nabízení se ke křivému svědectví	110
§ 189. Křivá přísaha	110
§ 190. Udavačství	110
§ 191. Důvody omluvné	110
§ 192. Neoznámení vývodu	111
§ 193. Zatajení vývodu	111
§ 194. Společné ustanovení k § 192 a 193	111
§ 195. Úplata za křivé svědectví	112
§ 196. Násilí proti svědkovi	112
§ 197. Potlačení nebo padělání listiny orgánem moci veřejné	112
§ 198. Nepravdivé ověření	112
§ 199. Nadržování	113
§ 200. Vyproštění vězně	113
§ 201. Porušení úředního zabavení	113
§ 202. Neoprávněné uveřejnění	114
§ 203. Maření veřejné vyhlášky	114
§ 204. Vzpouza vězňů	114

HLAVA DEVÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI OBECNÉMU MÍRU A ŘÁDU.

§ 205. Srocení	115
§ 206. Pozdvižení	116
§ 207. Vzbouření	117
§ 208. Pobuřování	117
§ 209. Nedovolené ozbrojování	117
§ 210. Podněcování lidu	117
§ 211. Spolčení k trestným činům	117
§ 212. Nepřekažení trestného činu	118
§ 213. Neoznámení trestného činu	118
§ 214. Schvalování trestného činu	118
§ 215. Vyhrožování	118
§ 216. Šíření nepravdivých zpráv	119
§ 217. Násilí proti shromáždění	119
§ 218. Veřejné štvání	119
§ 219. Hanobení veřejné moci	119
§ 220. Rušení náboženského míru	120
§ 221. Zneuctění mrtvoly, pohřebiště, místa nebo předmětu bohoslužebného	121
§ 222. Rušení úředního jednání	121

HLAVA DESÁTÁ.

TRESTNÉ ČINY NA PENĚZÍCH, VEŘEJNÝCH LISTINÁCH, ZNÁMKÁCH A ZNAČKÁCH.

§ 223. Peníze	123
§ 224. Padělání peněz	123

225. Zlehčení mince	123
226. Udávání nepravých nebo zlehčených peněz	123
227. Příprava padělání peněz	123
228. Padělání listiny	124
229. Vyloučení veřejné listiny	124
230. Opatření neb užití veřejné listiny padělané, vyloučené nebo nepravdivé	125
231. Padělání veřejné cenné známky nebo veřejné značky	125
232. Příprava padělání listin, známek nebo značek	125
233. Porušení veřejné hranice nebo změna značky	125

HLAVA JEDENÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI ŘÁDU HOSPODÁŘSKÉMU.

234. Zneužití pracovní síly osoby mladistvé	126
235. Svedení k vystěhování	127
236. Porušení povinnosti orgánem dopravním	127
237. Neoprávněný provoz telegrafní nebo telefonní	127
238. Padělání zboží	127
239. Nekalá soutěž	128
240. Pletichy obchodní	129
241. Pletichy bursovní	129
242. Porušení hranice	129

HLAVA DVANÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI RODINĚ.

243. Dvojitý manželství	130
244. Vymámení manželství	130
245. Cizoložství	131
246. Únos	132
247. Společné ustanovení k § 244—246	133
248. Dodání osoby mladistvé do ciziny	134
249. Zanedbání povinné péče	134
250. Zfalšování osobního stavu	135

HLAVA TRINÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI MRAVNOSTI.

251. Smilstvo	137
252. Vynucení smilstva	137
253. Násilné smilstvo	137
254. Zprznění	138
255. Vymámení smilstva	138
256. Vymámení soulože	138
257. Zneužití moci ke smilstvu	139
258. Zneužití osoby mladší šestnácti let	139
259. Smilstvo s osobou příbuznou	140
260. Smilstvo s osobou svěřenou	141
261. Smilstvo s osobou téhož pohlaví	141
262. Společné ustanovení k § 252—261	143
263. Kuplířství	143
264. Nadržování živnostenskému smilstvu	144
265. Obchod ženami	144
266. Příživnictví	145
267. Společné ustanovení k § 263—266	145
268. Ohrožení veřejné mravnosti	145
269. Veřejné necudné jednání	146
270. Pohoršlivé vykonávání smilstva	146

HLAVA ČTRNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A TĚLU.

271. Zabití	146
272. Vražda	146

273. Spoluviná na sebevraždě	148
274. Usmrcení dítěte	148
275. Těžké poškození na těle	149
276. Poškození na těle	149
277. Trest na tělesné poškození ústavního činitele	149
278. Nabízení se k zabití, vraždě neb útoku na ústavního činitele	149
279. Ohrožení života a těžké ohrožení těla	150
280. Opominutí záchrany	151
281. Ohrožení pohlavní nemoci	152
282. Souboj	153
283. Účastenství na souboji	153
284. Rvačka	154
285. Usmrcení plodu	155
286. Případy vyloučené trestnosti	155
287. Překročení práva kárného	158
288. Týrání osoby mladistvé	158
289. Zanedbání osoby mladistvé	158
290. Společné ustanovení k § 287 až 289	158

HLAVA PATNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ.

291. Vědomé ohrožení obecné	159
292. Nedbalé ohrožení obecné	159
293. Ohrožení veřejného provozu	161
294. Porušení povinnosti při obecné nouzi	161
295. Rozšíření nakažlivé nemoci nebo škodlivého živočicha	162
296. Společné ustanovení k 291, 292, 293 a 295	163
297. Příprava trestných činů obecně nebezpečných	163
298. Ohrožení zdraví předměty potřeby	164
299. Ohrožení domácích zvířat krmivem	165

HLAVA ŠESTNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI ČTI.

300. Ublížení na cti	165
301. Urážka	166
302. Důkaz pravdy a důkaz důvodného přesvědčení	167
303. Urážka presidenta republiky	169
304. Utrhání	169
305. Pokuta	170
306. Obžaloba	170

HLAVA SEDMNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI OSOBNÍ SVOBODĚ.

307. Otrokářství	171
308. Ujařmení	172
309. Omezení svobody	173
310. Vynucení	173
311. Zneužití moci	174
312. Útisk	174
313. Rušení míru domovního	174
314. Obžaloba	175

HLAVA OSMNÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PROTI MAJETKU.

315. Krádež	176
316. Případy přísněji trestné	176

317. Zpronevěra	178
318. Nepoctivá správa	178
319. Případy přísnější trestné	178
320. Utajení	179
321. Pytláctví	180
322. Vydírání	180
323. Loupež	181
324. Podvod	182
325. Vymámení	182
326. Lichva	182
327. Poškození věci	183
328. Poškození majetku	184
329. Ukrývačství	185
330. Poškození věřitele	186
331. Nadržování věřiteli	189
332. Případ vyloučené trestnosti	189
333. Nedbalé poškození věřitele	189
334. Nepořádné účetnictví	190
335. Úplatkářství v řízení vyrovnacím nebo konkursním	190
336. Společné ustanovení k § 330—335	191
337. Pletichy při dražbě	191
338. Obžaloba	191

HLAVA DEVATENÁCTÁ.

TRESTNÉ ČINY PORUŠUJÍCÍ SOUKROMÉ TAJEMSTVÍ.

339. Porušení listovního tajemství	192
340. Vyzrazení soukromého tajemství	193
341. Vyzrazení obchodního tajemství	193
342. Obžaloba	194

Zákon přestupkový.

Část obecná.

1. Obecná zásada	195
2. Vydání cizímu státu	195
3. Vina	195
4. Pokus a účastenství	195
5. Promlčení	196
6. Výmaz a zahlazení odsouzení	195
7. Vazba	195
8. Trest peněžité	196
9. Vnucená práce	196
10. Zápověď hostinců	196
11. Uveřejnění rozsudku	196
12. Ukládání trestu	196
13. Zmírnění trestu	196
14. Podmínečné odsouzení	196
15. Výkon vazby	196

Část zvláštní.

16. Porušení vojenských opatření	196
17. Porušení tajemství volebního	196
18. Vmísění se do úředního výkonu	196
19. Nepravdivé udání	197
20. Vydávání se za osobu úřední nebo vojenskou	197
21. Rozšiřování obrazu zločince	197
22. Nadržování vězni	197
23. Porušení úřední vyhlášky	197
24. Nepravdivé osvědčení	197

25. Nesprávné hlášení	197
26. Porušení zápovědi hostinců	197
27. Porušení povinnosti při vnucené práci	197
28. Zamezení výkonu trestu peněžitého	197
29. Porušení zákazu vykonávati živnost nebo povolání	197
30. Nedovolený návrat	197
31. Pokoutnictví	198
32. Hrubá neslušnost	198
33. Rušení výkonu práva shromažďovacího	198
34. Neposlušnost při porušení veřejného pokoje	198
35. Bezdůvodné způsobení poplachu	198
36. Vybízení k přestupkům	198
37. Opilství	198
38. Týrání zvířat	198
39. Porušení povinnosti ohledače mrtvol	199
40. Napodobení peněz a veřejných cenných známek	199
41. Nedbalé porušení veřejné hranice nebo změna značky	199
42. Tuláctví	199
43. Žebrota	199
44. Pomáhání k žebrotě	199
45. Zahálčivost	199
46. Odkázání do robotárny	199
47. Hraničný pých	199
48. Prodej padělaného zboží	199
49. Hazardní hra	199
50. Užití nesprávných výkazů	200
51. Vyzývání ke smilstvu	200
52. Ohrožení těla	200
53. Přijetí nebo propůjčení služby přes hrozící náказ	200
54. Nabízení prostředků nebo pomoci k usmrcení plodu	200
55. Nedovolené podávání alkoholických nápojů	200
56. Nedovolené léčení	201
57. Svémocné léčení	201
58. Svémocné věznění	201
59. Svévole	201
60. Odcizení	202
61. Lesní a polní pých	202
62. Ošálení	202
63. Nabytí podezřelých věcí	202
64. Nedbalé nadržování trestým činům	202
65. Jiné přestupky na majetku	202
66. Upuštění od potrestání	202
67. Obžaloba	202

Přehled trestních sazeb	203
-----------------------------------	-----